

การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018

โดย
นางสาวณัฐพิน นันทเกียรติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018

โดย
นางสาวณัฐพิณ นันทเกียรติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

MANAGEMENT OF CONTEMPORARY ART EXHIBITION: THAILAND
BIENNALE, KRABI 2018

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts (CULTURAL RESOURCE MANAGEMENT)

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2019

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018
โดย	ณัฐพิณ นันทเกียรติ
สาขาวิชา	การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญา มหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. รัชมี ชูทรงเดช

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กวรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.รัชมี ชูทรงเดช)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์)

58112305 : การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : ศิลปะร่วมสมัย, นิทรรศการศิลปะ, เบียนนาเล่, Thailand Biennale

นางสาว ญุพิณ นันทเกียรติ: การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร. รัศมี ชูทรงเดช

การศึกษาและวิเคราะห์การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางเพื่อพัฒนาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการเก็บข้อมูลจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นคณะทำงาน นอกจากนี้ ได้ศึกษาการจัดการนิทรรศการที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญระดับนานาชาติร่วมด้วย

ผลการศึกษาพบว่า 1) โครงสร้างการบริหารงานนิทรรศการที่อิงกับรูปแบบของราชการส่งผลให้ขาดความคล่องตัวในการดำเนินงาน 2) ความชัดเจนของเป้าหมายและทิศทางของ Thailand Biennale 3) การจัดการพื้นที่ในช่วงจัดแสดงนิทรรศการที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงและอำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าชม 4) ขาดการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และ 5) บุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ไม่เพียงพอต่อการจัดงานระดับนานาชาติ

สำหรับข้อเสนอแนะทางเพื่อการพัฒนาการจัดการ Thailand Biennale อย่างเหมาะสมและยั่งยืน คือ 1) จัดตั้งหน่วยงานหรือฝ่ายที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการจัดงาน Thailand Biennale โดยตรงเพียงอย่างเดียว 2) ควรทบทวนแนวคิดการเปลี่ยนพื้นที่จัดแสดงไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทยเพราะอาจไม่ใช่แนวทางที่ความเหมาะสม และดีที่สุดสำหรับการส่งเสริมและยกระดับวงการศิลปะร่วมสมัยของไทย 3) จัดตั้งคณะศึกษาวิจัยด้านการจัดการพื้นที่สำหรับการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ 4) วางกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และปรับปรุงภาพลักษณ์ของ Thailand Biennale ให้ร่วมสมัยและเป็นสากล โดยอาศัยการออกแบบอัตลักษณ์จากมืออาชีพ และ 5) วางแผนเตรียมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านภัณฑารักษ์และการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย

58112305 : Major (CULTURAL RESOURCE MANAGEMENT)

Keyword : contemporary art, art exhibition, biennale, Thailand Biennale

MISS NUPIN NANTAKIAT : MANAGEMENT OF CONTEMPORARY ART EXHIBITION: THAILAND BIENNALE, KRABI 2018 THESIS ADVISOR : RASMI SHOOCONGDEJ

This research seeks to study and analyze the management of Thailand Biennale, Krabi 2018. A purpose of this study is to provide the guidelines to develop the contemporary art exhibition management in efficiency and sustainability way. This qualitative research collected its data from the interviews, observations, practices which the researcher obtained from working as a staff in Thailand Biennale, Krabi 2018 and through established international exhibitions.

The results include 1) the structure of Thailand Biennale management which based on the Government organizational structure caused the inflexibility; 2) the lack of concrete objectives and Thailand Biennale's direction; 3) the insufficient domestic arrangement during the exhibition period caused difficulties for the visitors to access the exhibition; 4) the lack of efficiency in publicity and 5) the deficiency of personnel who have expertise and experiences in an international art exhibition.

Consequently, the guidelines to develop Thailand Biennale management in efficiency and sustainability way are 1) arrange an organization or department to undertake Thailand Biennale specifically; 2) the organization should reconsider the concept of mobilization the biennale from one to another province for every two years; 3) allocate the research team to study on the contemporary art exhibition management especially on the domestic arrangement and cooperate with the local communities; 4) the strategy planning on publicity should be prioritized as well as the development on visual identity of Thailand Biennale representing "contemporariness" and "international atmosphere" with proper designed by the professionals and 5) the organization should recruit and prepare personnel with art management and curatorial field skills.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยและจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ เนื่องด้วยผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากหลายฝ่ายด้วยกัน อันดับแรกขอขอบพระคุณ รศ. ดร. รัชมี ชูทรงเดช อาจารย์ที่ปรึกษา สำหรับคำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำ คำสั่งสอน การดูแลเอาใจใส่อย่างดีเยี่ยมเป็นที่สุด และที่สำคัญคือกำลังใจจากอาจารย์ที่ผลักดันให้ผู้วิจัยไม่ย่อท้อและประสบความสำเร็จในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์ ผศ. ดร.กวรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์ คณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำที่ดีเยี่ยมด้วยความปรารถนาดี และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ขอขอบพระคุณผู้บริหารทุกท่านในสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย Prof. Dr. Jiehong Jiang คณะภัณฑารักษ์ คณะทำงาน ศิลปิน และผู้เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยเคยร่วมงานด้วย ณ จังหวัดกระบี่ ทุกคน ทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏชื่อในนี้ สำหรับการร่วมกันทุ่มเททำงานเพื่อให้ Thailand Biennale ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย การเป็นส่วนหนึ่งของ Thailand Biennale ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสครั้งสำคัญที่ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์อันล้ำค่า ได้เกิดมุมมองและแรงบันดาลใจที่จะสนับสนุนผลักดันวงการศิลปะร่วมสมัยของไทยต่อไปในอนาคต

ขอขอบคุณเพื่อนๆ รุ่น CRM7 สำหรับการช่วยเหลือ ดูแล ให้กำลังใจกันและกันเป็นอย่างดี เต็มไปด้วยความอบอุ่นใจตลอดมา

ท้ายที่สุดและสำคัญที่สุด ขอขอบคุณความรัก ความห่วงใย และกำลังใจอย่างเต็มเปี่ยมจากครอบครัวนันทเกียรติ บุคคลอันเป็นที่รัก และกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ด้วยดี

ณัฐพิน นันทเกียรติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9
ขอบเขตในการศึกษา.....	9
ขอบเขตทางกายภาพของพื้นที่ในการศึกษา	9
ขอบเขตของเนื้อหาในการศึกษา	10
ระเบียบวิธีวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	13
1. แนวคิดศิลปะร่วมสมัย	13
1.1 ความหมายของศิลปะร่วมสมัย.....	13
1.2 รูปแบบและประเภทของงานศิลปะร่วมสมัย.....	15
1.3 ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย.....	16

2. นิทรรศการศิลปะ.....	19
2.1 นิยามของนิทรรศการ.....	19
2.2 ความเป็นมาของนิทรรศการ.....	20
2.3 ความเป็นมาของนิทรรศการศิลปะ.....	22
2.4 นิทรรศการศิลปะในประเทศไทย.....	23
2.5 ประเภทของนิทรรศการศิลปะ.....	24
2.6 ที่มาและนิยามของภัณฑารักษ์ (Curator).....	32
2.7 บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของภัณฑารักษ์.....	34
3. แนวคิดการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย.....	35
3.1 หลักการจัดการ.....	35
3.2 การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย.....	37
3.3 ขั้นตอนการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย.....	39
4. การจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบเบียนนาเล่ เทรียนนาเล่ และ รูปแบบอื่นๆ....	41
4.1 เวนิส เบียนนาเล่ (Venice Biennale).....	44
4.2 ฮาวานา ไบเอนเนียล (The Havana Biennial).....	52
4.3 กวังจู เบียนนาเล่ (Gwangju Biennale).....	58
4.4 ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล (Liverpool Biennial).....	60
4.5 เอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ (Echigo-Tsumari Art Triennale).....	67
4.6 สรุปผลการศึกษาดังกล่าวงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน.....	70
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	84
บทที่ 3 การดำเนินการศึกษา.....	90
ขั้นตอนการวิจัย.....	90
1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study).....	90

2. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	91
3. รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูล	93
4. ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
5. สังเคราะห์ โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับการจัดที่อื่นๆ และสรุปผล	93
6. เขียนรายงานสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย	93
7. ระยะเวลาที่ทำการศึกษา	93
8. กลุ่มตัวอย่าง	93
9. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	94
บทที่ 4 บทวิเคราะห์การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018....	96
1. ความเป็นมาของ Thailand Biennale, Krabi 2018.....	96
2. วัตถุประสงค์ของ Thailand Biennale, Krabi 2018.....	98
3. พื้นที่.....	100
4. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดกระบี่.....	100
5. ที่ตั้ง อาณาเขต และข้อมูลทางกายภาพของจังหวัดกระบี่.....	102
6. แนวคิดหลัก (Theme)	104
7. พื้นที่จัดแสดงผลงาน (Venue).....	106
8. ข้อมูลจำเพาะของพื้นที่จัดแสดงผลงาน.....	110
9. การจัดการพื้นที่จัดแสดงผลงาน	138
10. รูปแบบการจัดแสดงศิลปะเฉพาะที่ (site - specific art)	141
11. วิเคราะห์รูปแบบการจัดแสดง.....	157
12. ศิลปินที่เข้าร่วมแสดงผลงาน	159
บทที่ 5 การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018.....	162
1. โครงสร้างการบริหารโครงการและบุคลากร	162

2. การคัดเลือกภัณฑารักษ์.....	166
3. งบประมาณ.....	169
4. กระบวนการจัดการนิทรรศการ	170
5. การสร้างการรับรู้และกิจกรรมด้านการศึกษา.....	177
6. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์.....	185
7. ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม	188
8. วิเคราะห์การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018	191
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	196
1. สรุปผลการศึกษา	196
2. ปัญหาและอุปสรรค	203
3. ข้อเสนอแนะ	205
3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคั้งนี้.....	206
3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต.....	210
รายการอ้างอิง.....	211
ภาคผนวก.....	213
ภาคผนวก ก	214
ภาคผนวก ข	229
ภาคผนวก ค	238
ภาคผนวก ง.....	245
ภาคผนวก จ	248
ภาคผนวก ฉ	279
ภาคผนวก ช	283
ประวัติผู้เขียน.....	290

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานเวนิส เบียนนาเล่ เรียงตามปีที่จัดแสดง (ข้อมูลตั้งแต่ค.ศ. 2001 ถึงปัจจุบัน).....	50
ตารางที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานฮาวานา ไบเอนเนียล เรียงตามปีที่จัดแสดง	55
ตารางที่ 3 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานควังจูเบียนนาเล่ เรียงตามปีที่จัดแสดง	60
ตารางที่ 4 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล เรียงตามปีที่จัดแสดง	65
ตารางที่ 5 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานเอจิโกะ สีมาริ เทรียนนาเล่ เรียงตามปีที่จัดแสดง	70
ตารางที่ 6 ตารางสรุปวัตถุประสงค์ในการจัดงานของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน.....	71
ตารางที่ 7 ตารางสรุปพื้นที่จัดแสดงของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน	73
ตารางที่ 8 ตารางสรุปแนวคิดหลักของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน.....	79
ตารางที่ 9 ตารางสรุปข้อมูลภัณฑารักษ์ของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน.....	80
ตารางที่ 10 ตารางสรุปรูปแบบการบริหารจัดการของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน	82
ตารางที่ 11 ตารางรายชื่อศิลปิน พื้นที่จัดแสดง และรายละเอียดผลงานศิลปะใน Thailand Biennale, Krabi 2018	248
ตารางที่ 12 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	283
ตารางที่ 13 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	283
ตารางที่ 14 ข้อมูลระดับทัศนคติของคณะทำงานต่อการบริหารจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 (จำนวน = 8).....	284
ตารางที่ 15 ข้อมูลระดับทัศนคติของคณะภัณฑารักษ์และศิลปินต่อการบริหารจัดการนิทรรศการ ศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 (จำนวน = 15)	287

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 กรอบแนวทางในการวิจัย การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018	9
ภาพที่ 2 งานศิลปะในรูปแบบ site – specific art โดยศิลปินโรเบิร์ต สมิทสัน ผลงาน Broken Circle and Spiral Hill (1971) เอ็มเมน, เนเธอร์แลนด์	28
ภาพที่ 3 ผลงาน Tilted Arc (1981 – 1989) นิวยอร์ก, สหรัฐอเมริกา งานประติมากรรมจัดวางในพื้นที่สาธารณะ โดยศิลปิน Richard Serra.....	30
ภาพที่ 4 ภาพมุมสูง ผลงาน Tilted Arc (1981 – 1989) จัดวางบริเวณ Federal Plaza นิวยอร์ก, สหรัฐอเมริกา โดยศิลปิน Richard Serra.....	30
ภาพที่ 5 ภาพมุมสูงระยะไกล ผลงาน Tilted Arc (1981 – 1989) และทัศนียภาพโดยรอบแมนฮัตตัน, นิวยอร์ก, สหรัฐอเมริกา โดยศิลปิน Richard Serra.....	31
ภาพที่ 6 แสดงกระบวนการจัดการ	36
ภาพที่ 7 แสดงกระบวนการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย.....	38
ภาพที่ 8 การจัดแสดงผลงานศิลปะของเวนิส เบียนนาเล่ในระยะเริ่มแรกภายในซาลง (salon)...	47
ภาพที่ 9 ผลงาน “Cubo Azul (Blue Cube)” ตั้งอยู่ที่ Malecón ทางเดินริมทะเลในเมืองคิวบา ผลงานของศิลปินชาวคิวบา Rachel Valdés จัดแสดงในฮาวานา ไบเอนเนียล ครั้งที่ 12.....	53
ภาพที่ 10 ผลงาน “Giants, peeking at the city” ผลงานในรูปแบบ Photographic Collage สร้างสรรค์โดยศิลปินชาวฝรั่งเศส Jean Rene จัดแสดงในฮาวานา ไบเอนเนียล ครั้งที่ 13 ปี ค.ศ. 2019.....	54
ภาพที่ 11 อาคารที่ทำการและสถานที่จัดงานควังจูเบียนนาเล่ ณ เมืองควังจู ประเทศเกาหลีใต้. 59	
ภาพที่ 12 ผลงาน “Bridging Home” ศิลปะจัดวางกลางแจ้ง ตั้งอยู่ระหว่างตึกแถวสองตึกบนถนน Duke Street เมืองลิเวอร์พูล ผลงานของศิลปินชาวเกาหลี Do – Ho Suh จัดแสดงในลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล 62	
ภาพที่ 13 ผลงาน “Momentary Monument – The Stone” ประติมากรรมหินแกรนิตขนาดใหญ่ หน้า 24 ตัน ตั้งอยู่กลางถนน Rhiwlas Street ในเมืองลิเวอร์พูล	63

ภาพที่ 14 ผลงาน “Liverpool Mountain” ประติมากรรมจัดวางขนาดใหญ่ ความสูง 10 เมตร ตั้งอยู่ที่ Royal Albert Dock เมืองลิเวอร์พูล	63
ภาพที่ 15 แผนที่แสดงพื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ ใน Echigo – Tsumari	67
ภาพที่ 16 ทศนิยมภาพของภูมิประเทศนาข้าวขั้นบันไดในเขตเอจิโกะ สึมาริ	68
ภาพที่ 17- 18 แผนที่แสดงบริเวณการจัดนิทรรศการในเวนิส เบียนนาเล่	76
ภาพที่ 19- 20 ป้ายประชาสัมพันธ์ในบริเวณการจัดนิทรรศการในเวนิส เบียนนาเล่.....	77
ภาพที่ 21- 22- 23 ศาลานิทรรศการกลาง (ซ้าย) และจุดบริการผู้เข้าชมนิทรรศการ (กลางและขวา) .	77
ภาพที่ 24- 25 แผนที่แสดงจุดจัดแสดงผลงานของศาลานิทรรศการประเทศต่าง ๆ	77
ภาพที่ 26- 27 บรรยายภาคนางานแถลงข่าวเปิดตัวโครงการ Krabi Art Olympics 2018 เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2560 ณ ห้องออติทอเรียม หอศิลป์ร่วมสมัยราชดำเนิน.....	97
ภาพที่ 28 พื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ.....	107
ภาพที่ 29- 30- 31 ของใช้ในชุมชน อ่างล้างมือ (ภาพซ้าย) ที่ต้มน้ำ (ภาพกลาง) กรงไก่ (ภาพขวา)	108
ภาพที่ 32- 33 ผลงาน The Museum of Other Things (ภาพซ้าย) Vladimir Arkhipov ศิลปินชาวรัสเซีย กับผลงาน (ภาพขวา).....	109
ภาพที่ 34- 35 ผลงาน The Museum of Other Things โดย Vladimir Arkhipov	109
ภาพที่ 36- 37 ผลงาน The Museum of Other Things โดย Vladimir Arkhipov	109
ภาพที่ 38 แผนที่แสดงพื้นที่อำเภอเมืองกระบี่ (สีแดงเข้ม)	111
ภาพที่ 39 แผนที่แสดงที่ตั้งเกาะกลาง	113
ภาพที่ 40- 41- 42 ผลงาน Football Field for Buffalo โดย Takafumi Fukasawa ณ เกาะกลาง	114
ภาพที่ 43 นักท่องเที่ยว ขณะชมผลงาน Football Field for Buffalo.....	115
ภาพที่ 44 นักท่องเที่ยวถ่ายภาพกับอาสาสมัครจากชุมชนเกาะกลาง ที่มาอธิบายเกี่ยวกับผลงาน Football Field for Buffalo	115

ภาพที่ 45 การสาธิตการทำผ้าบาติก โดยสมาชิกกลุ่มผ้าปาเต๊ะ.....	116
ภาพที่ 46- 47 การสาธิตทำผ้าปาเต๊ะ โดยสมาชิกกลุ่มผ้าปาเต๊ะ.....	116
ภาพที่ 48 ผู้ช่วย Mella Jaarsma ขณะสร้างสรรค์ผลงาน ณ คัดถึง คอทเทจ โฮมสเตย์ เกาะกลาง	117
ภาพที่ 49 Mella Jaarsma ขณะหาวัสดุที่จะมาใช้สร้างสรรค์ผลงานจากกระชังปลา ณ เกาะกลาง	117
ภาพที่ 50 ศิลปินกับผลงาน Silver Souls (ซ้าย) ผลงาน Silver Souls ณ จุดจัดแสดงบริเวณท่าเรือ ท่าเล เกาะกลาง	118
ภาพที่ 51 ร้านค้ากลุ่มเรือหัวโทงจำลอง	118
ภาพที่ 52 เรือหัวโทงจำลอง	119
ภาพที่ 53 บังเส้นและโมเดลผลงานศิลปะ Voyage in Time ของกลุ่มศิลปิน Luxury Logico ด้านหลังคือผลงานจริงที่กำลังสร้างสรรคโดยช่างอู๋บังเส้น	120
ภาพที่ 54 ผลงาน Voyage in Time ที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ติดตั้ง ณ จุดจัดแสดงบริเวณริมแม่น้ำ กระบี่ ในสวนสาธารณะธารา	120
ภาพที่ 55- 56 บรรยากาศวันที่นำเรือหัวโทง ผลงาน Voyage in Time ที่เสร็จสมบูรณ์แล้วปล่อยลง แม่น้ำ	121
ภาพที่ 57- 58 ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันนำผลงาน Voyage in Time ลงแม่น้ำ	121
ภาพที่ 59-60- 61 ผลงาน Nagabi Transferry / นาวาพญานาคแห่งกระบี่ โดย ยูรี เกนสาคว .	122
ภาพที่ 62-63 บรรยากาศขณะ Tu Wei - Cheng ลงพื้นที่ถ้าเขาชนาน้ำ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และ สื่อมวลชน.....	123
ภาพที่ 64 Tu Wei - Cheng และ David Macrauld ขณะวัดพื้นที่ภายในถ้าเขาชนาน้ำ.....	124
ภาพที่ 65-66 Tu Wei – Cheng กับผลงาน Giant Ruins ณ ถ้าเขาชนาน้ำ.....	125
ภาพที่ 67 ของใช้ในปัจจุบันที่ศิลปินนำมาสร้างสรรคให้มีลักษณะคล้ายกับโบราณวัตถุส่วนหนึ่ง ของผลงาน Giant Ruins	126

ภาพที่ 68 ผลงาน About the Hiding of the Giant Jellyfish โดย Tran Luong จัดแสดง ณ ทางเดินริมหาดอ่าวนาง.....	127
ภาพที่ 69- 70 นักท่องเที่ยวขณะเหยียบลงบนผลงาน About the Hiding of the Giant Jellyfish	128
ภาพที่ 71- 72- 73 ผลงาน Ghost Island โดย MAP Office จัดแสดง ณ หาดนพรัตน์ธารา	129
ภาพที่ 74 ผลงาน Ghost Island ถ่ายจากมุมสูง	130
ภาพที่ 75 แผ่นไม้ “เอะมะ” ที่ผู้ชมเขียนคำอธิษฐานและนำมาแขวนภายใน “Ghost Island” ...	130
ภาพที่ 76 ผลงาน Story of Love โดย วิโชค มุกดามณี จัดแสดง ณ ชายหาดริมแม่น้ำกระบี่....	132
ภาพที่ 77 ประติมากรรมรูปพญานาคและศาลาไทย ผลงาน PHRA – NANG / พระ – นาง โดยชูศักดิ์ ศรีขวัญ จัดแสดง ณ ถ้ำพระนาง	133
ภาพที่ 78- 79 ประติมากรรมรูปจระเข้ (ซ้าย) งูยักษ์และพญานาค (ขวา) บริเวณถ้ำพระนาง ...	133
ภาพที่ 80 แผนที่แสดงพื้นที่อำเภอเมืองกระบี่ (สีแดงเข้ม)	134
ภาพที่ 81 คำว่า LIFE ส่วนหนึ่งของผลงาน LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY โดย Zheng Bo ศิลปินจากฮ่องกง จัดแสดง ณ น้ำตกธารโบกขรณี	137
ภาพที่ 82 คำว่า HARD ส่วนหนึ่งของผลงาน LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY	137
ภาพที่ 83 คำว่า WE และ MAKE ส่วนหนึ่งของผลงาน LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY	138
ภาพที่ 84 คำว่า EASY ส่วนหนึ่งของผลงาน LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY	138
ภาพที่ 85 เส้นทางการเดินทางระหว่างพื้นที่จัดแสดงผลงาน	139
ภาพที่ 86 ไดอะแกรมแสดงเนื้อหาของผลงานศิลปะร่วมสมัยในนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018	142
ภาพที่ 87-88 ผลงาน Le Musee du Grand Dehors (The Museum of the Great Outdoors) : พิพิธภัณฑ์แห่งโลกภายนอก ณ ลานกางเต็นท์ อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี	144

ภาพที่ 89 ภายในของอาคารพิพิธภัณฑ์ ผลงาน Le Musee du Grand Dehors (The Museum of the Great Outdoors) : พิพิธภัณฑ์แห่งโลกภายนอก.....	144
ภาพที่ 90- 91- 92 บรรยายภาพการเสวนา “พฤษภา มหาวิทยาลัย”.....	145
ภาพที่ 93 ผลงาน “did you leave your island” โดย A K Dolven ระหว่างการสร้างสรรค์ผลงาน โดยความร่วมมือของ บัญชา มะ สถาปนิกท้องถิ่น	147
ภาพที่ 94 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้าชมผลงาน “did you leave your island”	147
ภาพที่ 95- 96 ผลงาน Wandering at the Edge of the Wonderland โดย Chong Boon Pok	148
ภาพที่ 97 ผู้เข้าชมเดินบนทางเดินเขาวงกตผลงาน Wandering at the Edge of the Wonderland	149
ภาพที่ 98- 99 ผลงาน Coming Community โดย Valentina Karga ณ เกาะกลาง	150
ภาพที่ 100- 101 รายละเอียดของก้อนอิฐที่ชาวบ้านชุมชนคลองประมงร่วมกันสร้างสรรค์	151
ภาพที่ 102-103 บรรยายภาพการทำงานของ Valentina Karga ร่วมกับชุมชนคลองประมง	151
ภาพที่ 104-105-106 ผลงาน Free Sun Days [Krabi: Model Study for Green Energy Community] / อาทิตย์เสรี [กระบี่: ต้นแบบชุมชนพลังงานสีเขียว] จัดแสดงตามที่สาธารณะในเมืองกระบี่	153
ภาพที่ 107 บริเวณปากแม่น้ำ มองเห็นศาลาจากกระยะไกล	154
ภาพที่ 108 ลุงสุพรรณขณะสักริตการฟังเสียงผ่านไม้พาย	155
ภาพที่ 109 ศาลาที่เป็นจุดสิ้นสุดของการชมผลงาน Through the Bones / ผ่านกระดูก.....	155
ภาพที่ 110 จุฬญาณนนท์ ศิริผล ขณะให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนเกี่ยวกับผลงาน Birth of Golden Snail / กำเนิดหอยทากทอง ณ บริเวณถ้ำเขาขนานน้ำ	157
ภาพที่ 111 แผนภูมิแสดงร้อยละของศิลปินจากประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมแสดงผลงาน	159
ภาพที่ 112 แผนที่โลกแสดงประเทศจากภูมิภาคต่าง ๆ ที่เข้าร่วม Thailand Biennale, Krabi 2018	159
ภาพที่ 113 คณะทำงานจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยหารือกับ ศาสตราจารย์ ดร. เจียงเจียง ณ Birmingham City University สหราชอาณาจักร	170

ภาพที่ 114 ศิลปินจีนและรัสเซีย ลงพื้นที่ศึกษาศิลปวัฒนธรรม ณ เกาะกลาง	172
ภาพที่ 115 คณะศิลปินสำรวจและศึกษาพื้นที่จัดแสดงทางทะเลพร้อมด้วยคณะภัณฑารักษ์ และคณะทำงาน	173
ภาพที่ 116 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศิลปินนานาชาติ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง คณะทำงาน และชุมชนในจังหวัดกระบี่	173
ภาพที่ 117 การเสวนาระหว่างการจัดกิจกรรม Artist Site Visit ครั้งที่ 1.....	173
ภาพที่ 118 Tuan Andrew Nguyen, Dane Mitchell, Nhung Walsh, Federica Mirra และ ..	178
ภาพที่ 119 Yuko Hasegawa บรรยายในหัวข้อ “จากพื้นถิ่นสู่นานาชาติ: บทบาทและนัยยะสำคัญของเทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ”	180
ภาพที่ 120 Fram Kitagawa บรรยายในหัวข้อ “จากพื้นถิ่นสู่นานาชาติ: บทบาทและนัยยะสำคัญของเทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ”	180
ภาพที่ 121 บรรยากาศในวันแถลงข่าวเปิดตัวศิลปิน Thailand Biennale, Krabi 2018 ณ ศูนย์การค้าสยามพารากอน.....	187
ภาพที่ 122 ผลงาน Topological Gardens โดย Bruce Nauman จัดแสดงในศาลานิทรรศการของสหรัฐอเมริกา	215
ภาพที่ 123 ผลงาน A Church of Fear vs. the Alien Within โดย Christoph Schlingensiefel จัดแสดงในศาลานิทรรศการเยอรมนี.....	217
ภาพที่ 124 บรรยากาศภายนอกของอาคาร Paradiso Gallery พื้นที่ของศาลาไทย	218
ภาพที่ 125 บรรยากาศการจัดนิทรรศการของนาวิิน ลาวัลย์ชัยกุล ภายในศาลาไทย.....	218
ภาพที่ 126 ภาพถ่าย Marino Auriti กับโมเดลผลงาน The Encyclopedic Palace of the World ณ Kennett Square เพนซิลเวเนีย สหรัฐอเมริกา.....	219
ภาพที่ 127 ผลงาน Luanda, Encyclopedic City โดย Edson Chagas จัดแสดงในศาลานิทรรศการประเทศแองโกลา.....	220
ภาพที่ 128-129 ผลงาน Golden Teardrop โดย อริญชัย รุ่งแจ้ง โนเวนีส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55 ที่มา: https://kruburiram.wordpress.com	221

ภาพที่ 130-131 ผลงาน Peperomia ของ วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์ ในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55	221
ภาพที่ 132 ผลงานศิลปะ The Key in the Hand โดย Chiharu Shiota ศิลปะจัดวางในศาลา นิทรรศการประเทศญี่ปุ่น เป็นผลงานที่ได้รับความสนใจจากสื่อและผู้ชมจำนวนมากในเวนิส เบียน นาเล่ ครั้งที่ 56 ศิลปินใช้กุญแจหลายพันดอกร้อยเชือกสีแดงยึดกับเรือเก่าสองลำ	223
ภาพที่ 133 บริเวณทางเข้าศาลาไทยและผลงานของกมล ทัศนัญชลี ในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 56	223
ภาพที่ 134 ผลงาน Sun & Sea (Marina) จัดแสดง ณ ศาลานิทรรศการประเทศลิทัวเนีย.....	226
ภาพที่ 135 ผลงาน Sun & Sea (Marina) จัดแสดง ณ ศาลานิทรรศการประเทศลิทัวเนีย.....	227
ภาพที่ 136 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์นิทรรศการ “The Revolving World โลกยังคงหมุนไป”	228
ภาพที่ 137 ผลงาน untitled 2021 (who if not we should at least try to imagine the future, again) (remember Julius Koller) โดย ฤกษ์ฤทธิ์ ตีระวนิช จัดแสดงในคังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 9	234
ภาพที่ 138 ผลงาน Golden Repair โดย Kayako Nakashima ศิลปินใช้เทคนิคการผสมแล็กเกอร์ กับทองและถมลงไปบนรอยแยก รอยขีดข่วน รอยแตก ของบ้านหลังหนึ่งในหมู่บ้าน Karekimata ที่ ได้รับความเสียหายจากเหตุแผ่นดินไหว ลักษณะคล้ายกับเทคนิคการผสมรอยแตกข้าวบนเครื่อง กระเบื้องและเครื่องเคลือบของญี่ปุ่นที่เรียกว่า คินสุงิ (Kintsugi).....	241
ภาพที่ 139 ผลงาน The School of Akakura โดย นาวิณ ลาวัลย์ชัยกุล ศิลปินจากประเทศไทย สร้างสรรค์ผลงานที่ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน Akakura ผ่านผลงาน ภาพเขียนขนาดใหญ่ที่ได้แรงบันดาลใจจากผลงาน The School of Athens (1509 - 1511) ของ Raffaello Sanzio นาวิณได้วาดรูปของคนในหมู่บ้านและทำการสัมภาษณ์เรื่องราวของแต่ละคน ซึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของผลงานชิ้นนี้.....	242
ภาพที่ 140 ผลงานศิลปะจัดวางเฉพาะที่ Where Has the River Gone? สร้างขึ้นในเอจิกะ สึมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 1 ปี ค.ศ. 200 โดย Yukihsa Isobe การปักเสาธงสีเหลืองจำนวน 600 ต้น เป็น เส้นทางความยาว 3.5 กิโลเมตร เพื่อแสดงให้เห็นเส้นทางของแม่น้ำ Shinano Rive ในอดีต	243
ภาพที่ 141 ผลงานศิลปะภายในอุโมงค์ Kiyotsu Gorge โดย MAD Architects.....	244

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ในปีพุทธศักราช 2561 ได้เกิดปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญต่อวงการศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทย ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวคือการที่ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพผู้จัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติในช่วงเวลาใกล้เคียงและคาบเกี่ยวกัน ได้แก่ 1) Bangkok Biennial (บางกอก ไบเอนเนียล) 2) Ghost : 2561 3) เทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ บางกอก อาร์ต เบียนนาเล่ (Bangkok Art Biennale 2018) และ 4) โครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 แต่ละงานจัดขึ้นโดยองค์กรที่แตกต่างกัน ซึ่งมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนกลุ่มของภัณฑารักษ์และศิลปินอิสระ มีรูปแบบของนิทรรศการที่แตกต่างกันทั้งในแง่ของประเภทของผลงานศิลปะ ศิลปินทั้งไทยและต่างชาติที่เข้าร่วมจัดแสดงผลงาน ระยะเวลาที่จัดงาน สถานที่ รูปแบบการบริหารจัดการ อีกทั้งมีกำหนดการจัดงานครั้งต่อ ๆ ไปแตกต่างกัน กล่าวคือ จัดทุก 2 ปี และจัดทุก 3 ปี หรือเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในวงการศิลปะว่า เบียนนาเล่ (biennale/biennial) และเทรียนนาเล่ (triennale/triennial) ซึ่งเป็นคำเฉพาะที่ใช้เรียกการจัดนิทรรศการศิลปะตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ

ย้อนกลับไปถึงจุดกำเนิดของมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ จากการศึกษาข้อมูลพบว่า แนวคิดการจัดมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากภายในวงการศิลปะระดับนานาชาติ (ทศนีย์ เศรษฐเสวี, 2556) โทนี เบนเน็ต (Tony Bennet) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Birth of Museum ว่าการจัดแสดงนิทรรศการคือการแสดง “ให้เห็น” และ “การเล่าเรื่อง” (showing and telling) นิทรรศการขนาดใหญ่หรืองานมหกรรมในตะวันตกที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากนั้น จะทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้า (Modernism) และเป็นเครื่องมือของความสำเร็จ (Machine of Progress) รวมทั้งตัวนิทรรศการเองก็เป็นเสมือนประติมากรรมอันโดดเด่นแห่งยุคสมัยใหม่ การแสดงนิทรรศการศิลปะในระดับมหกรรมเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นแหล่งรวมความคิดสร้างสรรค์ที่สร้างโดยศิลปินจากทั่วโลก ทำให้เกิดการแสดง “ให้ (คนดู) เห็น” โดยผ่าน “การเล่าเรื่อง” จากภัณฑารักษ์ผู้คัดสรรผลงานทั้งภาพเขียน ภาพถ่าย หรืองานศิลปะหลากหลายแขนง เพื่อเป็นการจุดประกายและกระตุ้นให้ผู้ชมได้จินตนาการอย่างอิสระ ทำให้เกิด “การลื่นไหล” (flow) ซึ่งผลงานเหล่านั้นทำให้ผู้ชมได้เชื่อมโยงภาพต่าง ๆ ที่บางครั้ง เต็มไปด้วยความกำกวมและเป็นนามธรรม รวมทั้งงานที่ใช้อุปมาอุปไมย รูปภาพหรือสัญลักษณ์ แปลกตา เพื่อให้ผู้ชมได้รับประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์

และเกิดการบ่มเพาะทางด้านรสนิยม มีการฝึกฝนและเกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ใหม่ไปพร้อมกัน

งานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อวงการศิลปะเป็นอย่างยิ่งคือ มหกรรมศิลปะนานาชาติเวนิส เบียนนาเล่ (International Art Exhibition la Biennale di Venezia) ถือเป็นมหกรรมทางศิลปะที่ยิ่งใหญ่และมีประวัติความเป็นมายาวนานที่สุดในโลกเกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1895 ซึ่งมีกำหนดจัดขึ้นทุกๆ สองปีตามความหมายของคำว่า “biennale” (เบียนนาเล่) ในภาษาอิตาเลียน ประเทศไทยได้เริ่มรู้จักเวนิส เบียนนาเล่ เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1897 (พ.ศ. 2440) เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเยือนยุโรปเป็นครั้งแรก นอกเหนือจากมหกรรมศิลปะนานาชาติเวนิส เบียนนาเล่ มีการปรากฏขึ้นของเบียนนาเล่และงานมหกรรมศิลปะนานาชาติเพิ่มขึ้นในอีกหลายเมืองหลักทั่วยุโรปและอเมริกาในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรม เช่น มหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติดอคูเมนตา (documenta) ณ เมืองคัสเซิล ประเทศเยอรมนี มีกำหนดจัดขึ้นทุก 5 ปี วิทเนีย ไบเอนเนียล (Whitney Biennial) ณ เมืองนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เป็นต้น และได้กระจายตัวไปยังทวีปอื่นทั่วโลกในยุคต่อมา ปรากฏการณ์การจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติได้แผ่ขยายเข้ามาสู่ทวีปเอเชีย ในคริสต์ทศวรรษ 1960 โดยงานที่เก่าแก่ที่สุดในเอเชียคือ เทรียนนาเล่ อินเดีย (Triennale – India) เริ่มจัดครั้งแรกในปี ค.ศ. 1968 นอกจากนี้ยังมีงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ เกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมากทั่วภูมิภาคเอเชีย เช่น ควังจู เบียนนาเล่ (Gwangju Biennale) ณ เมืองควังจู ประเทศเกาหลีใต้ เซี่ยงไฮ้ เบียนนาเล่ (Shanghai Biennale) ณ เมืองเซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน โยโกฮามา เทรียนนาเล่ (Yokohama Triennale) ณ เมืองโยโกฮามา ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ปัจจุบันมีงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบเบียนนาเล่ (biennale) เทรียนนาเล่ (triennale) และอื่น ๆ ทั่วโลก เป็นจำนวนกว่า 300 งาน (ข้อมูลจาก Biennale Foundation)

ทศนัย เศรษฐเสรี ได้กล่าวไว้ในการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินศักยภาพของจังหวัดที่เหมาะสมในการจัดมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ (เบียนนาเล่) ว่าในอดีตการจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาตินับเป็นการพยายามรวมศูนย์กลางอำนาจทางศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศในฝั่งตะวันตก วัตถุประสงค์หลักของการจัดมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติคือเพื่อเป็นการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์งานศิลปะร่วมสมัยให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นทำให้ประชาชนได้รู้จักงานศิลปะร่วมสมัยจากเมืองอื่น ๆ อีกทั้งทำให้เมืองที่จัดงานได้กลายเป็นที่รู้จักในวงการศิลปะระดับนานาชาติในที่สุด แต่ในปัจจุบันการจัดงานในลักษณะดังกล่าว มักจะมุ่งเน้นเพื่อเป็นการ

ส่งเสริมภาพลักษณ์ประชาสัมพันธ์เมืองที่เป็นพื้นที่ จัดแสดงงานและตอบสนองพฤติกรรมกา
 บริโภคทางศิลปวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับมิติทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ตลอดจนส่งเสริม
 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและก่อให้เกิด ผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศโดยใช้
 ศิลปะเป็นสินค้าในการดึงดูดผู้คนจากนานาชาติเข้ามายังประเทศของตน ประเทศต่างๆ ในยุโรป
 และอเมริกาได้นำรูปแบบการจัดงานเปียนนาเล่ไปพัฒนาต่อในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 และการ
 แพร่กระจายของเปียนนาเล่ทั่วโลกในยุคปัจจุบันนั้นเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ
 โลกาภิวัตน์ด้วยเช่นกัน กล่าวคือจะเห็นได้ว่ามหรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติมีการตอบรับ
 กระแสการเคลื่อนย้ายฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมออกมาจาก
 ศูนย์กลางของโลก คือ ยุโรปและอเมริกา ประเทศที่อยู่ชายขอบในภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลกจึงเริ่มมี
 ความต้องการที่จะสร้างพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมในภูมิภาคหรือท้องถิ่นของตนเอง เพื่อเป็นการ
 แสดงศักยภาพทางด้านความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง ให้เป็นที่ประจักษ์ในสายตาชาวโลกอีกทั้ง
 เป็นการพยายามที่จะจัดวางตำแหน่ง (position) เมืองหรือประเทศของตนเองในภูมิทัศน์ทาง
 ศิลปวัฒนธรรมระดับสากล (ทัศนัย เศรษฐเสรี และคณะ, 2556 : 337)

นับตั้งแต่เริ่มมีการจัดงานเปียนนาเล่และงานมหรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติ
 เกิดขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่ามีงานมหรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติเกิดขึ้นทั่วโลกกว่า
 300 งาน สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือจำนวนผู้เข้าชมงานศิลปะทั่วโลกที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วไปด้วย
 ตามลำดับ (Meeteran, 2019) ในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยยังไม่เคยมีการจัดงานมหรรมศิลปะ
 ร่วมสมัยระดับนานาชาติในรูปแบบเปียนนาเล่มาก่อน อย่างไรก็ตาม ศิลปินไทยก็ได้สมัครเข้าร่วม
 หรือได้รับเชิญให้เข้าร่วมในงานเปียนนาเล่ของประเทศอื่นอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาข้อมูล
 เกี่ยวกับการจัดงานมหรรมศิลปะร่วมสมัยในระดับนานาชาติของประเทศไทย ทำให้ผู้ศึกษา
 พบว่า ถึงแม้ประเทศไทยไม่เคยมีการจัดงานเปียนนาเล่หรืองานมหรรมศิลปะร่วมสมัยระดับ
 นานาชาติ แต่ศิลปิน ภัณฑารักษ์ และบุคคลในแวดวงศิลปะร่วมสมัยของไทย ต่างมีความมุ่งมั่น
 พยายามที่จะผลักดันให้เกิดงานมหรรมดังกล่าวขึ้น ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นใน
 การส่งเสริมผลักดันให้เกิดงานมหรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในประเทศไทยคือ “โครงการ
 ศิลปะสาธารณะเชียงใหม่จัดวางสังคม” (Chiang Mai Social Installation - CMSI) จัดขึ้นครั้งแรก
 ในช่วงปลายปี ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) นิทรรศการนี้เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มศิลปินหัว
 ก้าวหน้า นำโดยอุทิศ อติมานะ มิตร ใจอินทร์ นาวิณ ลาวัลย์ชัยกุล และมนเทียร บุญมา ซึ่งมีความ
 ตั้งใจที่จะใช้พื้นที่สาธารณะในเมืองเชียงใหม่ เช่น วัด สุสาน ถนน สะพาน บ้าน ตลาด ร้านค้า ฯลฯ
 ให้เป็นพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรม โดยปรากฏในรูปแบบของการแสดง

งาน(Installation Arts) การจัดแสดง (performance) และการจัดนิทรรศการในสังคม (Social Actions) อังกฤษ อัจฉริยโสภณ ศิลปิน ภัณฑารักษ์ และผู้จัดการแกลเลอรี ARTIST+RUN ได้กล่าวถึงโครงการศิลปะสาธารณะเชียงใหม่จัดวางสังคมไว้ว่าเป็นการจัดการแสดงงานศิลปะตามพื้นที่สาธารณะบริเวณต่าง ๆ ของเมือง มีการแสดงความคิดที่หลากหลาย โดยมีการเชิญนักวิชาการ ศิลปิน และนักคิดสำคัญของไทยในขณะนั้นมาเสวนาถึงความเป็นไปของการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ทำให้โครงการนี้เป็นสัญลักษณ์ทางความคิดที่ก้าวหน้า และแสดงถึงความพยายามของกลุ่มศิลปินในการขยายพื้นที่ความคิดทางศิลปะไม่ให้จำกัดอยู่ในวงแคบ (<https://angkritgallery.tumblr.com/> เข้าถึงเมื่อ 3 ธันวาคม 2562)

โครงการศิลปะสาธารณะเชียงใหม่จัดวางสังคมจัดขึ้นรวมทั้งสิ้นจำนวน 4 ครั้ง นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 – 1998 (พ.ศ. 2535 – 2541) ในการจัดงานครั้งแรกเป็นเพียงงานนิทรรศการขนาดย่อม ใช้ชื่อว่า “Art Festival: Temples and Cemeteries” มีศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงานจำนวน 16 คน โดยทั้งหมดเป็นศิลปินไทย และมีงานบางชิ้นเป็นศิลปะรูปแบบ site – specific installation (Teh, David, 2018 : 23) หลังการจัดงานครั้งแรกมีกระแสการตอบรับที่ดี ในการจัดงานครั้งต่อมาจึงมีศิลปินทั้งไทยและต่างชาติให้ความสนใจเข้าร่วมแสดงผลงานเพิ่มมากขึ้นอีกเท่าตัว สำหรับการจัดงานครั้งที่ 2 ได้ใช้ชื่อว่า “Chiang Mai Social Installation: Second Art Festival: Temples, Cemeteries, Private – Residences, Public Buildings, Streets, Bridges, Walls, Rivers and Canals, Open Spaces” พื้นที่การจัดแสดงงานได้ขยายวงกว้างออกไปจากเดิมที่มีเพียงวัดและสุสาน มีการใช้อาคารบ้านเรือน ร้านค้า อาคารสาธารณะ ถนน กำแพง คลอง และพื้นที่เปิดอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะ ศิลปินได้เริ่มมี “บทสนทนากับชุมชน” มากขึ้น (Soon, 2016)

โครงการศิลปะสาธารณะเชียงใหม่จัดวางสังคมได้กลายเป็นงานนิทรรศการศิลปะและวัฒนธรรมร่วมสมัยระดับนานาชาติที่มีความโดดเด่นมากที่สุดงานหนึ่ง ซึ่งดำเนินไปเป็นคู่ขนานกับงานเทศกาลศิลปะร่วมสมัยอื่นๆ รวมถึงเบียนนาเล่อื่นในภูมิภาคเอเชีย (Soon, Simon, 2016 : 43) จึงเป็นปรากฏการณ์ที่พิสูจน์ให้เห็นว่า ในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษ 1990 ประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียเริ่มมีทัศนคติต่อเบียนนาเล่หรืองานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติว่าการจัดงานในลักษณะนี้เป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้ และสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ในภูมิภาคนี้ และที่สำคัญยังเป็นการแสดงให้เห็นศักยภาพในระดับภูมิภาคเช่นเดียวกับการเกิดขึ้นของเบียนนาเล่ในภูมิภาคอื่นที่ไม่ใช่ทวีปยุโรป เชียงใหม่จัดวางสังคมจัดขึ้นเป็นครั้งสุดท้ายในปี ค.ศ. 1998 นับตั้งแต่นั้นมายังไม่พบว่าม้งานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยที่มีความโดดเด่นและมีรูปแบบการจัดการในระดับนานาชาติเกิดขึ้นในประเทศไทย จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2018 – 2019 ประเทศไทยได้มีการจัดงาน

เทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติหรือเบียนนาเล่ขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงและคาบเกี่ยวพร้อมกัน 3 เบียนนาเล่ และ 1 เทรียนนาเล่ โดยเจ้าภาพผู้จัดงานมหารมมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มศิลปินและกลุ่มภัณฑารักษ์อิสระ ไล่เรียงตามลำดับเวลาที่จัดแสดง ดังนี้

1) บางกอก ไบเอนเนียล (Bangkok Biennial) ครั้งที่ 1 จัดขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2562 ก่อตั้งโดยกลุ่มศิลปินอิสระ อัญชลี อนันตวัฒน์ Liam Morgan และ Jeff Gompertz (ที่มา : <https://www.flaut.com/content/bangkok-biennial> เข้า ถึง เมื่อ 9 ธันวาคม 2562) ในการจัดงานครั้งแรกมีศิลปินเข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 249 คน/กลุ่มจาก 26 ประเทศ จัดแสดงผลงานใน 73 พาวิลเลียน (พาวิลเลียน หรือ pavilion ในภาษาอังกฤษ เป็นคำใช้เรียกพื้นที่ในการแสดงผลงานศิลปะในเทศกาลศิลปะแบบเบียนนาเล่หรือเตรียนนาเล่) ซึ่งคำว่าพาวิลเลียนในบริบทของ Bangkok Biennial ไม่ได้ถูกจำกัดไว้เฉพาะ “พื้นที่” ทางกายภาพเท่านั้น ฉะนั้น พาวิลเลียนจึงสามารถเป็นได้ทั้งพื้นที่ทางศิลปะ บ้านของคนในชุมชน กิจกรรมที่จัดเพียง 1 วัน หรือนิทรรศการที่จัดตลอด 3 เดือน โดยกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่กรุงเทพมหานครและพื้นที่อื่นในประเทศไทย กลุ่มผู้ก่อตั้ง Bangkok Biennial มีเจตนารมณ์ที่จะท้าทายอำนาจของสถาบันในการนำเสนอศิลปะและการจัดการทางศิลปะ โดยต้องการนำเสนอแพลตฟอร์ม โอฟ่นซอร์ส : พื้นที่เท่าเทียมกันในการทดลองทางความคิดสร้างสรรค์และการจัดการทางสังคมโดยเลือกวิธีที่เปิดกว้าง แทนที่การจัดการแบบบนลงล่าง ด้วยการมีส่วนร่วมกับรูปแบบ การจัดแสดงงาน อิงกับความเป็นเมืองและบริบท Bangkok Biennial ไม่มีภัณฑารักษ์กลาง ไม่มีการกระจายทรัพยากรต่าง ๆ เป็นงานกิจกรรมแบบเปิดที่อนุญาตให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายสามารถเลือกว่าจะเข้าร่วมหรือไม่ โดยเลือกวิธีที่เปิดกว้างและเสมอภาค แทนที่การจัดการแบบอำนาจสั่งการแบบบนลงล่าง (ที่มา : www.bangkokbiennial.com) นอกจากการจัดงานในพื้นที่ของหอศิลป์และพื้นที่ทางศิลปะในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางของไทยแล้วนั้น นิทรรศการที่เกิดขึ้นยังได้เชื่อมโยงไปยังพื้นที่ต่างจังหวัดเพื่อแสดงให้เห็นถึงการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่ผู้ริเริ่มก่อตั้ง Bangkok Biennial มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับวงการศิลปะร่วมสมัยไทย และนิทรรศการที่ต่อยอดแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจได้อย่างชัดเจนคือ Khon Kaen Manifesto ณ จังหวัดขอนแก่น และ RE/FORM/ING PATANI ณ จังหวัดปัตตานี

2) นอกเหนือจากงานมหารมเบียนนาเล่แล้ว ยังมีงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่จัดแสดงผลงานศิลปะประเภทวิดีโอจัดวาง (Video Installation) และศิลปะแสดงสด (Performance) โดยใช้ชื่อว่า Ghost : 2561 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 11 – 28 ตุลาคม 2561 เป็นซีรีส์ชุดนิทรรศการที่มีกำหนดจัดขึ้นทุก 3 ปี หรือในสากลเรียกว่า เทรียนนาเล่ (triennale/triennial) ในการจัดงานครั้ง

แรกนี้มีกรกฤต อรุณานนท์ชัย เป็นภัณฑารักษ์ ภายในนิทรรศการประกอบไปด้วยผลงานวิดีโอของศิลปินไทยและต่างชาติ รวมทั้งศิลปะการแสดงอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการฉายภาพยนตร์และภาพเคลื่อนไหวที่คัดเลือกโดยไอลีย์ แนช (Aily Nash) วิคเตอร์หวัง (Victor Wang) และกลุ่ม DIS ซึ่งจัดขึ้นในแต่ละสัปดาห์ มีการบรรยายโดยศิลปินและภัณฑารักษ์รับเชิญ นิทรรศการ Ghost : 2561 จัดแสดงในพื้นที่ทางศิลปะหลายพื้นที่ทั่วกรุงเทพมหานคร ได้แก่ แกลเลอรี 100 ต้นสน, อาร์ตทิส+วัน แกลเลอรี, บางกอก ซิตี้ซิตี้ แกลเลอรี, คาร์เทล อาร์ท สเปนซ์, ดีดอกซ่า อาร์ต แล็บ, พิพิธภัณฑสถานบ้านจิม ทอมป์สัน, โนวา โปรเจกต์ สเปนซ์, ศุภโชค ดี อาร์ต เซนเตอร์และแกลเลอรี เวอร์

3) เทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ บางกอก อาร์ต เบียนนาเล่ (Bangkok Art Biennale 2018) ครั้งที่ 1 มีกำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 19 ตุลาคม 2561– 3 กุมภาพันธ์ 2562 จัดโดยองค์กรเอกชน มูลนิธิ Bangkok Art Biennale ภายใต้แนวคิดหลัก (theme) “Beyond Bliss สุขชะพรั่งพลังอาร์ต” ให้ศิลปินได้สร้างสรรค์งานศิลปะโดยสัมผัสกับพื้นที่ ตรีความ และบันทึกความหลากหลายของวัฒนธรรม ตามบริบทและการตีความที่ต่างกัน ในการคัดเลือกผลงานของศิลปินและการเตรียมการดำเนินงาน มีทีมภัณฑารักษ์ซึ่งประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ดร. อภินันท์ โปษยานนท์ ประธานอำนวยการและผู้อำนวยการศิลป์บางกอก อาร์ต เบียนนาเล่ ลักขณา คุณาวิชยานนท์ อดีตผู้อำนวยการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ผศ. สรรเสริญ มิลินทสูต ประธานกรรมการบริหารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร แพทริก ดี. ฟลอเรส (Patrick D. Flores) ภัณฑารักษ์ประจำ Vargas Museum Manila ฟิลิปปินส์ และ อเดล แทน (Adele Tan) ภัณฑารักษ์จาก National Gallery Singapore จัดแสดงผลงานศิลปะบนแลนดมาร์กต่างๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งพื้นที่ในย่านการค้าในกลางเมืองคู่ขนานไปกับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยา อาทิ ริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร อาคารเก่าบริษัทอีสต์ เอเชียติก, ไอ พี เพลส, หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และศูนย์การค้าชั้นนำ เป็นต้น

4) โครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดโดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ มีภัณฑารักษ์หลักคือ ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง (Professor Dr. Jiehong Jiang) จัดแสดงผลงานศิลปะรูปแบบของศิลปะที่จะเกิดขึ้นเป็นศิลปะเฉพาะที่ (site – specific art) จัดแสดงในพื้นที่ทางธรรมชาติกลางแจ้ง เช่น น้ำตกธารโบกขรณี หาดนพรัตน์ธารา อ่าวนาง เกาะปอดะ ถ้ำเขาขนานน้ำ และพื้นที่ในเมืองกระบี่ เช่น ชุมชนเกาะกลาง ท่าเรือเจ้าฟ้า สวนป่าวัดแก้วไกรวาราม ศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะให้มีความเชื่อมโยงกับบริบทในพื้นที่ทั้งมิติ

ทางภูมิศาสตร์ มิติทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และการเมืองของจังหวัดกระบี่ โดยเชิญศิลปินจากทั่วโลกจำนวน 54 คน/กลุ่ม เข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงานภายใต้แนวคิดหลัก (theme) ที่ภัณฑารักษ์ได้กำหนดไว้ว่า “Edge of the Wonderland” โครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 มีกำหนดจัดแสดงผลงานระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2018 – 28 กุมภาพันธ์ 2019 โดยมีเป้าหมายจะจัด Thailand Biennale ทุก 2 ปีในแต่ละจังหวัดของประเทศไทย อีกสองจังหวัดที่ได้รับคัดเลือกให้จัด Thailand Biennale ในอนาคตคือ จังหวัดนครราชสีมาและเชียงราย (ที่มา: เอกสารโครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นความตื่นตัวของวงการศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยและความต้องการที่จะแสดงศักยภาพในฐานะที่เป็นผู้จัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยในระดับนานาชาติ หากวิเคราะห์ถึงบรรยากาศของสังคมไทยนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์รัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ผลพวงประการสำคัญจากการเข้ามาควบคุมการบริหารประเทศโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติคือการถูกปิดกั้นการแสดงออกความคิดเห็นทางการเมืองที่อาจขัดต่อเจตนารมณ์และนโยบายในการบริหารราชการของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งโดยธรรมชาติของศิลปะร่วมสมัยที่ปรากฏอยู่สากล ศิลปะร่วมสมัยมักจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางความคิดและทัศนคติด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนั้น สืบเนื่องจากความอัดอั้นที่ไม่สามารถแสดงออกได้อย่างเสรีที่ถูกสะสมในสังคมไทยมาตลอดระยะเวลาหลายปี เกิดการหยุดนิ่งของวงการศิลปะร่วมสมัยของไทย จึงเป็นไปได้ว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในปีพ.ศ. 2561 – 2562 เป็นผลกระทบอันเกิดความต้องการหาทางออกและหาพื้นที่ของบุคลากรในแวดวงศิลปะร่วมสมัยของไทย ไม่เฉพาะศิลปิน แต่รวมถึงบุคลากรด้านศิลปะด้วย ประกอบกับอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญคือการที่ประเทศไทยได้บ่มเพาะประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยเรื่อยมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ซึ่งเป็นช่วงที่ศิลปะร่วมสมัยมีชีวิตชีวาและเติบโตในสังคมไทยอย่างแท้จริง จะเห็นได้จากการเติบโตขึ้นของหอศิลป์ แกลเลอรี ตลอดจนการได้เข้าร่วมแสดงผลงานในงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติของประเทศต่างๆ ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวทำให้ในปี พ.ศ. 2561 วงการศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยมีความพร้อมเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างบทบาทใหม่ให้กับประเทศในฐานะ “ผู้จัดงาน” มหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในรูปแบบเบียนนาเล่และเทรียนนาเล่

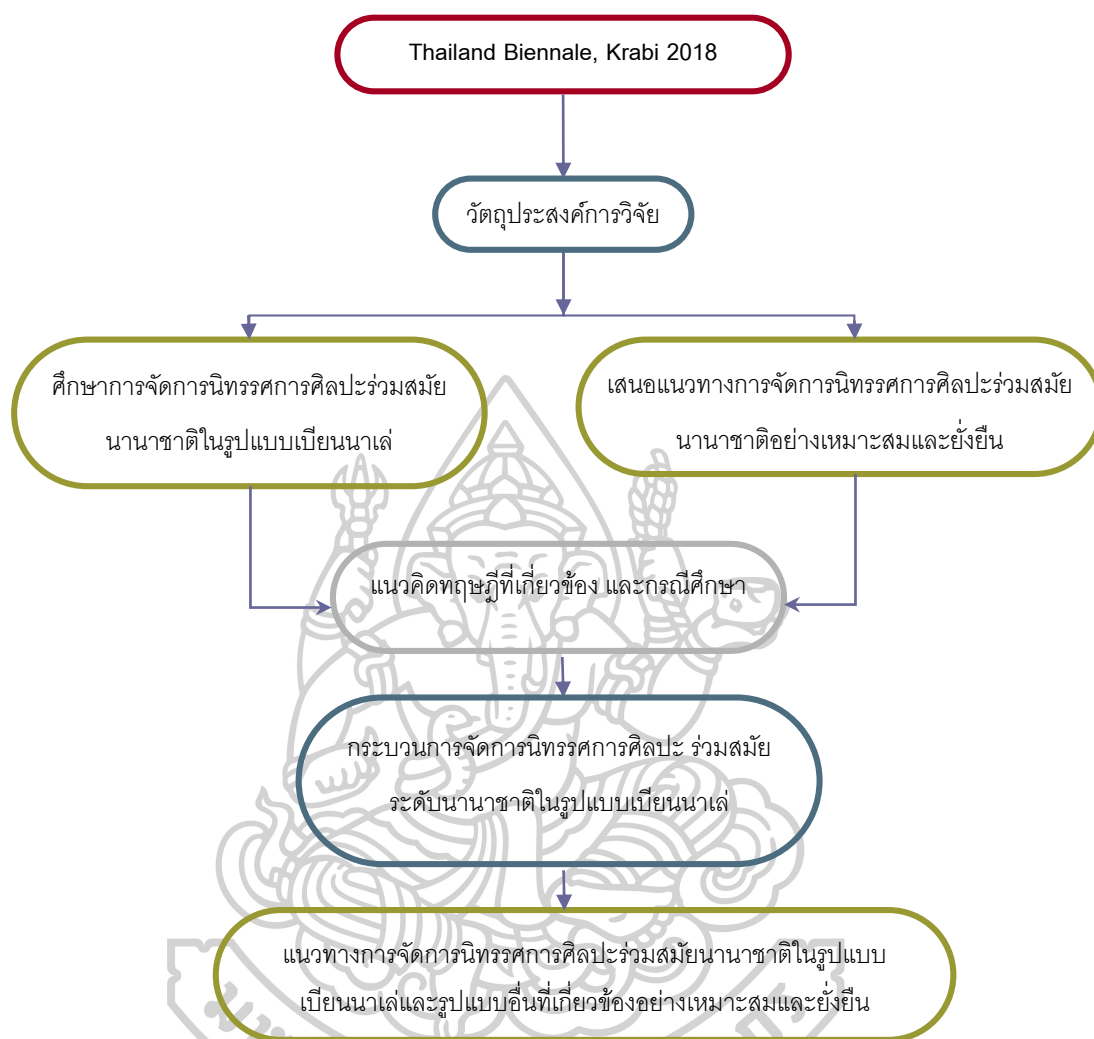
การเกิดขึ้นของงานนิทรรศการศิลปะในรูปแบบเบียนนาเล่และเทรียนนาเล่ในประเทศไทยอย่างพร้อมเพรียงกัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการศึกษาการจัดการนิทรรศการเบียนนาเล่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการโดยองค์ภาครัฐที่มีวิสัยทัศน์และพันธกิจในการขับเคลื่อน ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะวัฒนธรรมร่วมสมัยของประเทศไทย ซึ่งเป็นความท้าทายของหน่วยงานภาครัฐเป็นอย่างยิ่งที่จะบริหารจัดการโครงการระดับนานาชาติ ภายใต้กำกับและระเบียบของราชการไทย นอกจากนี้ Thailand Biennale, Krabi 2018 ยังมีรูปแบบการจัดงานที่แตกต่างจาก Bangkok Biennial, Bangkok Art Biennale และ นิทรรศการ Ghost : 2561 ทั้งในด้านพื้นที่และรูปแบบการจัดแสดง กล่าวคือ Thailand Biennale, Krabi 2018 เลือกลงพื้นที่อื่นที่ไม่ใช่เมืองหลวง และมีแผนที่จะเปลี่ยนพื้นที่ในจังหวัดต่างๆ สำหรับการจาดนิทรรศการในแต่ละครั้ง ส่วนในด้านรูปแบบการจัดแสดง Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดแสดงผลงานในรูปแบบศิลปะเฉพาะที่ (site – specific art) ในพื้นที่กลางแจ้ง ทั้งในพื้นที่ทางธรรมชาติหลากหลายภูมิประเทศและพื้นที่สาธารณะหรือในชุมชน และความน่าสนใจประการสุดท้ายคือการคัดเลือกภัณฑารักษ์ชาวต่างชาติมาทำหน้าที่ในการจัดนิทรรศการเบียนนาเล่

จากความเป็นมา ความสำคัญ และความน่าสนใจข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยการบริหารจัดการ Thailand Biennale, Krabi 2018 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเพื่อการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในรูปแบบเบียนนาเล่กรณีศึกษา Thailand Biennale, Krabi 2018
2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวทางในการวิจัย การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018

ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตทางกายภาพของพื้นที่ในการศึกษา

1. พื้นที่จัดแสดง Thailand Biennale, Krabi 2018 ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองกระบี่ และอำเภออ่าวลึก โดยจัดแสดงผลงานศิลปะในพื้นที่ดังต่อไปนี้

- อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ตำบลเขาทอง อำเภออ่าวลึก
- อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา – หมู่เกาะพีพี ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมืองกระบี่
- อ่าวนาง ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมืองกระบี่

- ท่าปอมคลองสองน้ำ ตำบลเขาคราม อำเภอเมืองกระบี่
- เมืองกระบี่
- ถ้ำเขาชนาน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองกระบี่
- เกาะกลาง ตำบลเกาะกลาง อำเภอเมืองกระบี่

2. การจัดแสดงนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 มีกำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 – 28 กุมภาพันธ์ 2562

ขอบเขตของเนื้อหาในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา ค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลโดย มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิธีการจัดการและกระบวนการจัดนิทรรศการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยศึกษาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการจัดนิทรรศการ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และสื่อออนไลน์
2. ศึกษาแนวคิดและรูปแบบผลงานศิลปะร่วมสมัยที่จัดแสดงในนิทรรศการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดกระบี่ ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ ภัณฑารักษ์และคณะทำงาน ศิลปิน นักท่องเที่ยว และผู้เข้าชมงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาการจัดการการแสดงผลนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ผู้ศึกษามีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในรูปแบบเขียนมาแล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

- 1) เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary Data) จากงานวิจัย นิตยสาร วารสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา ความหมาย คุณค่า ความสำคัญ รูปแบบการจัดนิทรรศการ ระบบและขั้นตอนในการบริหารจัดการ ลักษณะงานศิลปะที่นำมาจัดแสดง สถานที่ในการจัดแสดงผลงานในการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางการศึกษา โดยใช้ทฤษฎีศิลปะร่วมสมัย หลักการจัดนิทรรศการศิลปะ วิเคราะห์เปรียบเทียบกับนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติที่มี

ชื่อเสียงระดับโลก เพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยกรณีศึกษา Thailand Biennale, Krabi 2018

2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่มีแนวทางเชิงลึกกับฝ่ายภัณฑารักษ์และกลุ่มศิลปินไทยและศิลปินต่างชาติ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องชาวบ้านในพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะ ผู้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และติดตั้งผลงาน นักท่องเที่ยวผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการศึกษาวิเคราะห์

3) วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลจากผู้วิจัยได้จากการศึกษาเอกสารและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์และอภิปรายผลเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงทางข้อมูล ภายใต้กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย และให้บรรลุต่อวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้

4) สังเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

5) เขียนรายงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบข้อมูลและผลการศึกษาวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ
2. แนวทางการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบเวียนนาและรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้องที่มีความเหมาะสมและยั่งยืน
3. ผลจากการศึกษาวิจัยสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในประเทศไทยได้ต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เวียนนาเล่ (biennale)** หมายถึง รูปแบบของการจัดนิทรรศการศิลปะ ระดับนานาชาติ ที่จัดขึ้นในทุกสองปี โดยเป็นคำที่ถูกใช้เป็นส่วนใหญ่ เมื่อกล่าวถึงมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ ซึ่งในภาษา อิตาลีเลียน ใช้คำว่า “biennale” (เวียนนาเล่) ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “biennial” (ไบเอนเนียล)

2. **ภัณฑารักษ์ (curator)** หมายถึง ภัณฑารักษ์ คือ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์หรือนิทรรศการ ความหมายความตัวอักษร ก็คือ ผู้ดูแลรักษาคลังเก็บสิ่งของ มาจากคำศัพท์ภาษาสันสกฤต ภาณูทวารกษ (ภาณูท + อารกษ) ความหมายโดยทั่วไป คือ "ผู้ดูแลสถานที่จัดแสดงและ

สิ่งจัดแสดง" สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอกล่าวถึงคำว่า "ภัณฑารักษ์" ในบริบทของการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะเท่านั้น มิได้หมายรวมถึงภัณฑารักษ์ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์

3. ศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site-specific art) คือ งานศิลปะที่สร้างขึ้นบนตำแหน่งที่เฉพาะเจาะจง โดยที่ศิลปินจะคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างงานศิลปะ ประกอบกับการออกแบบและการสร้างตัวงานศิลปะเองด้วย คำว่า "ศิลปะเฉพาะพื้นที่" เป็นคำที่ได้รับการเผยแพร่และนิยามโดยศิลปินชาวแคลิฟอร์เนีย โรเบิร์ต เออร์วิน แต่อันที่จริงแล้ว เป็นคำที่ใช้กันมาตั้งแต่คริสต์ทศวรรษที่ 1970 โดยประติมากรหนุ่มสาว เช่น ลอยด์ แฮมโรล และเอธินา ทาซา ผู้เริ่มสร้างงานสำหรับสาธารณชน สำหรับพื้นที่ตั้งขนาดใหญ่ในเมือง ศิลปะเฉพาะพื้นที่ภายนอกอาคารมักจะถูกสร้างและจัดวางในสวน พื้นที่ทาง ธรรมชาติ รวมไปถึงพื้นที่สาธารณะในเขตชุมชน นอกจากนี้ อาจจะมีการแสดง การเดินรำที่สร้างขึ้นเฉพาะที่ การออกแบบการเดินก็มักจะทำนึ่งถึงลักษณะรูปทรงของสิ่งแวดล้อมเข้าไปด้วยไม่ว่าจะเป็น ทางด้านประวัติศาสตร์, สังคม และ/หรือสิ่งแวดล้อม โดยพยายามทำความเข้าใจความหมายที่ซ่อนเร้นของสถานที่ที่ใช้และนำมาขยายความเพิ่มขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สำหรับบทนี้ ผู้ศึกษาจึงได้ทำการปริทัศน์วรรณกรรมเรื่องแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในส่วนแรกเป็นการกล่าวถึงความหมายของศิลปะร่วมสมัย และความเป็นมาของมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในลำดับแรกและเพื่อเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่

1. แนวคิดศิลปะร่วมสมัย
2. แนวคิดนิทรรศการศิลปะและภัณฑารักษ์
3. แนวคิดการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย
4. กรณีศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดศิลปะร่วมสมัย

1.1 ความหมายของศิลปะร่วมสมัย

ศิลปะ เป็นคำที่มีความหมายทั้งกว้างและจำเพาะเจาะจง ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (Professor Silpa Bhirasri) ศิลปินชาวอิตาลีเคยเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย ได้นิยามความหมายของคำว่าศิลปะไว้ว่าคือ งานอันเป็นความภาคภูมิใจของมนุษย์ซึ่งจะต้องใช้ความพยายามด้วยมือและความคิด พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (หน้า 1101) ได้ให้ความหมาย ศิลปะ ว่าหมายถึง ฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การทำให้วัตถุวิจิตรพิสดาร เช่น การทำดอกไม้ประดิษฐ์ประดอยอย่างมีศิลปะ ศิลปะในการแต่งตัว รูปศิลป์ และการแสดงออกซึ่งอารมณ์สะเทือนใจให้ประจักษ์ด้วยสื่อต่าง ๆ อย่างเสียง เส้น สี ผิว รูปทรง เป็นต้น เช่น ศิลปะการดนตรี ศิลปะการวาดภาพ ศิลปะการละคร วิจิตรศิลป์ การนิยามความหมายของคำว่าศิลปะสามารถเปลี่ยนไปตามทัศนคติของศิลปินหรือปราชญ์แต่ละคน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ แนวคิด และประสบการณ์ ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัย อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะหนึ่งที่เป็นสากลในทุกยุคสมัยของศิลปะคือการที่ศิลปะมีการแสดงออก เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ประสบการณ์ ตลอดจนเรื่องราว และเหตุการณ์

จูลส์ สไมเออร์ (อ้างถึงใน ทัศนัย เศรษฐเสรี และคณะ, 2556 : 15 - 16) ได้กล่าวว่า ศิลปะคือรูปแบบเฉพาะของกาติดต่อสื่อสาร ของมนุษย์ มักจะเกิดขึ้นในสถานที่เฉพาะ เช่น โรงภาพยนตร์ ห้องแสดงภาพศิลปะ (gallery) ใจกลางเมืองที่มีกิจกรรมบางอย่างเกิดขึ้นบนจอ

โทรทัศน์หรือหนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งบางครั้งอาจมีแง่มุมทางเศรษฐกิจแฝงอยู่อย่างเข้มข้น และมีผลกระทบ ต่อวิถีชีวิต ดังนั้นศิลปะจึงเป็นรูปแบบเฉพาะของการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ที่เป็นปรากฏการณ์ ทางสังคมที่แยกเฉพาะ และสิ่งที่ศิลปะใช้สื่อสารนั้นมีความหนาแน่นกว่า มีเป้าหมายที่ชัดเจนกว่า และมีความลึกซึ้งกว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เราเกี่ยวข้องสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน ศิลปะสามารถสื่อสาร ในระดับจิตวิญญาณผ่านความหมายเฉพาะที่ถูกกำหนดไว้ เช่น การแสดงดนตรี ภาพยนตร์ บทเพลง การออกแบบ ภาพวาด การเต้นรำ วรรณกรรม โฆษณา เป็นต้น และบ่อยครั้งที่ศิลปะได้เป็นส่วนหนึ่ง ของกิจกรรมหรือความสนใจอื่นๆ ทำให้เกิดการสูญสลายของเส้นกันระหว่างศิลปะและชีวิต และการทลายสถานะของงานศิลปะที่เคยได้รับการปกป้องเป็นพิเศษในฐานะสินค้าที่มีความเฉพาะ โดยเกิดขึ้นพร้อมกับการเคลื่อนย้ายศิลปะไปสู่การออกแบบทางอุตสาหกรรม โฆษณา และกิจกรรมอื่น ๆ ในสังคม ศิลปะไม่ใช่สิ่งที่มีความเป็นกลาง แต่สามารถแปรเปลี่ยนไปตามทัศนคติของมนุษย์ตามกาลเวลา รวมทั้งปัจจัยอื่นทั้งสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ หรือบุคคลที่มีผลต่อความเชื่อและนิยามของวัฒนธรรม ชั้สูงหรือต่ำ

ศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art) เป็นแนวคิดที่มีประเทศตะวันตกเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง และกำหนดทิศทาง แนวคิดนี้เกิดขึ้นนับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในวงการศิลปะนานาชาติได้มีการพูดถึงแนวคิดศิลปะ “หลังสมัยใหม่” หรือเริ่มใช้คำว่า “ศิลปะร่วมสมัย” แทนคำว่า “ศิลปะสมัยใหม่” ในราวปี ค.ศ. 1970 (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2546) เหตุเพราะคำว่า ศิลปะสมัยใหม่ ได้กลายเป็นคำที่มีความหมายจำเพาะถึงลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) ซึ่งได้สลายตัวลงไปแล้ว และลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ได้เข้ามาแทนที่ จึงอาจกล่าวได้ว่า ศิลปะร่วมสมัยมีรูปแบบหรือแนวคิดที่เชื่อมโยงกับแนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ (Postmodern Art) แต่ไม่สามารถระบุได้ว่าศิลปะที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือศิลปะหลังสมัยใหม่ กล่าวคือ ศิลปะร่วมสมัย ซึ่งมีความหมายกลาง ๆ จึงเป็นที่นิยมแพร่หลายและถูกใช้เพื่อสื่อให้เข้าใจว่า เป็นศิลปะที่ใหม่กว่า ล้าหน้ากว่า และแยกตัวออกจากศิลปะสมัยใหม่อย่างชัดเจน อีกทั้งมีความหมาย ที่กว้างกว่า ศิลปะหลังสมัยใหม่ เพื่อรองรับรูปแบบศิลปะทั้งหมดที่เกิดขึ้นทั่วโลกในปัจจุบัน ราชบัณฑิตยสถาน ได้นิยามคำว่า “ร่วมสมัย” (Contemporary) ไว้ว่าเป็นคำที่แสดงว่าอยู่ในยุคสมัยเดียวกัน หรือในเวลาเดียวกัน เช่น ปอล โกแกง เป็นศิลปินร่วมสมัยกับ ปอล เซซาน แฟรงก์ ลอย ไรต์ เป็นสถาปนิกร่วมสมัยกับ เลอ กอร์บิซีเย หรือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมกรมพระยา นริศรานุวัติวงศ์ ทรงเป็นนักปราชญ์ร่วมสมัยกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ คำว่า “ร่วมสมัย” หากไม่ได้ระบุว่าร่วสมัยกับใครหรือสิ่งใด มักหมายถึงสมัยปัจจุบันหรือสมัยใหม่

เช่นคำว่า ศิลปะร่วมสมัย มักหมายถึงศิลปะที่มีขอบแบบหรือแนวคิดของสังคมปัจจุบัน ศิลปะร่วมสมัยจะขึ้นอยู่กับเวลาเป็นตัวกำหนด (อารี สุทธิพันธ์, 2534) และมีวิธีที่คล้ายกันหรือแตกต่างกันก็ได้ อาจเป็นการบันทึกที่แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม ชีวิต ความเป็นอยู่สิ่งแวดล้อม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงของบริบทเหล่านี้ย่อมมีผลต่อรูปแบบและแนวคิดในการสร้างศิลปะร่วมสมัยของศิลปิน ดังนั้น ศิลปะร่วมสมัยจึงเป็นศิลปะที่เกิดจากการที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น โดยมีเงื่อนไขของเวลา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความเชื่อมโยงอยู่ในยุคสมัยเดียวกัน หรือในห้วงเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตาม คำว่า “ร่วมสมัย” เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ไม่สามารถจำกัดลงไปได้ว่า เป็นช่วงเวลาเท่าใด อาจจะเป็นปี ทศวรรษ ศตวรรษ หรือยุคสมัยใดก็ได้ เพราะนอกเหนือไปจากเงื่อนไขเหล่านี้แล้วยังจะต้องพิจารณาในเรื่องแนวความคิดหรือกระบวนการด้วยเช่นกัน

สำหรับความหมายในเชิงวิชาการ อภินันท์ โปษยานนท์ (อ้างถึงใน ทศนัย เศรษฐสุเสรี และคณะ, 2556 : 18 - 19) ได้กล่าวว่าศิลปะวัฒนธรรมร่วมสมัย (Contemporary Art and Culture) เป็นงานทางด้านศิลปะวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ในช่วงหนึ่ง โดยยึดถือเวลาและยุคสมัยร่วมกัน เป็นสำคัญ จึงกำหนดความหมายของคำว่าศิลปะวัฒนธรรมร่วมสมัยไว้ ดังนี้

- 1) ศิลปะวัฒนธรรมร่วมสมัย หมายถึง ศิลปะที่พัฒนาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในยุคสมัยเดียวกันหรือในเวลาเดียวกัน และเกิดขึ้นในสมัยปัจจุบัน โดยมีวัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญ
- 2) ศิลปะวัฒนธรรมร่วมสมัย หมายถึง ศิลปะที่สร้างขึ้นใหม่ โดยมีกระบวนการหรือแนวความคิดของสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบันเป็นพื้นฐาน
- 3) ศิลปะวัฒนธรรมร่วมสมัย หมายถึง ศิลปะที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อรับใช้สังคมในยุคปัจจุบัน ที่เกิดจากความคิดและการประยุกต์อย่างบูรณาการ สอดคล้องสัมพันธ์และส่งผลต่อกันและกัน ระหว่างศิลปะวัฒนธรรม

1.2 รูปแบบและประเภทของงานศิลปะร่วมสมัย

สำนักงานศิลปะวัฒนธรรมร่วมสมัยได้แบ่งศิลปะร่วมสมัยออกเป็น 9 สาขา ได้แก่

- 1) **สาขาทัศนศิลป์ (Visual Arts)** หมายถึง ศิลปะที่มองเห็นได้ด้วยตา ทั้งศิลปะสองมิติ และสามมิติที่เป็นทั้งจิตรศิลป์และประยุกตศิลป์ ลักษณะสำคัญของทัศนศิลป์คือภาพและรูป ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย และสื่อผสม
- 2) **สาขาศิลปะการแสดง (Performing Arts)** หมายถึง ศิลปะการแสดงละคร การละเล่น และการแสดงพื้นบ้านประยุกต

3) **สาขาวรรณศิลป์ (Literature)** หมายถึง ศิลปะในการแต่งหนังสือหรือศิลปะทางวรรณกรรมที่มีองค์ประกอบที่สำคัญในการแสดงความรู้สึกสะเทือนใจ จินตนาการและการแสดงออกท่วงท่าที่เฉพาะตัว มีวิธีการเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจทั้งกวีนิพนธ์ เรื่องสั้น นวนิยาย บทละคร

4) **สาขาดนตรีและการขับร้อง (Music)** หมายถึง การเล่นดนตรีสากลและดนตรีไทยประยุกต์ ที่มีทั้งดีด สี ตี และเป่า ส่วนการขับร้อง หมายถึง การใช้เสียงที่เปล่งออกมาจากลำคออย่างมีศิลปะ ด้วยการตกแต่งเสียงทำนองเพลงให้เกิดความไพเราะ เช่น การร้องอิสระ การร้องประกอบดนตรี การร้องประกอบการพ้องรำ เป็นต้น

5) **สาขาสถาปัตยกรรม (Architecture)** หมายถึง งานออกแบบหรือศิลปะที่เกี่ยวข้องสิ่งก่อสร้างซึ่งสร้างขึ้นใหม่อย่างเป็นศิลปะ สวยงามเป็นสง่าและถูกต้องตามหลักวิชาการเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย มีคุณค่าทางศิลปะและมั่นคงแข็งแรง ได้แก่ วัดวาอาราม สถูปเจดีย์ ปราสาทราชวัง บ้านเรือน เป็นต้น

6) **สาขามัณฑนศิลป์ (Interior Design)** หมายถึง ศิลปะการออกแบบการประดับและตกแต่งสภาพแวดล้อมภายนอกและในอาคาร บ้านเรือน และสถานที่ ทั้งในลักษณะที่สื่อถึงศิลปวัฒนธรรมที่สากลและศิลปวัฒนธรรมของชาติ

7) **สาขาเรขศิลป์ (Graphic Design)** หมายถึง ศิลปะการออกแบบในการสื่อสารกับกลุ่มชนด้วยภาษาที่ตีความได้โดยการดูด้วยตา ทั้งที่เป็นภาษาอักษร (เขียนด้วยตัวอักษรและเครื่องหมายวรรคตอนต่างๆ) และภาษาภาพ (ภาพถ่าย ภาพวาด ลายเส้น สีเส้นและอื่นๆ) โดยตอบสนองการสื่อสารเป็นสำคัญ

8) **สาขาภาพยนตร์ (Film)** หมายถึง งานศิลปวัฒนธรรมด้านสื่อภาพเคลื่อนไหว (Motion Image) หรือ โสตทัศน์ (Audio Visual) ทั้งที่ผลิตด้วยฟิล์มภาพยนตร์ เทปวีดิทัศน์และสื่อผสม มีขอบเขตกว้างตั้งแต่ภาพยนตร์สมัครเล่น ภาพยนตร์ครอบครัว ภาพยนตร์ทดลอง ภาพยนตร์ สารคดี ไปจนถึงภาพยนตร์ในอุตสาหกรรมบันเทิง

9) **สาขาการออกแบบเครื่องแต่งกาย (Fashion Design)** หมายถึง การออกแบบเสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องประดับร่างกายและการแสดงแบบการนุ่งห่มแบบต่างๆ ที่มีรูปแบบและสีลวดลายตามสมัยนิยมตามแบบหรือวิธีการที่นิยมกันทั่วไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

1.3 ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย

“ศาสตร์ศิลปะร่วมสมัยมุ่งแนวคิดเชิงวิพากษ์ เหตุผล ความรู้ จริยธรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการทำหน้าที่สะท้อนบริบทความเป็นมนุษย์ของแต่ละยุคสมัย แต่ละทศวรรษ และมุ่งสะท้อนเสียงของปัจเจกชน ผ่านการแสดงออกเชิงสุนทรีย์ เพื่อตั้งคำถามใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิด

ผลประโยชน์สาธารณะ ขับเคลื่อนภายใต้บรรยากาศแห่งอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย” (อุทิศ
อดิमानะ - วาทกรรมโลกศิลปะโลกาภิวัตน์ร่วมสมัย)

อาจกล่าวได้ว่าจุดเริ่มต้นของพัฒนาศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย มีจุดเริ่มต้น
ตั้งแต่ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญา
สิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็น
เหตุการณ์สำคัญที่นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่วงการศิลปะไทย การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยการ
ยึดอำนาจของคณะราษฎร ซึ่งเป็นกลุ่มปัญญาชนสยามที่ได้เดินทางไปศึกษาในประเทศในทวีป
ยุโรป ภายหลังจากการปฏิวัติเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 รัฐบาลได้พยายามสร้างศิลปะและ
วัฒนธรรมที่มีลักษณะเสมอภาคมากขึ้นกว่าศิลปะและวัฒนธรรมของชนชั้นสูงในสมัย
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ชฎานันต์ ปัญญาเพชร, 2558) สืบเนื่องจากนโยบายภายหลังการปฏิวัติ
จึงก่อให้เกิดการจัดตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรม หรือโรงเรียนศิลปากรแผนกช่างในเวลาต่อมา
โดยมีนายคอร์ราโด เฟโรซี (Corrado Feroci) หรือศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ร่วมกับพระยา
อนุমানราชธน อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้น และคุณพระสาโรชรัตนนิมมานก์ (สาโรช สุขยางค์)
ผู้เป็นสถาปนิก จัดตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรมขึ้นในปี พ.ศ. 2477 เริ่มมีการเรียนการสอนวิชา
ศิลปะอย่างเป็นทางการขึ้นตอน จากนั้นในปี พ.ศ. 2480 ได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง
และปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นแบบแผนมากขึ้น โดยใช้แนวการศึกษาแบบ
อะคาเดมี (Academy) แบบยุโรปสำหรับการสอนวิชาจิตรกรรมและประติมากรรม กล่าวคือ
เน้นการศึกษาข้อเท็จจริงจากธรรมชาติ ฝึกฝนพื้นฐานการสร้างผลงานแบบเหมือนจริง
วิโชค มุกดามณีได้กล่าวไว้ใน “6 ทศวรรษศิลปกรรมร่วมสมัยในประเทศไทย” ว่าผู้สำเร็จการศึกษา
จากสถาบันแห่งนี้เป็นรากเหง้าสำคัญในการเจริญเติบโตของศิลปะสมัยใหม่ ต่อมาในรัฐบาลสมัย
ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีนโยบายที่จะปรับเปลี่ยนประเทศและปฏิรูปวัฒนธรรมให้
ทันสมัยมีความทัดเทียมชาติตะวันตก ส่งผลไปถึงหลักสูตรการเรียนการสอนศิลปะที่เน้นการฝึกฝน
และเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติตามหลักวิชาของตะวันตก ทำให้แนวคิดตามปรัชญาตะวันตก
ทุกรูปแบบตั้งแต่ยุคคลาสสิก (Classic) สมัยใหม่ (Modern) จนถึงหลังสมัยใหม่ (Post Modern)
ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะไทยนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยเริ่มต้นขึ้นเมื่อมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรขึ้นใน
สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2486 มีประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่า
ด้วยการก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีคณะจิตรกรรมและประติมากรรมเป็นคณะวิชาแรกของ
มหาวิทยาลัย ในระยะแรกเปิดสอนเพียงวิชาเดียว มีศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นคณบดี และมี

คณะผู้เชี่ยวชาญในกรมศิลปากรมาช่วยสอนวิชาศิลปะ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้สนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษา ศิลปิน ได้สร้างสรรค์งานศิลปะที่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะศิลปะประเพณี โดยเขาได้ขยายขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้นไปสู่ศิลปะแบบตะวันตกในยุคสมัยศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศิลปะแบบอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) ศิลปะแบบหลังยุคอิมเพรสชันนิสม์ (Post-Impressionism) และศิลปะแบบคิวบิสม์ (Cubism) และ 30 ปีต่อมา ศิลปินไทยจึงเริ่มหันมาสนใจศิลปะลัทธิเหนือจริง (Surrealism) และตามมาด้วยศิลปะนามธรรม (Abstract Art)

มีการกล่าวถึงคำว่า “ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย” เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2503 โดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ผ่านเอกสารผลงานศิลปะและบทความศิลปะชื่อ “ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย (Contemporary Art in Thailand)” ซึ่ง ณ ขณะนั้นศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้รับหน้าที่เป็นประธานกรรมการสมาคมศิลปะแห่งชาติ และเป็นผู้แทนศิลปินไทยไปร่วมประชุมใหญ่ครั้งที่ 3 ของสมาคมศิลปะนานาชาติ (International Association of Art) โดยการประชุมใหญ่ครั้งที่ 3 จัดขึ้น ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ท่านได้นำบทความดังกล่าวไปเผยแพร่ในการประชุมด้วย ซึ่งนับเป็นก้าวสำคัญที่ทำให้ต่างชาติได้รู้จักประเทศไทยและเป็นจุดเริ่มต้นของการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านศิลปะระหว่างศิลปินไทยและศิลปินนานาชาติ (วิโชค มุกดามณี, 2547: 11)

ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ศิลปะร่วมสมัยมีบทบาทอย่างมากในกระบวนการด้านวัฒนธรรมทั้งในระดับนานาชาติและภายในประเทศ (ทัศนัย เศรษฐเสรี และคณะ, 2556 : 21) วงการศิลปะร่วมสมัยของไทยได้รับการพัฒนาและได้รับความสนใจมากขึ้น ส่งผลให้ศิลปินและผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการมีการปรับตัว เปลี่ยนแนวความคิด และเปิดรับแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากต่างประเทศมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาที่หลุดพ้นจากแบบประเพณีนิยมได้มากพอสมควร มีการตื่นตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถเห็นได้จากความสนใจในการศึกษาด้านศิลปะที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในทุกระดับการศึกษา จึงอาจกล่าวได้ว่าศิลปะร่วมสมัยมีบทบาทในบริบททางสังคมในหลากหลายด้าน และกลายเป็นศาสตร์ที่คนทั่วไป สามารถเข้าถึงได้ ก่อให้เกิดการวิพากษ์ การตั้งคำถาม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ที่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มของศิลปินหรือนักวิจารณ์ศิลปะเท่านั้น ศิลปะจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คนทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกเหนือจากพัฒนาการที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้จากความพยายามเปลี่ยนแปลง โดยรัฐบาลและการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาศิลปะที่เน้นตามหลักวิชาของตะวันตกแล้ว สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการศิลปะร่วมสมัยในไทยคือ การเริ่มต้นการจัดแสดงศิลปกรรมแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ. 2492 ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยศิลปากรและกรมศิลปากร โดยได้รับ

การสนับสนุนจากรัฐบาล ทำให้เห็นว่ารัฐได้เห็นและตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะในการมีบทบาทเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการสร้างบรรยากาศของความเป็นสมัยใหม่และสร้างมาตรฐานทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมทางศิลปะระดับประเทศภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของไทย พ.ศ. 2475 ทั้งนี้ การจัดประกวดและแสดงศิลปกรรมแห่งชาติได้ดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 นับเป็นการจัดงานครั้งที่ 65

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่าศิลปะร่วมสมัยเป็นศิลปะที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีรูปแบบและแนวความคิดที่เชื่อมโยงกับแนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ (Postmodern Art) แต่ไม่สามารถระบุได้ว่าศิลปะที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือศิลปะหลังสมัยใหม่ ไม่มียุคสมัยเป็นตัวกำหนด กล่าวคือ ศิลปะร่วมสมัยมีความหมายกลาง ๆ และได้รับความนิยมน้อยกว่าแพร่หลายในวงการศิลปะ เพื่อสื่อถึงความใหม่กว่า ล้าหน้ากว่า ตลอดจนความผสมผสานรูปแบบและแนวความคิดจากหลายยุคสมัยและวัฒนธรรม เพื่อรองรับรูปแบบศิลปะทั้งหมดที่เกิดขึ้นทั่วโลกในปัจจุบัน ศิลปะร่วมสมัยจึงเป็นศิลปะแห่งการดำเนินชีวิต เป็นศิลปะที่นำไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญา การเรียนรู้ การสร้างสรรค์ใหม่ ๆ การยกระดับจิตวิญญาณให้มีความละเอียดอ่อนไปสู่ความเป็นอิสระทางปัญญา

2. นิทรรศการศิลปะ

2.1 นิยามของนิทรรศการ

นิทรรศการ เป็นคำที่มาจากภาษาละติน คือ “Exhibitionem” หมายถึง การมองเห็น (เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการธุรกิจการจัดนิทรรศการ, 2546 : 5) เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นในความหมายของนิทรรศการศิลปะ ผู้ศึกษาได้สืบค้นความหมายของคำ “นิทรรศการ” เพิ่มเติมโดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “นิทรรศการ” ไว้ว่า คือ การแสดงผลงาน สินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือกิจกรรมให้คนทั่วไปชม (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556 : 634)

วัฒนธรรม จุฑะวิภาต ให้ความหมายของคำว่า “นิทรรศการ” คือ การจัดนำวัตถุต่าง ๆ มาจัดแสดงพร้อมบรรยายประกอบ เช่น การอภิปรายและการสาธิตในเรื่องที่น่าสนใจหรือในเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจของกลุ่มคนที่เป็นเป้าหมายของการจัดงานนิทรรศการ (วัฒนธรรม จุฑะวิภาต, 2542) ในขณะที่ประเสริฐ ศิลรัตน์ ให้ความหมายของคำว่า “นิทรรศการ” ไว้อย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยได้อธิบายไว้ว่า นิทรรศการ คือ สื่อกลางของบุคคล หรือหน่วยงานสำหรับมอบลักษณะการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งสู่มหาชน ซึ่งมีการจัดแสดงงานนิทรรศการให้ชม บางครั้งอาจมีผู้บรรยายให้ฟังหรือไม่ก็ได้ สถานที่จัดแสดงงานนิทรรศการนั้น สามารถใช้ภายในอาคารหรือนอกอาคาร

ตามแต่ผู้จัดงาน โดยมีการนำวัตถุต่าง ๆ เช่น ภาพถ่าย แผนภูมิ หรือสิ่งของที่นำมาแสดง อีกทั้งการเตรียมงานจัดนิทรรศการจะต้องจัดให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งยังให้ความรู้ซึ่งมีให้ผู้ชมเข้าใจข้อมูล (Information) โดยการใช้อัปเดตความสั้น ๆ อธิบายประกอบ (ประเสริฐ ศรีรัตน, 2549)

ธีรศักดิ์ อัครบวร (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2545) ให้ความหมายของคำว่า “นิทรรศการ” คือ การวางแผนในการให้ความรู้ด้วยสื่อทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือสื่อทัศนศึกษา รวมทั้งการจัดกิจกรรมสื่อทัศนศึกษา (A.V. Activities) รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือนำมาปรับใช้ร่วมกันอย่างมีระบบระเบียบ สำหรับกลุ่มผู้ชมเพื่อความรู้ ความเข้าใจ จนถึงมุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลเพื่อโน้มน้าวให้ไป ตามจุดประสงค์ที่ผู้จัดได้กำหนดไว้

จากการศึกษานิยามของคำว่านิทรรศการ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า นิทรรศการ คือ การจัดแสดงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้คนได้รับรู้ด้วยการมองเห็น ได้ยิน สัมผัส ลิ้มรส หรือรู้สึกถึงสิ่งที่ผู้จัดได้คิดออกแบบวางแผนไว้ โดยมีเนื้อหาหรือเรื่องราวที่ผู้จัดต้องการสื่อสารให้ผู้ชมได้รับรู้และเข้าใจ ซึ่งผู้จัดมักจะนำเสนอเนื้อหาและคำอธิบายผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ป้ายคำบรรยาย สื่อทัศนวัสดุ เป็นต้น ก่อให้เกิดความรู้ การตั้งคำถาม การวิพากษ์ และการเรียนรู้ของคนทั่วไปที่เข้ามาชมนิทรรศการ

2.2 ความเป็นมาของนิทรรศการ

นิทรรศการมีจุดเริ่มต้นมาจากศาสตร์แห่งพิพิธภัณฑ์สถานวิทยา (Museology) ในอดีตเมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองของความต้องการพื้นฐานในชีวิตมากเพียงพอ ความต้องการที่เหนือไปกว่านั้นคือความต้องการที่จะแสดงอำนาจเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในสังคม โดยการครอบครองสิ่งต่าง ๆ ที่หายาก ต้องใช้ศักยภาพทั้งด้านกำลังคนและกำลังทรัพย์เพื่อให้ได้วัตถุหายากหรือแปลกใหม่มาสะสม (ณัฐพัชร วรรณวิวัฒน์, 2558) การสะสมสิ่งของกลายเป็นค่านิยมที่แสดงออกถึงอำนาจและความร่ำรวย ดังเช่นในสมัยของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช (Alexander the Great) มีการสร้าง The Museum of Alexandria ที่ประเทศอียิปต์ ราว 300 ปี ก่อนคริสตกาล (นิคม มุสิกคามะกุลพันธาดา (แสนศักดิ์) จันทร์โพธิ์ศรี และมณีนรัตน์ ท่วมเจริญ, 2521) เพื่อเป็นที่เก็บสะสมสิ่งของมีค่าต่าง ๆ แสดงให้เห็นความรุ่งเรืองและความมีอำนาจของผู้สะสม มีเพียงชนชั้นกษัตริย์และชนชั้นสูงเท่านั้นที่สะสมสิ่งมีค่าและของแปลกจากที่อื่นไว้ในพื้นที่ของตนเอง และได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในทวีปยุโรป ในยุคนั้นการเก็บสะสมกระทำโดยการเก็บรวบรวมสิ่งต่างๆ ไว้ด้วยกันโดยไม่ได้จัดแบ่งประเภท คัดแยก หรือทำทะเบียนสิ่งของให้เป็นระเบียบ และไม่ได้เปิดเป็นพื้นที่สาธารณะให้คนทั่วไปได้เข้าชม ภายหลังต่อมานอกเหนือจากการเก็บสะสมสิ่งของมีค่าและหายากซึ่งมีมูลค่าแล้ว การเก็บสะสมสิ่งของอัน เป็นมรดกที่ส่งต่อจากคนรุ่นหนึ่งถึงรุ่นต่อไปในตระกูลของ

ชนชั้นสูงยังเป็นการเก็บสะสมสิ่งของที่มี คุณค่าและเรื่องราว หรืออยู่ในเหตุการณ์สำคัญอีกด้วย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้เกิดการจัดบันทึกและจัดระเบียบวัตถุต่าง ๆ ที่สะสมให้เป็นระเบียบ มีการแบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ และนำไปสู่ การเปิดกว้างรวมถึงการมอบของสะสมเหล่านี้ให้กับสถาบันต่างๆ เพื่อจุดประสงค์สำหรับ การศึกษาและให้ผู้คนทั่วไป ได้เข้าชม (Tony Bennett, 1995 : 17 อ้างถึงใน การจัดนิทรรศการศิลปะกับสื่อสังคมออนไลน์; ในปี ค.ศ. 2000 – 2013)

ในหนังสือ The Art of Museum Exhibition โดย Leslie Bedford (2016) ได้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ และได้อธิบายให้เห็นวิวัฒนาการของ “หน้าที่” (function) ของพิพิธภัณฑ์ในแต่ละยุคสมัย โดยเริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 พิพิธภัณฑ์มักจัดแสดงนิทรรศการในรูปแบบการเล่าเรื่องตามลำดับวิวัฒนาการ หากพูดให้เห็นภาพชัดขึ้น เปรียบเสมือนเป็นการเดินทางผ่านเข้าไปในแกลเลอรีตามเส้นทางจากความเรียบง่าย ไปสู่ความซับซ้อน จากความป่าเถื่อน ไปสู่ความมีอารยธรรม จากความโบราณไปสู่ความทันสมัย (Steven Conn อ้างถึงใน Bedford, Leslie: 2016, 23) หัวใจสำคัญของการจัดแสดงนิทรรศการในยุคนี้คือ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสนับสนุนงานวิทยาหรือทฤษฎีความรู้โดยอิงจากวัตถุ (Object – Based Epistemology) ฉะนั้น ในช่วงศตวรรษที่ 19 พิพิธภัณฑ์ในสายตาของปัญญาชนจึงทำหน้าที่เป็นแหล่งสร้างความรู้ โดยเป็นความรู้ที่มาจาก “วัตถุ” ผู้เข้าชมไม่ต้องการการตีความหรือการแปลความหมายเพราะสามารถศึกษาด้วยตัวเองได้จากการอ่านจารึกในวัตถุนั้น ๆ (Bedford, 2016)

ต่อมาในยุคสมัยที่มีการจัดการความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์สถานวิทยา (Museology) ซึ่งเป็นการเรียนรู้การจัดการพิพิธภัณฑ์ในด้านของทฤษฎีและการปฏิบัติ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานคืออะไร มีความเป็นมาอย่างไร หลักการจัดการด้านกรให้ความรู้ของวัตถุแต่ละชิ้นทำอย่างไร เป็นต้น (Tony Bennett, 1995 : 26) จากจุดนี้เองได้นำมาสู่การจัดแสดงแบบ “นิทรรศการ” เนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมีการบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น ประวัติศาสตร์ ความสำคัญของวัตถุจัดแสดง โดยหนึ่งในเค้าประเภทของพิพิธภัณฑ์ที่สหภาพพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museums) ในการสัมมนาขององค์กรส่งเสริมการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม หรือ UNESCO (United Nation Educational, Scientific and Cultural Organization) ว่าด้วยเรื่องบทบาททางการศึกษาของ พิพิธภัณฑ์สถาน (The Educational Role of Museum) ที่ประเทศบราซิลในปี ค.ศ. 1958 ได้แบ่ง ประเภทของพิพิธภัณฑ์สถานในการอธิบายไว้ 9 ประเภท คือ

1. พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะ (Art Museums)
2. พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art Museums)

3. พิพิธภัณฑ์สถานโบราณคดีและประวัติศาสตร์ (Archaeology and History Museums)
4. พิพิธภัณฑ์สถานชาติพันธุ์วิทยาและพื้นเมือง (Ethnology and Folklore Museums)
5. พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา (Natural Science Museums)
6. พิพิธภัณฑ์สถานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Museums of Science and Technology)
7. พิพิธภัณฑ์สถานส่วนภูมิภาค (Regional Museums)
8. พิพิธภัณฑ์สถานเฉพาะเรื่อง (Specialized Museums)
9. พิพิธภัณฑ์สถานมหาวิทยาลัย (University Museums)

2.3 ความเป็นมาของนิทรรศการศิลปะ

นิทรรศการศิลปะ คือการนำเสนอผลงานของศิลปินให้กับผู้ชมงานศิลปะ เพื่อนำเสนอผลผลิตทางความคิดของศิลปิน และอาจส่งผลก่อให้เกิดการค้าขายงานศิลปะ (ณัฐพัชร วรรณภูมิพัฒน์, 2558 : 18) การจัดนิทรรศการศิลปะเริ่มปรากฏขึ้นเมื่อราวศตวรรษที่ 17 ในเมืองใหญ่หลายแห่งในทวีปยุโรปที่พลเมืองให้ความสำคัญกับศิลปะ อาทิ โรม เวนิส และฟลอเรนซ์ โดยมักมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการเฉลิมฉลองและพิธีการทางคริสต์ศาสนา (Cline, 2012) ซึ่งในช่วงเวลานี้เองที่ศิลปินได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดนิทรรศการซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นที่ในการสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเองได้

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการศิลปะ ยังไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่าผู้ใดเป็นผู้ริเริ่มจัดงานในประเภทนี้ แต่งานนิทรรศการศิลปะที่มีชื่อเสียงในยุคแรก ๆ นั้น เป็นการจัดนิทรรศการศิลปะในประเทศฝรั่งเศส การจัดนิทรรศการศิลปะในประเทศฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1669 ในรัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ได้มีการนำงานศิลปะกว่า 100 ชิ้นมาจัดแสดงในห้องสมุดของพระราชวังครีเซียง หรือในปัจจุบันคือ พระราชวัง ปารีส์ (Palais-Royal) ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามลูฟ (Louvre) หรือพิพิธภัณฑ์ลูฟในปัจจุบัน (Richelieu) (Lois Marie Fink อ้างถึงใน ณัฐพัชร วรรณภูมิพัฒน์, 2558 : 19) และยังไม่ได้เปิดเป็นนิทรรศการสาธารณะให้คนทั่วไปได้เข้าชม นอกจากนี้ ผลงานที่นำมาจัดแสดงทั้งหมดได้รับการควบคุมโดยภาครัฐ และมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนาทั้งสิ้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1725 ได้ย้ายสถานที่การจัดนิทรรศการศิลปะมาที่ลูฟ (Louvre) และเปิดให้คนทั่วไปได้เข้าชมผลงาน การจัดนิทรรศการศิลปะในลักษณะนี้เรียกว่า Salon (ซาลง) (Holt, 1983) นอกเหนือจากการมีหน้าที่เป็นการจัดแสดงผลงานศิลปะแล้ว Salon ยังมีบทบาทในการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของการปกครองของรัฐบาลฝรั่งเศสภายใต้การปกครองในระบอบกษัตริย์อีกด้วย นำมาซึ่งการควบคุมการคัดเลือกผลงานศิลปะที่นำมาจัดแสดง มีผลงานที่ต้องห้ามไม่ให้นำมาจัดแสดงเนื่องจากมีเนื้อหาที่รัฐบาลเห็นว่าไม่เหมาะสมและจำกัดให้เฉพาะ

ศิลปินชาวฝรั่งเศสเท่านั้น จนกระทั่งพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ลั่นพระชนม์ นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ Salon ได้กลายเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับศิลปินนานาชาติ สมาคมด้านศิลปะและการจัดนิทรรศการได้ขยายตัวไปหลายประเทศในทวีปยุโรป ภายในปี ค.ศ. 1790 ปรากฏว่ามีการจัดนิทรรศการศิลปะเกิดขึ้นกว่า 100 แห่ง

การจัดนิทรรศการศิลปะ ซึ่งเป็นการแสดงวัตถุทางวัฒนธรรมจะช่วยกระตุ้นให้ข้อมูลความรู้ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ชม เรื่องราวจะถูกบอกเล่าและถ่ายทอดผ่านการจัดแสดงผลงานศิลปะ นิทรรศการเป็นเสมือนพื้นที่ให้ปลดปล่อยความคิดใหม่ๆ แม้ว่าโดยธรรมชาติของนิทรรศการใด ๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว แต่อาจก่อให้เกิดผลกระทบสำคัญต่อผู้ชมและสังคมได้ การจัดนิทรรศการศิลปะไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในพื้นที่ของหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์เท่านั้น และสามารถเกิดขึ้นได้ในแทบจะทุกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมภายใต้หัวข้อการจัดแสดงใด ๆ ก็ได้ (Matassa, 2014)

2.4 นิทรรศการศิลปะในประเทศไทย

หากกล่าวถึงการจัดนิทรรศการศิลปะในประเทศไทย นิทรรศการศิลปะที่มีความสำคัญและมีการจัดมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานที่สุดคือ “การแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติ”

การจัดประกวดและแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2492 ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยศิลปากรและกรมศิลปากร โดยมีศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้ริเริ่มให้มีการประกวดงานศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการช่วยให้ประเทศไทยมีความก้าวหน้า เกิดความเคลื่อนไหวด้านศิลปะ และกระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจงานศิลปะสมัยใหม่ การแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติจึงเป็นพื้นที่ศิลปะที่สำคัญต่อวงการศิลปะของไทย ในช่วงแรกของการจัดนิทรรศการ ผลงานที่ได้รับการคัดเลือกให้จัดแสดงยังคงค่อนข้างมีรูปแบบที่จำกัด โดยมากเป็นผลงานศิลปะในรูปแบบเหมือนจริงที่แสดงให้เห็นถึงประเพณีไทย ศาสนา จิตวิญญาณ และมุ่งเน้นมนต์คำเรื่อง “ความเป็นไทย” และ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” (สายชล สัตยานุรักษ์ อ้างถึงใน ชญานันต์ ปัญญาเพชร, 2558 : 94) ในการจัดประกวดผลงานศิลปกรรมแห่งชาติแต่ละครั้ง มีศิลปินไทยที่มีความสามารถในศิลปะสาขาต่าง ๆ ส่งผลงานเข้าร่วมประกวดเป็นประจำทุกปี นับเป็นการบุกเบิกงานศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทยให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (วิโชค มุกดามณี : 17)

การแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งในการแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ปี พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดการแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติเป็นครั้งแรก ณ หอศิลป์ กรมศิลปากร และในการแสดง

ศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 14 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานภาพฝีพระหัตถ์ให้อัญเชิญเข้าร่วมเป็นครั้งแรก ภาพจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ดังกล่าวเป็นผลงานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างสรรคในแนวก้าวหน้า จึงอาจกล่าวได้ว่านับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ศิลปะสมัยใหม่เป็นที่ยอมรับจากประชาชน

การจัดแสดงงานศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 1 – 14 ดำเนินการโดยกรมศิลปากรร่วมกับมหาวิทยาลัยศิลปากร ต่อมาเมื่อมหาวิทยาลัยศิลปากรได้แยกออกจากการเป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมศิลปากร โดยเปลี่ยนไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และทบวงมหาวิทยาลัยในที่สุด ดังนั้นในการจัดงานศิลปกรรมแห่งชาติตั้งแต่ครั้งที่ 15 จนถึงปัจจุบัน จึงอยู่ภายใต้การดำเนินงานโดยมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นองค์กรหลักมาโดยต่อเนื่อง ในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติมีการให้รางวัลเกียรติคุณเหรียญทอง เหรียญเงิน และเหรียญทองแดง แก่ผู้ได้รับรางวัล และมีการจัดแสดงผลงานให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าชม ณ กรมศิลปากร การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติมีกำหนดจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ทำให้เกิดความก้าวหน้าต่อวงการศิลปะสมัยใหม่ของไทย เนื่องจากมีรูปแบบการจัดงานที่มีองค์ประกอบเป็นสากล กล่าวคือ มีคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกผลงาน มีการแบ่งประเภทผลงานการประกวด มีเอกสารเป็นคู่มือประกอบการจัดแสดงนิทรรศการ ศิลปินส่วนใหญ่ที่ส่งผลงานเข้าร่วมจัดแสดงเป็นผู้จบการศึกษาจากโรงเรียนเพาะช่าง และมหาวิทยาลัยศิลปากร ดังนั้นรูปแบบของศิลปกรรมจึงคงไว้ตามแบบแผนอิทธิพลของศิลปะตะวันตก

2.5 ประเภทของนิทรรศการศิลปะ

Adrian George ภัณฑารักษ์อาวุโสและรองผู้อำนวยการแห่ง UK Government Art Collection ได้กำหนดประเภทของนิทรรศการศิลปะไว้ได้อย่างละเอียด ครอบคลุม และก่อให้เกิดความกระจ่างแก่ผู้ศึกษา โดย Adrian George (George, 2015) ได้แบ่งประเภทของนิทรรศการศิลปะในปัจจุบันเอาไว้ ซึ่งรูปแบบหลักของการจัดนิทรรศการศิลปะที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปมี 7 ประเภท ดังนี้

1. **Collection Display** หมายถึง การจัดนิทรรศการแสดงผลงานสะสม เป็นการจัดแสดงผลงานสะสมถาวรของพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ ซึ่งโดยทั่วไปไม่ได้หมายรวมถึงผลงานที่ยืมมาจากที่อื่น นิทรรศการประเภทนี้อาจจัดแสดงภายใต้แนวความคิดหลัก (theme) หรือจัดแสดงภายใต้ขอบเขตของช่วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งหรือยุคสมัยใดยุคสมัยหนึ่ง (certain period) ที่ผลงานเหล่านั้นถูกสร้างสรรคขึ้น ยกตัวอย่างการจัดแสดงนิทรรศการประเภทนี้ เช่น ที่ Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien (mumok) พิพิธภัณฑ์ศิลปะในเมืองเวียนนา ประเทศ

ออสเตเรีย ได้มีการจัดแสดงนิทรรศการภายใต้ชื่อ FOKUS นิทรรศการดังกล่าวได้นำเสนอผลงานศิลปะซึ่งเป็นผลงานสะสมของพิพิธภัณฑสถาน โดยเป็นผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นในหลายยุคสมัยเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นแนวโน้มทางศิลปะที่เกิดขึ้น มีผลงานที่เป็นไฮไลท์ของผลงานสะสมที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดในยุค Modernism จนถึง ค.ศ. 1945 ตลอดจนผลงานที่สะท้อนการเคลื่อนไหวทางด้านศิลปะและมีผลต่อสังคมในช่วง ค.ศ. 1960 – 1970 ซึ่งรวมถึงศิลปะแนว pop art ศิลปะลัทธิสังคมนิยมใหม่ (New Realism) และศิลปะในยุคของ Viennes Actionism ซึ่งเป็นผลงานที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการเคลื่อนไหวโดยใช้ความรุนแรง เป็นต้น ในนิทรรศการดังกล่าวได้มีการจัดแสดงผลงานศิลปะในแต่ละยุคสมัยดังที่ได้กล่าวไว้ในพื้นที่ของพิพิธภัณฑสถานโดยแบ่งประเภทตามชั้นของอาคารพิพิธภัณฑสถาน นิทรรศการนี้กระตุ้นให้ผู้เข้าชมได้สร้างทั้งความเชื่อมโยงของประวัติศาสตร์ศิลปะและภาพที่ปรากฏในผลงานศิลปะเหล่านั้น

2. **Special Display** หมายถึง การจัดแสดงนิทรรศการศิลปะหรือสิ่งใด ๆ ที่มีความพิเศษ ผิดแปลกจากปกติ และโดยทั่วไปมักหมายถึงการจัดแสดงในพื้นที่หรืออาคารขนาดใหญ่ มักจะแสดงผลงานสะสมถาวรเพื่อให้แตกต่างจากการจัดแสดงผลงานสะสมทั่วไป (Collection Display) ในการจัดแสดงในรูปแบบ Special Display จะต้องมีการยืมผลงาน 1 – 2 ชิ้น หรืออุปกรณ์อื่นที่เป็นส่วนหนึ่งของนิทรรศการมาจัดแสดงเพื่อเติมเต็มช่องว่างของบริบท (context) หรือนิยาม (meaning) ในการจัดนิทรรศการนั้น ๆ ซึ่งอาจรวมไปถึงจดหมายเหตุในรูปแบบฟิล์มภาพยนตร์ (archival film footage) ซึ่งสามารถแสดงผ่านเครื่องเล่นวีดีโอหรือคอมพิวเตอร์ เอกสารหรืองานศิลปะอื่น ๆ การจัดแสดงแบบ special display ที่พบเห็นได้ทั่วไปคือการจัดแสดงแบบ in - focus display การจัดแสดงในรูปแบบนี้มักจะจัดแสดงผลงานศิลปะชิ้นสำคัญหนึ่งหรือสองชิ้นจากผลงานสะสมของหอศิลป์ สถาบัน หรือองค์กร และใช้เป็นเนื้อหาสำคัญหรือใจความของนิทรรศการนั้น ๆ โดยมีผลงานหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลงานชิ้นหลักจัดแสดงร่วมกัน หรืออาจเป็นการยืมผลงานมาจากที่อื่นเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น นิทรรศการ “Masterpiece in Focus: Rubens, Van Dyck, Jordaens” จัดขึ้นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประเทศแคนาดา เมืองออนตาริโอ (พฤษภาคม 2013 - มกราคม 2014) ภายในนิทรรศการเป็นการนำเสนอผลงานศิลปะชิ้นเอกจากผลงานสะสมของพิพิธภัณฑสถานคู่ขนานไปกับการนำเสนอข้อมูลและกราฟิกที่บอกเล่าเรื่องราวของการค้นพบข้อมูลใหม่เกี่ยวกับผลงานชิ้นเอกเหล่านั้น รวมไปถึงรูปแบบและเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยองค์ความรู้เหล่านี้ได้เผยแพร่เห็นผ่านการอนุรักษ์ผลงานศิลปะที่นำมาจัดแสดงนั่นเอง

3. **Temporary Exhibition** หมายถึง การจัดนิทรรศการแสดงผลงานแบบชั่วคราว อาจมีแนวความคิดหลักหรือหัวข้อ (theme) ได้ก็ได้ และเป็นการแสดงในรูปแบบใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงผลงานโดยศิลปินเดี่ยว ศิลปินกลุ่ม หรือการแสดงผลงานตามแนวความคิดหลัก (theme exhibition) โดยปกติแล้ว Temporary Exhibition มักจะประกอบด้วยผลงานศิลปะที่ยืมมาจากที่อื่น เช่น หอศิลป์ หน่วยงานในเครือข่าย เป็นต้น ในบางครั้งอาจเป็นผลงานที่ยืมมาจากศิลปินโดยตรง หรือผ่านตัวแทนของแกลเลอรี

4. **Monographic Shows** หมายถึง การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของศิลปินเพียงคนเดียว โดยทั่วไปมักเป็นผลงานในช่วงวัยกลางคนหรือผลงานเก่า ๆ ทั้งหมด (สำหรับศิลปินที่ล่วงลับไปแล้ว) ซึ่งในการจัดนิทรรศการต้องอาศัยความละเอียดอ่อนทางความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากภัณฑารักษ์ที่ร่วมงานกับศิลปินเป็นประจำในขณะที่ศิลปินยังมีชีวิตอยู่ เพราะนิทรรศการประเภทนี้มักจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จด้านวิชาชีพของศิลปินท่านนั้น ไม่ใช่การแสดงให้เห็นถึงการสิ้นสุดด้านวิชาชีพถึงแม้ศิลปินจะมีอายุมากแล้วก็ตาม

5. **Historical Shows** หมายถึง การจัดนิทรรศการที่แสดงผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอดีต และมักจะเป็นผลงานศิลปะที่ยืมมาจัดแสดง ยกตัวอย่างเช่น นิทรรศการ Heaven and Earth: Art of Byzantium ซึ่งเป็นการจัดแสดงผลงานสะสมของกรีก จัดขึ้น ณ หอศิลป์แห่งชาติ เมืองวอชิงตัน ดีซี ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2013 – มีนาคม 2014 จัดแสดงผลงานกว่า 170 ชิ้น ซึ่งไม่เคยมีการจัดแสดงมาก่อนในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น นิทรรศการประเภทนี้มักเป็นการต่อยอดจากการศึกษาวิจัยและการสังเคราะห์ โดยที่ภัณฑารักษ์หรือคณะทำงานด้านภัณฑารักษ์ได้ยอมรับและตระหนักว่าประวัติศาสตร์อันสำคัญในช่วงเวลานั้นถูกละเลยไม่เป็นที่สนใจของสังคม จนกระทั่งถึงเวลาที่ประวัติศาสตร์ดังกล่าวถูกมองและมีความสำคัญในระดับที่สมควรได้รับการตีความอีกครั้ง หรืออาจเป็นประเด็นที่มีความร่วมสมัยกับปัจจุบันกาล จึงจัดนิทรรศการศิลปะในรูปแบบ Historical Shows ขึ้น

6. **Periodic Exhibition หรือ Repeating Exhibition** หมายถึง การจัดนิทรรศการตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการจัดนิทรรศการซ้ำตามกำหนดระยะเวลา นิทรรศการ ในรูปแบบนี้หมายถึง เบียนนาเล่ (biennale/biennial) เทรียนนาเล่ (triennale/triennial) หรือควินควีเยนนาเล่ (quinquennale/quinquennial) และสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่การจัดนิทรรศการประจำปี ไปจนถึงการจัดนิทรรศการศิลปะในพื้นที่เมืองโดยร่วมมือกับหอศิลป์ต่างๆ พื้นที่ทางศิลปะของเอกชน รวมไปถึงพื้นที่สาธารณะ

7. Site – specific exhibition หรือนิทรรศการศิลปะเฉพาะพื้นที่ เป็นนิทรรศการที่สามารถ เกิดขึ้นได้ในแทบทุกพื้นที่และทุกการเข้าถึง (access) และบางครั้งนิทรรศการในรูปแบบ site – specific อาจเป็นการแสดงออกทางด้านศิลปะที่ศิลปินหรือภัณฑารักษ์ต้องการนำเสนอ เนื้อหาที่ขัดแย้งหรือละเลยต่อข้อกฎหมายและข้อบังคับ ยกตัวอย่างเช่น นิทรรศการที่มีชื่อว่า 24/7 จัดขึ้นในปีค.ศ. 2002 ณ กรุงลอนดอน โดยความร่วมมือของกลุ่มภัณฑารักษ์นำโดย Pablo Leon de la Barra และ Juan Sabastian Ramez พวกเขาได้นิยามการจัดนิทรรศการ 24/7 ว่าเป็นการ กลายพันธุ์ของหอศิลป์ ซึ่งเป็นหอศิลป์แบบเคลื่อนที่และใช้ต้นทุนต่ำ (mobile and mutant low – budget gallery) (อ้างถึงใน Adrian George, 2015 : 41) โดยผู้จัดมีกลยุทธ์ที่จะจัดนิทรรศการ ศิลปะแบบชั่วคราวโดยไม่ใช้พื้นที่ถาวรใด ๆ ในการจัดแสดงพวกเขาอาศัยเพียงผนังด้านนอกของ อาคารบ้านเรือนในเมืองลอนดอนเท่านั้น หลังจากนั้นพวกเขาได้มีความคิดในการจัดนิทรรศการ แบบ ‘หอศิลป์เดินทาง’ (Travelling Gallery) ซึ่งเคลื่อนย้ายพื้นที่จัดแสดงไปตามพื้นที่ต่าง ๆ เป็นนิทรรศการศิลปะที่สามารถเกิดขึ้นที่ใดก็ได้ เวลาใดก็ได้ และจัดแสดงศิลปะอะไรก็ได้ ด้วยเหตุ นี้ นิทรรศการ 24/7 จึงถูกต่อต้านจากกระแสหลักอย่างต่อเนื่อง

Miwon Kwon ภัณฑารักษ์และผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ศิลปะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ศิลปะเฉพาะที่ (site – specific art) ซึ่งเป็นหัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์ จากการศึกษาของ Miwon Kwon ทำให้ทราบว่า site - specific art เริ่มปรากฏขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1960 อันเป็นผลมา จากการเคลื่อนไหวของศิลปะมินิมอลลิสม์ (minimalism) เกิดเป็นปรากฏการณ์ที่ศิลปินมีแนวคิด ต่อต้านความเป็นธุรกิจของศิลปะ และทำงานที่หลีกเลี่ยงจากการตลาดในโลกศิลปะ เน้นการใช้วัตถุ เรียบง่าย ลดทอนรายละเอียด ตลอดช่วงทศวรรษที่ 1970 – 1980 ศิลปะเฉพาะที่ได้เชื่อมโยงเข้า กับภูมิศิลป์ (land art) ซึ่งเป็นกระแสเคลื่อนไหวทางศิลปะที่เริ่มต้นขึ้นในสหรัฐอเมริกาในราวปลาย ยุคทศวรรษ 1960 ถึงปลายยุค 1970 โดยการใช้พื้นที่หรือภูมิทัศน์ในธรรมชาติสร้างงานศิลปะ เฉพาะพื้นที่ (site-specific art)

ภาพที่ 2 งานศิลปะในรูปแบบ site – specific art โดยศิลปินโรเบิร์ต สมิธสัน ผลงาน Broken Circle and Spiral Hill (1971) เอ็มเมน, เนเธอร์แลนด์

ที่มา: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emmen_Smithson_Broken_Circle.JPG

คำว่า เจาะจงเฉพาะที่ (site specificity) ใช้อธิบายความหมายของบางสิ่งบางอย่างที่ยึดกับ, ติดกับสิ่งใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎทางฟิสิกส์ ไม่ว่าจะการจัดแสดงนิทรรศการในรูปแบบ site – specific จะเกิดขึ้นในอาคารสถานที่ (หอศิลป์ แกลเลอรี พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ) หรือในพื้นที่กลางแจ้ง (ชายหาด ทะเลทราย ป่า ทุ่งหญ้า ฯลฯ) ในเชิงสถาปัตยกรรมหรือเชิงภูมิประเทศ ศิลปะเฉพาะที่มักจะอาศัย “สถานที่” นั้น ๆ เป็นพื้นที่ที่แท้จริง เป็นความจริงที่สามารถมองเห็นและจับต้องได้ โดยอัตลักษณ์ที่เฉพาะตัวของงานศิลปะจะเกิดขึ้นได้จากการประกอบกันของการผสมผสานเฉพาะตัวในเชิงกายภาพของพื้นที่ ได้แก่ ความยาว ความลึก ความสูง พื้นผิว และรูปร่างของผนังและห้องจัดแสดง ขนาดและสัดส่วนของพื้นที่อาคารหรือสวน สภาพของสิ่งที่ปรากฏอยู่ แสง การถ่ายเทอากาศ รูปแบบการจราจร ลักษณะโดดเด่นของภูมิประเทศในบริเวณนั้น เป็นต้น เพื่อขยายความให้เห็นภาพของศิลปะเฉพาะที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น Miwon Kwon (2004 : 11) ได้กล่าวไว้ว่า “หากต้องเปลี่ยนแปลงผลงานประติมากรรมให้เข้ากับพื้นที่จัดแสดง นั้นหมายความว่ามีความเป็นไปได้ที่ศิลปะที่จัดแสดงนั้น ไม่ว่าจะเป็งานศิลปะที่ขัดแย้งหรือกลมกลืนกับบริบทของพื้นที่ ศิลปะเฉพาะที่ที่แท้จริงจะแสดงให้เห็นว่าเป็นศิลปะที่อุทิศให้กับบริบทแวดล้อม และจะถูกกำหนด ตัดสิน และกำกับโดยบริบทของพื้นที่อย่างเป็นกิจจะลักษณะ” (Miwon Kwon, 2014 : 11)

สมพร รอดบุญ ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site – specific art) ในสูจิบัตรการแสดงผลปกรรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 54 ไว้ว่า งานศิลปะจัดวางหรือ Installation Art เป็งานศิลปะรูปแบบที่สามารถสร้างสรรค์ขึ้นในพื้นที่เฉพาะเจาะจงหรือพื้นที่ใด ๆ ก็ได้ โดยพื้นที่

นั้นๆ จะต้องถูกเชื่อมโยงให้เป็นส่วนหนึ่งของงานศิลปะซึ่งมีความหมายแตกต่างไปจากเดิม ศิลปินที่สร้างงานศิลปะแบบจัดวางในพื้นที่เฉพาะเจาะจง จะไม่สร้างสรรค์งานเพียงแค่นำสิ่งต่างๆ มาจัดวางในพื้นที่เพียงเพื่อความสวยงามหรือความเหมาะสม แต่จะสร้างสรรค์งานศิลปะโดยสร้างพื้นที่ขึ้นใหม่โดยใช้กรรมวิธี เทคนิค การใช้สื่อ การใช้วัสดุต่างๆ มาสร้างสรรค์ให้เป็นผลงานศิลปะที่สามารถเกิดขึ้นได้กับพื้นที่หลากหลาย (สมพร รอดบุญ, 2551)

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site – specific art) ผู้วิจัยพบว่าการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบนี้ มักจะแสดงให้เห็นความต้องการของศิลปินที่จะ “ขยายขอบเขตของข้อจำกัด” ที่ตนเองมีในการสร้างสรรค์ผลงานรวมถึงการจัดแสดงผลงานตามชนบทที่เกิดขึ้นภายในอาคาร ได้แก่ แกลเลอรี หอศิลป์ และพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ไปสู่การสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานในพื้นที่สาธารณะหรือภายนอกอาคาร ทำให้ศิลปะในรูปแบบนี้มีมิติที่เชื่อมโยงกับชีวิตมากยิ่งขึ้นเนื่องจากการก้าวข้ามผ่านขอบเขตของพื้นที่ทางกายภาพจากภายในอาคารสู่ภายนอกอาคาร ซึ่งการที่ศิลปินจะสร้างสรรค์ผลงานที่หลุดออกจากชนบทเดิมนั้นย่อมมีความท้าทายเกิดขึ้น ไม่เพียงเฉพาะกับวงการศิลปะเท่านั้น ทว่าเมื่องานศิลปะได้เชื่อมโยงเข้ากับผู้คนมากยิ่งขึ้น ศิลปะเฉพาะพื้นที่ในยุคแรก ๆ (1960 – 1970) จึงได้สร้างกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมอย่างกว้างขวางด้วย ยกตัวอย่างผลงานของศิลปินชาวอเมริกัน Richard Serra ในปี ค.ศ. 1979 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site – specific art) กำลังเติบโตขึ้น เขาได้สร้างประติมากรรมขนาดใหญ่ชื่อ Tilted Arc เพื่อจัดวางในพื้นที่สาธารณะในบริเวณ Federal Plaza แมนฮัตตัน นครนิวยอร์ก ประติมากรรมที่สร้างเป็นกำแพงเหล็กโค้งตั้งอยู่อย่างอิสระกลางลานคอนกรีตในย่าน Federal Plaza กำแพงเหล็กสูง 3.7 เมตร ยาว 38 เมตร แบ่งพื้นที่ของลานกว้างออกเป็น 2 ส่วน ผลงานนี้สร้างความไม่พอใจให้กับพนักงานออฟฟิศที่ทำงานอยู่ในย่านนั้น ตลอดจนผู้คนที่เดินผ่านไปมา โดยผู้ที่ไม่เห็นด้วยให้ความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าผลงานนี้ไม่มีความสวยงามในแง่สุนทรียศาสตร์ด้านศิลปะ และที่สำคัญคือเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตเนื่องจากกีดขวางทางเดิน บดบังทัศนียภาพ

ภาพที่ 3 ผลงาน Tilted Arc (1981 – 1989) นิวยอร์ก, สหรัฐอเมริกา งานประติมากรรมจัดวางในพื้นที่สาธารณะ โดยศิลปิน Richard Serra

ที่มา: <https://publicdelivery.org/richard-serra-tilted-arc/>

ภาพที่ 4 ภาพมุมสูง ผลงาน Tilted Arc (1981 – 1989) จัดวางบริเวณ Federal Plaza นิวยอร์ก, สหรัฐอเมริกา โดยศิลปิน Richard Serra

ที่มา: <https://ns2015designbuild.wordpress.com/2015/03/22/precedent-tilted-arc/>

ภาพที่ 5 ภาพมุมสูงระยะไกล ผลงาน Tilted Arc (1981 – 1989) และทัศนียภาพโดยรอบแมนฮัตตัน, นิวยอร์ก, สหรัฐอเมริกา โดยศิลปิน Richard Serra
ที่มา: <https://publicdelivery.org/richard-serra-tilted-arc/>

จากกระแสดอกรับในทางลบที่มีต่อผลงาน Tilted Arc ทำให้เกิดการเรียกร้องให้รื้อถอนผลงานออกจากพื้นที่ เกิดการทำประชามติเพื่อตัดสินใจว่าควรย้ายที่ตั้งผลงานหรือไม่ ศิลปินได้ตอบโต้ในประเด็นดังกล่าวว่า “ผลงานชิ้นนี้มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ในรูปแบบที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากรื้อถอนผลงานชิ้นนี้ออกจากพื้นที่ ก็เท่ากับเป็นการทำลายผลงานชิ้นนี้” (Serra, 1991) หลังจากเกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับผลงานชิ้นนี้เป็นเวลาหลายเดือน ศาลจึงได้ตัดสินให้ทำการรื้อถอนผลงาน Tilted Arc ออก อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผลงานจะถูกรื้อถอนออกไปแล้ว แต่ Tilted Arc เป็นกรณีศึกษาที่ถือว่าเป็นตำนานสำหรับการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site – specific art) ให้กับศิลปินและภัณฑารักษ์ในช่วงเวลาต่อมา มีการวิพากษ์วิจารณ์กันในวงกว้างว่าผลงาน Tilted Arc ถูกจัดวางอย่างผิดบริบททางพื้นที่ ประกอบกับในขณะนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้างผลงานศิลปะในรูปแบบนี้ยังคงเป็นแนวความคิดใหม่ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจได้อย่างแท้จริง

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างงานศิลปะเฉพาะพื้นที่นำไปสู่ “การขยายขอบเขตของข้อจำกัด” ในการสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานศิลปะที่หลุดจากขนบเดิม และได้ก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมทางสังคมที่มาจากความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างโลกศิลปะกับประชาชนและพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนไหวของวาทกรรมศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site – specific art) ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ศิลปะเฉพาะพื้นที่จึงเป็นรูปแบบของการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ทำให้ศิลปะได้สัมพันธ์กับผู้คนและพื้นที่ ต้องอาศัยปัจจัยของทั้งมิติทางสังคม (วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง) และมิติทางกายภาพ (สิ่งแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ)

เพื่อให้ผลงานศิลปะเกิดผลกระทบ (impact) ในทิศทางที่ศิลปินและภัณฑารักษ์ต้องการสื่อสารไปยังผู้คนทั่วไป ศิลปะเฉพาะพื้นที่จะทำให้ผู้ชมได้เกิดการรับรู้ใหม่ๆ ผ่านผลงานศิลปะที่มีความสัมพันธ์ทั้งในทิศทางเดียวกันหรือขัดแย้งกันกับบริบท โดยที่หากมีการเคลื่อนย้ายและติดตั้งผลงานในพื้นที่ใหม่ ความหมายหรือสารที่ศิลปินต้องการสื่อสารกับผู้ชมจะเปลี่ยนไปหรือถูกทำลายไปอย่างสิ้นเชิง

2.6 ที่มาและนิยามของภัณฑารักษ์ (Curator)

บุคคลสำคัญผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดนิทรรศการศิลปะโดยตรงคือ “ภัณฑารักษ์” ซึ่งหมายถึง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์หรือนิทรรศการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ หรือนิทรรศการ โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะกล่าวถึง ‘ภัณฑารักษ์’ เพียงเฉพาะภัณฑารักษ์ด้านศิลปะเท่านั้น มิได้หมายรวมถึงภัณฑารักษ์ผู้ดูแลวัตถุในพิพิธภัณฑ์

ที่มาของภัณฑารักษ์

คำว่าภัณฑารักษ์แปลมาจากคำว่า curator ในภาษาอังกฤษ โดยมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “*curare*” ซึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง ดูแล รักษา คำว่า curator ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในช่วงกลางของศตวรรษที่ 14 โดยในขณะนั้น ภัณฑารักษ์หมายถึง ผู้ควบคุมดูแล ผู้จัดการ หรือผู้พิทักษ์ ซึ่งแต่เดิมใช้เป็นการเรียกสำหรับผู้รับผิดชอบดูแลผู้เยาว์ (ผู้ปกครอง) หรือบุคคลวิกลจริต แต่สำหรับการนำคำว่า curator มาใช้ตามความหมายที่เป็นที่เข้าใจในปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับพัฒนาการการสะสมวัตถุต่าง ๆ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นงานอดิเรกของผู้มีฐานะมั่งคั่งในยุคนั้น

การสะสมวัตถุต่าง ๆ เริ่มมีรากฐานมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 17 ซึ่งวัตถุที่สะสมอาจมีรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันไป ตั้งแต่ตัวอย่างของวัตถุทางธรรมชาติและทางธรณีวิทยา ไปจนถึงวัตถุแกะสลัก สิ่งของประดับตกแต่ง และผลงานศิลปะ ชนชั้นสูงในยุคนั้นมักนิยมสะสมสิ่งต่างๆ โดยจัดเก็บและจัดแสดงไว้ในห้องแยกต่างหากภายในที่อยู่อาศัย ห้องที่ใช้จัดเก็บผลงานสะสมเหล่านี้ในสมัยนั้นมีคำเรียกว่าเป็น Cabinets of Curiosities หรือห้องเก็บวัตถุหายากในภาษาเยอรมันใช้คำว่า Kunstkammer แปลว่า ห้องศิลปะ หรือ Wunderkammer แปลว่า ห้องพิศวง สำหรับการดูแลห้องสะสมวัตถุนั้น เจ้าของบ้านจะเป็นผู้แสวงหาวัตถุต่าง ๆ มาสะสม และจัดทำรายการของสิ่งของที่อยู่ในห้องสะสมนั้น หรือมอบหมายให้สมาชิกของคณาภายในบ้านเป็นมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบแทน ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลของสะสม ผลงานศิลปะ และโบราณวัตถุได้กลายเป็นที่รู้จักว่าเป็น “ผู้ดูแล” (Keeper) ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่บางพิพิธภัณฑ์ในทวีปยุโรปยังคงใช้กัน

อยู่จนถึงปัจจุบัน ในบางครั้งอาจหมายถึงตำแหน่งของภัณฑารักษ์อาวุโส หรือตำแหน่งภัณฑารักษ์ที่มีความรับผิดชอบมากกว่าภัณฑารักษ์ทั่วไป

โรเบิร์ต ฮุก (ค.ศ. 1635 – 1703) เป็น “ผู้ดูแล” (Keeper) คนแรกของห้องคลังของราชสมาคมแห่งลอนดอน (Repository of The Royal Society of London for Improving Natural Knowledge) The Royal Society of London หรือ ราชสมาคมแห่งลอนดอน ก่อตั้งขึ้นในปี 1660 เป็นสมาคมนักปราชญ์ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ตลอดจนด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ในวิศวกรรม และวิทยาศาสตร์การแพทย์ เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติผ่านการสังเกตการณ์และการทดลอง โดยห้องคลังของราชสมาคมเป็นห้องสะสมทั้งวัตถุทางธรรมชาติและวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น มีทั้งสิ่งของหายากและสิ่งของธรรมดาทั่วไป ซึ่งสิ่งสะสมเหล่านี้เป็นคอลเล็กชันสาธารณะ ต่อมาในปี 1661 ได้มีการอ้างอิงไว้ในจดหมายเหตุของราชสมาคมว่าโรเบิร์ต ฮุก เป็น ‘Curator of Experiments’ หรือ ‘ภัณฑารักษ์แห่งการทดลอง’ ซึ่งในขณะนั้นตำแหน่งภัณฑารักษ์ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการดูแลผลงานศิลปะแต่อย่างใด ทว่า ฮุกมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการ ดูแล และประสานงานสำหรับการสาธิตทดลองทางวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ ประจำสัปดาห์ นอกจากนี้ ขอบเขตความรับผิดชอบของเขายังขยายกว้างขึ้นตามนิยามของ “ผู้ดูแล” (Keeper) มาเป็นเวลามากกว่า 40 ปี โดยฮุกได้จัดทำบัญชีรายชื่อ ศึกษาวิจัย และจดบันทึกงานจำนวนมากที่ราชสมาคมได้ทำไว้ หากพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่หลักทั้ง 2 ประการของฮุก และใช้การตีความแบบร่วมสมัย จะเห็นได้ว่าสามารถเทียบเคียงได้อย่างตรงไปตรงมากับบทบาทของภัณฑารักษ์ในปัจจุบัน

ความหมายของของภัณฑารักษ์

นิยามของคำว่าภัณฑารักษ์ หรือ curator ภายใต้ความร่วมมือนั้นมีการให้ความหมายที่กว้างกว่าทุกยุคสมัย Adrian George ได้กล่าวไว้ใน The Curator's Handbook ว่า ‘ภัณฑารักษ์’ หมายถึง ‘ผู้เลือกและผู้แปลความหมาย’ ผลงานศิลปะในนิทรรศการศิลปะ อย่างไรก็ตาม บทบาทหน้าที่ของภัณฑารักษ์ยังหมายรวมถึงผู้สร้างนิทรรศการ กรรมาธิการ ผู้วางแผนการจัดนิทรรศการ ผู้ให้ความรู้ ผู้จัดการ และผู้จัดนิทรรศการ นอกจากนี้ ภัณฑารักษ์อาจมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการเขียนเนื้อหาของนิทรรศการและบทความเพื่อให้สามารถเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ ได้ เช่น สื่อที่จัดแสดงภายในนิทรรศการ สุจิตร์ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปของช่องทางการนำเสนอประชาสัมพันธ์นิทรรศการศิลปะ ภัณฑารักษ์จึงจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและสาธารณะโดยการให้สัมภาษณ์และปาฐกถา ในขณะเดียวกันภัณฑารักษ์อาจมีบทบาทในการเป็นผู้ระดมทุนเพื่อการจัดแสดงนิทรรศการ หรือการจัดกิจกรรมด้านการสนับสนุนหรืออุปถัมภ์เพื่อ

การจัดนิทรรศการศิลปะด้วยเช่นกัน ในด้านงานวิชาการ ภัณฑารักษ์สามารถมีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้โดยการสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาในทุกๆระดับ การจัดบรรยายพิเศษ การสัมมนา และการเปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษาได้มีโอกาสฝึกงานในการจัดนิทรรศการศิลปะ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของภัณฑารักษ์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการ และขยายขอบเขตออกไปอย่างต่อเนื่อง (George, 2015)

2.7 บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบของภัณฑารักษ์

ในช่วงศตวรรษที่ 18 – 19 เป็นช่วงเวลาประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศทั่วโลกมีการรวบรวมวัตถุสะสม ซึ่งในเวลาต่อมาสิ่งสะสมจำนวนมากได้ถูกมอบให้เป็นสมบัติของชาติ ในช่วงเวลานี้เองที่บทบาทของผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ (museum director) ผู้ดูแล (keeper) และภัณฑารักษ์ (curator) มีความไม่ชัดเจนและทับซ้อนกัน อย่างไรก็ตาม ภัณฑารักษ์ก็นับเป็นตำแหน่งที่มีความใกล้เคียงและเกี่ยวข้องชัดเจนมากที่สุดกับการมีบทบาทเป็นผู้ดูแลรักษาพิพิธภัณฑ์ หรือวัตถุสะสมในพิพิธภัณฑ์ตลอดจนผลงานศิลปะ

ในด้านศิลปะ หน้าที่หลักของภัณฑารักษ์ประกอบไปด้วย 2 ด้านที่สำคัญคือ ด้านการบริหาร และด้านการจัดนิทรรศการ หน้าที่ของภัณฑารักษ์จะแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของสถานที่จัดแสดง ในปัจจุบันภัณฑารักษ์ทำหน้าที่มากกว่าการเป็นผู้ดูแลรักษาและอนุรักษ์วัตถุ แต่ยังทำหน้าที่ในการคัดสรร (curate) กำหนด หรือจัดแสดง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ (พิ (ศ) พิธภัณฑ์ บทความ “พิพิธภัณฑ์ สังคม และความขัดแย้ง” (พอใจ อัครธนกุล, 2559: 92) ภัณฑารักษ์นับเป็นตำแหน่งที่สำคัญและรับผิดชอบสูง ทั้งในแง่บริหารและปฏิบัติการ หน้าที่หลักของภัณฑารักษ์ด้านศิลปะ คือการจัดหางานศิลปะ ออกแบบการจัดแสดงนิทรรศการ รวมถึงการดูแล ซ่อมแซม และวางแผนการให้บริการของหอศิลป์ นอกเหนือจากความรู้ด้านการจัดการพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ทั่วไป ภัณฑารักษ์จึงจำเป็นต้องมีความชำนาญเฉพาะด้านเป็นอย่างดี โดยทั่วไปภัณฑารักษ์ด้านศิลปะต้องมีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์หรือแนวความคิดร่วมสมัยที่เกี่ยวข้อง เพราะภัณฑารักษ์เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดแนวคิด (concept) หรือหัวข้อ (theme) รวมถึงทิศทาง และลักษณะของนิทรรศการ โดยภัณฑารักษ์ที่เป็นหัวหน้าควบคุมดูแลโครงการทั้งหมด เรียกว่า Chief Curator หรือ Lead Curator หรือในนิทรรศการหลาย ๆ นิทรรศการใช้คำว่า Artistic Director

3. แนวคิดการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย

การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย เป็นการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ผู้จัดงานได้วางไว้ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 หัวข้อ คือ หลักการจัดการ การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย และขั้นตอนการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย

3.1 หลักการจัดการ

จากการศึกษานิยามความหมายของ “การจัดการ” (management) พบว่ามีนักวิชาการในปัจจุบันได้ให้นิยามการจัดการไว้หลากหลาย และไม่สามารถที่จะอธิบายได้ด้วยคำจำกัดความเพียงสั้นๆ เนื่องจากการจัดการมีขอบข่ายลักษณะของการกระทำที่กว้างและขึ้นอยู่กับกิจกรรมหรือทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการมีความเห็นว่าการกำหนดนิยามมีความสำคัญและจำเป็นต้องทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของนักจัดการ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545 : 18 – 19) ได้รวบรวมความหมายของคำว่า “การจัดการ” ไว้ ดังนี้

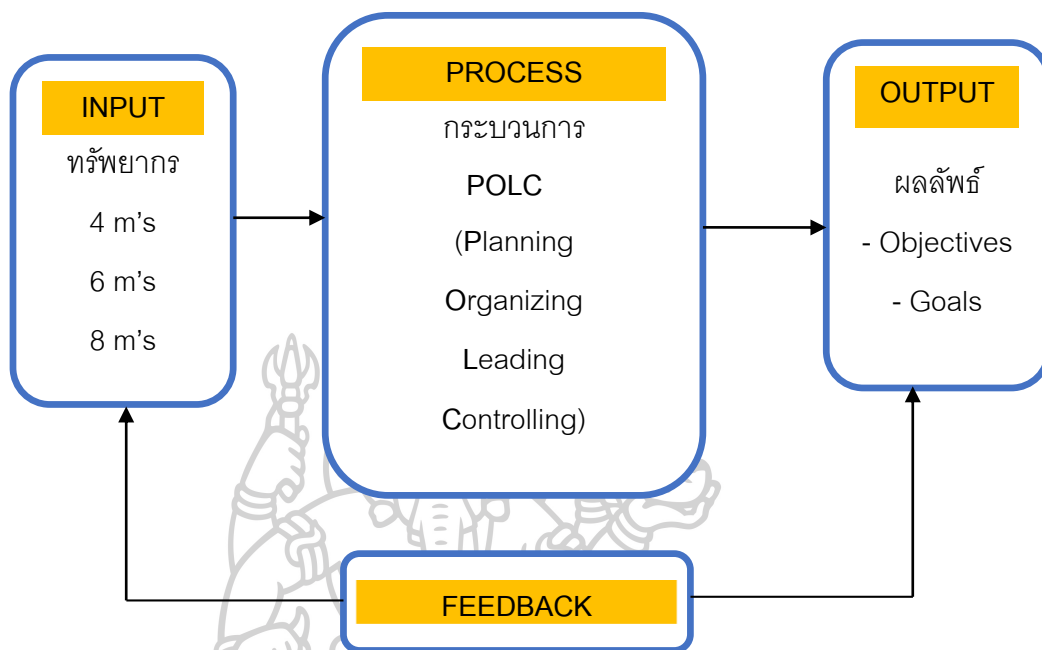
การจัดการ คือ การปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึงบุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหาร ทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การจัดการ หมายถึง ชุติของบทบาทหน้าที่ที่มุ่งไปยังเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน (Griffin, 1997) ซึ่งสอดคล้องกันกับ โบวี และคณะ ได้นิยาม “การจัดการ” ว่าหมายถึง กระบวนการที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

- การวางแผน (planning)
- การจัดองค์กร (organizing)
- การสั่งการ (leading)
- การควบคุม (controlling)

จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น การจัดการมักจะประกอบด้วย 3 ลักษณะสำคัญคือ เป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่อง มุ่งหวังที่บรรลุเป้าหมาย และมีทรัพยากรในการจัดการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545: 21) ได้อธิบายระบบการบริหารโดยรวมไว้เป็นไดอะแกรม ดังนี้

ภาพที่ 6 แสดงกระบวนการจัดการ

กระบวนการจัดการเริ่มขึ้นได้เมื่อมี “สิ่งนำเข้า” (input) สิ่งนำเข้าไปในกระบวนการจัดการ คือ ทรัพยากรการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลักพื้นฐาน 4m's ประการ ได้แก่ คน (man) เงิน (money) วัสดุดิบ (material) วิธีการหรือการจัดการ (method/management) แต่ละปัจจัยมีความสำคัญในระดับเท่าๆ กัน ทรัพยากรทั้ง 4 จะถูกนำเข้าสู่กระบวนการจัดการ (process) เพื่อทำให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ (output) ของกระบวนการจัดการ

สิ่งนำเข้า หรือ input ในบางสถานการณ์หรือบางบริบท มีเพียงแค่ 4m's อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ จึงจำเป็นต้องมี 6m's โดยเพิ่ม เครื่องจักรกล (machine) และการตลาด (marketing) เข้ามาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในทรัพยากรการจัดการด้วย และในบางครั้ง ทรัพยากรการจัดการอาจต้องเพิ่มอีก 2m's เป็น 8m's ได้แก่ขวัญกำลังใจ (morale) เพื่อให้คุณค่าและความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน และ ข้อมูลข่าวสาร (message) เพื่อให้ทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ที่สามารถติดต่อและส่งต่อข้อมูลข่าวได้ด้วยความเร็วและไร้พรมแดน

เมื่อมีทรัพยากรการจัดการแล้ว ขั้นตอนไปของกระบวนการจัดการคือ process หมายถึง การกระทำ กิจกรรม หรือหน้าที่ขั้นพื้นฐานที่นักจัดการต้องดำเนินการ มี 4 ประการหลัก หรือ POLC ได้แก่

1. Planning การวางแผน
2. Organizing การจัดการองค์กร
3. Leading การสั่งการ
4. Controlling การควบคุมกำกับ

เมื่อได้ดำเนินการตามหน้าที่ขั้นพื้นฐานครบ 4 ประการแล้ว กระบวนการจัดการจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ หรือ output ซึ่งหมายถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดการ

ดังนั้น “การจัดการ” คือ กระบวนการที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ สิ่งนำเข้าหรือทรัพยากร การลงมือจัดการกับทรัพยากร และผลลัพธ์หรือเป้าหมาย โดยกระบวนการจัดการจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โครงการ และหน่วยงานใด ๆ การจัดการจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับองค์กรทุกขนาด ตลอดจนการทำงานในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ

3.2 การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย

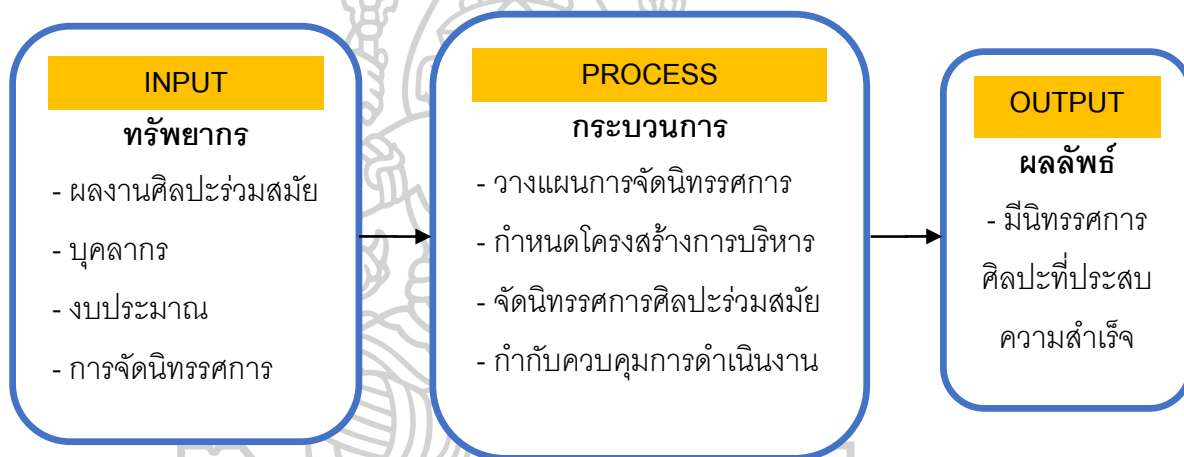
ในการนำหลักการจัดการมาใช้กับนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย อาจมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละงานนิทรรศการ ซึ่งในบทที่ 4 ผู้ศึกษาได้หยิบยกตัวอย่างการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติมาศึกษาวิเคราะห์พร้อมด้วย เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ

Freda Matassa ได้กล่าวถึงการจัดการนิทรรศการศิลปะไว้ในหนังสือ Organizing Exhibition (การจัดการนิทรรศการ) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการจัดการ โดยอธิบายว่าการจัดนิทรรศการศิลปะ คือ “กระบวนการ” วัตถุประสงค์ต่างๆ หรือผลงานศิลปะไม่สามารถปรากฏอยู่ในนิทรรศการได้ ทุกนิทรรศการเป็นผลลัพธ์ของการวางแผนและการจัดการอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ในการจัดนิทรรศการศิลปะที่ดีอาจไม่ได้หมายถึงนิทรรศการที่มีความโดดเด่นหรือหวาทางความคิดสร้างสรรค์ หรือมีผลงานศิลปะที่มีความตื่นตาตื่นใจ ในทางกลับกัน การมีแนวคิดหลัก (theme) ที่ธรรมดาเรียบง่าย และอาจมีผลงานจัดแสดงเพียง 1 หรือ 2 ชิ้น ก็อาจเป็นนิทรรศการที่มีพลังและแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ในการจัดนิทรรศการได้ (Matassa, Freda, 2014 : xxii)

เช่นเดียวกันกับ Nicholas Serota ผู้อำนวยการแห่งหอศิลป์ Tate กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร ได้ให้สัมภาษณ์ไว้กับ Adrian George ในหนังสือ The Curator's Handbook

ว่าในการจัดนิทรรศการจำเป็นต้องใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ 20% และอีก 80% ที่เหลือเป็นเรื่องของการบริหารงาน การจัดการ และความร่วมมือ ผู้จัดต้องมีความสามารถในการมองไปข้างหน้าพร้อมๆ กับการมองเห็นสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น การขาดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อาจทำให้การจัดนิทรรศการไม่ประสบความสำเร็จ แต่การขาดการบริหารจัดการและความร่วมมือที่ดีอาจทำให้การจัดนิทรรศการนั้นไม่อาจเกิดขึ้นเลยก็เป็นได้ (George, Adrian, 2015 : 57)

ดังนั้น นิทรรศการศิลปะที่จะประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ได้ จำเป็นต้องมี “การจัดการ” สามารถนำแผนผังกระบวนการจัดการโดยใช้หลัก 4m's มาอธิบายเกี่ยวกับการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยให้เห็นภาพชัดเจนได้ ดังนี้

ภาพที่ 7 แสดงกระบวนการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย

ที่มา : ผู้ศึกษา

จากแผนภาพที่ 3 จะเห็นว่าการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยมีทรัพยากรพื้นฐานหรือ 4m's คือ

1. ผลงานศิลปะร่วมสมัย = Materials
2. บุคลากร = Man
3. งบประมาณ = Money
4. การจัดการนิทรรศการ = Method/Management

สำหรับหน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหาร (ผู้จัด) ต้องดำเนินการสำหรับการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 ประการ คือ การวางแผน การจัด

นิทรรศการ (Planning) การกำหนดโครงสร้างการบริหารเพื่อให้สามารถสั่งการได้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ (Leading) การดำเนินการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย (Organizing) และกำกับควบคุมการดำเนินงานทั้งหมด (Controlling) เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งแต่ละนิทรรศการอาจมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน แต่โดยมากแล้วผู้จัดมุ่งหวังที่จะให้นิทรรศการประสบความสำเร็จ มีผู้เข้าชม มีกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสารผ่านนิทรรศการเข้าชม และสิ่งที่ต้องการสื่อสารได้ส่งไปยังสาธารณชนได้มากที่สุด

Freda Matassa (Matassa, 2014) ได้อธิบายไว้ว่า ความสำเร็จของนิทรรศการนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาด งบประมาณ หรือจำนวนผู้เข้าชม ทั้งนี้ นิทรรศการจะสามารถประสบความสำเร็จได้หากมีการวางแผนอย่างละเอียดรอบคอบและมีการจัดการที่ดี นิทรรศการที่ประสบความสำเร็จมักจะมี

1. การวางแผนและการจัดการที่ดี
2. งบประมาณที่เพียงพอ
3. การจัดการเอกสารอย่างเป็นระบบ
4. การทำงานเป็นทีม
5. การสื่อสารและการเจรจาต่อรองที่ดี
6. การทำงานตามตารางเวลา
7. ความชัดเจนของความรับผิดชอบ
8. การตอบโต้อย่างทันท่วงที
9. การดูแลรักษา
10. และเก็บบันทึกข้อมูล

3.3 ขั้นตอนการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย

นิทรรศการศิลปะไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือใหญ่ล้วนจำเป็นต้องมีการวางแผนการดำเนินงาน มีกระบวนการที่ชัดเจนนับตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ ทั้งนี้ การจัดการนิทรรศการอาจไม่จำเป็นต้องดำเนินการครบทุกขั้นตอนที่จะนำมากล่าวในหัวข้อนี้ และนอกจากนี้ ระยะเวลาของการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบริบท บางขั้นตอนอาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ซ้อนทับกัน บางขั้นตอนอาจเกิดขึ้นพร้อมกัน และอาจไม่ได้เกิดขึ้นตามลำดับก่อน - หลังตามที่ผู้ศึกษาจะได้นำมาเสนอ ขั้นตอนในการจัดการนิทรรศการ มีดังนี้

1. แนวความคิด
2. การวางแผนและงบประมาณ

3. การจัดการ
4. การขนส่ง/การเคลื่อนย้ายผลงาน
5. การติดตั้งผลงาน
6. พิธีเปิด
7. การดูแลรักษา
8. พิธีปิด
9. (การนำเที่ยวชมนิทรรศการ)
10. เก็บบันทึกข้อมูล

โดยแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญและควรมีการจัดสรรแบ่งเวลาในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน กำหนดเป้าหมายของวันเวลาที่การดำเนินงานต้องแล้วเสร็จ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ดำเนินงานสามารถวัดระดับความก้าวหน้าในแต่ละขั้นตอนได้ สำหรับขั้นตอนที่ 9 การนำชมนิทรรศการนั้นเป็นขั้นตอนที่สามารถละไว้ได้ บางนิทรรศการไม่จำเป็นต้องมีการเดินทางเที่ยวชมเนื่องจากจัดขึ้นในหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ หรือพื้นที่ปิดในอาคาร และข้อ 10 ในทำที่สุดภายหลังจากการจัดนิทรรศการสิ้นสุดลง นิทรรศการที่ประสบความสำเร็จแล้วมักเป็นตำนาน และมักก่อให้เกิดองค์ความรู้ ควรมีการเก็บบันทึกไว้หรือจัดทำเป็นจดหมายเหตุเพื่อให้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เสมอ

สำหรับหน้าที่สำคัญของผู้จัด (organizer) ในการจัดการนิทรรศการใด ๆ คือการบริหารจัดการกระบวนการดำเนินงานในทุกๆ ขั้นตอน และต้องตรวจสอบการใช้ประมาณอยู่เสมอ ผู้จัดต้องควบคุมการทำงานแต่ละขั้นตอนให้เป็นไปตามกำหนดเวลา ตลอดจนการวางแผนในการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับข้อมูลส่วนแรกที่ผู้จัดควรสื่อสารและทำความเข้าใจกับทีมงานทุกคนคือการทำให้ทุกฝ่ายเห็นภาพของกระบวนการทำงานในการจัดการนิทรรศการร่วมกัน ทีมงานควรได้รับรู้แผนการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้ายของการจัดนิทรรศการนั้นๆ การอธิบายในรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ตลอดจนผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนจะช่วยให้การจัดนิทรรศการเป็นไปได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น และเมื่อทุกฝ่ายเกิดภาพเดียวกันในการทำงานแล้ว ข้อมูลในส่วนที่สองที่ผู้จัดควรสื่อสารคือ ข้อมูลในเชิงลึกที่ต้องอาศัยเทคนิค ทักษะ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสำหรับผู้รับผิดชอบในส่วนที่จำเป็นต้องใช้ หรือความรู้ในระดับที่สูงขึ้นอาจจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดนิทรรศการในระดับมาตรฐานนานาชาติ

อย่างที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นว่าการนำหลักการจัดการมาใช้กับนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย อาจมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละงานนิทรรศการ ผู้

ศึกษาจึงได้ค้นคว้าศึกษาข้อมูลการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบเบียนนาเล่และเทรียนนาเล่ ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ จำนวน 5 ตัวอย่าง เพื่อจะได้เห็นถึงกระบวนการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติตลอดจนผลลัพธ์ที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ดังปรากฏในลำดับต่อไป

4. การจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบเบียนนาเล่ เทรียนนาเล่ และ รูปแบบอื่นๆ

คำว่า “เบียนนาเล่” (biennale) เป็นภาษาอิตาเลียน หรือ “ไบเอนเนียล” (biennial) ในภาษาอังกฤษ แปลว่า “ทุก ๆ 2 ปี” ใช้กับการจัดงานใด ๆ ที่เกิดขึ้นทุก ๆ 2 ปี เบียนนาเล่ถูกนำมาใช้ครั้งแรกกับการจัดงานนิทรรศการศิลปะเมืองเวนิส ประเทศอิตาลี ซึ่งจัดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1895 และกลายเป็นมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่ที่มีชื่อเสียงจนถึงปัจจุบัน ทุกวันนี้คำว่าเบียนนาเล่เป็นคำที่นำมาใช้อย่างกว้างขวางในการอธิบายการจัดงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยขนาดใหญ่หรือในระดับนานาชาติ นอกเหนือจากเบียนนาเล่ที่เมืองเวนิส ในปัจจุบันมีการจัดนิทรรศการศิลปะในรูปแบบเบียนนาเล่เกิดขึ้นทั่วโลกเป็นจำนวนมาก ลักษณะสำคัญของงานเบียนนาเล่คือ เป็นนิทรรศการที่แสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยจากศิลปินหลากหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งโดยปกติจะเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันด้วยแนวคิดหลักในการจัดแสดง (curatorial theme) ภายใต้เงื่อนไขของกรอบความคิดในการสำรวจค้นคว้าเกี่ยวกับบริบทสากลว่าด้วยเรื่องของมุมมองและความคิดที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมร่วมสมัย ด้วยความที่มีศิลปินจากนานาชาติเข้าร่วมแสดงผลงานในเบียนนาเล่ ทำให้ผู้เข้าชมได้มีประสบการณ์และมีส่วนร่วมกับผลงานศิลปะร่วมสมัยที่มีความหลากหลาย และก่อให้เกิดประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจที่เฉพาะตัวของแต่ละคนที่มีต่อแนวคิดหลักของนิทรรศการ สิ่งที่ทำให้เบียนนาเล่มีความแตกต่างจากนิทรรศการศิลปะทั่วไปคือ ขนาด (scale) ของการจัดงาน และการใช้พื้นที่จัดแสดงที่หลากหลาย และแตกต่างจากงานแฟร์ศิลปะ (art fair) ตรงที่ในเบียนนาเล่ไม่มีการซื้อขายผลงานศิลปะ เบียนนาเล่ที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงระดับต้น ๆ ในโลก ได้แก่

- Venice Biennale of Contemporary Art จัดขึ้น ณ ประเทศอิตาลี
- Liverpool Biennale จัดขึ้น ณ ประเทศอังกฤษ
- Gwangju Biennale จัดขึ้น ณ ประเทศเกาหลีใต้
- Havana Biennial จัดขึ้น ณ ประเทศคิวบา
- Manifesta งานเบียนนาเล่แสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยที่จัดขึ้นในทวีปยุโรป หมุนเวียนการจัดงานไปยังเมืองต่าง ๆ ทั่วทวีป

- Sao Paulo Art Biennial จัดขึ้น ณ ประเทศบราซิล
- Shanghai Biennale จัดขึ้น ณ ประเทศจีน
- Sharjah Biennial จัดขึ้น ณ ประเทศอาหรับเอมิเรตส์
- Biennale of Sydney จัดขึ้น ณ ประเทศออสเตรเลีย
- Whitney Biennial จัดโดยพิพิธภัณฑสถาน Whitney Museum of American Art ณ ประเทศอเมริกา (ที่มา: www.biennalefoundation.org)

เช่นเดียวกับคำว่าเบียนนาเล่ คำว่า “เทรียนนาเล่” (triennale) ในภาษาอิตาเลียน หรือ “ไทรเอนเนียล” (triennial) ในภาษาอังกฤษ มีความหมายถึง สิ่งใด ๆ ที่เกิดขึ้นทุก 3 ปี งานเทรียนนาเล่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป คือ Asia – Pacific Triennial โดยเทรียนนาเล่ที่มีความสำคัญในโลก (ข้อมูลจาก www.biennalefoundation.org) ได้แก่

- Asia – Pacific Triennial of Contemporary Art จัดขึ้น ณ เมืองบริสเบน ประเทศออสเตรเลีย
 - Auckland Triennial จัดขึ้น ณ ประเทศนิวซีแลนด์
 - Baltic Triennial จัดขึ้น ณ เมืองวิลนีอุส ประเทศลิทัวเนีย
 - Folkestone Triennial จัดขึ้น ณ ประเทศอังกฤษ
 - Guangzhou Triennial จัดขึ้น ณ ประเทศจีน
 - Tate Triennial จัดขึ้น ณ เมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ
 - Setouchi Triennale จัดขึ้น ณ ประเทศญี่ปุ่น
 - Echigo Tsumari Triennale จัดขึ้น ณ ประเทศญี่ปุ่น
- (ข้อมูลจาก www.biennalefoundation.org)

นอกจากนี้ยังมีการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่แตกต่างไปจากเบียนนาเล่และเทรียนนาเล่ เช่น งาน documenta เป็นนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่จัดขึ้นทุก ๆ 5 ปี ณ เมืองคาสเซิล ประเทศเยอรมนี งาน Sculpture Projects Münster จัดแสดงทุก 10 ปี ณ เมืองมุนสเตอร์ ประเทศเยอรมนี เป็นต้น

ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกศึกษางานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับระดับนานาชาติ มีระยะเวลานับตั้งแต่การจัดงานในครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) ไม่ต่ำกว่า 20 ปี เหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยเลือกศึกษางานนิทรรศการทั้ง 5 งานนี้เนื่องจากเป็นงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่จัดแสดงผลงานโดยใช้พื้นที่ภายนอกอาคาร มีความแตกต่างจากขนบเดิมในการจัดแสดงนิทรรศการภายในหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการจัดงาน

นิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ที่จัดแสดงในพื้นที่กลางแจ้งทั้งพื้นที่ทางธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะในชุมชน โดยตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่หยิบยกมาจำนวน 5 งาน เรียงตามลำดับปีที่มีการจัดงานครั้งแรก ดังนี้

1. เวนิส เบียนนาเล่ (Venice Biennale)	เริ่มจัดในปี ค.ศ. 1895
2. ฮาวานา ไบเอนเนียล (Havana Biennial)	เริ่มจัดในปี ค.ศ. 1984
3. กวังจู เบียนนาเล่ (Gwangju Biennale)	เริ่มจัดในปี ค.ศ. 1995
4. ลิวอร์พูล ไบเอนเนียล (Liverpool Biennial)	เริ่มจัดในปี ค.ศ. 1999
5. เอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ (Echigo Tsumari Art Triennale)	เริ่มจัดในปี ค.ศ. 2000

ในการศึกษาตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยอยู่ภายในกรอบของโครงสร้างหลักในการจัดการนิทรรศการศิลปะ ซึ่งเกิดจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย และผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วพบว่าในการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนั้น ประกอบด้วย 5 ประเด็นหลัก ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่มีผลต่อความสำเร็จของนิทรรศการ และเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้แต่ละนิทรรศการมีอัตลักษณ์และความน่าสนใจที่แตกต่างกัน ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ในการจัดงาน
2. พื้นที่จัดแสดง
3. แนวคิดหลัก
4. ภัณฑารักษ์
5. รูปแบบการบริหารจัดการและองค์กรหลัก

ดังนั้น ประเด็นหลักทั้ง 5 ประการข้างต้น เป็นกรอบที่ผู้ศึกษาจะใช้ในการอภิปรายเปรียบเทียบกับการจัดการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 เพื่อแสดงให้เห็นว่าในการจัดการ Thailand Biennale, Krabi 2018 ซึ่งเป็นเบียนนาเล่ครั้งแรกของประเทศไทย มีแนวทางและรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมือนหรือแตกต่างกับงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงทั้ง 5 ตัวอย่างอย่างไรบ้าง และจากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการจัดการ ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นใน Thailand Biennale, Krabi 2018 ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรณีศึกษาทั้ง 5 งาน เป็นหลักในการสังเคราะห์ เพื่อให้สามารถสรุปผลและเสนอแนะแนว

ทางการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในรูปแบบเวียนนาและรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

จากตัวอย่างงานมหกรรมศิลปะนานาชาติ 5 รายการข้างต้น ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาเวนิส เบียนนาเล่ ในฐานะที่เป็นงานเบียนนาเล่ที่มีความเก่าแก่ถึง 125 ปี ความยิ่งใหญ่ และมีอิทธิพลต่อวงการศิลปะร่วมสมัยจนถึงปัจจุบันนี้ เลือกศึกษาฮาวานา ไบเอนเนียลเนื่องจากเกิดขึ้นในช่วงเวลาก่อนที่งานมหกรรมศิลปะนานาชาติในรูปแบบเวียนนาเล่จะได้รับความนิยม และผู้จัดมีเป้าประสงค์ชัดเจนในการสนับสนุนพื้นที่ในการสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานให้กับศิลปินในประเทศอื่นๆ ทั่วโลกที่ไม่ใช่ทวีปยุโรป โดยในช่วงแรกของการจัดงานเน้นไปที่ประเทศกำลังพัฒนา ความน่าสนใจจึงอยู่ที่ความท้าทายของการเริ่มจัดงานนิทรรศการในรูปแบบเวียนนาเล่ขึ้นในช่วงเวลาและในพื้นที่ที่ไม่ได้อยู่ในกระแสหลักแต่อย่างใด สำหรับควังจู เบียนนาเล่, ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล และเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ นับเป็นงานมหกรรมศิลปะนานาชาติที่ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมและความน่าเชื่อถือจากทั้งในวงการศิลปะร่วมสมัยและในแง่ของการเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยว และที่สำคัญคือเป็นงานนิทรรศการที่มีพื้นที่จัดแสดงพื้นที่หลักคืออยู่ภายนอกอาคาร พื้นที่จัดแสดงมีความหลากหลาย ทั้งพื้นที่ทางธรรมชาติ อาคารสาธารณะ พื้นที่สาธารณะ ตลอดจนอาคารบ้านเรือนในชุมชนที่สนใจและยินดีให้ใช้พื้นที่ส่วนบุคคลในการจัดแสดงผลงานได้ กรณีตัวอย่างที่ยกมาอภิปรายเพิ่มเติมจะแสดงให้เห็นกระบวนการจัดการและความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะกับพื้นที่ ศิลปะกับชุมชน ศิลปะกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม เมื่อได้เห็นกรณีตัวอย่างของงาน มหกรรมศิลปะนานาชาติที่ประสบความสำเร็จแล้ว ผู้ศึกษาจะสามารถสรุปวิเคราะห์ และอภิปรายผลการศึกษา ภายในกรอบของ 5 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ในการจัดงาน
2. พื้นที่จัดแสดง
3. แนวคิดหลัก
4. ภัณฑารักษ์ และ
5. รูปแบบการบริหารจัดการและองค์กรหลัก

4.1 เวนิส เบียนนาเล่ (Venice Biennale)

เวนิส เบียนนาเล่ ในภาษาอิตาเลียนใช้ชื่อว่า La Biennale di Venezia เป็นนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่มีความยิ่งใหญ่และมีความสำคัญ จัดขึ้นทุก ๆ 2 ปี (เฉพาะปีเลขคี่) ณ เมืองเวนิส ประเทศอิตาลีนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 เป็นต้นมา หัวใจหลักของเวนิส เบียนนาเล่คือในส่วนของกาจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยจากศิลปินทั่วโลก โดยปกติจะจัดแสดงระหว่างเดือน

มิถุนายน – พฤศจิกายนของปีค.ศ. เลขที่ พื้นที่จัดแสดงคือ Giardini Pubblici (The Public Gardens) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศาลานิทรรศการ หรือ pavilion ในภาษาอังกฤษ เป็นคำใช้เรียกชุมนิทรรศการ หรือพื้นที่ในการแสดงงานศิลปะในเทศกาลศิลปะ ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมากกว่า 40 ประเทศ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้จัดแสดงผลงานจากประเทศของตนเอง นอกจากงานในส่วนจัดแสดงหลักแล้ว ยังมีการจัดแสดงงานศิลปะ ศิลปะการแสดง ศิลปะจัดวาง ที่เชื่อมโยงกับเวนิส เบียนนาเล่ในพื้นที่ต่างๆ ของเมืองเวนิส ทั้งพื้นที่ทางศิลปะ แกลเลอรี หอศิลป์ และพิพิธภัณฑ์

นอกจากนี้ ภายใต้ร่มใหญ่ของงานมหกรรมศิลปะเวนิส เบียนนาเล่ ยังประกอบไปด้วย การแสดงศิลปะสาขาต่างๆ เช่น ศิลปะการเต้น ศิลปะการแสดง เทศกาลภาพยนตร์ และนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 เวนิส เบียนนาเล่ ได้เพิ่มศิลปะร่วมสมัยในแขนงสถาปัตยกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของงานมหกรรม ภายใต้ชื่อ International Architecture Exhibition, la Biennale di Venezia มีกำหนดจัดขึ้นทุก ๆ 2 ปีของปี ค.ศ. เลขคู่

ประวัติและความเป็นมา

จุดกำเนิดของเวนิส เบียนนาเล่ เริ่มขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1893 โดยการนำของนายกเทศมนตรี นาย Riccardo Selvatico ซึ่งในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1893 สภาเทศบาลนครเวนิสได้มีมติให้จัดงาน ‘มหกรรมการแสดงศิลปะแห่งชาติ’ (Esposizione biennale artistica nazionale) ขึ้น โดยในการประชุมสภาเทศบาลนครเวนิส ที่ประชุมได้หารือร่วมกันเพื่อวางแผนและกำหนดรูปแบบการจัดงาน และมีมติร่วมกันว่าในการจัดเวนิส เบียนนาเล่ครั้งแรกจะดำเนินการโดย 1) ใช้รูปแบบการของการรับเชิญศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงาน 2) มีการเปิดพื้นที่ในการจัดนิทรรศการให้กับศิลปินต่างชาติ เข้าร่วมแสดงผลงาน และ 3) ยอมรับผลงานของศิลปินชาวอิตาลีที่ไม่ได้รับเชิญ โดยผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการตัดสิน ในวันที่ 6 เมษายน ค.ศ. 1894 นาย Riccardo Selvatico นายกเทศมนตรีได้ประกาศอย่างเป็นทางการถึงการจัดงานมหกรรมการแสดงศิลปะแห่งชาติซึ่งจะเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1895 (ที่มา: <https://www.labiennale.org/en/history/post-war-period-and-60s>)

ต่อมาเมื่อวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1895 (พ.ศ. 2438) ได้จัดงานมหกรรมศิลปะขึ้นอย่างเป็นทางการภายใต้ชื่องาน I Esposizione Internazionale d'Arte della Città di Venezia (1st International Art Exhibition of the City of Venice) หรือนิทรรศการศิลปะนานาชาติแห่งเมืองเวนิส ซึ่งถือเป็นเกียรติและเพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสวันครบรอบ 25 ปี แห่งการอภิเษกสมรสของพระเจ้าอัมแบร์โตที่ 1 แห่งอิตาลี และพระราชินีมากริตต้าแห่งซาวอย ในการจัดงานครั้งแรกมีผู้เข้าชมนิทรรศการเป็นจำนวนมากถึง 224,000 คน (ที่มา: <https://www.labiennale.org/en/history/beginnings-until-second-world-war>) สำหรับรูปแบบการเชิญศิลปินเข้าร่วมสร้างสรรค์

และจัดแสดงผลงานในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 1 นั้น ได้นำรูปแบบของ Munich's Notion มาใช้ในการดำเนินการ กล่าวคือ มีการกำหนดขนาดโดยรวมของนิทรรศการไว้ก่อนแล้วจึงทำการเชิญศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงาน แบ่งเป็นศิลปินนานาชาติจำนวน 150 คน และศิลปินชาวอิตาลีจำนวน 150 คน แต่ละคนสามารถส่งผลงานได้ 1 – 2 ชิ้น ผลงานที่ส่งเข้ามาต้องผ่านการพิจารณาคัดเลือกโดยคณะกรรมการ โดยในการจัดเวนิส เบียนนาเล่ครั้งแรกนี้ มีผลงานจากศิลปินชาวอิตาลีเข้าร่วมแสดงผลงานจำนวน 200 ชิ้น ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการฯ ในขณะที่ศิลปินจากประเทศอื่นทั่วโลกได้รับเชิญให้เข้าร่วมจัดแสดงผลงานในงานมหกรรมโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาคัดเลือกจากคณะกรรมการฯ รูปแบบของงานศิลปะที่จัดแสดงในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 1 ประกอบด้วยศิลปะรูปแบบ painting จำนวน 516 ชิ้น และผลงานประติมากรรม จำนวน 60 ชิ้น (Elizabeth Gilmore Holt, 1988 : 335) ในมหกรรมศิลปะนานาชาติแห่งเวนิสครั้งที่ 1 คณะที่ปรึกษาการจัดงานได้รับค่านายหน้า (commission) จากการขายผลงานแต่ละชิ้น และมีการตั้งรางวัลสำหรับผลงานดีเด่นที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการจำนวน 2 รางวัล เป็นเงินรางวัลมูลค่า 100,000 และ 50,000 ลีราอิตาลี ตามลำดับ (Elizabeth Gilmore Holt, : 336) ในช่วงแรกการจัดแสดงผลงานอยู่ในรูปแบบของการนำผลงานมาจัดแสดงรวมกันในซาลง (salon) โดยไม่มีแนวคิดหลักเชื่อมโยงผลงานในการจัดแสดงแต่อย่างใด และรูปแบบของงานศิลปะในแขนงมณฑลศิลป์ (ศิลปะที่เกี่ยวกับการตกแต่งภายในและภายนอกอาคาร) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 เวนิส เบียนนาเล่ เริ่มมีชื่อเสียงในวงการศิลปะทั่วยุโรป ทำให้นิทรรศการขยายขนาดและมีความเป็นนานาชาติเพิ่มมากขึ้น นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1907 จึงได้มีการสร้างศาลานิทรรศการ (pavilion) ของแต่ละประเทศขึ้น เพื่อใช้ในการจัดแสดงผลงานศิลปะที่แต่ละประเทศตั้งใจนำเสนอ โดยในปี ค.ศ. 1914 มีศาลาของประเทศในทวีปยุโรปสร้างขึ้นจำนวนมากในบริเวณ Giardini di Castello เช่น เบลเยียม (1907), ฮังการี (1909), เยอรมนี (1909), อังกฤษ (1909), ฝรั่งเศส (1912) และรัสเซีย (1914) เป็นต้น

ภาพที่ 8 การจัดแสดงผลงานศิลปะของเวนิส เบียนนาเล่ในระยะเริ่มแรกภายในซาลง (salon)
ที่มา: <https://www.labiennale.org/en/history>

ต่อมาในปี ค.ศ. 1930 เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญขึ้นในการบริหารจัดการเวนิส เบียนนาเล่ โดยรัฐบาลอิตาลีได้เข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการแทนสภาเทศบาลนครเวนิส การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลดีในเรื่องงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพิ่มขึ้น ตลอดจนการสนับสนุนและผลักดันของท่านเคานต์ Giuseppe Volpi di Misurata ประธานคณะกรรมการเวนิส เบียนนาเล่ จนทำให้เกิดการจัดงานศิลปะในแขนงอื่นๆ ได้แก่ ดนตรี ภาพยนตร์ และการแสดงละครเวทีขึ้น ซึ่งลักษณะของการรวบรวมเอาความหลากหลายของศิลปะแขนงต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันในนิทรรศการ เป็นสิ่งที่ปรากฏในเวนิส เบียนนาเล่มาจนถึงทุกวันนี้

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1950 ถึงช่วงต้นทศวรรษ 1960 คือการออกจากรูปแบบการจัดนิทรรศการศิลปะแบบ solo exhibition ไปสู่การจัดนิทรรศการที่มีแบบแผนและมุ่งความสนใจไปที่การเคลื่อนไหวของศิลปะ รูปแบบ และเทคนิควิธีการ ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้รับอิทธิพลจากลัทธิทางศิลปะที่เกิดขึ้นใหม่ในวงการศิลปะทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขึ้นมามีอำนาจของประเทศอเมริกาในการเคลื่อนไหวทางด้านศิลปะในช่วงเวลาภายหลังสงครามสิ้นสุดลง ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ศิลปะในรูปแบบใหม่ที่ต่างออกไป เช่น ศิลปะแบบนามธรรม (Abstract) ศิลปะแบบแสดงพลังอารมณ์ (Expressionism) และศิลปะประชานิยม (Pop Art) ในยุคต่อมา

ในปี ค.ศ. 1968 เวนิส เบียนนาเล่จำเป็นต้องยุติการจัดงานลงอีกครั้ง เนื่องมาจากการประท้วงของกลุ่มนักศึกษาชาวอิตาลีที่มองว่าเวนิส เบียนนาเล่ เสมือนเป็นเพียงการจัดงานขึ้นเพื่อให้ผู้มีอิทธิพลบางกลุ่มได้ประโยชน์จากศิลปะ และมองงานศิลปะเป็นเพียงสินค้า นักศึกษาต้องการ

เรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารภายในองค์กร และต้องการเรียกร้องให้เกิดความชัดเจนเรื่องการคัดเลือกภัณฑารักษ์และศิลปิน โดยองค์กรจะต้องทำการชี้แจงแนวทางการคัดเลือกให้มีความโปร่งใส ชัดเจน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการที่ในการจัดแสดงผลงานที่ผ่านมาไม่เคยมีการกำหนดหัวข้อหลัก (theme) ในการจัดแสดงผลงานมาก่อน การจัดแสดงผลงานในเวนิส เบียนนาเล่ ช่วงต้นๆ มักนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงเหตุการณ์อื่น ๆ ในลักษณะทั่วไป

ภายหลังเมื่อการเรียกร้องดังกล่าวเกิดขึ้น ทำให้เกิดการกำหนดหัวข้อหลัก (theme) สำหรับการจัดแสดงผลงานในเวนิส เบียนนาเล่ โดยในปี ค.ศ. 1972 เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ การจัดงานเบียนนาเล่ที่มีการกำหนดแนวคิดหลัก โดยได้กำหนดหัวข้อว่า “Opera O Comportamento” ในภาษาอิตาเลียนหรือ “Work or Behavior” ในภาษาอังกฤษ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เวนิส เบียนนาเล่ ได้กำหนดแนวคิดหลัก (theme) สำหรับจัดแสดงผลงานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ผลของการเรียกร้องโดยกลุ่มนักศึกษาทำให้เกิดการยกเลิกการมอบรางวัล Grand Prize และไม่อนุญาตให้มีการซื้อขายผลงานศิลปะในเวนิส เบียนนาเล่อีกต่อไป โดยได้จัดตั้งรางวัล Golden Lion ขึ้นแทนเพื่อมอบให้แก่ประเทศที่ชนะเลิศการจัดแสดงนิทรรศการ

การจัดแสดงผลงานในงานมหกรรมศิลปะนานาชาติแห่งเวนิสเริ่มต้นจากการคัดเลือกภัณฑารักษ์ (curator) ต่อมาภัณฑารักษ์จะคัดเลือกผู้ช่วยภัณฑารักษ์ (co – curator) เพื่อร่วมกันดำเนินการคัดเลือกศิลปินและผลงานเข้ามาร่วมจัดแสดง ลักษณะการจัดงานได้มีการแบ่งนิทรรศการออกเป็น 2 ส่วน คือ นิทรรศการหลักและนิทรรศการเสริม เพื่อให้มีความหลากหลายของผลงานศิลปะ นับตั้งแต่ช่วงแรกจนถึงการจัดเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 99 (ปี ค.ศ.1993) มีเพียงภัณฑารักษ์ชาวอิตาเลียนเท่านั้นที่ได้รับหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ของโครงการ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1995 ครบรอบ 100 ปีการจัดงานเวนิส เบียนนาเล่ คณะกรรมการบริหารเวนิส เบียนนาเล่ได้มอบหมายให้ภัณฑารักษ์ชาวฝรั่งเศส Jean Clair ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ ซึ่งนับเป็นภัณฑารักษ์ต่างชาติคนแรกในประวัติศาสตร์ของเวนิส เบียนนาเล่

จนกระทั่งวันที่ 23 มกราคม ค.ศ. 1998 เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการครั้งสำคัญของเวนิส เบียนนาเล่ เป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพระราชกฤษฎีกาทำให้เวนิส เบียนนาเล่ได้เปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และใช้ชื่อใหม่ว่า Società di Cultura La Biennale di Venezia โดยมีการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการด้านวิทยาศาสตร์ คณะกรรมการตรวจสอบ และสมาชิกผู้สนับสนุนภาคเอกชน ทุกคณะมีวาระ 4 ปี นอกจากนี้ยังได้เพิ่มสาขาของศิลปะที่จัดแสดงในเวนิส เบียนนาเล่ เป็น 6

สาขา ได้แก่ สาขาสถาปัตยกรรม สาขาทัศนศิลป์ สาขาภาพยนตร์ สาขาการละคร สาขาคนตรี และสาขาการเต้น มีการร่วมมือในการดำเนินงานกับหอจดหมายเหตุศิลปะร่วมสมัยของเมืองเวนิส (The Historical Archives of Contemporary Arts (ASAC) นอกจากนี้ ยังมีการปรับโครงสร้างการบริหาร โดยประธานเวนิส เบียนนาเล่จะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีด้านวัฒนธรรม คณะกรรมการบริหารนั้นประกอบด้วยประธาน นายกเทศมนตรีเมืองเวนิส และคณะกรรมการอีก 3 คน ซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากแคว้นเวเนโตและผู้สนับสนุนภาคเอกชน (ที่มา: <https://www.labiennale.org/en/history/70s-reforms-1998>)

ประเทศไทยกับการเข้าร่วมมหกรรมศิลปะนานาชาติเวนิส เบียนนาเล่

สำหรับประเทศไทย ก่อนที่ประเทศไทยจะเข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิกในเวนิส เบียนนาเล่ ได้มีศิลปินไทย 4 คนที่ได้เข้าร่วมแสดงผลงาน ผ่านการรับเชิญศิลปินอิสระจากประเทศไทยโดยภัณฑารักษ์หลักและภัณฑารักษ์ร่วมของแต่ละนิทรรศการ ศิลปินไทยที่ได้รับเชิญก่อนการเข้าร่วมเป็นสมาชิก ได้แก่ มณฑิยา บุญมา และ ฤกษ์ฤทธิ ตีระวนิช ได้รับเชิญให้เข้าร่วมงานเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 45 ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) คามิน เลิศชัยประเสริฐ และ สุรสิทธิ์ กุศลวงค์ ได้เข้าร่วมแสดงผลงานเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 50 ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546)

จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) ประเทศไทยได้ตอบรับเข้าร่วมเป็นสมาชิกเวนิส เบียนนาเล่อย่างเป็นทางการ โดยเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม มีอภิรักษ์ โกษะโยธินพงศ์ ไปรษยานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ร่วมกับฤกษ์ฤทธิ ตีระวนิช ซึ่งเป็นภัณฑารักษ์ร่วมในการจัดแสดงในเวนิส เบียนนาเล่ครั้งนี้ อีกทั้งได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาลไทย จึงส่งผลให้ประเทศไทยสามารถเข้าร่วมเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกเวนิส เบียนนาเล่อย่างเป็นทางการ

ในงานเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 52 ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ประเทศไทยได้มีเข้าร่วมจัดแสดงนิทรรศการอย่างเป็นทางการครั้งแรกของประเทศไทย โดยมีศาลาไทย (Thai Pavilion) หรือศาลาสำหรับจัดนิทรรศการศิลปะ ตั้งอยู่บริเวณลานโล่งที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการหลัก 2 พื้นที่ คือ Arsenale กับสวนสาธารณะ Giardini ด้วยข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการเตรียมการดำเนินงานและเรื่องงบประมาณที่มีจำกัด นอกจากนี้ มีเหตุอันส่งผลกระทบต่อการขนส่งส่วนประกอบของศาลาไทยในช่วงเวลาก่อนการจัดงาน ทำให้ไม่สามารถขนส่งศาลาไทยได้ตามกำหนดเวลา ผู้จัดและศิลปินจึงได้แก้ไขปัญหาลักษณะเฉพาะหน้าโดยการออกแบบศาลาไทยแบบชั่วคราว ใช้วัสดุจากผ้าใบ โครงเหล็ก และพลาสติกที่สามารถถอดแยกแล้วมาประกอบใหม่ได้เพื่อสะดวกต่อการขนส่ง ลักษณะทางกายภาพของศาลาไทยมองดูคล้ายเต็นท์ผ้าใบชั่วคราว

โดยศิลปินไทย 7 คน ได้ร่วมตกแต่งและจัดแสดงผลงานในนิทรรศการภายใต้แนวความคิดหลัก Dreams and Conflicts ศิลปินทั้ง 7 คน ได้แก่ ธวัชชัย พันธุ์สวัสดิ์, กมล เผ่าสวัสดิ์, มานิต ศรีวานิชภูมิ, มนตรี เต็มสมบัติ, ไมเคิล เซาวานาศัย, วสันต์ สิทธิเขตต์ และ สาศรินทร์ เครืออ่อน เนื่องจากเป็นพื้นที่สาธารณะ มีผู้คนพลุกพล่าน ไม่มีพื้นที่ปิดสำหรับการจัดแสดงผลงานนิทรรศการ จึงส่งผลกระทบต่อบรรยากาศในศาลาไทยที่ไม่เอื้อต่อการสร้างสุนทรียภาพในการชื่นชมผลงานศิลปะเท่าที่ควร นอกจากนี้การไม่มีอาคารปิดยังส่งผลกระทบต่อเรื่องความปลอดภัยของผลงานที่นำไปจัดแสดงอีกด้วย ดูรายละเอียดเวนิส เบียนนาเล่เพิ่มเติมใน ภาคผนวก ก

ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานเวนิส เบียนนาเล่ เรียงตามปีที่จัดแสดง (ข้อมูลตั้งแต่ค.ศ. 2001 ถึงปัจจุบัน)

ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	ช่วงเวลาที่จัด	แนวคิดหลัก	ภัณฑารักษ์/ Artistic Director	จำนวนประเทศ และศิลปิน
49	2001	10 มิถุนายน – 4 พฤศจิกายน	Plateau of Humankind	Harald Szeemann	65 ประเทศ (275 คน/กลุ่ม)
50	2003	15 มิถุนายน – 2 พฤศจิกายน	Dreams and Conflicts - The Viewer's Dictatorship	มี Francesco Bonami เป็น Artistic Director และมีภัณฑารักษ์ 10 คน ออกแบบและร่วม จัดนิทรรศการ มีฤกษ์ ฤทธิ์ ตีระวนิช ศิลปิน ไทยร่วมสมัย เป็นหนึ่ง ในคณะภัณฑารักษ์	64 ประเทศ (80 คน/กลุ่ม)
51	2005	12 มิถุนายน – 6 พฤศจิกายน	The Experience of Art โดย María de Corral และ Always a little further โดย Rosa Martínez	María de Corral และ Rosa Martínez เป็นครั้ง แรกในประวัติศาสตร์ ของเวนิส เบียนนาเล่ ที่ มีผู้หญิงทำหน้าที่เป็น Artistic Director ทั้ง 2 คน จัดนิทรรศการภายใต้ 2 แนวคิดหลัก ที่มีเนื้อหา	70 ประเทศ (100 คน/กลุ่ม)

ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	ช่วงเวลาที่จัด	แนวคิดหลัก	ภัณฑารักษ์/ Artistic Director	จำนวนประเทศ และศิลปิน
				ส่งเสริมซึ่งกันและกัน	
52	2007	10 มิถุนายน – 21 พฤศจิกายน	Think with the Senses – Feel with the Mind. Art in the Present Tense	Robert Storr	118 คน/กลุ่ม
53	2009	7 มิถุนายน – 22 พฤศจิกายน	Making Worlds	Daniel Birnbaum	97 คน/กลุ่ม
54	2011	4 มิถุนายน – 27 พฤศจิกายน	ILLUMInations	Bice Curiger	84 คน/กลุ่ม
55	2013	1 มิถุนายน – 24 พฤศจิกายน	The Encyclopedic Palace	Massimiliano Gioni	88 ประเทศ (156 คน/กลุ่ม)
56	2015	9 พฤษภาคม – 22 พฤศจิกายน	All The World's Futures	Okwui Enwezor	89 ประเทศ (136 คน/กลุ่ม)
57	2017	13 พฤษภาคม – 26 พฤศจิกายน	Viva Arte Viva	Christine Macel	86 ประเทศ (120 คน/กลุ่ม)
58	2019	11 พฤษภาคม – 24 พฤศจิกายน	May You Live In Interesting Times	Ralph Rugoff	89 ประเทศ (79 คน/กลุ่ม)
59	2022	23 เมษายน – 27 พฤศจิกายน (เลื่อนปีที่จัด จาก เดิม 2021 เป็น 2022 เนื่องจากการ แพร่ระบาดของ โรค Covid-19)	(ยังไม่ ประกาศ)	Cecilia Alemani	(ยังไม่ประกาศ)

4.2 ฮาวานา ไบเอนเนียล (The Havana Biennial)

ประวัติความเป็นมา

ฮาวานา ไบเอนเนียล จัดขึ้นที่เมืองฮาวานา ประเทศคิวบา ไบเอนเนียลนี้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1984 ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาก่อนที่การจัดงานในรูปแบบไบเอนเนียลจะได้รับความนิยมจัดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก โดยในการจัดงานนิทรรศการครั้งแรกเป็นการจัดเพื่อการสนับสนุนและสร้างพื้นที่ให้กับศิลปินร่วมสมัยในประเทศที่กำลังพัฒนา ในการจัดครั้งแรกมีเพียงศิลปินชาวละตินอเมริกกันและแคริบเบียนเข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงาน

ต่อมาในการจัดงานฮาวานา ไบเอนเนียล ครั้งที่ 2 ในปี 1986 มีศิลปินจากทวีปแอฟริกา เอเชีย และตะวันออกกลางเข้าร่วมแสดงผลงาน เนื่องจากประเทศที่เข้าร่วมในฮาวานา ไบเอนเนียลส่วนมากเป็นประเทศจากทวีปอื่นนอกเหนือจากทวีปยุโรป จึงกลายเป็นความเฉพาะตัวของฮาวานา ไบเอนเนียลในครั้งต่อมา และได้ส่งผลให้ฮาวานา ไบเอนเนียล ได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการรวมตัวของศิลปินและงานศิลปะที่ 'ไม่ใช่ตะวันตก' (non – Western) นอกจากนี้ฮาวานา ไบเอนเนียล ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับศิลปินที่มาจากซีกโลกใต้ ซึ่งเป็นกลุ่มศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานที่แสดงถึงความขัดแย้งและปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกันและเกิดขึ้นเฉพาะในภูมิภาคนี้ อย่างไรก็ตาม ในฮาวานา ไบเอนเนียล ครั้งที่ 10 ซึ่งมีแนวคิดหลัก (theme) ว่า Integration and resistance in the Globalization Era นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของฮาวานา ไบเอนเนียลที่ Wifredo Lam Contemporary Art Center ผู้จัดงานได้ให้ศิลปินประเทศจากทวีปยุโรปเข้าร่วมแสดงผลงาน(https://en.wikipedia.org/wiki/Havana_Biennial)

ในวารสาร The Fifth Biennial of Havana (Luis Camnitzer : 1994) ได้กล่าวถึงฮาวานา ไบเอนเนียลว่า ในครั้งแรกที่มีการจัดนิทรรศการขึ้นในปี ค.ศ. 1984 ฮาวานา ไบเอนเนียลใช้วิธีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยทำกันเองผ่านแวดวงของศิลปินและกลุ่มเพื่อน โดยในฮาวานา ไบเอนเนียล ครั้งที่ 1 – 3 ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากนัก จำกัดอยู่เฉพาะผู้สนใจทั่วไปหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจงานศิลปะเท่านั้น ต่อมาการจัดงานฮาวานา ไบเอนเนียล ครั้งที่ 4 เริ่มเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในวงการศิลปะมากขึ้น สื่อสิ่งพิมพ์จากนานาชาติเริ่มหันมาให้ความสนใจในไบเอนเนียลนี้เพิ่มมากขึ้น และได้มีการตั้งฉายาให้ฮาวานา ไบเอนเนียลว่าเป็น “ลูกเบ็ดชี้เหว” (Camnitzer, Luis: 1994,150)

การจัดงานครั้งที่ 5 ในปี ค.ศ. 1994 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของฮาวานา ไบเอนเนียล กล่าวคือ ที่ผ่านมาฮาวานา ไบเอนเนียล มีภาพลักษณ์ของการเป็นพื้นที่สำหรับคนจากประเทศชายขอบ (periphery) ที่ 'ไม่ใช่ตะวันตก' (non – Western) ซึ่งความเป็นชายขอบได้ถูกกล่าวถึงทั้งในการสร้างสรรค์งานศิลปะและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมของประเทศในแถบละตินอเมริกาและ

แคว้นเบียนทวีปแอฟริกา เอเชีย และตะวันออกกลาง แต่ในการจัดงานครั้งที่ 5 ปรากฏว่าฮาวานา ไบเอนเนียลได้รับการยอมรับในวงการศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติมากยิ่งขึ้นจนถึงขั้นกลายเป็นงานนิทรรศการที่ติดอันดับงานแสดงศิลปะร่วมสมัยที่มีอิทธิพลกับวงการศิลปะ ซึ่งได้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ (Camnitzer, Luis: 1994, 150)

ประเด็นที่ศิลปินนิยมนำเสนอผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในฮาวานา ไบเอนเนียลมักเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมและการเมือง อาทิ ความตึงเครียดระหว่างชนบเดิมกับความร่วมสมัย ประเด็นที่ทำทนายต่อประวัติศาสตร์การล่าอาณานิคม ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสังคม ปัจเจกชนและความทรงจำของเขาหรือเธอ การสื่อสารของมนุษย์กับการพัฒนาทางเทคโนโลยี และพลวัตของวัฒนธรรมเมือง เป็นต้น (Urban Culture) (ที่มา: <http://biennialhavana.org/early-history-of-the-havana-biennial/465/465/>) ตลอดระยะเวลาที่ฮาวานา ไบเอนเนียลได้พัฒนาการดำเนินงานมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ฮาวานา ไบเอนเนียลได้ทำให้การแปลงสภาพของภูมิศาสตร์การเมืองได้รับการยอมรับ และส่งผลให้มีจำนวนของประเทศที่มีประเด็นเกี่ยวกับภูมิศาสตร์การเมืองเข้าร่วมฮาวานา ไบเอนเนียลเพิ่มมากขึ้นในการจัดงานแต่ละครั้ง

การจัดแสดงผลงานศิลปะในฮาวานา ไบเอนเนียล เป็นการจัดแสดงทั้งภายในและภายนอกอาคารตามพื้นที่สาธารณะ นอกเหนือจากนิทรรศการศิลปะแล้ว ภายในเมืองฮาวานายังมีการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบอื่นๆ หมุนเวียนควบคู่ไปด้วยตลอดระยะเวลาที่มีนิทรรศการ อาทิ ศิลปะการแสดง การแสดงดนตรี ตลอดจนกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของหลายฝ่าย เพื่อให้ศิลปะได้แทรกซึมไปในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนพื้นที่ที่จัดงาน (ที่มา: <https://frieze.com/article/12th-havana-biennial>)

ภาพที่ 9 ผลงาน “Cubo Azul (Blue Cube)” ตั้งอยู่ที่ Malecón ทางเดินริมทะเลในเมืองคิวบา ผลงานของศิลปินชาวคิวบา Rachel Valdés จัดแสดงในฮาวานา ไบเอนเนียล ครั้งที่ 12
ที่มา: https://es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Cubo_Azul.jpg

ภาพที่ 10 ผลงาน “Giants, peeking at the city” ผลงานในรูปแบบ Photographic Collage สร้างสรรค์
โดยศิลปินชาวฝรั่งเศส Jean Rene จัดแสดงในฮาวานา ไบเอนเนียล ครั้งที่ 13 ปี ค.ศ. 2019
ที่มา: <https://www.galeriemagazine.com/havana-biennial-2019/>

ด้านการบริหารจัดการ

ฮาวานา ไบเอนเนียล ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1984 ภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงวัฒนธรรมประเทศคิวบา โดยมีองค์กรหลักที่ผลักดันให้เกิดการจัดโครงการนี้คือ หอศิลป์ Wifredo Lam Contemporary Art Center ซึ่งในขณะนั้นมี Lillian Llanes ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการหอศิลป์แห่งนี้ก่อตั้งขึ้น 1 ปีก่อนที่จะมีการจัดงานฮาวานา ไบเอนเนียล เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและระลึกถึง Wifredo Lam ศิลปินผู้มีชื่อเสียงและมีอิทธิพลในวงการศิลปะของคิวบา

หอศิลป์ Wifredo Lam Contemporary Art Center ใช้พื้นที่ของอาคารเก่าซึ่งมีทำเลที่ตั้งใกล้กับจัตุรัสของมหาวิหารเก่าในย่าน Old Havana บริเวณนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากยูเนสโก (<http://universes-in-universe.de/car/habana/centro/english.htm>) ภายในอาคารหอศิลป์ประกอบด้วยห้องจัดแสดงนิทรรศการขนาดใหญ่ ห้องสมุด ห้องสมุดวีดิทัศน์ และพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม

ในปี ค.ศ. 1984 หอศิลป์ได้ริเริ่มจัดฮาวานา ไบเอนเนียล ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศคิวบา และมี Wifredo Lam Contemporary Art Center เป็นพื้นที่หลักในการประชุม หรือ ตลอดจนเป็นที่สำหรับพบปะสังสรรค์ของศิลปิน และสำหรับผู้สนใจในงานศิลปะร่วมสมัยจากประเทศในทวีปเอเชีย แอฟริกา รวมทั้งแถบละตินอเมริกาและแคริบเบียน

ในส่วนของเนื้อหา (content) ของนิทรรศการศิลปะ ผู้อำนวยการหอศิลป์และผู้บริหารงานโครงการ ตลอดจนคณะภัณฑารักษ์ได้วางแผนดำเนินการโดยอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาวิจัย และกระบวนการทางภัณฑารักษ์ (curatorial process) ดังนั้น เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกศิลปินเข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงานในฮาวานา ไบเอนเนียล จะพิจารณาถึงความเกี่ยวข้อง ความเชื่อ

โยงกับแนวคิดหลักของนิทรรศการเป็นสำคัญ (อ้างอิงจาก <http://www.biennialfoundation.org/biennials/havana-biennale/> เข้าถึงเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2562) โดยในขั้นตอนของการศึกษาวิจัยและกระบวนการทางภัณฑารักษ์เพื่อกำหนดแนวคิดหลักหรือเนื้อหาของนิทรรศการนั้น คณะภัณฑารักษ์จากหอศิลป์ Wifredo Lam Contemporary Art Center ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากภัณฑารักษ์และศิลปินจากประเทศอื่นๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำ จนในที่สุดการประสานงานระหว่างกันได้กลายเป็นการสื่อสารที่จำเป็นอย่างยิ่งในแง่ของการเป็นผู้สร้างสรรค์และผู้จัดนิทรรศการ

หากดูจากตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานฮาวานา ไบเอนเนียล เรียงตามปีที่จัดแสดง จะพบว่าฮาวานา ไบเอนเนียล มีตารางการจัดแสดงนิทรรศการที่ไม่ได้เป็นไปตามลักษณะของการจัดนิทรรศการศิลปะแบบ Periodic Exhibition ในรูปแบบไบเอนเนียล ซึ่งควรจะต้องเกิดขึ้นเป็นประจำทุกๆ 2 ปี ที่เป็นเช่นนี้เพราะความท้าทายประการสำคัญคือ “งบประมาณ” ในการจัดงาน ฮาวานา ไบเอนเนียล มีความชัดเจนว่ามุ่งเน้นประเด็นทางสังคมและการเมือง นอกเหนือจากการนำเสนอความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมและภาพลักษณ์อันชัดเจนของการมีบทบาทด้านการเมืองของประเทศคิวบาแล้วนั้น แนวคิดหลักในการจัดงานไบเอนเนียลแต่ละครั้งยังแสดงถึงความเหมือนกันของวาทกรรมในยุคหลังอาณานิคม และแสดงถึงเรื่องราวประสบการณ์ที่ประเทศต่างๆ เคยผ่านมากในลักษณะคล้ายคลึงกันของประเทศที่ได้รับเอกราชจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม (ที่มา: <https://www.widewalls.ch/art-biennials-triennials-asia-africa-south-america/bienal-de-la-habana/>)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานฮาวานา ไบเอนเนียล เรียงตามปีที่จัดแสดง

ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	ช่วงเวลาจัด	แนวคิดหลัก	จำนวนศิลปิน (คน/กลุ่ม)	จำนวน ประเทศ
1	1984	1 พ.ค. – 30 มิ.ย.	ไม่มีการกำหนดหัวข้อหรือแนวคิดหลักในการจัดแสดงนิทรรศการ อย่างไรก็ตาม ในการจัดฮาวานา ไบเอนเนียลครั้งแรกเป็นการจัดโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับศิลปินละติน-อเมริกัน และแคริบเบียน	800	

ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	ช่วงเวลาที่จัด	แนวคิดหลัก	จำนวนศิลปิน (คน/กลุ่ม)	จำนวน ประเทศ
2	1986	26 พ.ย. – 31 ธ.ค.	-	690	57
3	1989	27 ต.ค. – 31 ธ.ค.	Tradition and Contemporaneity	300	
4	1991	16 พ.ย. – 31 ธ.ค.	The Challenge to Colonization	150	40
5	1994	6 พ.ค. – 30 มิ.ย.	แนวคิดใหญ่ Art, Society, Reflexion. โดยแบ่งเป็น 5 หัวข้อย่อย ดังนี้ 1. Fragmented spaces. Art, power and marginality. 2. The other shore (migrations) 3. Appropriations and cross-links (hybridisations, cultural mix) 4. Environments and circumstances (ecology, living conditions) 5. Art and individual in the periphery of postmodernity	240	40

ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	ช่วงเวลาที่จัด	แนวคิดหลัก	จำนวนศิลปิน (คน/กลุ่ม)	จำนวน ประเทศ
6	1997	3 พ.ค. – 8 มิ.ย.	Individual and Memory	179 มีศิลปินไทยเข้าร่วม 1 คน คือ นาวัน ลาวัลย์ชัยกุล	45
7	2000	17 พ.ย. . 2000 – 6 ม.ค. 2001	One Closer to the Other	171	42
8	2003	1 พ.ย. – 15 ธ.ค.	Art Together with Life	149 มีศิลปินไทยเข้า ร่วม 4 คน คือ 1. กมล เผ่าสวัสดิ์ 2. สุธี คุณาวิชยานนท์ 3. สุรสิทธิ์ กุศลวงศ์ 4. นิพันธ์ โอฬารนิเวศน์	47
9	2006	27 มี.ค. – 27 เม.ย.			
10	2009	27 มี.ค. – 30 เม.ย.	Integration and Resistance in the Global Age		
11	2012	11 พ.ค. – 11 มิ.ย.	Artist Practices and Imaginations		
12	2015	22 พ.ค. – 22 มิ.ย.	Between the idea and the experience	119	44
13	2019	12 เม.ย. – 12 พ.ค.	The Construction of the Possible	300	52

4.3 ควังจู เบียนนาเล่ (Gwangju Biennale)

ประวัติความเป็นมา

ควังจู เบียนนาเล่ จัดขึ้นที่มหานครควังจู ประเทศเกาหลีใต้ ควังจู เบียนนาเล่ เริ่มจัดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1995 นับเป็นการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติ ในรูปแบบเบียนนาเล่ที่เก่าแก่ที่สุดในทวีปเอเชียตะวันออก ควังจู เบียนนาเล่เกิดขึ้นเพื่อ เป็นการแสดงความระลึกถึง ‘การประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควังจู’ (Gwangju Democratic Uprising) ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญ ที่เกิดขึ้นในประเทศเกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 1980 ในควังจู เบียนนาเล่มีการจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยภายใต้แนวคิดหลัก (theme หรือ concept) ควบคู่ไปกับการแสดงนิทรรศการโดยศิลปินรับเชิญพิเศษ ตลอดจนศิลปะการแสดงที่มี ความหลากหลาย โดยมีมูลนิธิควังจูเบียนนาเล่ (Gwangju Biennale Foundation) เป็นหน่วยงาน หลักในการสนับสนุน การจัดงานร่วมกับกับเมืองควังจู (Gwangju Metropolitan City) และเนื่องจากควังจู เบียนนาเล่ มีพื้นที่จัดแสดงผลงานขนาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ของ Jungoui Park กว่า 8,100 ตารางเมตร กลางเมืองควังจู ประกอบกับการได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างดีโดยตลอด ถึงแม้จะประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ IMF ในปี ค.ศ. 1997 แต่ยังคงสามารถจัดงานแสดงในระดับมหกรรมนานาชาติได้ จึงทำให้ควังจู เบียนนาเล่สามารถแสดงศักยภาพและความสำคัญของโลกศิลปะร่วมสมัยได้เต็มรูปแบบ กลายเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออก

การสืบเปลี่ยนหมุนเวียนของภัณฑารักษ์จากหลากหลายประเทศนับเป็นการวางรากฐานและยกระดับให้ควังจูเบียนนาเล่เป็นเบียนนาเล่ที่สำคัญอีกงานหนึ่งในโลกของศิลปะร่วมสมัยที่ผ่านมา มีภัณฑารักษ์ที่เคยเข้าร่วมในควังจูเบียนนาเล่เป็นภัณฑารักษ์ระดับมืออาชีพ จากหลายประเทศทั่วโลก อาทิ Kerry Brougher, Sukwon Chang, Okwui Enwezor, Charles Esche, Massimiliano Gioni, Hou Hanru, Honghee Kim, Yongwoo Lee, Youngchul Lee, Kwangsoo Oh, Wan-kyung Sung, Harald Szeemann, Jessica Morgan, Maria Lind, Clara Kim และกฤติยา กาวีวงศ์ เป็นต้น จากการจัดนิทรรศการควังจู เบียนนาเล่ส่งผลให้ศูนย์กลาง ของพื้นที่โดยรอบสถานที่จัดงาน เบียนนาเล่ช่วยยกระดับให้เมืองที่มีประชากร 1.4 ล้านคน กลายเป็นเมืองศูนย์กลางด้านวัฒนธรรม ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกและสะท้อน ให้เห็นการเพิ่มขึ้นของความสนใจ ความนิยม ด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในทวีปเอเชีย

ควังจู เบียนนาเล่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาแล้วถึง 12 ครั้ง ครั้งล่าสุดที่กำลังจะเกิดขึ้นคือครั้งที่ 13 ในปี ค.ศ. 2020 ในการจัดงานควังจูเบียนนาเล่ที่ผ่านมา มีแนวคิดหลัก ได้แก่ Beyond the borders (1995), Unmapping the Earth (1997), Man+Space (2000), Pause (2002), A Grain of Dust, A Drop of Water (2004), Fever Variations (2006), Annual Report: A year in

Exhibitions (2008), 10000 Lives (2010), ROUNDTABLE (2012), Burning Down the House (2014), The Eighth Climate (What does art do?) (2016) และ Imagined Borders (2018)

ภาพที่ 11 อาคารที่ทำการและสถานที่จัดงานควังจูเบียนนาเล่ ณ เมืองควังจู ประเทศเกาหลีใต้
ที่มา <https://www.widewalls.ch/art-biennials-triennials-asia-africa-south-america/singapore-biennale/>

การบริหารจัดการและแนวคิดในการจัดงาน

ควังจู เบียนนาเล่ เริ่มก่อตั้งขึ้นเนื่องจากการรำลึกถึงการต่อสู้ของเหล่านักศึกษาและประชาชนที่แสดงออกด้วยการประท้วงเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยที่เมืองควังจู มีการจัดตั้งมูลนิธิควังจู เบียนนาเล่ขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดงาน โดยทุก ๆ สองปีคณะกรรมการของมูลนิธิได้เชิญภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงและประสบการณ์จากต่างประเทศทั่วโลกหมุนเวียนมาทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ในควังจู เบียนนาเล่ การบริหารงานโดยรูปแบบของการจัดตั้งเป็นมูลนิธิ ประกอบกับขนาดของพื้นที่จัดแสดงที่มีขนาดใหญ่ถึง 8,100 ตารางเมตร ซึ่งมีศูนย์กลางที่เมืองควังจู ณ Jungoui Park ทำให้ควังจู เบียนนาเล่สามารถมีสถานะเป็น มหกรรมศิลปะนานาชาติที่มีความสำคัญและเป็นงานเบียนนาเล่ชั้นนำและเก่าแก่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คุวรายละเอียดควังจู เบียนนาเล่เพิ่มเติมใน **ภาคผนวก ข**

ตารางที่ 3 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานคว้งจูเบียนนาเล่ เรียงตามปีที่จัดแสดง

ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	แนวคิดหลัก	จำนวน ศิลปิน (คน/กลุ่ม)	จำนวนประเทศ
1	1995	Beyond the borders	87	49
2	1997	Unmapping the Earth	78	35
3	2000	Man+Space	245	46
4	2002	P_A_U_S_E	325	31
5	2004	A Grain of Dust, A Drop of Water	92	43
6	2006	Fever Variations	127	31
7	2008	Annual Report: A year in Exhibitions	374	35
8	2010	10000 Lives	134	30
9	2012	ROUNDTABLE	92	40
10	2014	Burning Down the House	105	39
11	2016	The Eighth Climate (What does art do?)	101	
12	2018	Imagined Borders	165	43
13	2020	-ยังไม่ประกาศ-		

4.4 ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล (Liverpool Biennial)

ประวัติความเป็นมา

ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล คือ นิทรรศการที่จัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบไบเอนเนียล (หรือ biennale ในภาษาอิตาลี) ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศอังกฤษ มีกำหนดจัดขึ้นเป็นเวลา 10 สัปดาห์ ในทุก ๆ 2 ปี ณ เมืองลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ โดยเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1998 และได้จัดนิทรรศการขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1999 ภายใต้แนวคิดหลัก "Trace" โดยเปิดให้ผู้สนใจงานศิลปะ นักท่องเที่ยว คนในท้องถิ่น และบุคคลทั่วไปเข้าชมได้โดยไม่เสียค่าธรรมเนียมการเข้าชม พื้นที่ในการจัดแสดงผลงาน ได้แก่ พื้นที่สาธารณะทั่วทั้งเมืองลิเวอร์พูล แกลเลอรี พิพิธภัณฑสถาน และพื้นที่ในสื่อออนไลน์ ด้วยสภาพภูมิประเทศของเมืองลิเวอร์พูลซึ่งเป็น

เมืองท่าที่สำคัญ ประกอบด้วยประวัติศาสตร์ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ล้วนส่งเสริมให้แนวความคิด “Trace” สำหรับการจัดไบเอนเนียลในครั้งแรกเป็นจุดเริ่มต้นที่ลงตัวสมบูรณ์แบบ กล่าวคือเป็นเสมือนการเริ่มต้นการแกะรอยศิลปะร่วมสมัย (ที่มา: <https://artmap.com/liverpoolbiennial/exhibition/> liverpool-biennial-1999-1999) ด้วยบริบทของเนื้อหาที่เกิดจากการตีความแนวคิดหลัก จึงนำไปสู่การพิจารณาสำรวจโอกาสและทางเลือกในการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ

สำหรับผู้ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ในลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลครั้งแรกนี้ เป็นไปตามรูปแบบ (model) การจัดงานที่นิยมปฏิบัติกันทั่วไป กล่าวคือ ผู้จัดงานได้ดำเนินการจ้าง Anthony Bond ภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงจากประเทศออสเตรเลีย มาเป็นภัณฑารักษ์ให้กับลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ครั้งที่ 1 โดยในส่วนของผลงานที่นำมาจัดแสดงนั้น เป็นผลงานที่มีอยู่แล้วของศิลปินในประเทศต่าง ๆ และขนส่งมายังเมืองลิเวอร์พูลเพื่อจัดแสดงในระยะเวลาที่กำหนด ภายหลังจากสิ้นสุดนิทรรศการแล้วจึงดำเนินการรื้อถอนและขนส่งกลับ ภายหลังจากการจัดลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลครั้งแรก คณะกรรมการบริหารลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลได้ประชุมหารือและประเมินผลการจัดงานแล้วพบว่า ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลได้ส่งเสริมและพัฒนาทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญด้านการภัณฑารักษ์ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในด้านศิลปะภายในเมืองลิเวอร์พูล

อย่างไรก็ตาม ในการจัดงานครั้งต่อมาในปี ค.ศ. 2002 ได้มีการเสนอให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบ โดย ไบรอัน บิกกส์ (Bryan Biggs) หนึ่งในคณะกรรมการบริหารฯ ได้เสนอความคิดเห็นอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยเขาเสนอว่ารูปแบบการจัดงานไบเอนเนียลที่มีการเชิญภัณฑารักษ์ ผู้มีชื่อเสียง โด่งดังนั้นเป็นความซ้ำซาก สามารถเกิดขึ้นในงานไบเอนเนียลในประเทศใด ๆ ก็ได้ นอกเหนือจากความซ้ำซากของรูปแบบแล้ว การ “ซื้อตัว” ภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงมาร่วมจัดแสดงนิทรรศการ ยังหมายถึงความซ้ำซากของศิลปินที่ภัณฑารักษ์เชิญมาจัดแสดง และความซ้ำซากของผลงานที่จัดแสดงในนิทรรศการด้วยเช่นกัน การจัดไบเอนเนียลในรูปแบบนี้จึงเป็นเพียงแค่การสร้างสรรคผลงานศิลปะขึ้นเดิมในพื้นที่ใหม่ (<https://www.a-n.co.uk/news/liverpool-biennial/>) ไบรอัน บิกกส์ (Bryan Biggs) จึงได้เสนอแนวทางที่จะทำให้ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล เป็นการจัดแสดงผลงานศิลปะที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่อย่างโดดเด่นเฉพาะตัว สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน และกลุ่มผู้มาเยือนเมืองลิเวอร์พูลและผู้เข้าชมงาน ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ความคิดริเริ่มนี้เป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบการจัดงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลที่มีความยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน และผลจากการตัดสินใจของผู้อำนวยการคนแรกของลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ลูอิส บิกกส์ (Lewis Biggs) ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 จนถึงปี 2011 ทันทีที่บิกกส์เข้า

รับตำแหน่ง เขาได้ตัดสินใจวางรูปแบบอันเป็นรากฐานของลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยล โดยมีสาระสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1) ผลงานที่นำมาจัดแสดงต้องเป็นผลงานที่**สร้างสรรค์ชิ้นใหม่** ถึงแม้จะไม่ใช่งานสร้างสรรค์ใหม่ทุกชิ้น แต่ควรให้มีจำนวนผลงานสร้างสรรค์ใหม่ให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพราะถึงแม้จะมีจำนวนผลงานไม่มาก แต่เป็นผลงานที่มีความ “สัมพันธ์” กับบริบท

2) นิทรรศการ**ศิลปะควรออกไปพบกับผู้ชม** ไม่ควรยึดติดกับการคาดหวังให้ผู้ชมเข้ามาพบกับผลงานศิลปะที่จัดแสดงภายในอาคาร หอศิลป์ หรือพิพิธภัณฑ์เท่านั้น ดังนั้น ผลงานศิลปะจำนวนหนึ่งควรจัดแสดงอยู่บนท้องถนนและพื้นที่สาธารณะภายในเมืองลิเวอร์พูล

ภาพที่ 12 ผลงาน “Bridging Home” ศิลปะจัดวางกลางแจ้ง ตั้งอยู่ระหว่างตึกแถวสองตึกบนถนน Duke Street เมืองลิเวอร์พูล ผลงานของศิลปินชาวเกาหลี Do – Ho Suh จัดแสดงในลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยล ปี ค.ศ. 2010

ที่มา:<http://afoundations.blogspot.com/2010/11/do-ho-suh.html>

ภาพที่ 13 ผลงาน “Momentary Monument – The Stone” ประติมากรรมหินแกรนิตขนาดใหญ่
หนัก 24 ตัน ตั้งอยู่กลางถนน Rhiwlas Street ในเมืองลิเวอร์พูล
ที่มา: <https://www.liverpoolecho.co.uk/whats-on/arts-culture-news/giant-boulder-toxteth-liverpool-biennial-11602508>

ภาพที่ 14 ผลงาน “Liverpool Mountain” ประติมากรรมจัดวางขนาดใหญ่ ความสูง 10 เมตร
ตั้งอยู่ที่ Royal Albert Dock เมืองลิเวอร์พูล
ที่มา: <https://www.liverpoolecho.co.uk/whats-on/arts-culture-news/liverpool-mountain-unveiled-ugo-rondinone-15315773>

จากข้อเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลข้างต้น
นับเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบการจัดงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลที่มีความยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน
และทำให้ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลมีภาพลักษณ์ของงานนิทรรศการศิลปะนานาชาติที่มีบริบทโดดเด่น

เด่นเฉพาะตัว กล่าวคือ เป็นนิทรรศการที่ศิลปะได้ถูกเชื่อมโยงเข้ากับเมือง เข้าถึงผู้คน และพื้นที่อย่างแท้จริง

การบริหารจัดการลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล

ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1998 โดย John Moores และคณะ และเริ่มจัดงานเทศกาลเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1999 จากนั้น ในปี ค.ศ. 2000 ได้มีการแต่งตั้งให้ Lewis Biggs ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการ โดยมีคณะกรรมการลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล รับผิดชอบและทำหน้าที่ในการบริหารการจัดงาน ในการคัดเลือกผู้เข้ามาทำหน้าที่ภัณฑารักษ์ มีทั้งการเชิญภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงจากประเทศต่าง ๆ และการเปิดรับสมัครแบบ open call ในการประชาสัมพันธ์การรับสมัครภัณฑารักษ์ มีการระบุนขอบเขต หน้าที่รับผิดชอบ คุณสมบัติ และค่าตอบแทนที่จะได้รับ (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและประสบการณ์) ไว้อย่างชัดเจน (ที่มา: <https://kccuk.org.uk/en/news/liverpool-biennial-curatorial-fellowship/>) การจัดนิทรรศการในแต่ละครั้งจะมีการกำหนดแนวคิดหลัก (theme) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับภัณฑารักษ์และแนวคิดหลักของลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ดูเพิ่มเติมในตารางที่ 3 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล เรียงตามปีที่จัดแสดง

การจัดงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ทั้งการสนับสนุนที่เป็นเงินงบประมาณ การสนับสนุนด้านการจัดแสดงผลงาน และด้านอื่นๆ เพื่อให้การจัดงานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หน่วยงานที่ให้ความร่วมมือและผู้สนับสนุน อาทิ FACT (Foundation for Art and Creative Technology), Tate Liverpool, Bluecoat, Open Eye Gallery, Liverpool Cathedral, Bloomberg New Contemporaries, Art Council England เป็นต้น (ที่มา: <https://www.biennial.com/files/pdfs/2827/lb14-festival-guide-6-final.pdf>)

ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลสนับสนุนค่าตอบแทนการสร้างสรรค์ผลงาน (commission) ให้กับศิลปินจากประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมสร้างสรรค์และจัดแสดงในบริบทของเมืองลิเวอร์พูล ความโดดเด่นเฉพาะตัวของงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล 04 ซึ่งจัดขึ้นในปี ค.ศ. 2004 คือ การที่ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ให้การสนับสนุนค่าตอบแทนการสร้างสรรค์ผลงาน (commission) ให้กับผลงานทั้งหมดที่นำมาจัดแสดง

นอกเหนือจากการจัดแสดงผลงานศิลปะแล้ว ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียลยังมีกิจกรรมคู่ขนานอื่น ๆ ที่ดำเนินการจัดโดยสถานทูตประเทศต่าง ๆ องค์กรระหว่างประเทศ หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ ซึ่งเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการจัดงานในอนาคตและยังคงดำเนินมา

จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ โปรแกรมการศึกษาวิจัย กิจกรรมทางการศึกษาและให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมงาน การเสวนา โปรแกรมการจัด ที่พำนักให้แก่ศิลปิน (artist residencies programme) ตลอดจนการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการสร้างสรรค์ผลงาน นับตั้งแต่มีการก่อตั้งโครงการลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล เมื่อปี ค.ศ. 1998 ได้สนับสนุนการสร้างสรรค์ผลงานไปแล้วมากกว่า 340 ผลงาน และมีศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงานแล้วมากกว่า 480 คน (ที่มา: <https://www.biennial.com/about>)

ตารางที่ 4 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล เรียงตามปีที่จัดแสดง

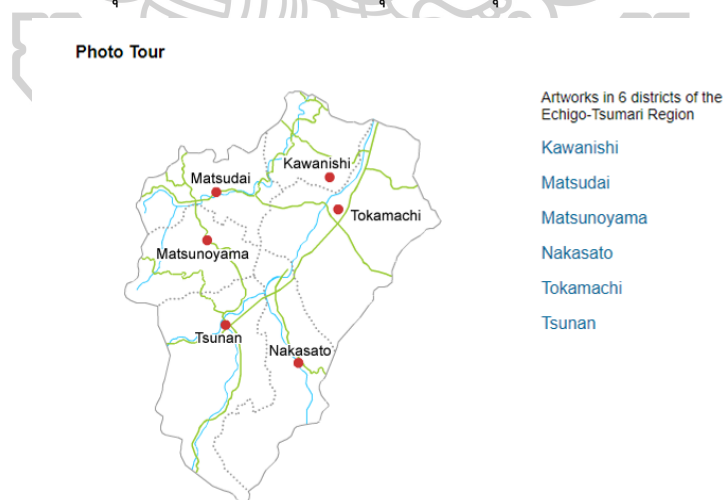
ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	ช่วงเวลาที่ จัด	แนวคิดหลัก	ภัณฑารักษ์/Artistic Director	จำนวน ศิลปิน
1	1999	24 ก.ย. – 7 พ.ย.	Trace	Anthony Bond (ออสเตรเลีย)	61
2	2002	14 ก.ย. - 24 พ.ย.	International 02	ภัณฑารักษ์ 6 คน มีถิ่นพำนักอยู่ในเมืองลิเวอร์พูล	25
3	2004	18 ก.ย. – 28 พ.ย.	International 04	1. Sabine Breitweiser (ออสเตรีย) 2. Yu Yeon Kim (สหรัฐอเมริกา) 3. Cuauhtémoc Medina (เม็กซิโก) 4. อภินันท์ ไปษยานนท์ (ไทย)	41 มีศิลปินไทย ร่วมแสดง คือ นาวิน ลาวัลย์ชัย กุล
4	2006	16 ก.ย. – 26 พ.ย.	International 06	ทีมภัณฑารักษ์จากพิพิธภัณฑ์ ศิลปะและองค์กรด้านศิลปะ ได้แก่ Tate Liverpool, Bluecoat, FACT (Foundation of Art and Creative Technology), Open Eye Gallery และลิเวอร์พูล ไบเอน เนียล โดยมีที่ปรึกษาเป็น ภัณฑารักษ์ผู้มีชื่อเสียงจาก	37 มีศิลปินไทย เข้าร่วม คือ อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐ์ กุล

ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	ช่วงเวลาที่ จัด	แนวคิดหลัก	ภัณฑารักษ์/Artistic Director	จำนวน ศิลปิน
				ต่างประเทศ 2 คน คือ Manray Hsu (ไต้หวัน) และ Gerardo Mosquera (คิวบา)	
5	2008	20 ก.ย. – 30 พ.ย.	MADE UP	Lewis Biggs (อังกฤษ)	36
6	2010	18 ก.ย. - 28 พ.ย.	Touched	Lorenzo Fusi (อิตาลี)	53
7	2012	15 ก.ย. – 25 พ.ย.	Hospitality	Sally Tallant (อังกฤษ – ผู้อำนวยการ ลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยล)	44
8	2014	5 ก.ค. – 26 ต.ค.	A Needle Walks into a Haystack	1. Mai Abu EIDahab (เบลเยียม) 2. Anthony Huberman (สหรัฐอเมริกา)	36
9	2016	9 ก.ค. – 16 ต.ค.		1. Sally Tallant (ผู้อำนวยการ ลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยล) 2. Raimundas Malašauskas 3. Francesco Manacorda 4. Dominic Willsdon 5. Rosie Cooper 6. Polly Brannan 7. Francesca Bertolotti 8. Ying Tan 9. Joasia Krysa 10. Sandeep Parmar	48

ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	ช่วงเวลาที่ จัด	แนวคิดหลัก	ภัณฑารักษ์/Artistic Director	จำนวน ศิลปิน
				11. Steven Ca	
10	2018	14 ก.ค. – 28 ต.ค.	Beautiful world, where are you?	1. Kitty Scott (แคนาดา) 2. Sally Tallant (ผู้อำนวยการลิเวอร์พูล ไบเอินเนียล)	40
11	2021	11 ก.ค. – 25 ต.ค.	The Stomach and the Port	Manuela Moscoso (เอกวาดอร์)	ยังไม่ ประกาศ

4.5 เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ (Echigo-Tsumari Art Triennale)

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ เป็นนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่นับว่าเป็นหนึ่งในนิทรรศการศิลปะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดงานหนึ่งของโลก โดยจัดขึ้นทุก 3 ปี ณ เขต Echigo-Tsumari เริ่มต้นจัดแสดงเป็นครั้งแรกในปีค.ศ. 2000 การจัดงาน Echigo-Tsumari Art Triennale นับเป็นการเปิดโอกาสให้มีการเสนอผลงานศิลปะหรือโครงการ และพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ภายในพื้นที่จัดแสดงงาน โครงการศิลปะที่เกิดขึ้นภายในงานจะต้องมุ่งเน้นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าหรือสินทรัพย์ในชุมชน โดยใช้ศิลปะกระตุ้น ค้นหาคุณค่า และสื่อสารออกไปสู่สาธารณะ

ภาพที่ 15 แผนที่แสดงพื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ ใน Echigo – Tsumari

ที่มา: <http://universes-in-universe.de/car/echigo-tsumari/2003/e-tour.htm>

ประวัติความเป็นมา

งานนิทรรศการ เอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2000 โดยหอศิลป์เอกชนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น คือ Art Front Gallery ซึ่งมี Fram Kitagawa เป็นผู้อำนวยการ และเป็นบุคคลสำคัญที่ร่วมก่อตั้ง Echigo – Tsumari Art Triennale ขึ้น งานเอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ เริ่มจัดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2546) และได้จัดต่อเนื่องทุก ๆ 3 ปี ตามลักษณะของการจัดงานนิทรรศการในรูปแบบเทรียนนาเล่ (triennale) และครั้งล่าสุดคือการจัดงานในปี ค.ศ. 2018 ซึ่งนับเป็นครั้งที่ 7 ของเทรียนนาเล่นี้ พื้นที่การจัดแสดงครอบคลุมเนื้อที่กว่า 760 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านจำนวน 6 แห่งในเขตการปกครองเอจิโกะ สึมาริ แรงบันดาลใจในการริเริ่มจัดงานเอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ มาจากความคิดที่ว่า “สิ่งที่เราต้องการคือการได้เห็นรอยยิ้มของผู้สูงอายุ” (All we want is to see smiles on the faces of the old people.)

เอจิโกะ สึมาริ เป็นพื้นที่ทางใต้ของเขตภูมิภาคนิงะตะ แบ่งออกเป็น 6 พื้นที่ ได้แก่ Tokamachi, Kawanishi, Nakazato, Matsudai, Matsunoyama และ Tsunan บริเวณทางตอนใต้ของนิงะตะเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงในเรื่องทัศนียภาพที่สวยงามและแปลกตาของทุ่งนาขั้นบันได และทุ่งหิมะขาวโพลนในฤดูหนาว

ภาพที่ 16 ทัศนียภาพของภูมิประเทศนาข้าวขั้นบันไดในเขตเอจิโกะ สึมาริ

ที่มา: <https://www.tsunagujapan.com/echigo-tsumari-intro-part-1/>

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ในเขตชนบทของประเทศญี่ปุ่นคือการย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นใหม่จากชนบทเข้าสู่เขตเมืองต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี ในเขตพื้นที่ของเอจิโกะ

สีมาริก็ได้รับผลกระทบนี้เช่นเดียวกัน จำนวนผู้คนที่อาศัยอยู่เริ่มลดลง คนรุ่นใหม่ย้ายถิ่นฐานไปทำงานและอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่เพื่อหนีจากความยากลำบากและสภาพภูมิอากาศหนาวอย่างรุนแรงในช่วงฤดูหนาว ทำให้ผู้สูงอายุคือกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ในเขตนี้ อาคารบ้านเรือนที่ถูกทิ้งร้างมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น พลังของท้องถิ่นลดน้อยลง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลญี่ปุ่นที่ต้องการพัฒนาประเทศเพื่อเข้าสู่สังคมใหม่อย่างเต็มรูปแบบ ทำให้เกิดการกระจุกตัวของประชากรในเมืองใหญ่ เกิดการทอดทิ้งภาคเกษตรกรรม (ทัศนัย เศรษฐสุเสวี และคณะ, 2556 : 131) จึงได้เกิดงานมหกรรมศิลปะนานาชาติภายใต้ชื่อ Echigo Tsumari Art Triennale ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การใช้ศิลปะเป็นสิ่งกระตุ้นในการฟื้นฟูท้องถิ่นให้กลับมามีคุณค่า เพื่อเผยแพร่ทั่วโลกให้เห็นสิ่งที่มีคุณค่าที่แท้จริงของชุมชนในเขตเอจิโกะ สีมาริ มหกรรมศิลปะนานาชาติเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ จึงได้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติอย่างไร ตลอดจนวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในชุมชนที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ และด้วยเหตุนี้จึงทำให้เขตชนบทเอจิโกะ สีมาริได้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ทำให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนจึงเกิดความรู้สึกร่วมและมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมดำเนินการจัดการด้วยตัวเอง (การบรรยายในหัวข้อ “Arts open up Local Communities - Art festival in Japan” ส่วนหนึ่งของการบรรยายพิเศษ “จากพื้นถิ่นสู่นานาชาติ: บทบาทและนัยสำคัญของเทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ From Local to International : The Role and Significance of Art Biennale” วันที่ 21 มิถุนายน 2561 ณ ห้องแกล่งข่าวชั้น 1 อาคารที่ทำการกระทรวงวัฒนธรรม)

การบริหารจัดการและแนวคิดในการจัดงาน

เนื่องจากมหกรรมศิลปะนานาชาติเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ มีพื้นที่จัดแสดงเป็นบริเวณกว้าง ครอบคลุมพื้นที่หลายเขตเทศบาล จึงต้องมีการจัดเตรียมพื้นที่ในเขตชนบทที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในเขตการปกครองเอจิโกะ สีมาริ โดยท้องถิ่นของจังหวัดนี้จะจะได้วางแผนให้ทุกเขตการปกครองที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ สามารถร่วมกันจัดการพื้นที่ของตนเองอย่างเป็นอิสระ แต่ทุกพื้นที่ต้องคำนึงถึงกันและกัน เป็นการจัดการพื้นที่แบบส่งเสริมซึ่งกันและกันในแง่ของสาธารณูปโภคต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่คนในพื้นที่และผู้เข้าชมงาน เช่น สิ่งก่อสร้างสาธารณะ ป้าย ถนน สวนสาธารณะ ฯลฯ และที่สำคัญคือการเน้นให้มีการดำเนินโครงการที่พัฒนาปรับปรุงสาธารณูปโภคต่าง ๆ ในระยะยาว เช่น ถนนสายหลักของท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวและพัฒนา จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ดูรายละเอียดเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ เพิ่มเติมใน ภาคผนวก ค

ตารางที่ 5 ตารางแสดงข้อมูลการจัดงานเอจิโกะ สีมารี เทรียนนาเล่ เรียงตามปีที่จัดแสดง

ครั้งที่	ปีที่จัด (ค.ศ.)	ช่วงเวลาที่จัด	แนวคิดหลัก	จำนวน ศิลปิน (คน/ กลุ่ม)	จำนวน ประเทศ
1	2000	20 July - 10 September	-	150	32
2	2003	20 July - 7 September	-	157	23
3	2006	23 July - 10 September	-	300	
4	2009	26 July - 23 September	Human beings as part of nature	150	40
5	2012	29 July - 17 September		240	40
6	2015	26 July - 13 September		180	
7	2018	29 July - 17 September			

4.6 สรุปผลการศึกษาดูอย่างงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน

ผลการศึกษางานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน พบว่าเวนิส เบียนนาเล่ เป็นงานเบียนนาเล่ที่มีความเก่าแก่มากที่สุด จัดมาแล้วเป็นระยะเวลา 125 ปี ในช่วง 1990's การจัดงานในรูปแบบเบียนนาเล่ได้รับความนิยมจัดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลกดังจะเห็นได้จากคังจู เบียนนาเล่ ลีเวอร์พูล ไบเอนเนียล และเอจิโกะ สีมารี อาร์ต เทรียนนาเล่ ที่เริ่มขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ในขณะที่ฮาวานา ไบเอนเนียลเริ่มจัดขึ้นในช่วงก่อนที่เบียนนาเล่จะได้รับความนิยม เพื่อการสนับสนุนและสร้างพื้นที่ให้กับศิลปินร่วมสมัยในประเทศที่กำลังพัฒนา

ในการศึกษาดูอย่างงานนิทรรศการข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยอยู่ภายในกรอบของโครงสร้างหลักในการจัดการนิทรรศการศิลปะ ซึ่งเกิดจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย และผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์แล้ว พบว่าในการจัดการ

นิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนั้น ประกอบด้วย 5 ประเด็นหลัก ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่มีผลต่อความสำเร็จของนิทรรศการ และเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้แต่ละนิทรรศการมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 ตารางสรุปวัตถุประสงค์ในการจัดงานของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน

เวนิส เบียนนาเล่	เพื่อเผยแพร่แลกเปลี่ยนผลงานศิลปะร่วมสมัยระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่เข้าร่วมแสดงผลงาน และเพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ แนวคิดระหว่างศิลปินร่วมสมัยภัณฑารักษ์ และนักวิชาการ
ฮาวานา ไบเอนเนียล	สนับสนุนและสร้างพื้นที่ให้กับศิลปินร่วมสมัยในประเทศที่กำลังพัฒนา ในการจัดครั้งแรกมีเพียงศิลปินชาวละตินอเมริกันและแคริเบียนเข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงาน
ควังจู เบียนนาเล่	เริ่มขึ้นครั้งแรกเพื่อเป็นการแสดงความระลึกถึง ‘การประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควังจู’ (Gwangju Democratic Uprising) ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศเกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 1980
ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล	เพื่อจัดแสดงผลงานศิลปะที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่อย่างโดดเด่น เฉพาะตัว สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน และกลุ่มผู้มาเยือนเมืองลิเวอร์พูลและผู้เข้าชมงาน สร้างภาพลักษณ์ของการเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับเมืองและพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง
เอจิโกะ สีมารี อาร์ต เทเรียนนาเล่	การใช้ศิลปะเป็นสิ่งกระตุ้นในการฟื้นฟูท้องถิ่นให้กลับมามีคุณค่า เพื่อเผยแพร่ให้ทั่วโลกได้เห็นสิ่งที่มีคุณค่าที่แท้จริงของชุมชนในเขตเอจิโกะ สีมารี และแสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ตลอดจนวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในชุมชนที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ ทำให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนจึงเกิดความรู้สึกร่วมและมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมดำเนินการจัดการด้วยตัวเอง

ประเด็นที่ 1 วัตถุประสงค์ จากการศึกษาการจัดงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยทั้ง 5 งาน พบว่าเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการจัดงานมุ่งเน้นที่การส่งเสริม เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนความรู้ด้านศิลปะร่วมสมัยระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก แต่มีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกัน ซึ่งเป็นรายละเอียดที่ทำให้รูปแบบของงานนิทรรศการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผู้ศึกษา

ได้ตั้งข้อสังเกตว่า งานนิทรรศการเบียนนาเล่และเทรียนนาเล่ที่เกิดขึ้นในช่วง 1990's ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่การจัดงานในรูปแบบเบียนนาเล่ได้รับความนิยมจัดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก การจัดงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยได้มุ่งเน้นการสร้างเชื่อมโยงระหว่างศิลปะกับพื้นที่และผู้คนมากขึ้น ผลจากการมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดงานที่ชัดเจน ส่งผลให้นิทรรศการทั้ง 5 งาน บรรลุวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักของผู้ที่สนใจศิลปะร่วมสมัยทั่วโลก โดยเวนิส เบียนนาเล่ ซึ่งเป็นเบียนนาเล่ที่มีความเก่าแก่ที่สุดในโลก ยาวนานมากกว่า 125 ปี ด้วยระยะเวลาที่ยาวนานทำให้วัตถุประสงค์ในการจัดงานเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุค ในยุคเริ่มต้นของการจัดงานเวนิส เบียนนาเล่ เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรวบรวมผลงานศิลปะจากทั่วทวีปยุโรป มาจัดแสดงเพื่อให้นักสะสม ชนชั้นสูงได้ชื่นชม และเปิดโอกาสให้ชื่อผลงานศิลปะเพื่อนำไปสะสมและประดับตกแต่งอาคารบ้านเรือนของตนเอง ต่อมาจึงมุ่งเน้นไปที่เผยแพร่แลกเปลี่ยนผลงานศิลปะร่วมสมัยระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

นอกเหนือจากการมีวัตถุประสงค์ในการจัดงานนิทรรศการที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับวงการศิลปะร่วมสมัยทั่วโลกแล้ว การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดนิทรรศการที่มีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากกว่าการสนับสนุนการเผยแพร่แลกเปลี่ยนศิลปะร่วมสมัย ได้ส่งเสริมให้งานนิทรรศการประสบความสำเร็จและมีความโดดเด่นเฉพาะตัวมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่าเอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างออกไป กล่าวคือผู้จัดงานมีวัตถุประสงค์ชัดเจนที่จะพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชนบท ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมและการอพยพย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ของคนรุ่นใหม่ที่ย้ายเข้าเมืองใหญ่เพื่อประกอบอาชีพ รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่เกิดภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ ๆ บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นไฟไหม้ครั้งใหญ่ แผ่นดินไหว พายุหิมะ น้ำท่วมใหญ่ ดินโคลนถล่ม จนทำให้เอจิโกะ สึมาริ กลายมีสภาพไม่ต่างจากเมืองร้าง มีประชากรส่วนใหญ่คือผู้สูงอายุ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมถูกทอดทิ้งและไม่มีผู้สืบทอด ด้วยเหตุนี้ ผู้จัดงานจึงมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนในการนำศิลปะมาเป็นเครื่องมือสำหรับฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ได้เป็นตัวแปรที่สำคัญสำหรับการกำหนดรูปแบบและวิธีการจัดการนิทรรศการ เมื่อเป้าหมายของเอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่คือการฟื้นฟูชุมชนในทุกมิติ จะเห็นได้ว่าผู้จัดงานได้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย เปิดพื้นที่และเปิดโอกาสให้ศิลปินได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้เกิดความรู้สึกไม่แปลกแยกแตกต่างซึ่งกันและกัน ศิลปินได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของพื้นที่เอจิโกะ สึมาริเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานที่ตรงกับแนวคิดหลักที่ว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ “Human beings as part of nature” ทำให้

งานศิลปะร่วมสมัยไม่ได้เป็นวัตถุแปลกแยก (alien) จากพื้นที่และผู้คนในชุมชน และที่มากไปกว่านั้น จากการศึกษาพัฒนาการของงานเอจิโกะ สีมารี อาร์ต เทเรียนนาเล่ พบว่าการเกิดขึ้นของงานนิทรรศการนี้สามารถช่วยฟื้นฟูพื้นที่ที่เคยประสบปัญหาการถูกทิ้งร้าง สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากกรณีที่ตัวนิทรรศการสามารถผสมผสานศิลปะเข้ากับวิถีชีวิตของชุมชน ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ตลอดจนลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี งานศิลปะที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นมีความกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในชุมชน (ดูข้อมูลเพิ่มเติมใน ภาคผนวก ค)

ด้วยเหตุนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่มีความชัดเจนอย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อเป้าหมายอื่นนอกเหนือจากการส่งเสริมและสนับสนุนวงการศิลปะร่วมสมัย โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงศิลปะกับพื้นที่และผู้คนของแต่ละชุมชน นำไปสู่การมีนิทรรศการศิลปะที่มีคุณค่า ความโดดเด่น และเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่สำคัญไปกว่านั้น งานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยจะก่อให้เกิดประโยชน์กับพื้นที่และผู้คนได้อย่างจริงแท้และยั่งยืน

ตารางที่ 7 ตารางสรุปพื้นที่จัดแสดงของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน

เวนิส เบียนนาเล่	เมืองเวนิส ประเทศอิตาลี โดยมีการจัดแสดงใน 2 พื้นที่หลัก ได้แก่ Arsenale และ Giardini มีทั้งการจัดแสดงทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารในพื้นที่สาธารณะทั่วเมืองเวนิส
ฮาวานา ไบเอนเนียล	จัดแสดงทั้งภายในและภายนอกอาคารตามพื้นที่สาธารณะ นอกเหนือจากนิทรรศการศิลปะแล้ว ภายในเมืองฮาวานายังมีการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบอื่นๆ หมุนเวียนควบคู่ไปด้วยตลอดระยะเวลาที่มีนิทรรศการ เพื่อให้ศิลปะได้แทรกซึมไปในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนพื้นที่ที่จัดงาน
ควังจู เบียนนาเล่	พื้นที่จัดแสดงมีขนาด 8,100 ตารางเมตร ซึ่งมีศูนย์กลางที่เมืองควังจู ณ Jungoui Park
ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล	พื้นที่ทางศิลปะ หอศิลป์ และพื้นที่สาธารณะในเมืองเวอร์พูล สหราชอาณาจักร
เอจิโกะ สีมารี อาร์ต เทเรียนนาเล่	พื้นที่การจัดแสดงครอบคลุมเนื้อที่กว่า 760 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านจำนวน 6 แห่งในเขตการปกครองเอจิโกะ สีมารี

ประเด็นที่ 2 พื้นที่จัดแสดงของงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย จากการศึกษางานนิทรรศการทั้ง 5 งาน ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับพื้นที่จัดแสดงใน 2 เรื่อง ได้แก่ กายภาพของพื้นที่ และการบริหารจัดการพื้นที่

1. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่จัดแสดง จากการศึกษาตัวอย่างงานนิทรรศการศิลปะทั้ง 5 งาน พบว่าพื้นที่ที่ใช้จัดแสดงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ พื้นที่ภายในอาคาร และพื้นที่ภายนอกอาคาร

1.1 พื้นที่ภายในอาคาร ได้แก่ หอศิลป์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อาคารพาณิชย์ ศาลาแสดงนิทรรศการ (pavilion) ตลอดจนอาคารบ้านเรือนของคนในชุมชน ถูกนำมาใช้เป็นพื้นที่เพื่อการจัดแสดงผลงานศิลปะ โดยทั่วไปผลงานที่จัดแสดงในพื้นที่ภายในอาคารเป็นผลงาน 2 มิติ งานวิดีโออาร์ต งานสื่อสิ่งพิมพ์ ที่ต้องการการดูแลเสมือนจัดแสดงในหอศิลป์ ต้องมีการจัดแสงไฟอย่างเหมาะสม และบางผลงานอาจต้องการการควบคุมเรื่องอุณหภูมิและความชื้นร่วมด้วย ในการจัดแสดงผลงานศิลปะที่เน้นการเชื่อมโยงกับพื้นที่ เช่น ลิเวอร์พูล โบเอนเนียล และเอจโกะ สีมาร์อาร์ต เทเรียนนาล์ นั้น พบว่าภัณฑารักษ์หรือผู้อำนวยการศิลป์ได้สร้างความท้าทายมากยิ่งขึ้นด้วยการจัดแสดงงานในพื้นที่อื่นนอกเหนือจากหอศิลป์และพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ทำให้งานนิทรรศการมีเรื่องราวที่น่าสนใจและมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากงานนิทรรศการอื่นๆ เนื่องจากเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ผนวกวิถีชีวิต สังคม ประวัติศาสตร์ ตลอดจนเรื่องราวของพื้นที่นั้นๆ ไว้เป็นส่วนหนึ่งของผลงาน งานศิลปะร่วมสมัยที่จัดแสดงในลักษณะนี้จึงมีคุณค่าไม่เพียงเฉพาะสุนทรียะด้านศิลปะเท่านั้น คุณค่าของพื้นที่ เรื่องราว และวิถีชีวิตของคนในชุมชนยังได้ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของศิลปะร่วมสมัย ในทางกลับกัน ศิลปินได้เรียนรู้ผ่านคนในชุมชนระหว่างขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน ในขั้นตอนนี้เองเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมของพื้นที่มากยิ่งขึ้น ในมุมมองของคนในพื้นที่ที่เติบโตและอยู่อาศัยในพื้นที่เดิมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานอาจทำให้มองข้ามสิ่งที่ชุมชนตนเองมีอยู่เพราะเคยชิน ไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ แต่เมื่อมองจากมุมมองของศิลปินซึ่งอยู่ในฐานะ “คนนอก” ที่มองจากมุมที่ต่างออกไป ทำให้เห็นว่าสิ่งที่อยู่ในชุมชน ทั้งวิถีชีวิต ประเพณี ประวัติศาสตร์ ตำนาน วัฒนธรรมพื้นถิ่น มีความแปลกใหม่ ความโดดเด่น ความน่าสนใจ ตลอดจนคุณค่าในมุมมองของศิลปินอย่างไรบ้าง ดังนั้น การตั้งโจทย์การจัดนิทรรศการที่ต้องเชื่อมโยงศิลปะกับพื้นที่จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง “คนนอก” และ “คนใน” ชุมชน เป็นกระบวนการสำคัญที่นำไปสู่ความตระหนักในคุณค่าและความภาคภูมิใจของคนในชุมชน และยัง

แสดงให้เห็นว่าคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมเหล่านี้สามารถเสริมคุณค่าให้กับศิลปะร่วมสมัยได้อย่างแท้จริง

1.2 พื้นที่ภายนอกอาคาร สามารถแบ่งตามลักษณะทางกายภาพได้เป็นพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นและพื้นที่ทางธรรมชาติ การจัดแสดงผลงานศิลปะภายนอกอาคาร โดยทั่วไปมักเป็นผลงาน 3 มิติ ในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ ศิลปะจัดวาง (Installation Art) ผลงานประติมากรรม ผลงานประติมากรรมเสียง (Sound Sculpture) ศิลปะสาธารณะ (Public Art) เป็นต้น ทั้งนี้ พบว่าส่วนใหญ่ภัณฑารักษ์มักใช้วิธีการจัดแสดงในรูปแบบศิลปะเฉพาะที่ (site – specific art) เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ ผู้คน และงานศิลปะ ผลงานที่จัดแสดงภายนอกอาคารมีความแตกต่างกับผลงานที่จัดแสดงภายในอาคาร ทั้งในแง่ของวิธีการคิด วิธีการสร้างสรรค์ผลงาน กระบวนการ และเทคนิคที่ใช้สร้างสรรค์ผลงาน รูปแบบ และขนาดของผลงาน รวมไปถึงในแง่ของบรรยากาศภาพรวมของนิทรรศการที่ผู้ชมได้รับ การจัดแสดงศิลปะภายนอกอาคารเป็นการเปิดโอกาสให้ “พื้นที่” มีความเกี่ยวข้องกับส่วนรวม จึงเป็นการนำเสนอคุณค่าและความหมายของพื้นที่ได้อย่างสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งการกระสะท้อนเรื่องราวของพื้นที่ ศิลปินอาจไม่ได้เลือกที่จะนำเสนอเพียงเฉพาะด้านที่ตึงตางเพียงด้านเดียว เพราะศิลปะร่วมสมัยเป็นศิลปะที่ล้ำหน้ากว่า เป็นศิลปะที่ผสมผสานแนวคิดและวัฒนธรรมหลายยุคสมัย จึงเป็นศิลปะแห่งการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้ศิลปะร่วมสมัยจึงเปิดกว้างให้ศิลปินสามารถสะท้อนสังคมได้ในหลากหลายมิติ บางครั้งเราจึงสามารถพบเห็นงานศิลปะที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา หรือเสียดสี หรือบางครั้งเป็นการท้าทายชุดความคิดของคนบางกลุ่มในสังคม และก่อให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ในวงกว้าง ทั้งนี้ ศิลปินร่วมสมัยเพียงต้องการสร้างผลงานเพื่อนำไปสู่การตั้งคำถาม การถกเถียง การหาคำตอบ การพัฒนาภูมิปัญญา การเรียนรู้ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เช่น การจัดแสดงผลงาน “Bridging Home” ศิลปะจัดวางกลางแจ้งในลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยล ศิลปินชาวเกาหลีได้สร้างบ้านในรูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของเกาหลี และนำไปจัดวางไว้ระหว่างชอกติ๊กที่มีสถาปัตยกรรมของอังกฤษ บนถนน Duke Street ณ เมืองลิเวอร์พูล (ภาพที่ 9) ผลงานชิ้นนี้ศิลปินต้องการสื่อสารให้เห็นถึงความตึงเครียดที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อนบ้านในเมืองใหญ่หลายๆ เมือง ที่มีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งประเด็นนี้เป็นปัญหาที่ปรากฏอยู่ในหลายพื้นที่ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติต่อชาวเอเชียที่ทำให้กลุ่มชาวเอเชียบางกลุ่มรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมและความกดดันจากสังคมรอบข้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปยุโรป

อย่างไรก็ดี ผู้ศึกษามีความเห็นที่เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นการจัดแสดงภายในหรือภายนอกอาคาร การจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยเป็นการขยายขอบเขตของข้อจำกัดในการสร้างสรรค์งานศิลปะ และทำให้ศิลปะกลายเป็นศาสตร์ที่คนทั่วไปสามารถเข้าถึงและจับต้องได้มากยิ่งขึ้น

2. การบริหารจัดการพื้นที่ การจัดแสดงนิทรรศการศิลปะในพื้นที่สาธารณะทั้งภายในและภายนอกอาคารดังปรากฏให้เห็นในเวนิส เบียนนาเล่ ฮาวานา โบเอนเนียล ลิเวอร์พูล โบเอนเนียล คุ้งจู เบียนนาเล่ และเอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ นั้น มีการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงมาเป็นระยะเวลายาวนานไม่ต่ำกว่า 20 ปี ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การจัดการพื้นที่มีประสิทธิภาพคือความร่วมมือของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความหมายคือการจัดการที่ทำให้บรรยากาศของงานนิทรรศการเป็นสากล สอดคล้องกับการเข้าถึงของคนทุกประเภท ทุกวัย ทุกสถานะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชมงาน เช่น จุดบริการต่างๆ จุดประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูล มีป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ตามจุดต่างๆ ที่เอื้อต่อการสังเกตและความเข้าใจของผู้เข้าชมงาน งานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่จัดมาเป็นระยะเวลายาวนานอย่าง เวนิส เบียนนาเล่ เป็นตัวอย่างที่เด่นชัดของเบียนนาเล่ที่มีการจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นสากล จะเห็นได้จากการจัดการพื้นที่ที่มีศาลานิทรรศการหลัก (Central Pavilion) เพื่อเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นในการเข้าชม ทำให้ผู้เข้าชมค่อย ๆ ปรับอารมณ์และความรู้สึกให้พร้อมสำหรับการชื่นชมงานศิลปะในศาลานิทรรศการของประเทศต่าง ๆ ตลอดเส้นทางมีป้ายประกาศ แผนที่ จุดบริการข้อมูลต่างๆ ที่มีอำนวยความสะดวกให้กับผู้ชมทั่วเมืองเวนิส นอกเหนือจากมีประโยชน์แล้ว (functional) ป้ายและสัญลักษณ์ยังได้รับการออกแบบ กำหนดรายละเอียดและองค์ประกอบศิลป์ให้มีความสวยงามที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนบรรยากาศโดยรวมของงานเบียนนาเล่ ช่วยให้งานเวนิส เบียนนาเล่ มีความร่วมสมัยและเป็นสากลได้

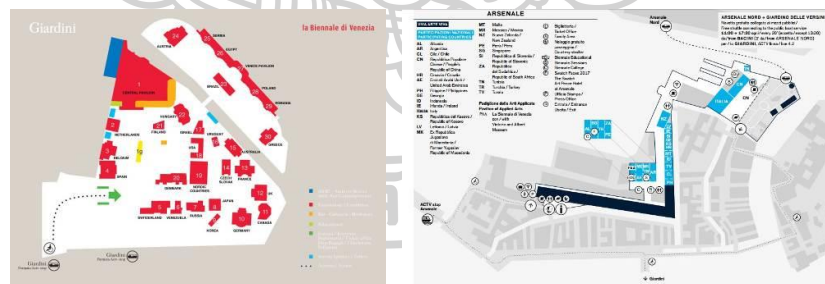
ภาพที่ 17- 18 แผนที่แสดงบริเวณการจัดนิทรรศการในเวนิส เบียนนาเล่
ที่มา : <https://design-milk.com/visiting-the-venice-biennale/>

ภาพที่ 19- 20 ป้ายประชาสัมพันธ์ในบริเวณการจัดนิทรรศการในเวนิส เบียนนาเล่
(ที่มา: <https://www.labiennale.org/en/news/biennale-arte-2019-may-you-live-interesting-times>)

ภาพที่ 21- 22- 23 ศาลา นิทรรศการกลาง (ซ้าย) และจุดบริการผู้เข้าชมนิทรรศการ (กลางและขวา)
ที่มา: <https://www.inexhibit.com/specials/venice-art-biennale-2017-program-events-info-exhibitions-index/>

ภาพที่ 24- 25 แผนที่แสดงจุดจัดแสดงผลงานของศาลา นิทรรศการประเทศต่าง ๆ
ที่มา: <https://www.inexhibit.com/specials/venice-art-biennale-2017-program-events-info-exhibitions-index/>

สรุปการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยพบว่า งานเบียนนาเล่และเทรียนนาเล่ที่จัดขึ้นทั่วโลก มีการใช้พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกอาคารเพื่อการแสดงผลงานศิลปะ การจัดงานครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง โดยครอบคลุมพื้นที่ของจังหวัด เมือง หรือชุมชน

การสร้างสรรค์ผลงานจึงมีหลากหลายรูปแบบทั้งผลงาน 2 มิติ งานวิดีโออาร์ต งานสื่อสิ่งพิมพ์ ผลงาน 3 มิติ อาทิ ศิลปะจัดวาง (Installation Art) ผลงานประติมากรรม ผลงานประติมากรรมเสียง (Sound Sculpture) ศิลปะสาธารณะ (Public Art) เป็นต้น ศิลปินจะสร้างสรรค์ผลงานตามแนวคิดหลัก (theme) ของนิทรรศการ ซึ่งอาจจะมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่หรือไม่มีก็ได้ ในด้านการจัดการพื้นที่ของงานเปียนนาเล่และเทรียนนาเล่ พบว่าแต่ละงานมีการจัดการพื้นที่โดยคำนึงถึงความร่วมสมัยและความเป็นสากล คำนึงถึงผู้เข้าชมงานที่มีความหลากหลาย จากการศึกษาตัวอย่างงานนิทรรศการทั้ง 5 งาน พบว่าแต่ละงานมีศูนย์กลาง หรือ hub ของนิทรรศการ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นจุดหลักในการชมนิทรรศการ และเป็นจุดที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไว้บริการผู้เข้าชม เช่น จุดจำหน่ายบัตรเข้าชม จุดให้ข้อมูลเกี่ยวกับนิทรรศการ ห้องน้ำ คาเฟ่ ที่จอดรถ ร้านขายของที่ระลึก ฯลฯ นิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่มีการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เวนิส เปียนนาเล่ เป็นตัวอย่างที่เด่นชัดของการจัดงานที่ประสบความสำเร็จ เห็นได้จากการที่มีผู้เข้าชมหลายแสนคน (ภาคผนวก ก) ดังนั้น การจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้นิทรรศการประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้ตามที่วางไว้

ตารางที่ 8 ตารางสรุปแนวคิดหลักของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน

เวนิส เบียนนาเล่	มีความหลากหลายของแนวคิดหลัก เชื่อมโยงกับมิติต่างๆ ทางสังคมทั้งเรื่องการเมือง ประวัติศาสตร์ ปรัชญา สิ่งแวดล้อม
ฮาวานา ไบเอนเนียล	มุ่งเน้นประเด็นทางสังคมและการเมือง นอกเหนือจากการนำเสนอความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมและภาพลักษณ์อันชัดเจนของการมีบทบาทด้านการเมืองของประเทศคิวบาแล้วนั้น แนวคิดหลักในการจัดงานไบเอนเนียลแต่ละครั้งยังแสดงถึงความเหมือนกันของวาทกรรมในยุคหลังอาณานิคม และแสดงถึงเรื่องราวประสบการณ์ที่ประเทศต่างๆ เคยผ่านมาในลักษณะคล้ายคลึงกันของประเทศที่ได้รับเอกราชจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม
ควังจู เบียนนาเล่	มีความหลากหลายของแนวคิดหลัก เชื่อมโยงกับมิติต่างๆ ทางสังคมทั้งเรื่องการเมือง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เชื้อชาติ ปรัชญา
ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล	มีความหลากหลายของแนวคิดหลัก เชื่อมโยงกับมิติต่างๆ ทางสังคมทั้งเรื่องการเมือง ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และศิลปะร่วมสมัย
เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่	มุ่งเน้นไปที่แนวความคิดที่ว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ “Human beings as part of nature”

ประเด็นที่ 3 แนวคิดหลัก โดยปกติแล้วในการจัดนิทรรศการศิลปะ ภัณฑารักษ์จะเป็นผู้สร้างสรรค์แนวคิดหลักหรือหัวข้อสำหรับการจัดแสดงนิทรรศการแต่ละครั้ง เพื่อให้นิทรรศการมีเนื้อหาที่ศิลปินจะสื่อสารและถ่ายทอดภายใต้แนวคิดหลัก เป็นเสมือนโจทย์ให้ศิลปินได้เรียนรู้ทำความเข้าใจ และตีความ จากนั้นจึงสร้างสรรค์เป็นผลงานจัดแสดงในนิทรรศการ การสร้างสรรค์แนวคิดหลักของภัณฑารักษ์นั้นเกิดจากการหยิบยกประเด็น แนวคิด หรือปรากฏการณ์ในสังคมที่ผ่านการประมวลโดยภัณฑารักษ์ซึ่งโดยมากมักเป็นประเด็นที่สะท้อนหรือส่งผลกระทบ ต่อความรู้สึกนึกคิดและสังคมในวงกว้าง จากการศึกษาตัวอย่างงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน พบว่ามีแนวคิดหลักความหลากหลายและน่าสนใจเป็นอย่างมาก เว้นแต่เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ที่ผู้อำนวยการศิลป์ได้กำหนดไว้เพียงหัวข้อเดียวและนำมาใช้ในทุกครั้งของการจัดนิทรรศการ เป็นข้อแตกต่างที่ทำให้เป็นเอกลักษณ์ของงานเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ในขณะที่งานเบียนนาเล่อื่นมักจะมีแนวคิดหลักที่มีความเป็นนามธรรม ไม่ได้สื่อสารผ่านอย่าง

ตรงไปตรงมาตามตัวอักษร และมักจะเปิดกว้างให้ศิลปินสามารถตีความได้หลากหลายมิติ นอกจากนี้ การกำหนดแนวคิดหลักยังได้ส่งผลกับผู้เข้าชมงานนิทรรศการ เป็นการสร้างเนื้อหาและสุนทรียศาสตร์ให้กับผู้เสพงาน ทำให้ประสบการณ์และการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากการชมนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยมีมิติที่ลึกซึ้งมากกว่าเพียงแค่การชื่นชมความงาม เพราะศิลปะร่วมสมัยเป็นศิลปะที่ล้ำหน้ากว่า ผสมผสานแนวความคิดจากหลายยุคสมัยและวัฒนธรรม และเป็นศิลปะแห่งการดำเนินชีวิตที่นำไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ จึงสามารถคาดหวังได้ว่าผู้เสพงานศิลปะร่วมสมัยที่สนใจถึงเนื้อหาของนิทรรศการ แนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ นอกเหนือจากได้รับแรงบันดาลใจแล้ว จะได้เกิดการเรียนรู้และการตั้งคำถามที่นำไปสู่การพัฒนาความรู้ในด้านต่าง ๆ ได้

ตารางที่ 9 ตารางสรุปข้อมูลภัณฑารักษ์ของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน

เวนิส เบียนนาเล่	คณะกรรมการบริหารของเวนิส เบียนนาเล่ จะพิจารณาคัดเลือกภัณฑารักษ์หลัก และภัณฑารักษ์หลักจะเป็นผู้คัดเลือกภัณฑารักษ์ร่วม (co-curator) ด้วยตัวเอง
ฮาวานา ไบเอนเนียล	ผู้อำนวยการหอศิลป์และผู้บริหารงานโครงการ ตลอดจนคณะภัณฑารักษ์ได้ดำเนินการบริหารจัดการร่วมกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาวิจัยและกระบวนการทางภัณฑารักษ์ (curatorial process) ดังนั้น เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกศิลปินเข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงานในฮาวานา ไบเอนเนียล จะพิจารณาถึงความเกี่ยวข้อง ความเชื่อมโยงกับแนวคิดหลักของนิทรรศการเป็นสำคัญ
ควังจู เบียนนาเล่	คณะกรรมการของมูลนิธิได้เชิญภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงและประสบการณ์จากต่างประเทศทั่วโลกหมุนเวียนมาทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ ประเด็นที่น่าสนใจคือควังจู เบียนนาเล่ ได้ใช้ระบบงานภัณฑารักษ์ร่วม (Collective Curating System) ในการจัดการนิทรรศการ
ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล	มีกระบวนการคัดเลือกภัณฑารักษ์โดยการเปิดรับสมัครแบบ open call เปิดกว้างสำหรับภัณฑารักษ์จากทั่วโลก หากได้รับการพิจารณาคัดเลือกแล้ว จะมีการทำสัญญาจ้าง และมีการระบุค่าตอบแทนไว้ในประกาศรับสมัครอย่างชัดเจน

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่	มีรูปแบบที่ต่างออกไปจากกรณีศึกษาอื่น กล่าวคือ มี Fram Kitagawa ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการฝ่ายศิลป์ (Artistic Director) และเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการและการจัดงานเทเรียนนาเล่
--	---

ประเด็นที่ 4 ภัณฑารักษ์ การคัดเลือกภัณฑารักษ์โดยทั่วไปมี 2 รูปแบบหลัก ได้แก่

1) การเชิญเข้าร่วม และ 2) การประกาศรับสมัคร นอกจากนี้พบว่ามีอีกหนึ่งรูปแบบคือการจัดนิทรรศการโดยมีคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการศิลป์ที่ประกอบด้วยศิลปิน ภัณฑารักษ์ และผู้บริหารหอศิลป์ ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ร่วมกัน เป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจและกำหนดแนวทางขอ นิทรรศการโดยรวม รวมไปถึงการพิจารณาคัดเลือกศิลปินเข้าร่วมจัดแสดงในนิทรรศการ

แต่ละรูปแบบมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการจัดงานประกอบกับเป้าหมายของเปียนนาเล่หรือเทเรียนนาเล่ที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการนิทรรศการทั้งหมด ในลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยลครั้งที่ 1 ได้ใช้รูปแบบการเชิญภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงจากต่างประเทศมารับผิดชอบการจัดนิทรรศการ ต่อมาไบเอนเนี่ยล ไบรอัน บิกกส์ (Bryan Biggs) หนึ่งในคณะกรรมการบริหารฯ ได้เสนอความคิดเห็นอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยเขาเสนอว่ารูปแบบการจัดงานไบเอนเนี่ยลที่มีการเชิญภัณฑารักษ์ ผู้มีชื่อเสียง โด่งดังนั้นเป็นความซ้ำซาก สามารถเกิดขึ้นในงานไบเอนเนี่ยลในประเทศใดๆ ก็ได้ นอกเหนือจากความซ้ำซากของรูปแบบแล้ว การ “ซื้อตัว” ภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงมาร่วมจัดแสดงนิทรรศการ ยังหมายถึงความซ้ำของศิลปินที่ภัณฑารักษ์เชิญมาจัดแสดง และความซ้ำของผลงานที่จัดแสดงในนิทรรศการด้วยเช่นกัน การจัดไบเอนเนี่ยลในรูปแบบนี้จึงเป็นเพียงแค่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชิ้นเดิมในพื้นที่ใหม่ ไบรอัน บิกกส์ จึงได้เสนอแนวทางที่จะทำให้ลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยล เป็นการจัดแสดงผลงานศิลปะที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่อย่างโดดเด่นเฉพาะตัว สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน และกลุ่มผู้มาเยือนเมืองลิเวอร์พูลและผู้เข้าชมงานนิทรรศการลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยล ความคิดริเริ่มนี้เป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบการจัดงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยลที่มีความยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน นับจากนั้นเป็นต้นมา รูปแบบการคัดเลือกภัณฑารักษ์ของลิเวอร์พูล ไบเอนเนี่ยล จึงผสมผสานกันทั้งการเชิญภัณฑารักษ์ โดยเน้นภัณฑารักษ์ในพื้นที่ลิเวอร์พูลและสหราชอาณาจักร และการเปิดรับสมัครแบบ open call ในการประชาสัมพันธ์การรับสมัครภัณฑารักษ์ มีการระบุขอบเขต หน้าที่รับผิดชอบ คุณสมบัติ และค่าตอบแทนที่จะได้รับ (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและประสบการณ์) ไว้อย่างชัดเจน

รูปแบบการคัดเลือกภัณฑารักษ์มีผลกับทิศทางการจัดนิทรรศการ การมีคณะกรรมการ
 อำนวยการศิลป์ทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดทิศทางการจัดนิทรรศการ เช่นเอจิโกะ สึมาริ อาร์ตเทรียนนาเล่ มี
 ข้อดีที่เห็นได้ชัดเจนคือความเข้มข้นในการพัฒนาเนื้อหาของนิทรรศการ ทำให้แก่นของนิทรรศการมี
 ความแข็งแรง และตัวนิทรรศการสามารถถ่ายทอดเนื้อหาอันเป็นใจความสำคัญของแนวคิด “Human
 beings as part of nature” ได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นในแต่ละครั้งที่จัดเทรียนนาเล่ เมื่อพูดถึงงานเปียน
 นาเล่หรือเทรียนนาเล่ที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดนิทรรศการด้านสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และชุมชน
 เอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ จะเป็นงานนิทรรศการที่ได้รับการพูดถึงเสมอ

ตารางที่ 10 ตารางสรุปรูปแบบการบริหารจัดการของตัวอย่างนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย 5 งาน

เวนิส เบียนนาเล่	บริหารงานโดยมูลนิธิที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร เป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล โครงสร้างองค์กรประกอบด้วยคณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการด้าน วิทยาศาสตร์ คณะกรรมการตรวจสอบ และสมาชิกผู้สนับสนุนภาคเอกชน แต่ละ คณะมีวาระ 4 ปี โดยประธานเวนิส เบียนนาเล่จะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรี ด้านวัฒนธรรม คณะกรรมการบริหารนั้นประกอบด้วยประธาน นายกเทศมนตรี เมืองเวนิส และคณะกรรมการอีก 3 คน ซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากแคว้นเวเนโต และผู้สนับสนุนภาคเอกชน
ฮาวานา ไบเอนเนียล	องค์กรหลักที่ผลักดันให้เกิดฮาวานา ไบเอนเนียล และเป็นผู้บริหารจัดการ งานคือ หอศิลป์ Wifredo Lam Contemporary Art Center ภายใต้การ สนับสนุนของกระทรวงวัฒนธรรมประเทศคิวบา
ควังจู เบียนนาเล่	บริหารงานโดยมูลนิธิ Gwangju Bienale Foundation คำนี้ถึงการมี ส่วนร่วมของชุมชนเมืองควังจู
ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล	มีการแต่งตั้งให้ Lewis Biggs ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการ โดยมี คณะกรรมการลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล รับผิดชอบและทำหน้าที่ในการ บริหารการดำเนินงาน การจัดงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ทั้งการสนับสนุนที่เป็นเงินงบประมาณ การสนับสนุนด้านการจัดแสดงผลงาน และด้านอื่นๆ เพื่อให้การดำเนินงาน ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หน่วยงานที่ให้ความร่วมมือและ ผู้สนับสนุน อาทิ FACT (Foundation for Art and Creative Technology), Tate Liverpool, Bluecoat, Open Eye Gallery, Liverpool Cathedral, Bloomberg New Contemporaries, Art Council England เป็นต้น

เอจิโกะ สุมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่	บริหารงานโดยความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยมี Art Front Gallery หอศิลป์เอกชนที่มีชื่อเสียง ซึ่งมี Fram Kitagawa เป็นผู้อำนวยการและบุคคลสำคัญที่ร่วมก่อตั้ง Echigo – Tsumari Art Triennale ขึ้น บริหารจัดการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเขตเทศบาลในเขตการปกครองเอจิโกะ สุมาริ โดยทางท้องถิ่นของจังหวัดนี้จะจะได้วางแผนให้ทุกเขตการปกครองที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ สามารถร่วมกันจัดการพื้นที่ของตนเองอย่างเป็นอิสระ แต่เป็นการจัดการพื้นที่แบบส่งเสริมซึ่งกันและกันในแง่ของสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่คนในพื้นที่และผู้เข้าชมงาน
--	---

ประเด็นที่ 5 รูปแบบการบริหารจัดการและองค์กรหลัก การบริหารงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยส่วนใหญ่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร เช่น มูลนิธิ ชมรม สมาคม และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านศิลปะ อาทิ หอศิลป์ แกลเลอรี องค์กรอิสระเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักที่บริหารจัดการนิทรรศการศิลปะได้ด้วยตนเอง และมีความร่วมมือหรือขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานเอกชน ชุมชน เพื่อให้การจัดนิทรรศการราบรื่นและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

รูปแบบการบริหารมักจะมีการแต่งตั้งประธานหรือผู้อำนวยการ และคณะกรรมการบริหารงานฝ่ายต่าง ๆ โดยอยู่เป็นวาระ นอกจากนี้ อาจมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหนึ่งในคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม รูปแบบการบริหารงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยโดยองค์กรเอกชน มีจุดแข็งที่สำคัญและส่งเสริมให้การจัดเบียนนาเล่หรือเทเรียนนาเล่ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากเป็นการบริหารโดยกลุ่มคนที่มีความชำนาญ ความรู้ และความสามารถเฉพาะด้านศิลปะร่วมสมัย เมื่อเป็นองค์กรอิสระการบริหารงานเชิงโครงสร้างจึงมีความคล่องตัวมากกว่าการบริหารงานในหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการบริหารงบประมาณที่ไม่ต้องอิงอยู่กับกฎระเบียบของราชการ นอกจากนี้ กลุ่มผู้ที่อยู่ในวงการศิลปะจะมีเครือข่ายที่ดีและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดนิทรรศการ ภาพลักษณ์โดยรวมของนิทรรศการจึงถูกกำหนดและออกแบบโดยผู้ที่มี artistic direction ที่เหมาะสม มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ทำให้คุณค่าและความสำคัญของนิทรรศการที่ปรากฏแก่สังคม ก่อให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยได้อย่างไม่ผิดเพี้ยนบิดเบือน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษารั้ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดจางมหรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติในรูปแบบเป็ยหนาเล่ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยชิ้นแรกคืองานวิจัยของอโณทัย อุปคำ (2557) เรื่อง “บทบาทและอิทธิพลของพื้นที่ศิลปะทางเลือกโปรเจ็ค 304 ที่มีต่อศิลปะร่วมสมัยไทย” วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ ภาควิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ศึกษาถึงบทบาทและอิทธิพลของพื้นที่ศิลปะทางเลือก โปรเจ็ค 304 คือ สถานที่แสดงงานศิลปะร่วมสมัยที่ไม่หวังผลกำไร ก่อตั้งขึ้นโดย กฤติยา กาวีวงศ์, อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล, ชาติชาย ปุยเป็ย, ไมเคิล เซาวนาศัย ,ประพล คำจิม, ศัจทิพย์ นิรมวิจิตร และกมล เผ่าสวัสดิ์ เพื่อเป็นการตอบสนองถึงความขาดแคลนสถานที่แสดงงานศิลปะในช่วง พ.ศ. 2539 โปรเจ็ค 304 เป็นนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่จัดขึ้นในรูปแบบที่แหวกจากขนบเดิม ใช้พื้นที่ห้องพักหมายเลข 304 ของกฤติยา กาวีวงศ์ ขนาดเพียง 60 ตารางเมตรเป็นพื้นที่จัดนิทรรศการ ในการศึกษาเกี่ยวกับโปรเจ็ค 304 อโณทัยมุ่งศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. บทบาทและอิทธิพลต่อการสร้างคุณค่าเชิงสุนทรียศาสตร์ในงานศิลปะร่วมสมัย
2. บทบาทและอิทธิพลต่อการสนับสนุนศิลปินที่มาจัดแสดงได้สร้างสรรคผลงานแนวใหม่
3. บทบาทและอิทธิพลต่อรูปแบบของพื้นที่ศิลปะทางเลือกในปัจจุบัน

จากการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้ พบว่าเป็นการสนับสนุนให้เห็นว่าพื้นที่ศิลปะทางเลือกมีบทบาทและอิทธิพลทั้งต่อศิลปิน ต่อวงการศิลปะร่วมสมัย และต่อสังคม งานวิจัยแสดงให้เห็นความเคลื่อนไหวของศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยเวลาระหว่าง ปี พ.ศ. 2539 - 2545 ว่ามีทิศทางที่จะพยายามสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมร่วมสมัยกับผู้ชมและสังคมผ่านพื้นที่ใหม่ที่ศิลปะได้เคลื่อนที่ออกไปพบกับผู้คนในสังคม ผู้จัดตลอดจนศิลปินพยายามสร้างการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมและงานศิลปะ พื้นที่ศิลปะทางเลือกที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะทำให้ช่องว่างระหว่างงานศิลปะกับสังคมลดลง ซึ่งประเด็นนี้จะช่วยสนับสนุนงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ของผู้ศึกษาเนื่องจากพื้นที่ในการจัดจางมหรรมศิลปะปรกรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 เป็นพื้นที่ศิลปะทางเลือกตามนิยามที่อโณทัยได้อธิบายไว้ กล่าวคือ พื้นที่ศิลปะทางเลือกหมายถึงพื้นที่ที่สามารถแสดงผลงานศิลปะที่นอกเหนือไปจากพื้นที่ศิลปะเชิงพาณิชย์ หรืองานศิลปะกระแสหลัก โดยใช้พื้นที่ในอาคาร ร้านอาหาร ที่พัก สวนสาธารณะ ระเบียงทางเดิน หรือริมถนนเป็นที่แสดงผลงาน มีภัณฑารักษ์เป็นผู้ทำการคัดเลือกผลงานที่นำมาแสดง

ดังนั้น อาจสรุปจากงานวิจัยของอโณทัยได้ว่า ในแง่ของบทบาทและอิทธิพลที่การจัดแสดงผลงานศิลปะในพื้นที่ทางเลือกที่มีต่อศิลปินและวงการศิลปะร่วมสมัยของไทย ศิลปะในพื้นที่ทางเลือกได้สร้างคุณค่าเชิงสุนทรียศาสตร์ สนับสนุนให้ศิลปินได้สร้างสรรค์ศิลปะแนวใหม่ มีการใช้สื่อต่าง ๆ ในการทำงานศิลปะ เช่น ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว เทคนิคการจัดวางเสียง เทคนิคการจัดวางงานวิดีโอ ก่อให้เกิดการทำงานศิลปะแบบข้ามศาสตร์ นับเป็นการยกระดับวิธีการทำงานศิลปะร่วมสมัย และนอกจากนี้ เนื่องจากศิลปินได้มีพื้นที่ทางเลือกในการสื่อสารและแสดงออกได้อย่างเปิดกว้างมากขึ้นในสังคม ผู้ชมสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น จึงเป็นการกระตุ้นให้ศิลปินได้มีการทบทวนและตระหนักต่อประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมอย่างต่อเนื่องแบบค่อยเป็นค่อยไปมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติในรูปแบบเบียนนาเล่ชิ้นแรกคือ งานวิจัยโดย อ้อมแก้ว กัลป์ยาณพงศ์ (อ้อมแก้ว กัลยาณพงศ์, 2553) เรื่อง “การบริหารและการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทยกรณีศึกษามหกรรมศิลปะเวนิสเบียนนาเล่” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นระบบและขั้นตอนในการบริหารจัดการมหกรรมศิลปะร่วมสมัยเวนิส เบียนนาเล่ในส่วนการจัดการของประเทศไทย ในฐานะของประเทศที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมแสดงผลงาน จากการศึกษาพบว่าพัฒนาการของโครงการเวนิส เบียนนาเล่ในส่วนการจัดการของประเทศไทยโดยรวมมีทิศทางที่ดีขึ้น ทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการที่ประเทศไทยเข้าร่วมมหกรรมศิลปะเวนิส เบียนนาเล่ เนื่องจากเป็นการแสดงศักยภาพทางศิลปะร่วมสมัยของศิลปินชาวไทยต่อวงการศิลปะในระดับสากลและยังเป็นการประชาสัมพันธ์ ชื่อเสียงของประเทศไทยให้เป็นที่รู้จัก

ผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำมาวิเคราะห์และต่อยอดได้สำหรับการศึกษากิจการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 ซึ่งจะเป็นการยืนยันถึงการแสดงศักยภาพของประเทศไทยจากการเป็นเพียงประเทศที่เข้าร่วมจัดแสดงผลงานในงานมหกรรมเวนิส เบียนนาเล่ จนในที่สุดสามารถยกระดับสถานะของประเทศขึ้นเป็นผู้จัดงานในรูปแบบเบียนนาเล่ได้

อีกงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับงานมหกรรมเวนิส เบียนนาเล่คือ “ศิลปะร่วมสมัยไทยในมหกรรมศิลปะนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่” วิทยานิพนธ์ ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ ภาควิชาทฤษฎีศิลป์ โดยหัสภพ ตังมหาเมฆ ปีการศึกษา 2555 งานวิจัยว่าด้วยการศึกษาและวิเคราะห์การจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยของศิลปินไทยในมหกรรมศิลปะนานาชาติเวนิส เบียนนาเล่ ระหว่างปีพ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2554 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยของไทยในเวทีระดับนานาชาติ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของงานมหกรรม

ศิลปะนานาชาติเวนิส เบียนนาเล่ และศึกษาประวัติการเข้าร่วมจัดแสดงผลงานของศิลปินไทยทั้งก่อนการเข้าเป็นสมาชิกเวนิส เบียนนาเล่อย่างเป็นทางการ และภายหลังจากการเข้าสมาชิกแล้วอย่างเป็นทางการ ผลจากการศึกษาพบว่าไทยเริ่มมีความเกี่ยวข้องกับเวนิส เบียนนาเล่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2440 เมื่อครั้งสมัยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรป และได้เสด็จเยือนประเทศอิตาลีเป็นครั้งแรก ในการเสด็จประพาสครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรมหรรมศิลป์ปะนนานาชาติเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 2 ซึ่งศิลปะในช่วงเวลานั้นเป็นศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) เข้าสู่ช่วงยุคหลังอิมเพรสชันนิสม์ (Post - Impressionism) นีโออิมเพรสชันนิสม์ (Neo - Impressionism) และอาร์ต นูโว (Art Nouveau) และหลังจากนั้นในการเสด็จประพาสยุโรปเป็นครั้งที่ 2 ในช่วงพ.ศ. 2449 - 2450 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรเวนิส เบียนนาเล่อีกครั้ง จาก การเสด็จประพาสยุโรป โดยเฉพาะการเสด็จเยือนประเทศอิตาลี ทำให้ประวัติศาสตร์ของ พัฒนาการของศิลปะในประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเทศอิตาลีอย่างเห็นได้ชัด ครั้งแรกที่เป็นรูปธรรมของความเชื่อมโยงด้านศิลปะของสองประเทศนี้คือการติดต่อว่าจ้างให้จิตรกรชาวอิตาลีเยน Galileo Chini เดินทางมาประเทศไทยเพื่อตกแต่งจิตรกรรมฝาผนังและเพดานใน พระที่นั่งอนันตสมาคม จากนั้นจึงมีการว่าจ้างศิลปิน นายช่าง สถาปนิก อีกหลายคนเข้ามา สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมในประเทศไทย และนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการเดินทางมาของนายคอร์ราโด เฟโรซี (Corrado Feroci) หรืออาจารย์ศิลป์ พีระศรี ศิลปินชาวอิตาลีเยนคนสำคัญที่ได้สร้างสรรค์ผลงานไว้จำนวนมากในประเทศไทย และเป็น บุคคลสำคัญผู้วางรากฐานด้านการศึกษาศิลปะร่วมสมัยของไทยในเวลาต่อมา

สำหรับการจัดแสดงผลงานของศิลปินไทยในงานเวนิส เบียนนาเล่ ก่อนการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการ มีศิลปินไทยได้รับเชิญเข้าร่วมแสดงผลงานทั้งสิ้น 4 คน ได้แก่ มณฑิเยร บัญญา และ ฤกษ์ฤทธิ์ ตีระวนิช ได้รับเชิญให้เข้าร่วมงานเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 45 ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) คามิน เลิศชัยประเสริฐ และ สุรสิทธิ์ กุศลวงษ์ ได้เข้าร่วมแสดงงานเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 50 ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2546 ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกเวนิส เบียนนาเล่ อย่างเป็นทางการ ได้มีการสร้างศาลาไทย โดยมีหน่วยงานของไทยที่เป็นผู้จัดอย่างเป็นทางการคือสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาพัฒนาการของการจัดแสดง ณ ศาลาไทยในเวนิส เบียนนาเล่ทั้งหมด 5 ครั้ง (พ.ศ. 2546 - พ.ศ. 2544) ปัญหาและอุปสรรคที่ห้สภาพ ตั้งมหาเมฆได้วิเคราะห์ให้เห็น ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่ามี 3 ประเด็นหลัก คือ

1. เรื่องงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ทั้งค่าเดินทาง ค่าขนส่งผลงาน ค่าประกันภัยผลงาน ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์และติดตั้งผลงาน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ที่พัก และอาหารของทีมงาน ค่าใช้จ่ายในการจัดเลี้ยงช่วงพิธีเปิด ตลอดจนงบประมาณในการผลิตสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์งาน การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานผู้จัดซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล มีข้อจำกัดและประกอบกับทัศนคติและนโยบายของรัฐบาลที่ยังคงมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนเป็นลำดับแรก ส่งผลให้การพัฒนาด้านศิลปะของไทยไม่เติบโตและเข้มแข็งเท่าที่ควร

2. เรื่องการบริหารจัดการ มีอุปสรรคในเรื่องการขนส่งผลงาน ความไม่มีประสิทธิภาพของทีมงาน เนื่องจากเป็นการเดินทางไปสร้างสรรค์และติดตั้งผลงานในต่างประเทศ การจัดเตรียมที่พักอาศัย การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ และการเดินทางจะต้องวางแผนใหม่ คิดใหม่ และมักจะเกิดปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที การบริหารจัดการโครงการโดยหน่วยงานผู้จัดควรมีบุคลากรผู้รับผิดชอบที่วางแผนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และนำประสบการณ์ ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมาถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ในส่วนของ การเช่าพื้นที่ศาลาไทยยังไม่มีทิศทางและแผนการเช่าระยะยาวที่ชัดเจน

3. เรื่องบุคลากร ขาดบุคลากรในการประสานงานและบริหารจัดการในการเข้าร่วมจัดแสดงผลงานในเวนิส เบียนนาเล่ อย่างต่อเนื่องในระยะยาว ประกอบการในระบอบราชการมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารและคนทำงาน ทำให้โครงการขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังขาดบุคลากรในหน่วยงานผู้จัดที่มีความรู้ความสามารถและความเข้าใจในบริบทของงานเวนิส รวมไปถึงบริบทการทำงานในระดับนานาชาติทำให้ไม่คล่องตัวการทำงานเกิดการสะดุด เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อทีมงานโดยรวมทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นรอบด้าน ตลอดจนเงื่อนไขและข้อจำกัดจากการบริหารจัดการโดยภาครัฐบาล แต่หากพิจารณาจากความสนใจของสื่อมวลชน และแรงกระเพื่อมในวงการศิลปะร่วมสมัยของไทย และการกล่าวถึงผลงานและการจัดนิทรรศการผ่านสื่อต่าง ๆ ด้วยความชื่นชม จึงนับว่าการเข้าร่วมจัดแสดงผลงานในเวนิส เบียนนาเล่ ประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพึงพอใจ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยของทัศนีย์ เศรษฐเสรี และคณะ (2556) มีความใกล้เคียงกับแนวทางการศึกษาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยในครั้งนี้ โดยทัศนีย์ เศรษฐเสรี และคณะ ได้ทำการวิจัยเพื่อประเมินศักยภาพของจังหวัดที่เหมาะสมในการจัดมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ (เบียนนาเล่) ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงาน

ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระบวนการวัฒนธรรม เป็นงานวิจัยที่ได้ศึกษาต่อยอดจากข้อมูลการทำวิจัยที่สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยได้ศึกษาไว้แล้วในเรื่องแนวคิดการจัดมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติของประเทศต่าง ๆ ที่สำคัญทั่วโลก โดยผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิดหลักในการจัดนิทรรศการ และการบริหารจัดการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการจัดงานเบียนนาเล่ประเทศไทย ประเด็นหลักในการวิจัยครั้งนี้คือการศึกษาและประเมินศักยภาพของจังหวัดในประเทศไทยทั้ง 4 ภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ (ภาคเหนือ) จังหวัดนครราชสีมา (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) จังหวัดชลบุรี (ภาคตะวันออก) และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ภาคใต้) โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis (การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ) ผลการศึกษาของทัศนัย และคณะ พบว่าจังหวัดชลบุรี (เมืองพัทยา) มีความเหมาะสมและมีศักยภาพในการจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติหรือเบียนนาเล่มากที่สุด เมืองพัทยามีความหลากหลายและพลวัตทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีความเป็นท้องถิ่นนิยมที่สามารถอยู่ร่วมกับโลกาภิวัตน์ได้ มีความพร้อมในเรื่องสาธารณูปโภคต่าง ๆ (ที่พักและการคมนาคม) มีพื้นที่เพียงพอในการรองรับการจัดงานในระดับนานาชาติ มีประสบการณ์ในการจัดการเทศกาลบอลูนนานาชาติ และเทศกาลพูนานาชาติ นอกจากนี้ ยังมีการจัดการระบบการสื่อสารที่ได้รับมาตรฐานสากล

ผู้ศึกษาได้นำรูปแบบของงานวิจัยชิ้นนี้ในส่วนของการศึกษาจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติมาเป็นแนวทางในการศึกษากรณีตัวอย่าง เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถนำไปอภิปรายและวิเคราะห์การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ กรณีศึกษา การแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 ต่อไป

งานวิจัยที่ได้กล่าวมาในข้างต้นจะเป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยในระดับนานาชาติ โดยมีโครงหลักในการจัดงานนิทรรศการศิลปะเกี่ยวข้องกับ 5 ประเด็นหลัก 5 ประเด็นหลัก ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่มีผลต่อความสำเร็จของนิทรรศการ และเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้แต่ละนิทรรศการมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ในการจัดงาน
2. พื้นที่จัดแสดง
3. แนวคิดหลัก
4. ภัณฑารักษ์
5. รูปแบบการบริหารจัดการและองค์กรหลัก

ทั้งนี้ ในการสังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาจะนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทั้งแนวคิดศิลปะร่วมสมัย แนวคิดการจัดนิทรรศการศิลปะและภัณฑารักษ์ แนวคิดการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วม

สมัย และกรณีศึกษามาเป็นหลักในการสังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การสรุปผลและเสนอเป็นแนวทางในการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในรูปแบบเวียนนาแล้วและรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

บทที่ 3 การดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาวิจัย การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการจัดการการแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ตลอดจนบทบาทของการจัดแสดงศิลปะร่วมสมัยที่มีผลต่อชุมชน ซึ่งในกรณีนี้คือจังหวัดกระบี่ เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจจะจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีข้อมูลในการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินการจัดการนิทรรศการศิลปะดังกล่าว การปฏิบัติงานจริงของผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเพื่อให้ผลการศึกษาครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติซึ่งเป็นกรณีศึกษา ผู้ศึกษาจึงเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) มาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการวิจัย

1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study)

ผู้ศึกษา ได้ทำการศึกษาทั้งเอกสารปฐมภูมิ (Primary Data) และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ประกอบด้วยเอกสารของหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้แก่ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม เอกสารดังกล่าว ได้แก่ guidebook ของโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 คู่มือโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 ตลอดจนข้อมูลที่ปรากฏในช่องทางอื่น เช่น social media เว็บไซต์ของโครงการ เป็นต้น

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากงานวิจัย นิตยสาร วารสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย แนวคิดการจัดแสดงนิทรรศการและนิทรรศการศิลปะ การบริหารจัดการนิทรรศการศิลปะ นอกจากนั้นยังศึกษา

งานวิจัย ที่เกี่ยวกับการจัดแสดงศิลปกรรมร่วมสมัย เพื่อให้ทราบ ถึงข้อมูลพื้นฐานและพัฒนาการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางการศึกษา โดยใช้ทฤษฎีศิลปะร่วมสมัย หลักการจัดนิทรรศการ ศิลปะ วิเคราะห์เปรียบเทียบกับนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติที่มีชื่อเสียงระดับโลก เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์ถึงจุดแข็งจุดอ่อนในการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย นานาชาติ กรณีศึกษา Thailand Biennale, Krabi 2018

2.ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัย นานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์ถึงกระบวนการ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการ ดำเนินการจัดแสดงศิลปกรรมร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ดังนี้

- การวางแผนการดำเนินงาน
- การคัดเลือกหัวหน้าภัณฑารักษ์
- การกำหนดพื้นที่จัดแสดงผลงาน
- การกำหนดรูปแบบการจัดแสดงและแนวคิดหลัก
- การคัดเลือกศิลปิน ทั้งประเภทศิลปินรับเชิญ (invited artist) และศิลปินที่ ส่งผลงานเข้าประกวด (open call artist)
- เข้าร่วมกิจกรรมการทำ workshop และเยี่ยมชมสตูดิโอ (studio visit) ทั้ง ของศิลปินไทยและต่างชาติ
- เข้าร่วมกิจกรรมการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยและ Thailand Biennale, Krabi 2018 ผ่านเวทีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การเสวนา การอภิปราย โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศิลปิน ภัณฑารักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย และตัวแทนจากชุมชนใน จังหวัดกระบี่ เป็นต้น
- การขออนุญาตหน่วยงานเจ้าของพื้นที่เพื่อจัดแสดงผลงาน
- การพิจารณาแบบร่างผลงานของศิลปินโดยฝ่ายภัณฑารักษ์และคณะกรรมการอำนวยการโครงการ
- การสร้างสรรค์และติดตั้งผลงาน

2.2 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมจากการสำรวจและสังเกตสภาพเหตุการณ์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย อาทิ สภาพการณ์โดยทั่วไปของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการ จัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018

2.3 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเชิงลึกกับฝ่ายภัณฑารักษ์และกลุ่มศิลปินไทยและศิลปินต่างชาติ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ชาวบ้านในพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะ ผู้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และติดตั้งผลงาน นักท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย และได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากประชากร 3 กลุ่ม เป็นกลุ่มประชากรที่ดำเนินงานอย่างใกล้ชิด และได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบริหารจัดการ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยผู้ศึกษาได้ออกแบบสอบถามความคิดเห็นและทัศนคติในด้านการดำเนินโครงการด้านศิลปะ (เฉพาะภัณฑารักษ์และศิลปิน) และผลกระทบ/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 ซึ่งผลสรุปจากการตอบแบบสอบถามจะได้นำมาอภิปรายต่อไป ประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่ม 1 ศิลปินในโครงการ จำนวน 8 คน ทั้งศิลปินไทยและศิลปินต่างชาติ ประกอบด้วย

1. Rikuo Ueda ศิลปินจากประเทศญี่ปุ่น
2. Felix Blume ศิลปินจากประเทศเม็กซิโก
3. Richard Streitmatter Tran ศิลปินจากประเทศเวียดนาม
4. Aram Bartholl ศิลปินจากประเทศเยอรมนี
5. Amber Ginsburg ศิลปินจากสหรัฐอเมริกา
6. Mella Jaarsma ศิลปินจากประเทศอินโดนีเซีย
7. Zheng Bo ศิลปินจากฮ่องกง
8. ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ศิลปินจากประเทศไทย

กลุ่ม 2 คณะภัณฑารักษ์ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ภัณฑารักษ์หลัก
2. ดร. วิชญ มุกตามณี ภัณฑารักษ์ผู้ช่วย
3. ดร. วิภาช ภูริชานนท์ ภัณฑารักษ์ผู้ช่วย
4. ดร. ไร่แสง ขวณะลิขิต ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
5. พันชกร วิรัตน์มาลี ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
6. ปาลิน อังศุสิงห์ ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
7. อัจฉนา วจิตี ผู้ช่วยภัณฑารักษ์

กลุ่ม 3 คณะทำงาน จำนวน 8 คน ทั้งเจ้าหน้าที่จากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย

1. โกมาต แบนเกิด นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ

2. ปรียา แก้วบำรุง	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
3. จิตสุภักดิ์ ตันติเกษตรกิจ	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
4. กุลธิดา พิณฑุทอง	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
5. นวันวัจน์ ยูธานหัส	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
6. อจินไตย เสงรวมญาติ	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
7. ณธช วรพรจุฑี	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
8. อรพินท์ วิพัฒน์กำจร	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ

2.4 ลักษณะคำถามที่เลือกใช้ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด ใช้ในการสำรวจข้อมูลตามขอบเขตตัวเลือกที่กำหนด และคำถามปลายเปิดสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเสรี ดูตัวอย่างแบบสอบถามใน ภาคผนวก จ

3.รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูล

4.ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์แล้ว ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาประมวลผล วิเคราะห์ นำข้อมูลในประเด็นที่ต้องการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และอยู่ในขอบเขตการศึกษา มาวิเคราะห์ให้เกิดความเชื่อมโยงทางข้อมูล

5.สังเคราะห์ โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับการจัดที่อื่นๆ และสรุปผล

6.เขียนรายงานสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติครั้งต่อไป และสามารถนำข้อมูลหรือองค์ความรู้นี้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้สำหรับการศึกษาของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยต่อไปในอนาคต

7.ระยะเวลาที่ทำการศึกษา

มกราคม พ.ศ. 2560 - พฤษภาคม พ.ศ. 2562

8.กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มประชากรสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) แบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้รับผิดชอบโครงการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ ภัณฑารักษ์ ผู้ช่วยภัณฑารักษ์ ศิลปิน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดกระบี่ ผู้เข้าชมงาน และนักท่องเที่ยวทั่วไป

9. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาใช้การเก็บข้อมูลจากประสบการณ์ที่ได้มีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานของ Thailand Biennale, Krabi 2018 ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) โดยมีเครื่องมือในการศึกษาดังนี้

1. การสัมภาษณ์

2. แบบสอบถาม

ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากประชากร 3 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ดำเนินงานอย่างใกล้ชิด และได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบริหารจัดการ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยผู้ศึกษาได้ออกแบบสอบถามความคิดเห็นและทัศนคติในด้านการดำเนินโครงการด้านศิลปะ (เฉพาะภัณฑารักษ์และศิลปิน) และผลกระทบ/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในโครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ (ดูตัวอย่างแบบสอบถามใน ภาคผนวก จ)

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ทำแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานะในโครงการ ของผู้ประเมิน ลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (check list) และนำมาแจกแจงความถี่ เป็นร้อยละของคำตอบ เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ใช้วิธีการเลือกตอบ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ในรูปแบบนำเสนอแจกแจงข้อมูลในรูปแบบตาราง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 แบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านการดำเนินโครงการ ด้านศิลปะ (เฉพาะศิลปินและภัณฑารักษ์) และผลกระทบ/ผลลัพธ์ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการโดยใช้ scale 5 ระดับ หรือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ ลิกิรท์สเกล (Likert Scale) เพื่อวัดทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ในรูปการบรรยายนำเสนอข้อมูลแจกแจงในรูปแบบตาราง โดยได้กำหนดค่าการวัดระดับไว้ ดังนี้

คะแนนสูงสุด = 5

คะแนนต่ำสุด = 1

จำนวนชั้น = 5

จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายของระดับคะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็น

5 (มากที่สุด)

ช่วงคะแนน

4.21 – 5.00

4 (มาก)	3.41 – 4.20
3 (ปานกลาง)	2.61 – 3.40
2 (น้อย)	1.81 – 2.60
1 (น้อยที่สุด)	1.00 – 1.80

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

บทที่ 4

บทวิเคราะห์การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย

Thailand Biennale, Krabi 2018

การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้ทำให้เกิดภาพของการนำกระบวนการทางศิลปะมาใช้ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม นับเป็นการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในรูปแบบของ “การจัดการทางกายภาพ” โดยมีบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นศูนย์กลางในการจัดการคือ นักวิชาการวัฒนธรรม ภัณฑารักษ์ ศิลปิน นักประวัติศาสตร์ สถาปนิก และชุมชนในจังหวัดกระบี่ ดังที่รัศมี ชูทรงเดช ได้อธิบายไว้ในงานวิจัย “มาจาก (คนละ) ฟากฟ้าของเพิงผา” ว่า มรดกวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมสามารถนำมาจัดการได้ใน 2 รูปแบบที่สำคัญ คือ การจัดการความรู้ และการจัดการทางกายภาพ การจัดการความรู้เป็นการสกัดความรู้จากงานวิจัยซึ่งมีความยากและซับซ้อน มาทำให้เป็นความรู้ที่ง่ายต่อการเข้าใจของสาธารณะ และนำมาจัดแสดงหรือเผยแพร่ความรู้นั้นๆ ในรูปแบบของสื่อต่างๆ ในขณะที่การจัดการทางกายภาพนั้นเป็นการจัดการพื้นที่ทางกายภาพ มีการอนุรักษ์และบูรณะ รวมทั้งการจัดภูมิทัศน์โดยรอบ คนกลางที่เข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ภัณฑารักษ์ ศิลปิน นักอนุรักษ์ นักโบราณคดี นักวิชาการ สถาปนิก ช่างภาพ ฯลฯ ไม่ได้จำกัดอำนาจในการจัดการมรดกวัฒนธรรมไว้เฉพาะที่นักโบราณคดีหรือนักจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเท่านั้น (รัศมี ชูทรงเดช, 2551)

1. ความเป็นมาของ Thailand Biennale, Krabi 2018

Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 – 28 กุมภาพันธ์ 2562 ในพื้นที่จังหวัดกระบี่เป็นระยะเวลา 4 เดือน และมีความแตกต่างจากการจัดเทศกาลศิลปะอื่น ๆ เนื่องจากเป็นการจัดแสดงผลงานศิลปะในพื้นที่กลางแจ้งตามพื้นที่ธรรมชาติหลายแห่งในจังหวัดกระบี่ ในรูปแบบของผลงานศิลปะเฉพาะพื้นที่ (Site - Specific Art) ความคิดริเริ่มในการจัดงานเป็ยหนาเล่ครั้งแรกในประเทศไทยเกิดขึ้น โดยศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ภัณฑารักษ์และอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย Birmingham City University ได้ร่วมกับสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ประเมินความเป็นไปได้ในการจัดงานเป็ยหนาเล่ในประเทศไทย จากนั้นได้วางแผนการดำเนินงานและร่วมกันผลักดันให้เกิดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ขึ้นอย่างเป็นทางการ

ก่อนที่จะมาเป็น Thailand Biennale, Krabi 2018 สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ประสงค์จะจัดงาน Krabi Art Olympics 2018 ซึ่งเป็นการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่

ประกอบด้วยการจัดแสดงผลงานจาก 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งเป็นผลงานศิลปะจากศิลปินรับเชิญที่มีชื่อเสียงจากทั่วโลกและส่วนที่สองเป็นผลงานของศิลปินร่วมสมัยรุ่นใหม่ที่ได้รับพิจารณาคัดเลือกภายหลังจากการแถลงข่าวเปิดตัวโครงการ Krabi Art Olympics ในวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2560 ณ หอศิลป์ร่วมสมัยราชดำเนิน ได้มีการประชุมหารือกันระหว่างสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยและภัณฑารักษ์ เนื่องจาก (1) ได้เล็งเห็นความเป็นไปได้และศักยภาพที่จะยกระดับนิทรรศการจากการเป็นเวทีเพื่อการจัดการประกวดการสร้างสรรคผลงานศิลปะร่วมสมัยขึ้นเป็นการจัดมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในรูปแบบ “เบียนนาเล่” ประกอบกับ (2) ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการจัดเบียนนาเล่ ไม่เฉพาะกับวงการศิลปะร่วมสมัยเท่านั้น แต่จะเกิดประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาทบทวนและประเมินศักยภาพพอสมควรแล้ว สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยจึงได้ผลักดันให้เกิดเบียนนาเล่ครั้งแรกของประเทศไทยขึ้นโดยใช้ชื่อ Thailand Biennale, Krabi 2018 และมีเป้าหมายที่จะจัด Thailand Biennale ทุก ๆ 2 ปี ในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศไทย

ภาพที่ 26- 27 บรรยากาศในงานแถลงข่าวเปิดตัวโครงการ Krabi Art Olympics 2018 เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2560 ณ ห้องออดิทอเรียม หอศิลป์ร่วมสมัยราชดำเนิน
ที่มา : ผู้วิจัย

กิจกรรมหลักในการจัดการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 ประกอบด้วยการจัดแสดงผลงานศิลปกรรมร่วมสมัยตามแนวคิดหลักของศิลปินจากทั่วโลก การเปิดโอกาสให้ศิลปินรุ่นใหม่จากทั่วโลกส่งผลงานเข้าร่วมประกวด โดยคณะกรรมการจากนานาชาติเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกผลงานที่มีความโดดเด่นและสอดคล้องกับแนวคิดหลักเพื่อร่วมจัดแสดงผลงาน นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมเพื่อการศึกษาที่ส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้ด้าน

ศิลปะร่วมสมัย อาทิ การเสวนาของศิลปินภัณฑารักษ์ การอบรมเชิงปฏิบัติ และการสัมมนาเชิงวิชาการ ในจังหวัดกระบี่ กรุงเทพมหานครและพื้นที่อื่น ๆ

สำหรับผู้ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ในประเทศไทยแลนด์ เบียนนาเล่ครั้งนี้ เป็นไปตามรูปแบบ (model) การจัดงานเบียนนาเล่ที่นิยมปฏิบัติกันทั่วไป กล่าวคือ ผู้จัดงานได้เชิญภัณฑารักษ์มืออาชีพที่มีประสบการณ์และมีชื่อเสียงจากต่างประเทศมาเป็นภัณฑารักษ์บริหารจัดการนิทรรศการ โดยในการจัดงานครั้งนี้ มีศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ผู้อำนวยการศูนย์ Centre for Chinese Visual Arts หัวหน้าฝ่ายวิจัย และอาจารย์จากมหาวิทยาลัย Birmingham City University สหราชอาณาจักร ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์หลัก

2. วัตถุประสงค์ของ Thailand Biennale, Krabi 2018

Thailand Biennale, Krabi 2018 เกิดขึ้นจากหน่วยงานราชการที่ดำเนินงานภายใต้ นโยบายของรัฐบาล ซึ่งย้อนทิศทางการเกิดขึ้นของตัวอย่างงานนิทรรศการกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่โดยทั่วไปงานในลักษณะนี้มักเกิดขึ้นจากกลุ่มศิลปิน ภัณฑารักษ์ หอศิลป์เอกชน หรือชุมชน เป็นผู้ริเริ่มจัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป ในขณะที่การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของ Thailand Biennale, Krabi 2018 ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบทบาทของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่งานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนพันธกิจขององค์กรผู้จัดงาน โดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัด Thailand Biennale, Krabi 2018 ไว้ 5 ข้อ ได้แก่

1. เพื่อส่งเสริมบทบาทของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่งานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเผยแพร่แลกเปลี่ยนงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพศิลปินไทยสู่ความเป็นเลิศด้านศิลปะและพัฒนาศิลปินไทยสู่ความก้าวหน้าในสายอาชีพระดับสากล
4. เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านศิลปะในด้านการบริหารจัดการงานศิลปะร่วมสมัย และงานด้านภัณฑารักษ์
5. เพื่อสร้างรายได้จากต้นทุนและทรัพยากรทางวัฒนธรรม การใช้มิติทางศิลปะสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมผ่านการจัดกิจกรรมในรูปแบบของเทศกาลศิลปะนานาชาติ

การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยอิงตามนโยบายของรัฐบาล ส่งผลให้วัตถุประสงค์ของ Thailand Biennale, Krabi 2018 ขาดความโดดเด่น ไม่มีความชัดเจนของเป้าหมายมากเพียงพอในระดับที่จะสามารถกำหนดรูปแบบและทิศทางสำหรับการจัดงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยให้ประสบความสำเร็จอย่างเหมาะสมและยั่งยืนได้ ดังจะเห็นได้จากความไม่เป็นเอกภาพในวัตถุประสงค์โดยรวมที่มุ่งหวังให้การจัดงานเบียนนาเล่เป็นเสมือนการส่งเสริมบทบาทและภาพลักษณ์ขององค์กร ในขณะที่เดียวกันยังประสงค์ที่จะส่งเสริมวงการศิลปะร่วมสมัย และนอกจากนี้ยังมีเป้าหมายที่จะให้เบียนนาเล่ได้สร้าง impact ในเชิงการท่องเที่ยวอีกด้วย ผลกระทบที่เกิดจากความไม่มีเอกภาพในทิศทางการดำเนินงานได้ส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ของงานเบียนนาเล่ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ผลเสียที่เห็นได้ชัดคือคุณค่าและใจความหลักของงานเบียนนาเล่ถูกบดบังและลดทอนลงไป หากมองเผินๆ งานเบียนนาเล่อาจไม่แตกต่างจากงาน event ที่จัดขึ้นชั่วคราวและฉาบฉวย ทั้งที่ให้ความเป็นจริงแล้วตัวงานนิทรรศการนั้นมีองค์ความรู้และเนื้อหา (content) ที่จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์กับวงการศิลปะร่วมสมัยและผู้สนใจได้เป็นอย่างดีในหลากหลายมิติ

เอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ เป็นตัวอย่างของงานนิทรรศการที่มีความโดดเด่นของความชัดเจนของเป้าหมายการจัดงาน นั่นคือผู้จัดนิทรรศการต้องการนำศิลปะมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ทั้งปัญหาที่ชุมชนถูกทิ้งร้างและปัญหาที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ทำให้ผู้จัดงานกำหนดวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจน จึงส่งผลให้ผู้บริหาร ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ปฏิบัติงานในทุกกระดับมีจุดหมายและภาพปลายทางของงานเทเรียนนาเล่ในทิศทางเดียวกัน ทุกฝ่ายสามารถร่วมมือกันคิดและดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างเหมาะสมยั่งยืน ยกตัวอย่างเช่น กลไกของภาครัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมในงานเอจิโกะ สึมาริ เทเรียนนาเล่ เมื่อทุกฝ่ายรับรู้และเข้าใจวัตถุประสงค์ของงานและมีเป้าหมายคือการทำให้เขตชนบท เอจิโกะ สึมาริ ได้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง คนในท้องถิ่นได้เห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน การเข้ามา มีบทบาทของภาครัฐของจังหวัดนี้จะตะเจิงเป็นไปในทิศทางของการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคต่างๆ ผ่านการวางแผนให้ทุกเขตการปกครองที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอสามารถร่วมกันจัดการพื้นที่ของตนเองอย่างเป็นอิสระ แต่ทุกพื้นที่ต้องคำนึงถึงกันและกัน เป็นการจัดการพื้นที่แบบส่งเสริมซึ่งกันและกันในแง่ของสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่คนในพื้นที่และผู้เข้าชมงาน เช่น สิ่งก่อสร้างสาธารณะ บ้าย ถนน สวนสาธารณะ ฯลฯ และที่สำคัญคือการเน้นให้มีการดำเนินโครงการที่พัฒนาปรับปรุงสาธารณูปโภค

ต่าง ๆ ในระยะยาว เช่น ถนนสายหลักของท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวและพัฒนา จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

3. พื้นที่

จังหวัดกระบี่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นพื้นที่สำหรับการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 เนื่องด้วยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยร่วมกับภัณฑารักษ์ได้พิจารณาพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่เป็นปัจจัยหลัก โดยได้กำหนดข้อบ่งชี้สำคัญ (criteria) ไว้ว่าต้องเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางศิลปวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิต เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศได้ ตลอดจนมีโรงแรมที่พักให้เลือกในหลายรูปแบบและหลายระดับเพื่อรองรับกลุ่มเป้าหมายและนักท่องเที่ยว มีเส้นทางคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ สะดวกต่อการเดินทาง ด้วยข้อบ่งชี้เหล่านี้ จึงได้ข้อสรุปในการพิจารณาโดยเลือกจังหวัดกระบี่เป็นพื้นที่จัดกิจกรรม

4. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดกระบี่

กระบี่เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน เป็นเมืองซึ่งยกฐานะขึ้นจากชุมชนที่ตั้งรกรากเพื่อการทำมาหากินเมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่แล้ว ผู้คนในอดีตมักจะตั้งถิ่นฐานตามชายฝั่งทะเลและที่ราบบริเวณปากแม่น้ำลำคลอง จากหลักฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานได้ว่าบริเวณเมืองกระบี่เคยเป็นแหล่งชุมชนโบราณของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ และต่อเนื่องมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ จังหวัดกระบี่มีร่องรอยอารยธรรมที่นักโบราณคดี ได้ค้นพบคือ ร่องรอยอารยธรรมมนุษย์โบราณ จากหลักฐานทางโบราณคดี สันนิษฐาน ได้ว่าบริเวณเมืองกระบี่ เคยเป็นแหล่งชุมชนโบราณที่เก่าแก่มากแห่งหนึ่งในประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อย่างน้อยตั้งแต่ยุคไพลสโตซีนตอนปลาย (Upper Pleistocene) และต่อเนื่องมาจนถึงสมัย ประวัติศาสตร์ ซึ่งขุดค้นพบบริเวณถ้ำหลังโรงเรียนทับปริก โดย ดร. ดักลาส ดี แอนเดอร์สัน หลักฐานที่พบมีอายุระหว่าง 27,000 – 37,000 ปี นอกจากนี้ มีการสำรวจโดยนักโบราณคดีและนักธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี บริเวณเหมืองถ่านหินลิกไนต์ที่อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ได้ขุดค้นพบฟอสซิลบริเวณแอ่งตะกอนทับถมยุคเทอร์เชียรี (Tertiary) อายุราว 40 – 35 ล้านปีมาแล้ว ที่หลุมคลองหมากและหลุมคลองหวายเล็ก พบหลักฐานชิ้นส่วนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหลายชนิดที่สำคัญคือค้นพบไพรเมตหรือสัตว์ที่มีรูปร่างคล้ายลิง และให้ชื่อใหม่ว่า “สยามโมพิเทคัส อีโอซีนัส” (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542)

บริเวณจังหวัดกระบี่แต่เดิมคือ เมืองบันไทยสมอ ซึ่งเป็น 1 ใน 12 เมืองนักษัตรที่ใช้ตราสิงห์เป็นตราประจำเมือง ขึ้นกับอาณาจักรนครศรีธรรมราช ในอดีตเป็นเพียงแขวงหนึ่งอยู่ในอำนาจปกครองและบังคับบัญชาของเมืองนครศรีธรรมราช เรียกว่า “แขวงปกาสัย” พระยาผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราชให้ปลัดเมืองฯ มาตั้งค่ายทำเพนียดจับช้างในท้องถิ่นที่ตำบล ปกาสัย และได้มีราษฎรจากเมืองนครศรีธรรมราชอพยพมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินเพิ่มมากขึ้น พระปลัดเมืองฯ ได้ยกตำบลปกาสัยขึ้นเป็น “แขวงเมืองปกาสัย” ขึ้นต่อเมืองนครศรีธรรมราช

จังหวัดกระบี่ตั้งขึ้นสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยในปี พ.ศ. 2415 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะขึ้นเป็นเมืองปกาสัย และพระราชทานนามว่า “เมืองกระบี่” เมื่อได้ประกาศตั้งขึ้นเป็นเมืองแล้วโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งที่ทำการอยู่ที่ตำบลกระบี่ใหญ่ (บ้านตลาดเก่า) ในบริเวณอำเภอเมืองกระบี่ ปัจจุบัน มีหลวงเทพเสนาเป็นเจ้าเมืองกระบี่คนแรก ต่อมาในปีพ.ศ. 2418 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แยกเมืองกระบี่ออกจากการปกครองของเมืองนครศรีธรรมราช เป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ และในปี พ.ศ. 2443 สมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตได้พิจารณาเห็นว่า ศาลากลางจังหวัดที่บ้านตลาดเก่านั้นไม่สะดวกต่อการคมนาคม เพราะสมัยนั้นต้องอาศัยเรือเป็นพาหนะ จึงย้ายที่ตั้งเมืองไปอยู่ที่ตำบลปากน้ำ ซึ่งอยู่ใกล้ปากอ่าว เป็นร่องน้ำลึก เรือใหญ่สามารถเข้าเทียบท่าได้สะดวกทำให้เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจนถึงปัจจุบันนี้

คำว่า “กระบี่” มีตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่าเคยมีการขุดค้นพบดาบที่บ้านนาหลวง ตำบลปากน้ำ แล้วนำขึ้นถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อถึงคราวยกฐานะเมืองเป็นจังหวัดกระบี่ จึงได้พระราชทานนามว่า “เมืองกระบี่”

อีกตำนานหนึ่งสันนิษฐานว่า คำว่า “กระบี่” อาจเป็นชื่อเรียกพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งในตระกูลสละ ระบุว่า ไม้มีมากในท้องถิ่นคือต้น “หลุมพี” ภาษามลายูเรียกว่า กะรูปี / กะลูปี / โคโลปี/กะรอปี ต่อมาเพี้ยนเป็น “กระบี่” (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 : 45) ทั้งนี้ ไม่มีหลักฐานการยืนยันถึงที่มาของชื่อจังหวัด อย่างไรก็ตามความหมายและที่มาที่ทางราชการจังหวัดกระบี่เลือกใช้ คือ คำบอกเล่าเกี่ยวกับดาบที่เคยขุดค้นพบ ซึ่งปรากฏให้เห็นในตราสัญลักษณ์จังหวัดกระบี่ในปัจจุบัน

5. ที่ตั้ง อาณาเขต และข้อมูลทางกายภาพของจังหวัดกระบี่

จังหวัดกระบี่ตั้งอยู่ทางชายฝั่งทะเลตะวันตก ติดกับทะเลอันดามัน ระหว่างเส้นรุ้ง (Latitude) ที่ 7 องศา 23 ลิปดาเหนือ ถึง 8 องศา 40 ลิปดาเหนือ และเส้นแวง (Longitude) ที่ 98 องศา 22 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) เป็นระยะทาง 820 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,709 ตารางกิโลเมตร (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 : 1)

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ จังหวัดพังงาและจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	ติดต่อ จังหวัดตั้งและทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อ จังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศตะวันตก	ติดต่อ อ่าวพังงาและทะเลอันดามัน

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดกระบี่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแบบ Karst Topography คือพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีภูเขาหินปูนที่มีลักษณะเป็นภูเขาโดดๆ เตี้ยๆ มีถ้ำหินปูน บ่อน้ำร้อน และแอ่งน้ำที่เกิดจากการยุบตัวของพื้นดิน สลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาด (Undulating) ที่ราบเชิงเขาที่ลาดเอียงไปทางชายฝั่งด้านใต้และทิศตะวันตกของจังหวัด และที่ราบแคบ ๆ แถบชายฝั่ง ที่เป็นเช่นนี้เพราะจังหวัดกระบี่ตั้งอยู่ระหว่างแนวเทือกเขาหลักที่สำคัญของภาคใต้ 2 แนว คือ เทือกเขาภูเก็ตทางทิศตะวันตกและเทือกเขานครศรีธรรมราชทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นเทือกเขาที่ต่อเนื่องจากเทือกเขาตะนาวศรีที่ทอดตัวเป็นแนวยาวจากเหนือลงใต้

จังหวัดกระบี่มีชายฝั่งทะเลยาวถึง 160 กิโลเมตร ลักษณะเป็นชายฝั่งทะเลจมตัวหรือยุบตัว (Submerged Shoreline) อันเกิดจากการยุบตัวของเปลือกโลกใกล้ ๆ กับแนวแผ่นดิน มีลักษณะเว้าแหว่ง สูงชันต่างกัน บางบริเวณมีภูเขาติดกับชายฝั่งทะเล เช่น เขากาโรส และมีเกาะน้อยใหญ่อยู่นอกชายฝั่งเป็นจำนวนถึง 130 เกาะ โดยในจำนวนนี้มีเกาะที่มีคนอยู่อาศัยเพียง 13 เกาะเท่านั้น โดยมีเกาะที่สำคัญ ได้แก่ เกาะลันตา เกาะพี - พี เกาะศรีบอยา เกาะโหลง ฯลฯ

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดกระบี่มีภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมในเขตร้อน (Monsoon Climate) มีฝนตกเฉลี่ยเกือบตลอดทั้งปี เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากทั้งลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการ

อำนาจการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 : 2)

อุณหภูมิต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันมากนัก ด้วยเหตุผลที่จังหวัดกระบี่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของภาคใต้ ซึ่งได้รับลมมรสุมทั้งสองด้าน คือมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งได้รับลมอย่างเต็มที่ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ทำให้มีฝนตกมาก และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ แต่เนื่องจากจังหวัดกระบี่ตั้งอยู่ด้านปลายลม จึงทำให้มีฝนตกน้อยลงในจังหวัดกระบี่ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม

นอกจากนี้ จังหวัดกระบี่ยังได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ เมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือถอยไป จะมีลมระหว่างทิศใต้และทิศตะวันออกเฉียงใต้เข้ามาแทนที่ ซึ่งเกิดจากความกดอากาศสูงในทะเลจีนใต้ เป็นลมร้อนและชื้น ลมมรสุมนี้พัดประจำอยู่ตลอด 3 เดือน คือเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน จึงทำให้มีฝนตกน้อยกว่าระยะอื่น ๆ ของปี

ฤดูกาล ในจังหวัดกระบี่มี 2 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงที่มีฝนตกน้อย อากาศร้อนและแห้งแล้งมากที่สุดของปี
2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม จะมีฝนตกสม่ำเสมอตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ส่วนในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม เป็นช่วงที่มีฝนตกน้อย เนื่องจากมีเทือกเขาพนมเบญจาขวางกั้นอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเอาไว้

การปกครอง

จังหวัดกระบี่แบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 53 ตำบล ประกอบด้วย 1 เทศบาล 9 สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 51 แห่ง อำเภอในจังหวัดกระบี่ได้แก่

1. อำเภอเมืองกระบี่*
2. อำเภอคลองท่อม
3. อำเภออ่าวลึก*
4. อำเภอเขาพนม
5. อำเภอเกาะลันตา
6. อำเภอปลายพระยา
7. อำเภอลำทับ

8. อำเภอเหนือคลอง

หมายเหตุ* คือพื้นที่ในการจัดนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018

6. แนวคิดหลัก (Theme)

Thailand Biennale, Krabi 2018 มีแนวความคิดหลักหรือหัวข้อ (theme) คือ “Edge of the Wonderland” หรือใช้ภาษาไทยว่า “สุดขอบฟ้าแห่งดินแดนมหัศจรรย์” เป็นแนวความคิดที่พัฒนามาจากการศึกษาข้อมูลของจังหวัดกระบี่ ทั้งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลเชิงกายภาพของพื้นที่ ตลอดจนด้านสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ เรื่องราว และตำนานของจังหวัดกระบี่ จึงนำมาสู่การกำหนดแนวคิดหลัก (curatorial theme) สำหรับการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินภายใต้หัวข้อ “Edge of the Wonderland” ในมุมมองของภัณฑารักษ์หลัก ซึ่งเป็น “คนนอก” และไม่เคยรู้จักจังหวัดกระบี่มาก่อน เมื่อได้ศึกษาข้อมูลตลอดจนได้ลงพื้นที่จังหวัดกระบี่ ในมุมมองของ “คนนอก” กระบี่มีความสวยงามและความหลากหลายทั้งในเรื่องของทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีทัศนียภาพที่สวยงามแปลกตาราวกับเป็น “wonderland (ดินแดนมหัศจรรย์)” สำหรับคนนอกที่ไม่เคยเดินทางมาเยือน ประกอบกับลักษณะทางกายภาพของจังหวัดกระบี่คือเป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามันและความหมายของคำว่า “กระบี่” ที่แสดงให้เห็นลักษณะของ “ขอบ” และ “คม” จึงเป็นที่มาของแนวคิด Edge of the Wonderland¹ (สัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ณ โรงแรมโซฟิเทล โกลิธา กอล์ฟ แอนด์ สปา รีสอร์ท จังหวัดกระบี่ – ระหว่างการลงสำรวจพื้นที่จังหวัดกระบี่ครั้งแรกของภัณฑารักษ์หลัก) โดยความหมายของคำว่า edge นั้นศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ได้ตีความให้ความหมายไว้ใน 3 บริบท คือ **ประการแรก** เป็นการบ่งบอกลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดกระบี่ **ประการที่สอง** คือความคมของมีดดาบหรือกระบี่ซึ่งมีตำนานและเรื่องเล่าปรากฏในข้อมูลของจังหวัดกระบี่ และ **ประการที่สาม** มีความเป็นนามธรรมคือการที่ “edge หรือ ขอบ” มีหน้าที่เสมือนเป็นเส้นคั่นระหว่าง 2 สิ่ง ภัณฑารักษ์ได้นำคำว่า edge หรือ ขอบ, ริม ในภาษาไทย มาตีความในมุมมองที่เชื่อมโยงกับลักษณะทางกายภาพ บริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดกระบี่ และความหมายในเชิงนามธรรม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่และท้าทายยิ่งขึ้นเมื่อต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและบริบทเฉพาะพื้นที่ (ดูแนวคิดหลัก Edge of the Wonderland ใน ภาคผนวก ง)

¹สัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง. ภัณฑารักษ์ Thailand Biennale, Krabi 2018, 1 พฤศจิกายน 2561.

แนวคิดหลัก Edge of the Wonderland เป็นแนวคิดที่ตอบสนองต่อพื้นที่จังหวัดกระบี่ ทั้งในแง่ของสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและปรัชญา นิทรรศการกระจายตัวอยู่ทั่ว เมืองกระบี่ทั้งในพื้นที่ทางธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะ นิทรรศการได้นำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนอง ต่อการจินตนาการถึงแดนมหัศจรรย์ ความเป็นขอบพรมแดนทั้งในรูปธรรมและนามธรรม

ภายใต้แนวความคิด Edge of the Wonderland มีประเด็นหลักสำคัญในการจัดแสดง นิทรรศการ 4 ประเด็น ดังนี้

1. การสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์และการจินตนาการของศิลปินและผู้ชม คำว่า “ดินแดนมหัศจรรย์” เป็นที่รับรู้และเข้าใจของคนทั่วไป แต่ทุกคนมีภาพของดินแดนมหัศจรรย์ใน แบบของตนเอง แต่สิ่งที่แฝงไว้ในภาพดินแดนมหัศจรรย์คือการก้าวข้ามหลุดออกจากพรมแดนของ ความเป็นจริง เป็นพื้นที่ที่ให้แต่ละคนได้ปลดปล่อยความรู้สึก ความคิด จินตนาการออกมา ทำให้ ขอบเขตของจินตนาการขยายออกไป การจินตนาการถึงดินแดนมหัศจรรย์ยังเปิดโอกาสให้แต่ละ คนได้รับรู้ความคาดหวัง ความต้องการ ความผิดหวัง และความล้มเหลวของตนเองที่สะท้อน ออกมาเมื่อนึกถึงดินแดนมหัศจรรย์ ดินแดนมหัศจรรย์อาจถูกตีความเป็นการฝันถึงโลกในอุดมคติ ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นในความเป็นจริงได้ การมีแนวคิดหลักที่หยิบยกคำว่า “wonderland” มาใช้จึง เป็นการสนับสนุนการจินตนาการและขยายขอบเขตและข้อจำกัดออกไป

2. เนื้อหาของแนวคิดหลักครอบคลุมทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ธรรมชาติและ ปรัชญา คุณค่าของเมืองกระบี่จะได้รับการกล่าวถึงผ่านการจัดแสดงผลงานของศิลปิน พื้นที่ทาง ธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะในจังหวัดกระบี่ได้ถูกยกระดับให้มีฟังก์ชันเป็นเสมือนห้องจัดแสดง นิทรรศการศิลปะ เป็นการเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับชุมชนและธรรมชาติ

3. นิทรรศการมีความร่วมสมัยอย่างเข้มข้นเต็มรูปแบบ Thailand Biennale ยกกระดับให้ การจัดนิทรรศการศิลปะในท้องถิ่นให้มีรูปแบบพิเศษและแตกต่างที่สังคมไทยคุ้นชิน ไม่เน้น ความหวือหวาใหญ่โตของผลงานศิลปะ แต่เน้นที่เนื้อหา (content) ซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างสรรค์ ผลงานในรูปแบบ site – specific art สร้างเนื้อหาและอัตลักษณ์เฉพาะให้ผู้ชมได้จดจำ ถกเถียง ตั้งคำถาม และเรียนรู้การศึกษาหาคำตอบต่อประเด็นเหล่านั้นด้วยตนเอง

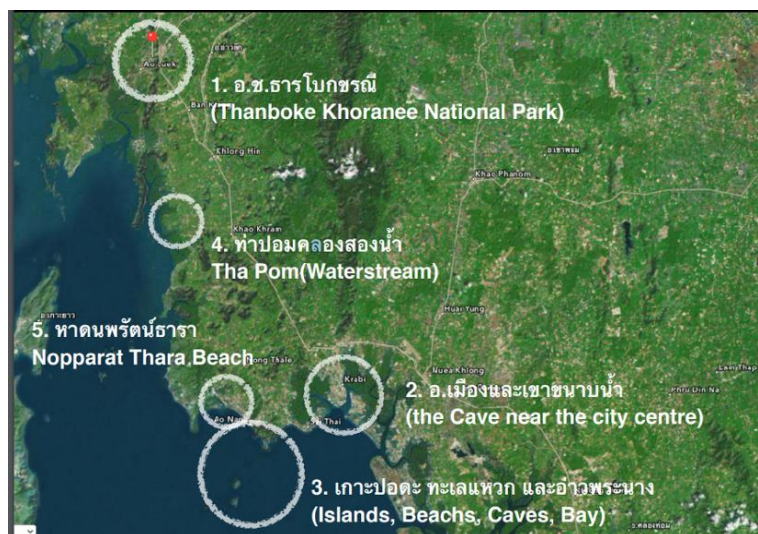
4. การเชื่อมโยงกับสาธารณะผ่านกิจกรรมในชุมชน Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้สร้างกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงศิลปะและเบียนนาเล่เข้ากับชุมชน เนื่องจากเบียนนาเล่เป็นสิ่ง ใหม่สำหรับคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยก่อนถึงกำหนดจัดนิทรรศการ ได้มีการจัดกิจกรรมเสวนาที่ เปิดเป็นสาธารณะให้คนทั่วไปเข้ามารับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คำว่า “เบียนนาเล่” ไม่เป็นคำที่แปลกหูสำหรับคนทั่วไปอีกต่อไป

7. พื้นที่จัดแสดงผลงาน (Venue)

Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดแสดงผลงานศิลปะในรูปแบบ site – specific art ในพื้นที่จังหวัดกระบี่ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน เช่น ชายหาด (เกาะปอดะ หาดนพรัตน์ธารา อ่าวนาง) ลำธาร (ท่าปอมคลองสองน้ำ) ถ้ำ (เขาชนาน้ำ ถ้ำพระนาง) น้ำตกและป่าฝน (อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี) หมู่บ้านและชุมชนต่างๆ (เกาะกลาง) และพื้นที่สาธารณะในตัวเมืองจังหวัดกระบี่

พื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะในนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018 ครอบคลุมพื้นที่ในอำเภอเมือง และอำเภออ่าวลึก ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพและบรรยากาศที่ต่างกัน การที่ภัณฑารักษ์ได้เลือกพื้นที่จัดแสดงโดยใช้สายตาและมุมมองของผู้ที่ไม่เคยเดินทางมาเยือนจังหวัดกระบี่ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีธรรมชาติที่สวยงามมาก่อน จึงได้สะท้อนให้เห็นความต้องการของภัณฑารักษ์ที่จะใช้พื้นที่จัดแสดงเป็นสิ่งที่เสริมให้แนวคิดหลัก Edge of the Wonderland มีพลังและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นเพื่อความหมายและคุณค่าของ “นิทรรศการ” ที่เกิดขึ้นในเบียนนาเล่ครั้งนี้ก่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ใหม่ ในฐานะที่เป็นรากฐานของการแสดงออกซึ่งการปฏิบัติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา นิทรรศการจะมีฟังก์ชันมากกว่าเพียงแค่สะท้อนหรือพื้นที่ของการถกเถียงกันในด้านศิลปะ พื้นที่ในการจัดแสดงนิทรรศการแบ่งเป็น 3 พื้นที่หลัก ได้แก่

พื้นที่ 1 บริเวณน้ำตกธารโบกขรณีและท่าปอมคลองสองน้ำ จัดแสดงผลงานที่สร้างสรรค์โดยศิลปินร่วมสมัยจำนวน 10 ผลงาน เน้นการนำเสนอผลงานที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ตลอดจนปรัชญาที่อิงกับธรรมชาติและจักรวาล เพื่อให้ผลงานศิลปะได้สื่อสารและเชื่อมโยงกับคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ ผลงานศิลปะกระจายตัวอยู่เป็นระยะในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี บริเวณรอบๆ น้ำตกธารโบกขรณีตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่อุทยานแห่งชาติได้จัดเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยว โดยผลงานศิลปะจัดแสดงในพื้นที่กลางแจ้งและเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติอย่างแท้จริง จึงเพิ่มความน่าสนใจให้นิทรรศการมากยิ่งขึ้น เนื่องจากอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณีมีภูมิประเทศที่สวยงามแปลกตาของป่าดิบชื้น น้ำตก และภูเขา เมื่อนำผลงานศิลปะเฉพาะที่ (site - specific art) เข้าไปจัดวางบนพื้นที่ป่าดิบชื้น จึงเกิดเป็นภูมิทัศน์ที่สวยงามแปลกตา ซึ่งมีนัยสำคัญของพื้นที่ป่าดิบชื้น ที่เป็นเสมือนดินแดนมหัศจรรย์สำหรับชาวตะวันตก และในอีกทางหนึ่ง รวบรวมว่าภัณฑารักษ์และศิลปินได้สร้างสรรค์ดินแดนมหัศจรรย์สำหรับชุมชนและผู้เข้าชมงานที่มีความคุ้นเคยกับภูมิประเทศเช่นนี้อยู่แล้ว เปลี่ยนให้พื้นที่อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณีเป็นดินแดนมหัศจรรย์สำหรับทุกคน

ภาพที่ 28 พื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ
ที่มา: วิชาช ภูริชานนท์

พื้นที่ 2 บริเวณหาดนพรัตน์ธารา อ่าวนาง เกาะกวาง หาดพระนางหาดไร่เล และเกาะปอดะ จัดแสดงผลงานที่สร้างสรรค์โดยศิลปินร่วมสมัยจำนวน 19 ผลงาน เน้นการนำเสนอผลงานที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ตลอดจนปรัชญาที่อิงกับธรรมชาติและจักรวาล เช่นเดียวกับพื้นที่น้ำตกธารโบกขรณี เพื่อให้ผลงานศิลปะได้สื่อสารและเชื่อมโยงกับคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา – หมู่เกาะพีพี

สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างพื้นที่ 1 และพื้นที่ 2 คือ การกระจายตัวของผลงานศิลปะในพื้นที่ 2 ผลงานมีการกระจายตัวในหลายพื้นที่ ในการเดินทางเพื่อชมผลงานจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดในพื้นที่ 2 นักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินเท้าได้ จำเป็นต้องใช้นายพานะในการเดินทางเท่านั้น หากไม่มีรถยนต์หรือจักรยานยนต์ในการเดินทางจะเกิดความไม่สะดวกในการชมนิทรรศการในพื้นที่นี้ นอกจากนี้ ยังต้องมีการเดินทางด้วยเรือหัวโทงหรือเรือสปีดโบ๊ตเพื่อไปยังจุดจัดแสดงผลงานที่อยู่ในบริเวณเกาะปอดะ ถ้าพระนาง และหาดไร่เลเพิ่มเติมอีกด้วย ผลงานศิลปะจัดแสดงในพื้นที่กลางแจ้งและเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นหาดทราย เกาะ ทะเล หน้าผา ถ้ำ โขดหินในทะเล นอกจากนี้ยังมีผลงานบางชิ้นที่จัดแสดงนอกพื้นที่ทางธรรมชาติ ได้แก่ พื้นที่สาธารณะที่อ่าวนาง พื้นที่ภายในรีสอร์ทและวงเวียนในพื้นที่ของเอกชน

นอกจากนี้ นอกเหนือจากเนื้อหาของผลงานศิลปะที่สะท้อนถึงประเด็นทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ในพื้นที่ 2 ยังมีผลงานที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับชุมชน วิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ของจังหวัดกระบี่จัดแสดงในพื้นที่นี้ด้วย ดังเช่นผลงานของ Vladimir Arkhipov ศิลปินชาวรัสเซีย สร้างสรรค์ผลงานชื่อ The Museum of Other Things เป็นศิลปะจัดวางที่มีแนวคิดที่ว่าวัตถุที่ปรากฏในชุมชนมีคุณค่าและความเฉพาะตัวที่น่าสนใจ ในสายตาของคนที่ใช้มันเป็นประจำทุกวัน อาจไม่ได้มองเห็นว่าวัตถุเหล่านั้นมีคุณค่าและความน่าสนใจอย่างไรบ้าง แต่ในมุมมองของ Arkhipov สิ่งเหล่านี้คือวัตถุที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นในฐานะที่เป็นผลงานศิลปะ เขาจึงประทับใจในการสร้างสรรค์อย่างตรงไปตรงมาเช่นนี้ และมองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นคือการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยคนธรรมดาที่ไม่ได้มุ่งให้เกิดผลลัพธ์ทางสุนทรียศาสตร์ ในสายตาของ Arkhipov การประกอบสร้างวัตถุเหล่านี้ได้ทำให้คนธรรมดา คือผู้ที่ประสบความสำเร็จในการค้นพบรูปแบบของศิลปะอันน่าชื่นชมโดยไม่ได้มีการมุ่งหวังให้เกิดสุนทรียศาสตร์ในเชิงศิลปะแต่อย่างใด ในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ Arkhipov ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลในชุมชนเกาะกลางและชุมชนชาวเลในหลายพื้นที่ของจังหวัดกระบี่ เขาได้เก็บรวบรวม เจาะจงเพื่อขอซื้อวัตถุต่าง ๆ ที่ชาวบ้านทำเองเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน เป็นวัตถุที่มีเอกลักษณ์ แผงความคิดสร้างสรรค์ และสะท้อนแนวคิดและวิถีชีวิตของผู้สร้าง สิ่งของที่ศิลปินสนใจ เช่น อ่างล้างมือที่ประกอบขึ้นจากยางรถยนต์ทาสีและอ่างล้างมือเซรามิก ที่ต้มน้ำที่ตัดแปลงจากแกลลอนพลาสติกนำมาติดด้ามไม้ กรงไก่ที่ตีดรัมไว้ด้านบน จานดาวเทียมเก่าที่ชาวบ้านใช้ตากอาหารทะเล ฯลฯ

ภาพที่ 29- 30- 31 ของใช้ในชุมชน อ่างล้างมือ (ภาพซ้าย) ที่ต้มน้ำ (ภาพกลาง) กรงไก่ (ภาพขวา)
ที่มา : Vladimir Arkhipov

ภาพที่ 32- 33 ผลงาน The Museum of Other Things (ภาพถ่าย) Vladimir Arkhipov ศิลปินชาวรัสเซีย กับผลงาน (ภาพขวา)
ที่มา: <http://ocac.go.th/>

ภาพที่ 34- 35 ผลงาน The Museum of Other Things โดย Vladimir Arkhipov
ที่มา: <http://ocac.go.th/>

ภาพที่ 36- 37 ผลงาน The Museum of Other Things โดย Vladimir Arkhipov
ที่มา: <http://ocac.go.th/>

พื้นที่ 3 บริเวณตัวเมืองกระบี่ เกาะกลาง เขาชนาน้ำ สวนสาธารณะธารา จัดแสดงผลงานที่สร้างสรรค์โดยศิลปินร่วมสมัยจำนวน 24 ผลงาน เน้นการนำเสนอผลงานที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของจังหวัดกระบี่ ตลอดจนปรัชญาที่อิงกับธรรมชาติและจักรวาล ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ 3 คือบริบทเมืองและชุมชน ด้วยเหตุนี้พื้นที่สาธารณะจึงถูกนำมาใช้เป็นพื้นที่จัดนิทรรศการ ก่อให้เกิดทัศนวิสัยของการที่ศิลปะร่วมสมัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กับผลงานได้ใกล้ชิดมากกว่าการจัดนิทรรศการตามชนบทเดิมในหอศิลป์และพิพิธภัณฑ์

ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดเป็นนิทรรศการที่มีรูปแบบของงานศิลปะที่แตกต่างกัน นิทรรศการที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้เป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมระหว่างโลกศิลปะกับพื้นที่และผู้คนในจังหวัดกระบี่ ดังเช่นที่ภัณฑารักษ์ได้สื่อสารนัยสำคัญของความเป็น “ขอบ” ผ่านแนวคิดหลัก นิทรรศการในพื้นที่ 3 จึงสะท้อนให้เห็นการตีความของ “ขอบ” ของโลกศิลปะที่เชื่อมไปสู่ขอบของโลกในความเป็นจริง การเข้าชมงานนิทรรศการในพื้นที่ 3 จึงเป็นการแนะนำให้ผู้ชมได้รู้จักจังหวัดกระบี่ผ่านการตีความในมุมมองของศิลปินร่วมสมัย พื้นที่ 3 จึงเป็นประตูบานแรกที่จะนำผู้ชมไปสู่นิทรรศการทั้งหมดของ Thailand Biennale, Krabi 2018

นอกเหนือจากพื้นที่หลัก 3 พื้นที่ ยังมีผลงานกระจายตัวอยู่ตามจุดต่างๆ ได้แก่ สวนยางของเอกชน (1 ชิ้น) แยกไฟแดงปลาลัง (1 ชิ้น) และมีผลงานลอยตัว/เคลื่อนที่ได้ ไม่มีจุดจัดแสดงเฉพาะ จำนวน 3 ชิ้น รวมผลงานที่จัดแสดงใน Thailand Biennale, Krabi 2018 ทั้งหมดเป็นจำนวน 58 ชิ้น จากศิลปิน 54 คน/กลุ่ม

8. ข้อมูลจำเพาะของพื้นที่จัดแสดงผลงาน

พื้นที่จัดแสดงผลงานครอบคลุม 2 อำเภอคือ อำเภอเมือง และ อำเภออ่าวลึก 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลไสไทย ตำบลปากน้ำ ตำบลคลองประสงค์ ตำบลหนองทะเล ตำบลเขาคราม ตำบลอ่าวนาง ตำบลอ่าวลึกใต้

8.1 อำเภอเมืองกระบี่

ภาพที่ 38 แผนที่แสดงพื้นที่อำเภอเมืองกระบี่ (สีแดงเข้ม)

ที่มา : http://demo-cv.com/demoweb/krabi/amphur_map

อำเภอเมืองกระบี่มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภออ่าวลึกและอำเภอเขาพนม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเขาพนมและอำเภอเหนือคลอง

ทิศใต้ ติดต่อกับ อ่าวพังงา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อ่าวพังงา

การปกครองส่วนภูมิภาคของอำเภอเมืองกระบี่ สามารถแบ่งเขตการปกครองออกเป็น

10 ตำบล (66 หมู่บ้าน) ได้แก่

1. ปากน้ำ
2. กระบี่ใหญ่
3. กระบี่น้อย
4. เขาคราม

5. เขาทอง
6. ทับปริก
7. ไล่ไทย
8. อ่าวนาง
9. หนองทะเล
10. คลองประสงค์

อำเภอเมืองกระบี่มีพื้นที่ประมาณ 650 ตารางกิโลเมตร เป็นอำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมากที่สุดในจังหวัดกระบี่ อย่างไรก็ตาม เมืองกระบี่อาจไม่ใช่จุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวเนื่องจากสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกให้เดินทางมาเยือนจังหวัดกระบี่คือภาพความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลายในจังหวัดกระบี่ เมืองกระบี่จึงมักถูกใช้เป็นเหมือนจุดผ่านทางหรือจุดแวะพักของนักท่องเที่ยว

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา อำเภอเมืองกระบี่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากกระแสในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการพูดถึงการท่องเที่ยวแบบ 1 Day Trip ในเมืองกระบี่ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับจังหวัดกระบี่ในมุมที่แตกต่างไป ได้เห็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและการเคลื่อนที่ไปอย่างเนิบนาบ แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสำหรับ 1 Day Trip ได้แก่ เขาขนาบน้ำ ชุมชนบ้านเกาะกลาง ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน พิพิธภัณฑ์ลูกปัดอันดามัน สวนสาธารณะธารา และถนนคนเดินกระบี่

เกาะกลาง

ชุมชนบ้านเกาะกลางเป็นพื้นที่ที่ศิลปินใน Thailand Biennale, Krabi 2018 จำนวนหนึ่งให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ยังคงปรากฏวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนให้เห็นอยู่ทั่วไป เกาะกลางตั้งอยู่ในตำบลคลองประสงค์ อำเภอเมืองกระบี่ มีทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ชุมชนบ้านเกาะกลางเป็นชุมชนชาวมุสลิม แต่ละหมู่บ้านจะมีมัสยิดไว้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คนส่วนใหญ่ในเกาะกลางประกอบอาชีพทำประมง และเกษตรกรรมบนเกาะ นอกจากนี้บนเกาะยังมีการทำผ้าปาเต๊ะ รวมถึงการต่อเรือหัวโทง การเลี้ยงแพะ การทำสวนยาง และการเลี้ยงผึ้ง

เกาะกลางเป็นเกาะกลางแม่น้ำกระบี่ พื้นที่โดยรอบของเกาะเต็มไปด้วยป่าโกงกางที่มีความอุดมสมบูรณ์ การเดินทางไปเกาะกลางสามารถทำได้โดยการนั่งเรือข้ามฟากที่ทำเรือสวนสาธารณะธาราใช้เวลาประมาณ 7 นาที หรือจ้างเรือหัวโทงแบบเหมาลำจากท่าเรือเจ้าฟ้า ใช้เวลาเดินทางประมาณ 15 นาที

ภาพที่ 39 แผนที่แสดงที่ตั้งเกาะกลาง

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=-NkJbiWFUo>

วิถีชีวิตและทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเกาะกลาง

การทำประมง การทำนาข้าว และการเลี้ยงแพะ เป็นอาชีพหลักของคนเกาะกลาง วิถีชีวิตของชุมชนยังคงเป็นวิถีชุมชนเกษตรกรรม เมื่อผู้มาเยือนเดินทางมาถึงเกาะกลางจากบริเวณท่าเรือท่าเล จะมีรถสามล้อพ่วงข้างไว้คอยบริการพาเที่ยวรอบเกาะ หรือจะเลือกจะเช่าจักรยานซึ่งก็สามารถทำได้ เส้นทางหลักในการเที่ยวชมวิถีชีวิตบนเกาะกลางมีเพียงเส้นทางเดียว สามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวจุดต่าง ๆ ในชุมชนรอบเกาะได้ โดยมีระยะทางรอบเกาะประมาณ 11 กิโลเมตร

- **การทำนาข้าวสังข์หยด** นับเป็นสิ่งขึ้นชื่อของเกาะกลาง เป็นข้าวนาปีที่ปลูกกันปีละครั้ง ข้าวสังข์หยดมีคุณค่าทางอาหารสูง และเป็นข้าวอินทรีย์ที่มีคุณภาพเพราะชาวบ้านเกาะกลางจะทำเองบนเกาะทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการปลูก การเก็บเกี่ยว และการสีข้าว ข้าวสังข์หยดที่ปลูกที่นี่จึงมีจำนวนจำกัด เนื่องจากชาวบ้านปลูกไว้กินเอง มีวางขายบนเกาะแต่ไม่ได้ขายเป็นจำนวนมาก ข้าวที่ปลูกบนเกาะกลางมีรสชาติเฉพาะตัวเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนพื้นที่ปลูกข้าวอื่น และที่สำคัญคือดินที่ใช้ปลูกมีความเค็มของน้ำทะเลปนอยู่ จึงทำให้ข้าวนุ่มและรสชาติดีกว่าที่อื่น

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัย พบว่าชาวนาบนเกาะกลาง ยังคงใช้ควายในการทำนา ซึ่งวิถีชีวิตนี้เองที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับศิลปินร่วมสมัยจากประเทศญี่ปุ่น Takafumi Fukasawa ได้สร้างสรรค์ผลงานชื่อ Football Field For Buffalo หรือลานฟุตบอลควาย Takafumi สนใจ

ประวัติศาสตร์ของชุมชน เขาให้ความสำคัญกับการศึกษาประวัติศาสตร์ทุกครั้งที่ทำงานในชุมชน และเขามักจะเริ่มจากการศึกษาประวัติศาสตร์จากคนทั่วไปซึ่งเขามักจะได้พบกับเรื่องราวที่ไม่ได้ปรากฏในประวัติศาสตร์กระแสหลัก เมื่อ Takafumi ได้ศึกษาข้อมูลของชุมชนเกาะกลาง แล้วพบว่านอกเหนือจากการทำการท่องเที่ยววิถีชุมชนแล้ว คนในเกาะกลางยังคงเพลิดเพลินกับการเล่นกีฬาและธรรมชาติ นอกจากนี้เขาได้สังเกตเห็นว่าผู้คนบนเกาะกลางยังคงมีความใกล้ชิดกับสัตว์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไก่ นก แพะ และควาย ซึ่งมีให้เห็นอยู่ทั่วเกาะ ศิลปินจึงได้แนวคิดที่จะนำการเล่นกีฬาผูกเข้ากับสัตว์ที่มีความน่าสนใจ บนเกาะกลางมีการแข่งขันไก่แจ้ และนกชนแล้ว จึงเกิดความคิดที่จะสร้างลานฟุตบอลสำหรับควายขึ้น โดยใช้พื้นที่นาข้าวร้างที่คนในชุมชนใช้เป็นสนามฟุตบอล เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ผลงาน ผลงานชิ้นนี้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการสร้างสรรค์ จนถึงการนำชมและการดูแลผลงานตลอดระยะเวลา 4 เดือน

ภาพที่ 40- 41- 42 ผลงาน Football Field for Buffalo โดย Takafumi Fukasawa ณ เกาะกลาง
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 43 นักท่องเที่ยว ขณะชมผลงาน Football Field for Buffalo
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 44 นักท่องเที่ยวถ่ายภาพกับอาสาสมัครจากชุมชนเกาะกลาง ที่มาอธิบายเกี่ยวกับผลงาน
Football Field for Buffalo
ที่มา : ผู้วิจัย

- การทำผ้าปาเต๊ะ กลุ่มผ้าปาเต๊ะเกาะกลาง ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลบ้านคลองประสงคมีนาง ประจิม เล็กดำ เป็นประธานกลุ่ม ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2547 โดยการรับรองขององค์การบริหารส่วนจังหวัด กระบี่ จากนั้นได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 โดยมีเป้าหมายคือ การสร้างความมั่นคงให้กับสมาชิกในกลุ่ม ส่งเสริมการสร้างงาน สร้างคน สร้าง รายได้ และสานสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในชุมชน ความสำเร็จที่กลุ่มผ้าปาเต๊ะภาคภูมิใจคือ การได้รับการคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 4 ดาว ในปี พ.ศ. 2556

ภาพที่ 45 การสาธิตการทำผ้าบาติก โดยสมาชิกกลุ่มผ้าปาเต๊ะ
ที่มา : http://khobjaithailand.com/sea_detail.php?idget=31

ภาพที่ 46- 47 การสาธิตทำผ้าปาเต๊ะ โดยสมาชิกกลุ่มผ้าปาเต๊ะ
ที่มา : http://khobjaithailand.com/sea_detail.php?idget=31

ทั้งนี้ มรดกภูมิปัญญาการทำผ้าพื้นเมืองได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับ **Mella Jaarsma** ศิลปินใน Thailand Biennale ความประทับใจของศิลปินเกิดขึ้นเมื่อได้เดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรม Artist Site Visit ณ จังหวัดกระบี่ จึงได้สร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ผ้าบาติกที่ออกแบบและผลิตโดยคนในเมืองกระบี่ ในผลงานชื่อ **Silver Souls** ศิลปินชาวเนเธอร์แลนด์ที่อาศัยอยู่ ณ ประเทศอินโดนีเซียคนนี้ ต้องการย้อนรำลึกถึงความทรงจำทางวัฒนธรรมและ การเดินทางของวัฒนธรรมที่ปรากฏในผ้าบาติก โดยการสร้างผลงานศิลปะจัดวาง (Installation Art) ทำเบ็ดตกปลาขนาดใหญ่กว่าปกติ จำนวน 10 คัน ติดตั้งเบ็ดไว้ที่ท่าเรือท่าเลบนเกาะกลาง ปลายสายของเบ็ดตกปลาเกี่ยวเข้ากับชุดเสื้อผ้าแพนซีที่ศิลปินตัดเย็บจากผ้าบาติกและเปลือกหอยที่ถูกร้างจากร้านอาหาร และ

เปลือกหอยที่พบเจอได้ตามชายหาดของเกาะกลาง ศิลปินตั้งใจซ่อนชุดไว้ใต้น้ำ เมื่อผู้ชมต้องการจะดูผลงาน จะต้องยกคันเบ็ดขึ้นเพื่อให้เห็นชุดแฟนซีที่ถูกซ่อนไว้

ภาพที่ 48 ผู้ช่วย Mella Jaarsma ขณะสร้างสรรค์ผลงาน ณ คัดถึง คอทเทจ โฮมสเตย์ เกาะกลาง
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 49 Mella Jaarsma ขณะหาวัสดุที่จะมาใช้สร้างสรรค์ผลงานจากกระชังปลา ณ เกาะกลาง
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 50 ศิลปินกับผลงาน Silver Souls (ซ้าย) ผลงาน Silver Souls ณ จุดจัดแสดงบริเวณท่าเรือท่าเล เกาะกลาง

ที่มา: <https://ocac.go.th/>

- การทำเรือหัวโทงจำลอง “กลุ่มเรือหัวโทงจำลอง” ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลคลองประสะงค์ เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตเรือหัวโทงจำลองเป็นสินค้าที่ระลึกเพื่อจำหน่าย จนกลายเป็นสินค้า OTOP ระดับ 4 ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดกระบี่ ชุมชนเกาะกลางเป็นชุมชนที่มีความผูกพันกับเรือหัวโทง โดยในสมัยก่อนชาวประมงที่เกาะกลางจะใช้เรือหัวโทงเป็นพาหนะสำคัญในการออกเรือหาปลา เรือหัวโทงดั้งเดิมมีขนาดตั้งแต่ 7 – 10 เมตร หัวเรือจะงอนสูงขึ้นไปเพื่อสู้กับคลื่นลมแรงในทะเล และด้วยภูมิปัญญาของช่างต่อเรือจึงออกแบบหัวเรือให้แอ่นงอนเชิดสูงเพื่อแหวกคลื่นได้ดีและน้ำทะเลไม่ทะลักเข้าเรือ อีกทั้งยังใช้เป็นอุปกรณ์บอกทิศทางสำหรับคนขับเรือเพื่อให้พุ่งตรงไปยังเป้าหมายได้ดี

ภาพที่ 51 ร้านค้ากลุ่มเรือหัวโทงจำลอง

ที่มา : <https://www.thairath.co.th/lifestyle/travel/668901>

ภาพที่ 52 เรือหัวโทงจำลอง

ที่มา : <https://www.thairath.co.th/lifestyle/travel/668901>

ด้วยรูปร่างที่มีเอกลักษณ์ ประกอบกับเรื่องราวและความเป็นมาของเรือหัวโทงที่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนเมืองกระบี่ ทำให้ศิลปินใน Thailand Biennale, Krabi 2018 เกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับเรือหัวโทง ดังที่ Luxury Logico กลุ่มศิลปินจากประเทศไต้หวัน ได้สร้างสรรค์ผลงาน “Voyage in Time” พวกเขาได้สร้างผลงานศิลปะแบบจัดวาง (Installation Art) ออกมาในรูปแบบเรือหัวโทงที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเรือหัวโทงที่พบเห็นทั่วไป ศิลปินได้ใช้เทคนิคการปรับแต่งภาพถ่ายในคอมพิวเตอร์ ยึดรูปถ่ายเรือหัวโทงให้ดูเหมือนการถ่ายภาพในโหมดพาโนรามาในสมาร์ทโฟน ที่เมื่อถ่ายด้วยโหมดนี้แล้วจะเกิดภาพของวัตถุหรือภูมิทัศน์ที่เป็นริ้วๆ จากนั้นศิลปินนำภาพร่างเรือหัวโทงที่ยืดขยายแล้วมาสร้างโมเดล 3 มิติ โดยใช้เทคโนโลยีการพิมพ์ 3 มิติ หลังจากนั้นศิลปินจึงเดินทางลงพื้นที่เพื่อสร้างเรือหัวโทง โดยร่วมทำงานกับช่างต่อเรือในชุมชน Luxury Logico เดินทางไปพบกับบังเสน หรือ หมาดเหอบ กุลมาศ เป็นช่างต่อเรือหัวโทงผู้มีประสบการณ์ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมงานให้เป็นไปตามแบบที่ศิลปินต้องการ ขนาดจริงของเรือที่สร้างเสร็จแล้วมีความยาวถึง 24 เมตร

ภาพที่ 53 บังเส้นและโมเดลผลงานศิลปะ Voyage in Time ของกลุ่มศิลปิน Luxury Logico
ด้านหลังคือผลงานจริงที่กำลังสร้างสรรค์โดยช่างอู่บังเส้น

ที่มา: <https://www.facebook.com/happeningmagazine/posts/10161045948561337/>

ภาพที่ 54 ผลงาน Voyage in Time ที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ติดตั้ง ณ จุดจัดแสดงบริเวณริมแม่น้ำ
กระบี่ ในสวนสาธารณะธารา

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 55- 56 บรรยากาศวันที่นำเรือหัวโทง ผลงาน Voyage in Time ที่เสรีจสมบูรณแล้วปล่อย
ลงแม่น้ำ

ที่มา: กรแก้ว นกแก้ว

ภาพที่ 57- 58 ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันนำผลงาน Voyage in Time ลงแม่น้ำ

ที่มา: Ken Chen

นอกจาก Luxury Logico ยังมีศิลปินร่วมสมัยของไทย **ยูริ เกนสาคุ** สร้างสรรค์ผลงาน Nagabi Transferry / นาวาพญานาคแห่งกระบี่ เธอได้นำเรือหัวโทงขนาดเท่าเรือหัวโทงปกติ ทั่วไปมาวาดและออกแบบลวดลายทั้งภายนอกและภายใน ยูริออกแบบตัวละครต่าง ๆ ที่ตีความจากนิทานพื้นบ้านของจังหวัดกระบี่ แต่อยู่ในรูปแบบ Pop Art ตามที่เธอถนัด และออกแบบส่วนหัวของเรือใหม่โดยเปลี่ยนเป็นหัวพญานาคแบบ Pop Art สีสดใสไล่ทำจากไฟเบอร์กลาส และบนหลังคามีภาพวาดตัดปะรูปยักษ์ สื่อถึงตำนานของพญานาคและยักษ์ที่อยู่คู่จังหวัดกระบี่ ผลงานของยูริเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับศิลปะร่วมสมัย ผลงานที่ดูผิวเผินอาจเป็นเพียงงาน Pop Art สีสดใสชิ้นหนึ่ง ทว่างานของยูริได้แฝงไว้ซึ่งเนื้อหาและเรื่องราวที่มีคุณค่าของพื้นที่จังหวัดกระบี่

ภาพที่ 59-60- 61 ผลงาน Nagabi Transferry / นาวาพญานาคแห่งกระบี่ โดย ชุรี เกนสาคุ
ที่มา : ผู้วิจัย

เขานานน้ำ

เขานานน้ำตั้งอยู่ในพื้นที่ของตำบลคลองประสงค์ จึงเป็นพื้นที่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ ลักษณะทางกายภาพของเขานานน้ำเป็นภูเขาหินปูนสองลูก สูงประมาณ 100 เมตร ขนาบแม่น้ำกระบี่ด้านหน้าตัวเมือง เป็นภูมิทัศน์ที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของเมืองกระบี่ การเดินทางสามารถไปเที่ยวชมได้โดยเช่าเรือหัวโทงที่ทำเรือเจ้าฟ้า ใช้เวลาเดินทางประมาณ 15 นาทีจากตัวเมือง

เขานานน้ำมีถ้ำเขานานน้ำ ตั้งอยู่ในภูเขาลูกขวา (มองจากเมืองกระบี่) เมื่อถึงเขานานน้ำจะพบว่ามีบันไดปูนสำหรับให้นักท่องเที่ยวเดินขึ้นไป ภายในเป็นถ้ำโปร่ง มีโพรงแสงสว่างภายนอกส่องเข้ามาในถ้ำ มีหินงอก หินย้อย และเส้นทางชมศิลปวัตถุ (ทำเทียม) ที่นักโบราณคดี นักธรณีวิทยา นักมานุษยวิทยา เคยเข้ามาสำรวจพบร่องรอยหลักฐานเศษภาชนะดินเผาประเภทหม้อสามขา โครงกระดูกมนุษย์โบราณ ฯลฯ เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่พักอาศัยของมนุษย์มาหลายยุคสมัยตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์มาจนถึงยุคประวัติศาสตร์ ต่อเนื่องสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และที่ 2

ความน่าสนใจอีกประการของจังหวัดกระบี่ที่ผู้วิจัยพบเจอจากการเก็บข้อมูลคือการที่จังหวัดกระบี่มีเรื่องเล่าและตำนานจำนวนมาก ซึ่งตำนานเหล่านี้มักถูกนำมากล่าวถึงเมื่อพูดถึงภูมิทัศน์และภูมิประเทศของจังหวัดกระบี่ การมีอยู่ของยักษ์และพญานาคเป็นเสมือนตัวละครหลักของตำนานจังหวัดกระบี่ เขานานน้ำก็เช่นเดียวกัน จากคำบอกเล่าของประดิษฐ์ จันทร์ทอง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดกระบี่ และนิวัฒน์ วัฒนยมนาพร เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ระหว่างการลงพื้นที่ถ้ำเขานานน้ำเพื่อพัฒนาการสร้างสรรคผลงานของศิลปินชาวใต้หัว

Tu Wei – Cheng ผู้วิจัยได้รับฟังตำนานว่า เมื่อกาลล่วงถึงเขาขนานน้ำ ในมุกคติชนจะมีตำนานและนิทานพื้นบ้านที่ผูกพันกับชื่อดำบลกระบี่น้อยและกระบี่ใหญ่ เรื่องราวที่คนท้องถิ่นเล่าถ่ายทอดต่อกันมา เรื่องราวมีอยู่ว่าสมัยก่อนนั้นมียักษ์อยู่ต้นหนึ่งแปลงกายเป็นมนุษย์ ไปรักชอบกับลูกสาวเจ้าเมือง แต่ลูกสาวเจ้าเมืองกลับมีใจให้หนุ่มชาวบ้านธรรมดาแต่เป็นผู้มีวิชาอาคมเก่งกล้า วันหนึ่งทั้งยักษ์และมนุษย์มาเจอกันแต่ไม่สามารถตกลงกันได้จึงใช้ดาบต่อสู้กัน ผลการต่อสู้คือทั้งมนุษย์และยักษ์เสียชีวิต ดาบของยักษ์ซึ่งมีขนาดใหญ่และหนักมากได้ตกอยู่ที่บริเวณนั้น เป็นที่มาของชื่อดำบลกระบี่ใหญ่ในปัจจุบัน ส่วนดาบของมนุษย์มีขนาดเล็กกว่าจึงลอยไปตกในจุดที่ไกลออกไปอีกฟาก เป็นที่มาของชื่อดำบลกระบี่น้อยในปัจจุบัน ทั้งยักษ์และมนุษย์กลายเป็นภูเขาคอนละลูก เมื่อมองภูเขาลูกโตเสมือนเป็นร่างของยักษ์ ภายในถ้ำเป็นรูโพรงขนาดใหญ่และมีหินงอกชะงูดขึ้นไปตรงยังโพรง ดูเหมือนหน้าอกยักษ์ที่ถูกแทงทะลุโดยดาบของมนุษย์ที่มีวิชาอาคมส่วนภูเขาลูกเล็กเป็นร่างของมนุษย์ ภูเขาทั้งสองลูกตั้งอยู่คนละฝั่ง ขนานโดยแม่น้ำกระบี่

ภาพที่ 62-63 บรรยากาศขณะ Tu Wei - Cheng ลงพื้นที่ถ้ำเขาขนานน้ำ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และสื่อมวลชน

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 64 Tu Wei - Cheng และ David Macrailld ขณะวัดพื้นที่ภายในถ้ำเขาชนาน้ำ
ที่มา : ผู้วิจัย

หลังจาก Tu Wei - Cheng ศิลปินชาวไต้หวันได้เข้าร่วมกิจกรรม Artist Site Visit ณ จังหวัดกระบี่ เขาสนใจในประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนานของจังหวัดกระบี่เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานที่ Tu Wei - Cheng ที่ใช้เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนออกมาในผลงานศิลปะที่มีความผสมผสานทางวัฒนธรรมของยุคโลกาภิวัตน์ โดยเขามักจะสร้างสรรค์ผลงานที่สร้างความคลุมเครือระหว่างความเป็นจริงและประวัติศาสตร์ที่ศิลปินจินตนาการขึ้นใหม่ เป็นการทลาย “ที่ว่างและเวลา” (space-time) ลงอย่างสิ้นเชิง เขามักจะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางและศิลปะจัดวางเฉพาะที่ โดยการจำลองโบราณวัตถุขึ้นใหม่แต่หากพิจารณาวัตถุใกล้ ๆ จะพบว่าเป็นสิ่งของในยุคปัจจุบัน เช่น กล้องถ่ายรูป อุปกรณ์และชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ฯลฯ ผลงานของเขาจึงแสดงให้เห็นการรวมกันของมิติเวลาทั้งปัจจุบัน อดีต และอนาคต เกิดเป็นโลกคู่ขนานที่ผู้ชมสามารถชื่นชมและสะท้อนกลับมาให้นึกถึงเรื่องราวของตนเองได้

ผลงาน Giant Ruins เป็นผลงานศิลปะจัดวางที่ผ่านการตีความเรื่องราวและตำนานของยักษ์และพญานาค ซึ่งเป็นตัวละครในตำนานที่อยู่คู่จังหวัดกระบี่มาตั้งแต่อดีต นำมาตีความใหม่ตามจินตนาการของศิลปิน โดย Tu Wei - Cheng ได้สร้างโครงกระดูกมนุษย์ขนาดใหญ่เป็นตัวแทนของยักษ์ ความสูงประมาณ 6.5 เมตร และโครงกระดูกของงูยักษ์หรือพญานาคที่พันอยู่รอบตัวยักษ์ นำมาจัดวางในบริเวณถ้ำเขาชนาน้ำ ปรับแต่งพื้นที่ให้เสมือนว่าเป็นพื้นที่ที่มีการขุดค้นพบทางโบราณคดี ตกแต่งบริเวณโดยรอบด้วยวัตถุที่เป็นการจำลองขึ้นว่าเป็นโบราณวัตถุ ซึ่งอันที่จริงแล้วเป็นข้าวของเครื่องใช้ที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน เป็นสิ่งของที่คนไทยในไต้หวันนำติดตัวมาเพื่อเข้าร่วมทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และศิลปะกับศิลปินที่ประเทศไต้หวัน

นอกจากนี้ Tu Wei - Cheng ได้เพิ่มเติมผลงานแนวโบราณคดีชิ้นนี้ด้วยการสร้างข่าวปลอม (fake news) เกี่ยวกับการขุดค้นพบครั้งสำคัญทางประวัติศาสตร์ สร้างเรื่องราวของนักโบราณคดีที่ไม่มีอยู่จริง ข้อมูลที่ปรากฏเป็นการแต่งขึ้นเพื่อสร้างกระแสทางสื่อสังคมออนไลน์ให้มีการพูดถึง การตั้งคำถาม การถกเถียงที่มีที่มาจากผลงานศิลปะชิ้นนี้ ภายหลังจากที่ศิลปินวิดีโอได้เผยแพร่ออกไป มีการถกเถียงและการวิพากษ์วิจารณ์เกิดขึ้นจากหลายฝ่ายในสังคมไทยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ กลุ่มที่เข้าใจและสนใจในศิลปะร่วมสมัยมองว่าผลงานชิ้นนี้มีความน่าสนใจทั้งเรื่องแนวคิด เนื้อหา วิธีการ รูปแบบ และเทคนิคในการสร้างสรรค์ เป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นใจความสำคัญของศิลปะร่วมสมัยที่นำเอาความรู้จากศาสตร์อื่น ๆ มาผสมผสานเข้ากับศิลปะ ทำให้ศิลปะร่วมสมัยสามารถสื่อสารไปได้ไกลกว่าศิลปะรูปแบบอื่น ๆ ในอีกด้านหนึ่งเป็นกลุ่มของผู้ที่ไม่ได้สนใจในศิลปะแต่เปิดใจกับสิ่งนี้ด้วยมองว่าโดยแท้จริงแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการสร้างสรรคโดยศิลปิน อย่างไรก็ตาม การวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงลบที่เกิดขึ้น เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นการรับรู้ (perception) ด้านศิลปะและประวัติศาสตร์ของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์ในด้านใด ผู้วิจัยมีความเห็นว่าไม่ใช่เรื่องผิดแต่อย่างใด สิ่งสำคัญและความท้าทายสำหรับหน่วยงานผู้จัดเปียนนาเด่และงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยอื่น ๆ คือผู้การที่จะสามารถทำให้ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นกรณีศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้และเปิดมุมมองใหม่สำหรับสังคมโดยรวมเกี่ยวกับศิลปะและศิลปะร่วมสมัยได้อย่างไร และนอกเหนือจากความรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย ภัณฑารักษ์จะสามารถต่อยอดไปสู่ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของพื้นที่ได้อย่างไร การต่อยอดทางความรู้ไปยังศาสตร์วิชาอื่น ๆ จะเป็นการยกระดับการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยให้มีเนื้อหา (content) ที่มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 65-66 Tu Wei – Cheng กับผลงาน Giant Ruins ณ ถ้าเขาชานาน้ำ
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 67 ของใช้ในปัจจุบันที่ศิลปินนำมาสร้างสรรค์ให้มีลักษณะคล้ายกับโบราณวัตถุส่วนหนึ่งของผลงาน Giant Ruins

ที่มา : ผู้วิจัย

อ่าวนาง – หาดนพรัตน์ธารา

อ่าวนางหรือหาดอ่าวนาง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่มีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เป็นเว้าอ่าวยาวประมาณ 6 กิโลเมตร ทิวทัศน์โดยรอบเป็นภูเขาหินปูน อ่าวนาง ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองกระบี่มาประมาณ 20 กิโลเมตร สามารถเดินทางมาได้โดยการโดยสารรถประจำทางจากหน้าห้างไวก้อ่าวนางเป็นที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อมากที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดกระบี่ เนื่องจากความสวยงามแปลกตาของธรรมชาติที่มีทั้งทะเล ชายหาด ภูเขาหินปูน หน้าผาหินปูน นอกจากนี้ยังเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถลงเรือเพื่อเดินทางไปเที่ยวชมเกาะต่าง ๆ ได้ เช่น เกาะปอดะ หาดไร่เลย์ หาดพระนาง ทะเลแหวก เกาะห้อง ฯลฯ

ปัจจุบันถนนโค้งเรียบริมอ่าวทะเลของหาดอ่าวนาง เป็นจุดที่พลุกพล่านไปด้วยนักท่องเที่ยวและร้านค้า และเป็นแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืน อ่าวนางมีที่พัก โรงแรม รีสอร์ทในทุกระดับ เพื่อบริการนักท่องเที่ยว และติดกับหาดอ่าวนาง หาดใกล้เคียงซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลและบรรยากาศที่แตกต่างกัน ได้แก่ หาดนพรัตน์ธารา หาดคลองม่วง และหาดทับแขก ซึ่งเป็นหาดที่มีบรรยากาศเงียบสงบ

ดังนั้น การจัดแสดงผลงานศิลปะในพื้นที่อ่าวนางจึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของศิลปินและภัณฑารักษ์ เนื่องจากเป็นการต่อสู้กันระหว่างศิลปะกับบริบทของพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการที่ยากต่อการส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงาน อย่างไรก็ตาม Tran Luong ศิลปินชาวเวียดนามสามารถแก้ไขข้อนี้ได้เป็นอย่างดีใน ศิลปินเวียดนามมากประสบการณ์ได้สร้างผลงานที่มีชื่อ About the Hiding of the Giant Jellyfish เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวที่นิยม

เดินเท้าบนถนนเลียบชายหาดอ่าวนางทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน ศิลปินได้สร้างผลงาน site – specific art โดยเปลี่ยนทางเดินเท้าธรรมดาให้กลายเป็นทางเดินเท้าที่นุ่มยวบ มองด้วยตาเปล่าจะไม่สามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ปรากฏตรงหน้าคือผลงานศิลปะ แต่เมื่อนักท่องเที่ยวเดินเหยียบย่ำลงไปบนพื้นยวบจะพบว่านี่คือผลงานศิลปะที่สร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้กับผู้ชม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการชมผลงานคือความนุ่มยวบที่คล้ายกับการเหยียบลงไปบนเมฆกะพรวน ตัวใหญ่ในดินแดนมหัศจรรย์ นอกจากนี้ เขายังได้วางเซ็นเซอร์ไวท์ที่พื้น เมื่อเซ็นเซอร์ทำงานจะเกิดเสียงแปลกประหลาดขึ้นเพื่อเป็นการปลุกเร้าความรู้สึกของผู้ชม แนวคิดหรือปรัชญาที่ศิลปินได้แฝงไว้ในผลงานนี้คือการสร้างสภาวะสมดุลเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น สิ่งมีชีวิตล้วนต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัว ดังเช่นการเดินเหยียบลงบนพื้นทางเดินที่นุ่มยวบอย่างกะทันหัน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน แต่หากเราสามารถรักษาสมดุลไว้ได้ ก็จะสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้

ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ เชื่อมโยงกับบริบททางสิ่งแวดล้อม และทำให้ผลงานสามารถอยู่กับพื้นที่ที่มีบรรยากาศของความพลุกพล่านออกมาได้อย่างน่าสนใจ ผลงานนี้จะสมบูรณ์แบบใดก็ต่อเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม นับเป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่หลุดออกจากขอบเขตข้อจำกัดของขนบเดิมและทำให้ศิลปะออกไปพบกับผู้คน

ภาพที่ 68 ผลงาน About the Hiding of the Giant Jellyfish โดย Tran Luong จัดแสดง ณ
ทางเดินริมชายหาดอ่าวนาง
ที่มา : ผู้วิจัย

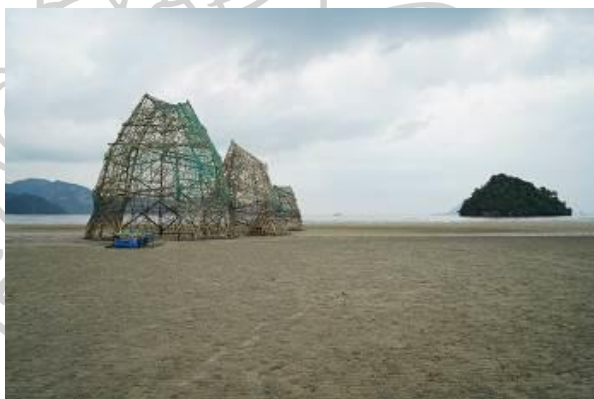
ภาพที่ 69- 70 นักท่องเที่ยวขณะเหยียบลงบนผลงาน About the Hiding of the Giant Jellyfish
ที่มา : ผู้วิจัย

หาดนพรัตน์ธารา

หาดนพรัตน์ธารา ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา – หมู่เกาะพีพี เป็นชายหาดที่มีภูมิทัศน์สวยงาม หาดทรายสีขาวอมน้ำตาลอ่อนปนเทาเนื้อเนียนละเอียดโค้งเป็นแนวยาวประมาณ 3 กิโลเมตร มีทิวสนเรียงตามแนวชายหาด ชาวกระบี่ส่วนใหญ่จะเรียกหาดนี้ว่า “หาดคลองแห้ง” เพราะช่วงเวลาน้ำลงจะมองเห็นหาดทรายทอดเหยียดลงไปในทะเลเป็นระยะทาง 2 – 3 กิโลเมตร ทำให้ช่วงน้ำลงจนแห้งสามารถเดินไปยังเกาะเล็ก ๆ บริเวณหน้าชายหาดได้ หาดนพรัตน์ธาราได้รับความนิยมจากชาวกระบี่ที่ครอบครัวมักพาลูกหลานมาเล่นน้ำและนั่งพักผ่อนริมชายหาด นอกจากนี้หาดนพรัตน์ธารายังเป็นท่าเรือศูนย์กลางไปเที่ยวตามเกาะต่าง ๆ ของจังหวัดกระบี่

ผลงานที่จัดแสดงในบริเวณหาดนพรัตน์ธารามีจำนวน 4 ชิ้น มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ในแง่มุมแตกต่างกัน ทั้งด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวิถีชีวิต และด้านปรัชญา การจัดแสดงผลงานในพื้นที่ความดูแลของอุทยานแห่งชาติต้องได้รับอนุญาตจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชก่อนเป็นลำดับแรก เงื่อนไขสำคัญคือผลงานจะต้องไม่ทำลายระบบนิเวศ ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในพื้นที่ ดังนั้น นิทรรศการในบริเวณนี้จะมีเนื้อหาที่เน้นเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังเช่นผลงานของ MAP Office ศิลปินคู่สามีภรรยาชาวโมร็อกโกที่อาศัยและทำงานในประเทศฮ่องกงมาหลายสิบปี ทั้งคู่สร้างสรรค์ผลงานชื่อ Ghost Island แปลความหมายตามตัวอักษรได้ว่า “เกาะผี” ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับศิลปินทั้งคู่ ณ สตูดิโอของพวกเขาที่ฮ่องกง ศิลปินคู่นี้มีความสนใจการสร้างผลงานที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับหลายองค์ความรู้ ทั้งสถาปัตยกรรม ภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและชุมชน นอกจากนี้ทั้งคู่หลงใหลในการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับทะเล หมู่เกาะ ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคน ผลงาน Ghost Island เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากการที่ทั้งคู่ได้ทำงานร่วมกับชุมชนในฮ่องกง พวกเขาดำน้ำเพื่อเก็บขยะขึ้นมาจากท้องทะเล และกิจกรรมนี้ทำให้ทั้งคู่ได้พบว่าขยะในทะเลจำนวน

มากเกิดขึ้นจาก “การประมงผี” หรือ Ghost Fishing วิธีชีวิตชาวประมงได้ก่อให้เกิดขยะที่เกิดจากตาข่ายดักปลาและเศษอวนจำนวนมากที่ถูกทิ้งลงทะเล เศษอวนและตาข่ายเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศใต้ทะเล เป็นอันตรายต่อสัตว์ทะเลหลายชนิด โดยเฉพาะปลาและเต่า ศิลปินทั้งคู่พบว่าการประมงผีในทะเลอันดามันได้ส่งผลกระทบต่อทางธรรมชาติเช่นกัน พวกเขาจึงสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ขึ้นโดยทำงานร่วมกับชุมชนชาวประมงจากหมู่บ้านชาวเล ดำน้ำลงไปเก็บเศษตาข่ายและเศษอวน ที่พวกเขาเรียกกันว่า Ghost Nets ขึ้นมาจากทะเลอันดามันรอบจังหวัดกระบี่ แล้วนำมาสร้างเป็นหมู่เกาะที่ทำจากโครงสร้างไม้ไผ่ที่มีความสูง 6 เมตร เพื่อให้สิ่งที่มองไม่เห็นอย่างเช่นอวนผี หรือ Ghost Nets ได้ปรากฏขึ้นต่อสายตาคนทั่วไป ผลงานติดตั้งอยู่บนพื้นที่ชายหาดนพรัตน์ธาราที่น้ำทะเลขึ้นถึง เมื่อช่วงเวลาน้ำขึ้นจะมองเห็นเหมือนหมู่เกาะกลมกลืนไปกับภูมิทัศน์ของเกาะน้อยใหญ่ที่อยู่ไกลออกไป แต่พอน้ำลด ผู้ชมสามารถเดินไปถึง Ghost Island และเข้าไปสู่ภายในเกาะได้ นอกจากนี้ศิลปินได้นำวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่คือการเขียนคำอธิษฐานลงบนแผ่น “อะมะ” หรือแผ่นไม้ขนาดเล็กมาผสมผสานเข้ากับผลงาน เพื่อให้ผู้เข้าชมได้เขียนคำอธิษฐานแล้วนำไปแขวนไว้กับ Ghost Island งานชิ้นนี้ได้รับความนิยมนจากนักท่องเที่ยว และเป็นงานที่สื่อเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมในทะเลได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 71- 72- 73 ผลงาน Ghost Island โดย MAP Office จัดแสดง ณ หาดนพรัตน์ธารา
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 74 ผลงาน Ghost Island ถ่ายจากมุมสูง

ที่มา : MAP Office

ภาพที่ 75 แผ่นไม้ “อะมะ” ที่ผู้ชมเขียนคำอธิษฐานและนำมาแขวนภายใน “Ghost Island”

ที่มา : MAP Office

หาดไร่เล หาดอ่าวพระนาง เกาะปอดะ

หาดไร่เลตั้งอยู่ใน ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ อยู่ในเขตพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา - หมู่เกาะพีพี มีภูมิประเทศเป็นหาดทรายสีขาวละเอียด ริมโตรกผาหินปูน หาดไร่เล ประกอบด้วยหาดทรายซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือหาดไร่เลตะวันออก (หาดน้ำเมา) และหาดไร่เลตะวันตก ซึ่งเป็นหาดที่ได้รับความนิยมเนื่องจากน้ำทะเลใส หาดทราย

สวย และยังเป็นจุดชม พระอาทิตย์ตก หาดไร่เลตะวันตกและตะวันตกมีโขดหินคั่นระหว่างหาดทั้งสอง บริเวณที่นิยมเป็นผาคือบริเวณไร่เลตะวันออก อ่าวต้นไทร และถ้ำพระนาง

หาดไร่เล หาดอ่าวพระนาง หาดน้ำเมา หาดทั้ง 3 แห่งนี้ ไม่สามารถเดินทางโดยรถยนต์ได้เนื่องจากมีภูเขาที่ล้อมรอบ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแหลมที่ยื่นออกไปในทะเล (peninsula) การเดินทาง เข้าถึงต้องเช่าเรือจากอ่าวนาง หาดนพรัตน์ธารา หรืออ่าวน้ำเมา

ตำนานและเรื่องเล่า

จังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดที่มีความเชื่อ เรื่องเล่า และตำนานซึ่งถูกผูกเข้ากับสถานที่ทางธรรมชาติหลากหลายตำนาน สถานที่ที่กล่าวถึงในตำนานเป็นสถานที่ที่ปรากฏอยู่จริงตามธรรมชาติ ตำนานถ้ำพระนางนับเป็นอีกหนึ่งตำนานที่แต่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์ของสถานที่ที่มีอยู่ก่อนแล้ว ถ้ำพระนางเป็นถ้ำขนาดเล็ก ตั้งอยู่ริมทะเลปลายชายหาดด้านทิศใต้ของหาดอ่าวพระนาง ภายในถ้ำเป็นที่ตั้งของศาลพระนางซึ่งคนท้องถิ่นนิยมนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาสักการบูชา

“ถ้ำพระนาง” คือ หนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตำนานโบราณที่กล่าวถึงเรื่องราวของความรัก การหักหลัง ความแค้นและคำสาป เรื่องราวตามตำนานเริ่มต้นขึ้นจากครอบครัวตายมดิง ต้องการมีลูกจึงไปวิงวอนขอให้พญานาคประทานลูกให้ พญานาคตอบตกลงแต่ก็ตั้งเงื่อนไขว่าหากครอบครัวตายมดิงมีลูกสาว จะต้องให้แต่งงานกับลูกชายของตน ต่อมาครอบครัวตายมดิงได้มีลูกสาวคนหนึ่งเป็นลูกสาวชื่อว่า “นาง” นางเติบโตขึ้นจนเกิดความรักตามประสาหนุ่มสาวกับลูกชายครอบครัวตาวาปราบ ชื่อว่า “บุญ” ในที่สุดครอบครัวตายมดิงและครอบครัวตาวาปราบจึงจำเป็นต้องจัดงานแต่งงานให้กับนางและบุญ ทั้ง ๆ ที่ไม่เต็มใจ เมื่อพญานาคได้ทราบข่าวก็โกรธแค้นที่ครอบครัวตายมดิงไม่รักษาสัญญาที่จะให้ลูกสาวแต่งงานกับลูกชายของตน ในวันงานแต่งงานพญานาคจึงจำแลงกายเป็นมนุษย์เข้าอาละวาดแย่งชิงตัวนาง ฤๅษีซึ่งบำเพ็ญตบะอยู่ได้ออกมาห้ามปรามแต่ก็ไม่เป็นผล สุดท้ายฤๅษีจึงสาปทุกอย่างให้กลายเป็นหิน เรือนหอกกลายเป็น “ถ้ำพระนาง” ชาวเหนียววอนกลายเป็น “สุสานหอยล้านปี” ชาวของเครื่องใช้ต่าง ๆ กลายเป็น “เกาะหม้อ” “เกาะทับ” และเกาะอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงกัน ส่วนพญานาคได้กลายเป็น “เขาหางนาค หรือ เขาหงอนนาค” ในปัจจุบัน (ที่มา : <https://www.thongteaw.com/>)

จากตำนานเรื่องราวความรัก ได้สื่อสารออกมาในผลงานศิลปะร่วมสมัยที่มีชื่อว่า Story of Love โดยวิโชค มุกดามณี ศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมโลหะกึ่งนามธรรมที่มีรูปทรงของสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธีแต่งงานและชบวนแห่ขันหมาก โครงสร้างประติมากรรม 10 เศา ความสูง 4 เมตร ติดตั้งบนชายหาดริมฝั่งแม่น้ำกระบี่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ตัวศิลปินมองว่าเป็นรอยต่อระหว่างผืนน้ำกับแผ่นดิน ระหว่างโลก จินตนาการกับโลกความเป็นจริง ระหว่าง

ธรรมชาติกับมนุษย์ ประติมากรรมสีสดใสในสีโทนแดง ส้ม ชมพู มีลวดลายที่สะท้อนความเป็นไทย ถูกจัดวางคู่กันกับขนาดใหญ่ที่ภายในถาดมีวัตถุรูปทรงนามธรรมหลายชิ้นจัดวางอยู่在那นั้น ความสดใสประกอบกับลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ของไทยที่ปรากฏในผลงานชุดนี้ให้ความรู้สึกเป็นมิตรและเชื้อเชิญให้ผู้ชมโดยเฉพาะคนไทยได้เข้าไปค้นหาเรื่องราวที่อยู่เบื้องหลังการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้

ภาพที่ 76 ผลงาน Story of Love โดย วิชิต มุกตามณี จัดแสดง ณ ชายหาดริมแม่น้ำกระบี่
ที่มา : <https://www.zipeventapp.com/e/plan-trip-thailand-biennale-krabi>

ผลงาน PHRA – NANG / พระ – นาง สร้างสรรค์โดยชูศักดิ์ ศรีขวัญ เป็นอีกหนึ่งผลงานที่ได้รับแรงบันดาลใจจากตำนานอันโด่งดังของจังหวัดกระบี่ เขาได้สร้างผลงานสามมิติเป็นรูปพญานาคจระเข้ เปลือกหอย และอาศรมของฤๅษี จัดวางตามแนวทางเดินบนผนังถ้ำพระนาง ตัวละครต่างๆ ในตำนานได้รับการสร้างสรรค์ใหม่ให้มีสีสันสดใส โดยใช้วัสดุหลายชนิดทั้งไม้ พลาสติก ผ้า และเหล็ก ผลงานจึงมีความโดดเด่น หลุดออกมาจากความเป็นธรรมชาติของพื้นที่โดยรอบ

ภาพที่ 77 ประติมากรรมรูปพญานาคและศาลาไทย ผลงาน PHRA – NANG / พระ – นาง
โดยชูศักดิ์ ศรีขวัญ จัดแสดง ณ ถ้ำพระนาง
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 78- 79 ประติมากรรมรูปจระเข้ (ซ้าย) งูยักษ์และพญานาค (ขวา) บริเวณถ้ำพระนาง
ที่มา : ผู้วิจัย

8.2 อำเภออ่าวลึก

ภาพที่ 80 แผนที่แสดงพื้นที่อำเภอเมืองกระบี่ (สีแดงเข้ม)

ที่มา : http://demo-cv.com/demoweb/krabi/amphur_map

อำเภออ่าวลึกตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอทับปุด (จังหวัดพังงา) และอำเภอปลายพระยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอปลายพระยาและอำเภอเขาพนม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองกระบี่ทางบก และติดต่อกับอำเภอเกาะยาว (จังหวัดพังงา) ทางอ่าวพังงา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองพังงา (จังหวัดพังงา) ทางอ่าวพังงา และติดต่อกับอำเภอทับปุด (จังหวัดพังงา) ทางบก

อำเภออ่าวลึกแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 ตำบล 51 หมู่บ้าน ได้แก่

1. อ่าวลึกใต้ 7 หมู่บ้าน
2. แหลมสัก 6 หมู่บ้าน
3. นาเหนือ 7 หมู่บ้าน
4. คลองหิน 5 หมู่บ้าน
5. อ่าวลึกล้อย 6 หมู่บ้าน
6. อ่าวลึกเหนือ 6 หมู่บ้าน
7. เขาใหญ่ 5 หมู่บ้าน
8. คลองยา 6 หมู่บ้าน
9. บ้านกลาง 4 หมู่บ้าน

อำเภออ่าวลึกมีพื้นที่ประมาณ 773 ตารางกิโลเมตร อำเภออ่าวลึกเดิมได้รับการจัดตั้งเป็นแขวงเมือง เรียกว่า "แขวงปากลาว" ที่ตั้งอยู่บริเวณตำบลนาเหนือในปัจจุบัน เป็นที่ตั้งชุมชนเดิมตั้งแต่สมัยพระปลัดเมืองนครศรีธรรมราช ได้มาตั้งเพนียดจับช้างป่าที่แขวงปากไส ต่อมาได้เปลี่ยนจากแขวงปากลาวตั้งเป็นอำเภอ ชื่อว่า "อำเภอปากลาว" ตั้งอยู่บริเวณตำบลนาเหนือ โดยมีขุนมโนทิพย์ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอคนแรก ต่อมาพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) สถาปนาภิบาลมณฑลภูเก็ต ซึ่งปกครองเขตอำเภอปากลาวด้วย เห็นว่าสถานที่ตั้งอำเภอปากลาวขณะนั้น สถานที่ตั้งไม่อยู่ศูนย์กลางของชุมชน ตลอดจนการคมนาคมไม่สะดวก จึงให้ย้ายที่ทำการอำเภอปากลาวไปอยู่ที่ในท้องที่ตำบล อ่าวลึกใต้ ซึ่งเป็นชุมชนหนาแน่น และให้เปลี่ยนชื่ออำเภอใหม่เป็น "อำเภออ่าวลึก" เมื่อปี พ.ศ. 2460 (ที่มา : เว็บไซต์ที่ว่าอำเภออ่าวลึก เข้าถึงได้จาก <http://www.aoluek.go.th/content/information/2>)

แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงได้รับความนิยมในอำเภออ่าวลึกคือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เนื่องจากพื้นที่อำเภออ่าวลึกมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นป่าดงดิบ ป่าชายเลน และป่าพรุ มีภูเขาหินปูนสูงใหญ่ มีถ้ำหินปูนที่สวยงามและมีความสำคัญประวัติศาสตร์เนื่องจากเป็นแหล่งภาพเขียนสีของมนุษย์โบราณยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถพบเจอได้ในหลายถ้ำ

น้ำตกธารโบกขรณี

น้ำตกธารโบกขรณีตั้งอยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ชื่อธารโบกขรณี เป็นชื่อของน้ำตกในส่วนที่เป็นที่ตั้งของอุทยาน ซึ่งแต่เดิมตัวน้ำตกเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวบ้านมานานหลายสิบปี แต่เดิมมีชื่อว่า "ธารอโศก" มีลักษณะเป็นป่าดงดิบและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์

ป่า ต่อมาในปี พ.ศ. 2496 พลโทบัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ได้เข้ามาพักผ่อนและเห็นว่าชื่อเดิมไม่เหมาะสมจึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น "ธารโบกขรณี"

ในปี พ.ศ. 2498 ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ในสมัยนั้น เสนอเรื่องให้กรมป่าไม้ ตั้งขึ้นเป็นสวนรุกขชาติ ซึ่งกรมป่าไม้ได้รับหลักการและดำเนินการ จนในปี พ.ศ. 2528 สำนักงานป่าไม้จังหวัดกระบี่ ได้เสนอเรื่องขอจัดตั้ง "ธารโบกขรณี" และพื้นที่ใกล้เคียงเป็นอุทยานแห่งชาติ สังกัดกองอุทยานแห่งชาติ และโอนมาอยู่ในสังกัดส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2538 จนได้รับการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติในวันที่ 30 กันยายน 2541

ธารโบกขรณี สภาพทั่วไปเป็นธารน้ำธรรมชาติไหลลงมายังแอ่งน้ำน้อยใหญ่ซึ่งอยู่ต่างระดับกัน รายรอบด้วยป่าไม้ ด้านเหนือของธารโบกขรณีมีมณฑปพระพุทธรูปจำลองที่แกะสลักจากไม้ ประดิษฐานอยู่ใกล้กับศาลาบูชาเจ้าพ่อโต๊ะยวน – โต๊ะซ่อง อุทยานแห่งชาติฯ ได้สร้างทางเดินศึกษาธรรมชาติเป็นระยะทางเดินวนรอบบริเวณธารโบกขรณีประมาณ 2 กิโลเมตร

ในช่วงที่จัดนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018 บริเวณธารโบกขรณีมีผลงานศิลปะจากศิลปิน 8 คน จัดแสดงตามจุดต่างๆ ทั่วบริเวณ ผลงานมีเนื้อหาสื่อถึงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และปรัชญา เพื่อให้ไม่ขัดต่อบริบท ผลงานที่แสดงให้เห็นถึงความกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อมได้ดีชิ้นหนึ่งคือผลงานของ Zheng Bo ศิลปินจากฮ่องกง สร้างผลงานชื่อ LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY เป็นผลงานที่สร้างขึ้นจากความหลงใหลในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศทางธรรมชาติของศิลปิน เขาได้ศึกษาพืชพรรณธรรมชาติของพื้นที่ป่าขณะที่สำรวจพื้นที่จังหวัดกระบี่ และได้มีโอกาสเดินทางไปวิสาหกิจชุมชนที่เพาะพันธุ์กล้วยไม้ในอำเภออ่าวลึก ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานโดยจะนำเอากล้วยไม้พันธุ์พื้นถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งในผลงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 ประกอบกับการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับศิลปินระหว่างการทำ studio visit ณ ประเทศฮ่องกง จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ศิลปินสนใจในแนวคิดของโจน จันได ปรชาญชาชาวบ้านผู้ผลักดันเรื่องความยั่งยืนของรูปแบบในการใช้ชีวิตที่เบียดเบียนธรรมชาติน้อยที่สุด ศิลปินได้สะดุดตาเข้ากับสโลแกนของโจน จันได ที่ว่า "ชีวิตนั้นแสนง่าย เหตุใดเราถึงทำให้มันยากเย็น" และนำข้อความนี้มาตีความใหม่จากมุมมองของเขาที่ต้องการจะสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงไปของระบบนิเวศที่เกิดจากฝีมือของมนุษย์ ทำให้ชีวิตที่เคยง่ายตาย ไม่ง่ายตายอีกต่อไป เพราะหลายชีวิตต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัว เปลี่ยนแปลงเพื่อการอยู่รอด จึงเกิดเป็นผลงานศิลปะจัดวางที่สร้างสรรค์เป็นวลีที่ว่า LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY ด้วยการนำกล้วยไม้พันธุ์พื้นเมืองมาดัดเป็นตัวอักษรตามวลีดังกล่าว และติดตั้งแต่ละคำบนต้นไม้ใหญ่ตามทางเดินศึกษาธรรมชาติ

หากมองเดิน ๆ โดยไม่สังเกตอาจไม่ทันรู้ว่านี่คือผลงานศิลปะ ซึ่งเป็นความตั้งใจของศิลปินที่ต้องการสร้างความกลมกลืนกับระบบนิเวศ จะมีก็แต่เพียงสีส้มของดอกกล้วยไม้ที่จะดึงดูดให้ผู้ชมมองไปยังผลงาน และผู้ชมก็จะเริ่มสังเกตเห็นความแปลกปลอมในความกลมกลืน นับเป็นผลงานที่มีกรอบคิดของความกลมกลืนระหว่างชิ้นงานและธรรมชาติ ผู้ชมต้องอาศัยการสังเกตและความละเอียดในการชมผลงาน ทำให้ผลงาน site – specific installation ชิ้นนี้มีความหมายที่พิเศษยิ่งขึ้นในพื้นที่นี้ สร้างการรับรู้ของการมีอยู่ของพื้นที่ ธรรมชาติ ศิลปะ และปรัชญาไปพร้อม ๆ กัน เป็นกระบวนการสร้างสุนทรียศาสตร์ที่แตกต่างจากการจัดนิทรรศการศิลปะตามขนบเดิมโดยแท้จริง

ภาพที่ 81 คำว่า LIFE ส่วนหนึ่งของผลงาน LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY โดย Zheng Bo ศิลปินจากฮ่องกง จัดแสดง ณ น้ำตกธารโบกขรณี ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 82 คำว่า HARD ส่วนหนึ่งของผลงาน LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 83 คำว่า WE และ MAKE ส่วนหนึ่งของผลงาน LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY

ที่มา : ผู้วิจัย

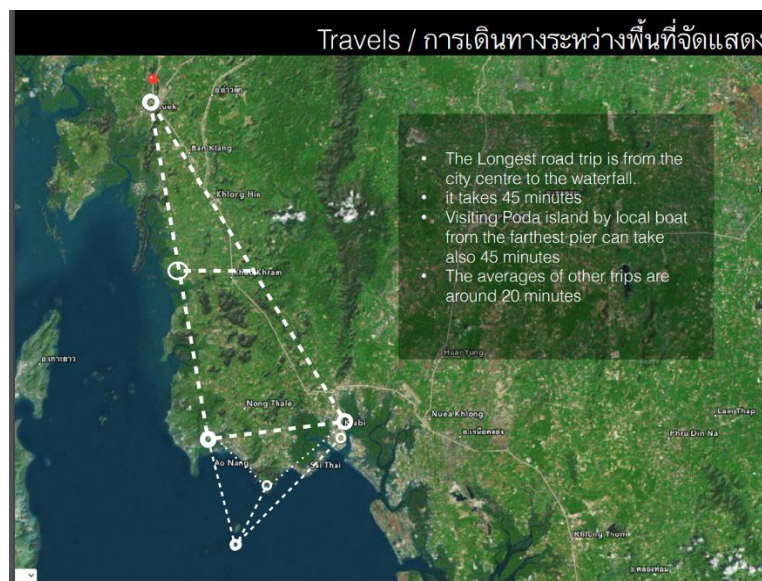

ภาพที่ 84 คำว่า EASY ส่วนหนึ่งของผลงาน LIFE IS HARD WHY DO WE MAKE IT SO EASY

ที่มา : ผู้วิจัย

9. การจัดการพื้นที่จัดแสดงผลงาน

การเดินทางระหว่างพื้นที่หลัก 3 พื้นที่ มีทั้งเส้นทางบกและเส้นทางทะเล เส้นทางบกที่ยาวที่สุดสำหรับการชมผลงานศิลปะ คือเส้นทางจากตัวเมืองกระบี่ไปยังน้ำตกธารโบกขรณี ระยะทาง 40 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 45 นาที และเส้นทางทะเลที่ระยะทางยาวที่สุดคือเส้นทางจากท่าเรือหาดนพรัตน์ธาราไปยังเกาะปอดะ ใช้เวลาเดินทางด้วยเรือหัวโทงประมาณ 30 – 40 นาที

ภาพที่ 85 เส้นทางการเดินทางระหว่างพื้นที่จัดแสดงผลงาน
ที่มา: วิชาช ภูริชานนท์

ภายหลังจากการสำรวจพื้นที่ เส้นทาง และสถานที่ต่าง ๆ ภายในจังหวัดกระบี่ พร้อมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยและสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดกระบี่ ภัณฑารักษ์ได้หารือร่วมกับคณะทำงานเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้พื้นที่ธรรมชาติกลางแจ้ง เป็นพื้นที่แสดงผลงาน ด้วยวิสัยทัศน์ของภัณฑารักษ์ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ได้เสนอความคิดเห็นว่า พื้นที่จัดแสดงผลงาน ที่มีลักษณะทางกายภาพและบริบทแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเป็น “ดินแดนมหัศจรรย์” ประกอบกับการพิจารณาในด้านสาธารณูปโภค ที่เอื้อต่อการเดินทาง เข้าชมผลงานของผู้มาเยือน จึงนำมาสู่การพิจารณากำหนดพื้นที่หลัก 3 พื้นที่สำหรับการจัดแสดงผลงาน

จากการสังเกตการณ์ของผู้ศึกษาพบว่า ในมุมมองของ “คนนอก” ในที่นี้คือ ภัณฑารักษ์ มองว่าพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ มีความท้าทาย และควรใช้เป็นพื้นที่จัดแสดง ผลงานศิลปะร่วมสมัย คือพื้นที่ทางธรรมชาติอันสวยงาม ได้แก่ ทะเลแหวก เกาะปอดะ ท่าปอม คลองสองน้ำ ซึ่งเป็นจุดหมาย ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ในขณะที่ “คนใน” ในที่นี้คือ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดกระบี่และผู้ที่เกี่ยวข้อง กลับมีความเห็นว่าพื้นที่ที่มี ศักยภาพและควรส่งเสริมให้เป็นพื้นที่ จัดแสดงผลงาน ประกอบกับมีระบบสาธารณูปโภค ที่เป็นมิตรต่อการเข้าถึงของผู้มาเยือน คือพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองกระบี่ ได้แก่ สวนสาธารณะ ธารา เขาขนานบน้ำ ริมแม่น้ำกระบี่ และเกาะกลาง ซึ่งประเด็นนี้มีความสอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานส่งเสริมการจัด

ประชุมและนิทรรศการ (สสปน.) ที่ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 และพบว่าจำนวนเฉลี่ยของผลงานศิลปะที่ผู้มาเยือนได้เข้าชมอยู่ที่เพียง 4 ผลงาน เหตุผลประการสำคัญคือ Thailand Biennale, Krabi 2018 มีพื้นที่จัดแสดงค่อนข้างกระจายตัว แต่ละบริเวณมีจำนวนผลงานไม่มากพอที่จะสร้างแรงจูงใจให้ไปชมและบอกต่อ โดย สสปน. เสนอแนะในประเด็นนี้ว่าควรมีผลงานอย่างไม่ต่ำกว่า 7 ชิ้นในบริเวณเดียวกันเพื่อสร้าง impact ให้กับผู้ชม และควรมี central hub เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางที่จูงใจให้ผู้ชมมาสร้างแรงบันดาลใจก่อนการเที่ยวชมผลงาน ซึ่งสอดคล้องกันกับวิสัยทัศน์ของ “คนใน” ที่เล็งเห็นความสำคัญของการกำหนดพื้นที่จัดแสดงงานที่เอื้อต่อการเข้าชมเป็นลำดับสำคัญ

การใช้จังหวัดกระบี่เป็นพื้นที่ในการจัดแสดงปีเียนนาเล่มครั้งแรก มีข้อดีคือเป็นการเคลื่อนศูนย์กลางของศิลปะร่วมสมัยออกไปสู่ภูมิภาคอื่นของไทย เปิดโอกาสการเข้าถึงของกลุ่มผู้เข้าชมสร้างภาพลักษณ์ใหม่ด้านการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมให้กับจังหวัดกระบี่ เพิ่มมิติในการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดกระบี่ที่ไม่ได้มีแค่เฉพาะความสวยงามของธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเท่านั้น

สถานที่จัดแสดงผลงานแบ่งเป็น 3 พื้นที่หลักดังที่อธิบายไปแล้วข้างต้น เมื่อวิเคราะห์ถึงการกระจายตัวของพื้นที่ พบว่าที่ตั้งของแต่ละโซนกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่จังหวัดกระบี่ การเดินทางจากโซนหนึ่งไปยังอีกโซนหนึ่ง ใช้เวลาในการเดินทางโดยรถยนต์หรือเรือเฉลี่ยประมาณ 40 นาที พื้นที่ที่มีความกระจุกตัวของงานศิลปะมากที่สุดในเขตเทศบาลเมืองกระบี่ โดยมีผลงานทั้งสิ้นจำนวน 24 ชิ้น รองลงมาคือพื้นที่โซนหาดนพรัตน์ธารา อ่าวนาง ถ้ำพระนาง เกาะปอดะ และโซนน้ำตกรถรอกบกรณีท่าปอมคลองสองน้ำ โดยมีผลงานที่จัดแสดงจำนวน 19 ชิ้นและ 10 ชิ้น ตามลำดับ

การกระจายตัวและระยะทางระหว่างพื้นที่จัดแสดงเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมไม่สามารถชมผลงานได้ครบทั้งหมด ประกอบกับการขาดการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าชมเช่น shuttle bus หรือรถสองแถวของชุมชนที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงผลงานได้โดยสะดวก อย่างไรก็ตาม การกระจายตัวและระยะห่างระหว่างโซนจัดแสดงผลงาน หากได้รับการวางแผนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างรอบด้าน ดังเช่น เอจิกะ สีมารี อาร์ต เทเรียนนาเล่ ที่มีพื้นที่ในการจัดเทเรียนนาเล่ขนาดใหญ่ถึง 760 ตารางกิโลเมตร แต่ผู้จัดได้มีการจัดการระบบการขนส่งและวางแผนการเข้าชมงานให้กับผู้เข้าชม ตลอดจนการจัดทัวร์โดยแบ่งเป็น 2 เส้นทางที่มีความแตกต่างกัน ให้ผู้เข้าชมได้เลือกชมเส้นทางที่สนใจ โดยมีบริการ shuttle bus พาไปชมงานยังจุดต่าง ๆ ทำให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงและชมผลงานศิลปะได้หลายหลายครบถ้วน เมื่อมีการจัดการ คมนาคม

ไว้รองรับผู้เข้าชม จึงทำให้การจัดงานในพื้นที่ชนบทที่มีขนาดกว้างใหญ่ประสบความสำเร็จอย่างน่าชื่นชม เป็นจุดแข็งและเป็นเสน่ห์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของงานเอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่

10. รูปแบบการจัดแสดงศิลปะเฉพาะที่ (site - specific art)

“ฉันคิดว่ากระบี่เป็นเมืองที่สวยงามเมืองหนึ่ง ความยากของเบียนนาเล่ในครั้งนี้คือ ศิลปินจะต้องสร้างสรรค์ผลงานในพื้นที่ที่สวยงามอยู่แล้วไม่สวยงามน้อยลงไปเพราะผลงานศิลปะ ศิลปะจะต้องกลมกลืนกับพื้นที่ และชูคุณค่าความงามของจังหวัดกระบี่ให้ได้”²

การจัดแสดงผลงานศิลปะทั้งหมดเป็นการจัดแสดงในรูปแบบ site - specific art ซึ่งเกิดจากการศึกษาค้นคว้าและหารือร่วมกันระหว่างผู้แทนจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยและศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ภัณฑารักษ์ ประกอบกับมุมมองของภัณฑารักษ์ในฐานะ “คนนอก” ที่มองจังหวัดกระบี่ว่ามีลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และสวยงามตลอดจนวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่น่าสนใจ อันเป็นต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ดีมาก จากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในสายอาชีพภัณฑารักษ์ ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ภัณฑารักษ์ประจำโครงการในครั้งนี้จึงได้เสนอให้มีรูปแบบการจัดแสดงผลงานแบบศิลปะเฉพาะที่ในพื้นที่ทางธรรมชาติกลางแจ้งของจังหวัดกระบี่ เพื่อสร้างความตื่นเต้น น่าสนใจให้กับทั้งวงการศิลปะร่วมสมัยและพื้นที่ในจังหวัดกระบี่ ในขณะที่เดียวกันปัจจัยดังกล่าวกลับเป็นความท้าทายของฝ่ายภัณฑารักษ์และศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเฉพาะที่ให้ตอบสนอง เชื่อมโยง สัมพันธ์กับบริบท

พื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะเฉพาะที่ (site - specific art) ที่เกิดขึ้นใน Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดแสดงในพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกัน จากการศึกษาข้อมูลด้านพื้นที่ที่สามารถแบ่งเป็นลักษณะของพื้นที่จัดแสดงได้ ดังนี้

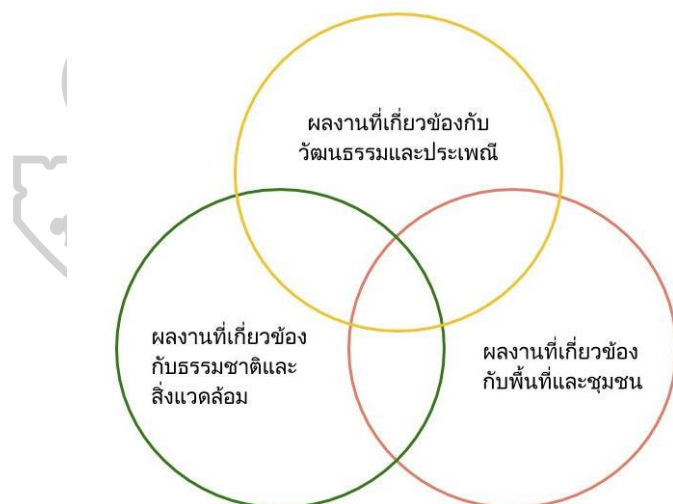
1. ปาดงติบ ภูเขาหินปูน พื้นที่จัดแสดงในลักษณะนี้ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี
2. น้ำตก ลำธาร พื้นที่จัดแสดงในลักษณะนี้ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ท่าปอมคลองสองน้ำ
3. ทะเล ชายหาด เกาะ พื้นที่จัดแสดงในลักษณะนี้ ได้แก่ คลองม่วง หาดนพรัตน์ธารา เกาะปอดะ หาดไร่เลย์
4. ถ้ำ พื้นที่จัดแสดงในลักษณะนี้ ได้แก่ เขาขนาบน้ำ ถ้ำพระนาง

²สัมภาษณ์ Claire Oboussier. ศิลปินที่เข้าร่วม Thailand Biennale, Krabi 2018, 16 พฤศจิกายน 2560.

5. ชุมชน พื้นที่สาธารณะ พื้นที่จัดแสดงในลักษณะนี้ ได้แก่ อ่าวนาง เกาะกลาง สวนสาธารณะธารา ทางเดินริมแม่น้ำกระบี่ สีแยกไฟแดง ห้องสมุดประชาชน

ผลงานศิลปะร่วมสมัยที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นใน Thailand Biennale, Krabi 2018 เกิดขึ้นจากการถกเถียงของความคิดที่เกิดจากการศึกษาข้อมูลของจังหวัดกระบี่ การลงพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชน และประสบการณ์ที่ศิลปินได้รับจากการสำรวจพื้นที่ ทำให้ผลงานศิลปะร่วมสมัยที่เกิดขึ้นใน Thailand Biennale, Krabi 2018 มีความพิเศษและความเฉพาะมีความหลากหลายเชิงวิธีการ มีเทคนิควิธีการที่แปลกใหม่สำหรับความคุ้นชินกับคำว่าศิลปะในสังคมไทย ผลงานมีทั้งในรูปแบบที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม มีแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาพูดถึงสถานการณ์หรือสภาวะการณ์ในปัจจุบัน ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม การแสดงตัวออกถึงตัวตน การตั้งคำถามต่อประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งการผสมผสานองค์ความรู้จากสาขาวิชาอื่น ๆ เข้าไปในผลงานเพื่อให้เกิดการตีความใหม่ในบริบทของศิลปะร่วมสมัย

รูปแบบการจัดแสดงผลงานของศิลปินจำนวนทั้งสิ้น 54 คน/กลุ่ม สามารถแบ่งจากเนื้อหาในการสร้างสรรค์ได้เป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ ผลงานที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณี และผลงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และชุมชน

ภาพที่ 86 ไดอะแกรมแสดงเนื้อหาของผลงานศิลปะร่วมสมัยในนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018

ที่มา : ผู้วิจัย

10.1 ผลงานที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่ได้มักถูกหยิบยกขึ้นมาพูดถึงในโลกศิลปะร่วมสมัย อย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง เห็นได้จากแนวความคิดของหลายงานนิทรรศการที่นำเอาประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมมาเป็นหัวข้อหลักในการสื่อสารกับสังคม เนื่องจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่คนทั่วไปเข้าใจได้ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อตรงและทางอ้อมกับชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ทุกคน และในงานนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018 มีผลงานศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นเช่นกัน ได้แก่

- ผลงาน Ghost Island โดย MAP Office / ฮังกง
- ผลงาน Rumours from the Sea โดย Felix Blume / ฝรั่งเศส
- ผลงาน Le Musee du Grand Dehors (The Museum of the Great Outdoors) : พิพิธภัณฑสถานแห่งโลกภายนอก โดย Amber Ginsburg ร่วมกับ Sara Black และ Charlie Vinz / อเมริกา
- ผลงาน Lost Bandwidth (Canopy) โดย Dane Mitchell / นิวซีแลนด์
- ผลงาน The Perfect Beach โดย Aram Bartholl / เยอรมนี
- ผลงาน How to Carve a Sculpture โดย Aki Inomata / ญี่ปุ่น
- ผลงาน Elevated Sea Level โดย Wang Wei / จีน

ผลงานข้างต้นถูกจัดแสดงในพื้นที่ทางธรรมชาติ มีแนวความคิดและเนื้อหาของผลงานที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างสรรค์โดยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย แปลกใหม่ บางผลงานผสมผสานแนวคิดด้านปรัชญา บางผลงานมีเนื้อหาที่หยิบยืมองค์ความรู้จากสาขาอื่นมาผสมผสานและตีความ แสดงออกในเชิงนามธรรมและสัญลักษณ์มากกว่าการแสดงผลออกอย่างตรงไปตรงมา ดังเช่นผลงาน Le Musee du Grand Dehors (The Museum of the Great Outdoors) : พิพิธภัณฑสถานแห่งโลกภายนอก โดย Amber Ginsburg ร่วมกับ Sara Black และ Charlie Vinz ศิลปินจากสหรัฐอเมริกา สร้างสรรค์พิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้ในพื้นที่ป่าดงดิบในพื้นที่อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี เมื่อเดินไปตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ในช่วงหนึ่งของเส้นทางที่แวดล้อมด้วยต้นไม้ใหญ่ผู้ชมได้พบกับอาคารรูปทรงแปลกตา ภายนอกถูกคลุมด้วยแผ่นยางพาราซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดกระบี่ เมื่อเดินเข้าไปในอาคารจะพบว่าด้านในมีสีดำสนิท เป็นสีดำที่เกิดจากการทาด้วยถ่านหรือคาร์บอนบริสุทธิ์ที่เกิดจากการเผาไม้ยาง ผนังของพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้งสื่อถึงเรื่องราวของคาร์บอนซึ่งเป็นธาตุที่มีอยู่ในสิ่งมีชีวิต ผนังสร้างจากโครงไม้และทำให้มีลักษณะกิ่งพวง ยามที่แสงจากภายนอกส่องเข้ามาผ่านโครงสร้างลักษณะพิเศษ

ผลงานชิ้นนี้จึงปรากฏให้เห็นความยิ่งใหญ่ของภายนอก ดังชื่อผลงาน **The Museum of the Great Outdoors** ด้านนอกรูปร่างพิพิภนศิลป์ศิลปะปั้นได้จัดวางส่วนลำต้นและรากของต้นยางที่เกิดจากการนำมาตัดเป็นท่อน ๆ ตัวผลงานที่นำเอาองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ว่าด้วยเรื่องวัฏจักรคาร์บอน อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ผสมผสานเข้ากับปรัชญาของนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส Quentin Meillassoux ที่กล่าวว่า Le Grand Dehors หรือ The Great Outdoors เป็นสิ่งที่นอกเหนือไปจากการรับรู้หรือปรัชญาของมนุษย์ (สูจิตร์ Thailand Biennale, Krabi 2018, 260)

ภาพที่ 87-88 ผลงาน Le Musee du Grand Dehors (The Museum of the Great Outdoors) :
พิพิภนศิลป์แห่งโลกภายนอก ณ ลานทางเดินที่ อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี
ที่มา: <http://www.sarablack.org/le-musee-du-grand-dehors-the-museum-of-the-great-outdoors- thailand-2018-19/>

ภาพที่ 89 ภายในของอาคารพิพิภนศิลป์ ผลงาน Le Musee du Grand Dehors (The Museum of the Great Outdoors) : พิพิภนศิลป์แห่งโลกภายนอก
ที่มา: <http://www.sarablack.org/le-musee-du-grand-dehors-the-museum-of-the-great-outdoors- thailand-2018-19/>

นอกจากการจัดแสดงผลงานแล้ว ส่วนสำคัญของผลงานชิ้นนี้คือการจัดเสวนา “พฤษภา มหาวิทยาลัย” จัดขึ้นในวันที่ 12, 13, 19 และ 20 มกราคม พ.ศ. 2562 ท่ามกลางผืนป่า ณ จุดจัดงานในอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ในการเสวนามีทั้งศิลปิน นักการศึกษา นักประวัติศาสตร์ศิลป์ นักอนุรักษ์ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ท้องถิ่น รวมถึงนักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมทั้งพุทธและมุสลิม เข้ามาร่วมเสวนาภายใต้แนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับผืนป่าในหลายมิติ โดยมีหัวข้อการเสวนา 4 หัวข้อคือ “ศาสนา พุทธและการอนุรักษ์ป่า” “ว่าด้วยคาร์บอนในยุคนี้ใครขึ้น: ศิลปะและการอยู่กับความตาย” “วาทะของพฤษภากับวิถีการพึ่งของเรา” และ “ป่าพื้นเมือง”

ภาพที่ 90- 91- 92 บรรยากาศการเสวนา “พฤษภา มหาวิทยาลัย”

ที่มา : <https://www.facebook.com/pg/ThailandBiennial/posts/>

10.2 ผลงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณี

ความพิเศษที่อาจกล่าวได้ว่าจะไม่สามารถเกิดขึ้นกับนิทรรศการอื่นในโลกได้ คือ การที่มีผลงานในรูปแบบ site – specific art ที่เชื่อมโยงเนื้อหาและแนวคิดเข้ากับวัฒนธรรมและ

ประเพณีของพื้นที่จังหวัดกระบี่โดยเฉพาะ ผลจากการจัดกิจกรรม Artist Site Visit ทำให้ศิลปินมีโอกาสได้เข้าไปเรียนรู้จังหวัดกระบี่ในมิติที่ลึกมากกว่าการมาเยือนในฐานะนักท่องเที่ยว เป็นจุดเชื่อมต่อดีความสำคัญที่ทำให้ศิลปินจำนวนหนึ่งใน Thailand Biennale ครั้งที่ 1 ต้องการสร้างสรรค์ผลงานที่มีแนวคิดเชื่อมโยงกับศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดกระบี่ ในงานนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018 มีผลงานศิลปะที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีเกิดขึ้น ได้แก่

- ผลงาน Story of Love โดย วิโชค มุกตมณีนี / ไทย
- ผลงาน Rubber Life / ชีวิตของยาง โดย ศราวุธ ดวงจำปา / ไทย
- ผลงาน PHRA – NANG / พระ – นาง โดย ชูศักดิ์ ศรีขวัญ / ไทย
- ผลงาน Nagabi Transferry / นาวาพญานาคแห่งกระบี่ โดย ยุรี เกนสาคุ / ไทย
- ผลงาน Wandering at the Edge of the Wonderland โดย Chong Boon Pok / มาเลเซีย
- ผลงาน Anima โดย Richard Strietmatter Tran / เวียดนาม
- ผลงาน “did you leave your island” โดย A K Dolven / นอร์เวย์
- ผลงาน Through the Bones โดย Jana Winderen / นอร์เวย์

ผลงาน “did you leave your island” โดย A K Dolven ศิลปินจากประเทศนอร์เวย์ ผลงาน site – specific art ชิ้นนี้เป็นการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การลงพื้นที่จังหวัดกระบี่ ศิลปินได้สัมผัสและพบเห็นวิถีชีวิตของชาวประมงที่อาศัยอยู่ที่เกาะกลางจึงได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยการออกแบบและสร้างกระท่อมไม้ ขนาดประมาณ 3 x 4 เมตร มีเสายกสูงจากพื้นประมาณ 3 เมตร ภายในกระท่อมศิลปินตั้งใจตกแต่งโดยมีเฟอร์นิเจอร์และเครื่องมือเครื่องใช้ที่พบเห็นได้ทั่วไปในบ้านของคนในท้องถิ่น เช่น แก้วพลาสติกสีสด ไม้แขวน เครื่องมือที่ใช้ในครัว นอกจากนี้ยังมีลำโพงจำนวน 6 ตัว และเครื่องเล่นไฟล์เสียง บริเวณภายนอกกระท่อมมีเสาไม้ไผ่หลายท่อนปักอยู่ จำลองวิถีชีวิตของบ้านชาวเลที่มีเสาไม้ไผ่ไว้ใช้สำหรับผูกเรือประมง ผลงานตั้งอยู่ระหว่างชายหาดสองก้อนที่ปลายหาดนพรัตน์ธารา ผู้ชมสามารถเข้าถึงผลงานได้ในขณะที่น้ำลงเท่านั้น เมื่อน้ำขึ้น สามารถมองเห็นบ้านได้จากระยะไกล ให้ความรู้สึกเหมือนเป็นเกาะที่ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว เมื่อผู้ชมเดินเข้าไปในกระท่อมไม้ได้ และจะได้ยินเสียงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอยู่ในรูปแบบ sound installation โดยศิลปินได้บันทึกเสียงของชาวไทยที่อาศัยอยู่ที่ประเทศนอร์เวย์ ชาวนอร์เวย์ และเสียงของศิลปินเอง เพื่อสะท้อนความรู้สึกและอารมณ์ของการจาก

สถานที่ใด ๆ ทั้งในชีวิตจริงและในเชิงจิตวิทยา ผู้ฟังจะได้ยินประโยคคำถามว่า “Did you leave your island?” ดังขึ้นมาเป็นระยะ

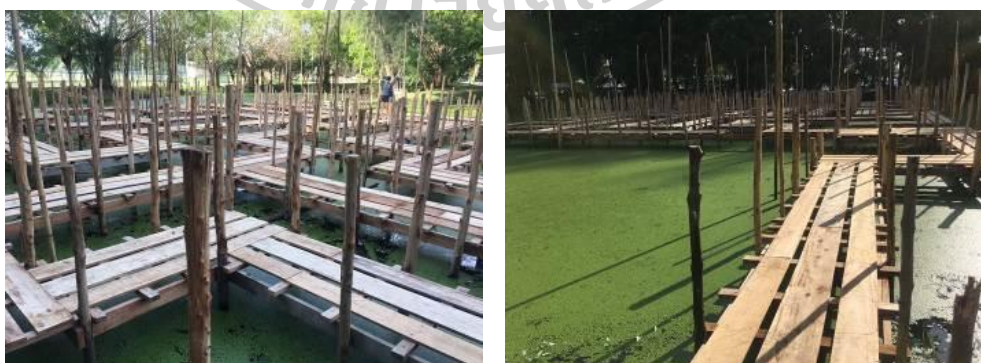
ภาพที่ 93 ผลงาน “did you leave your island” โดย A K Dolven ระหว่างการสร้างสรรค์ผลงาน โดยความร่วมมือของ บัญชา มะ สถาปนิกท้องถิ่น
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 94 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้าชมผลงาน “did you leave your island”
ที่มา: <https://ocac.go.th/>

อีกผลงานหนึ่งที่ได้แรงบันดาลใจมาจากวิถีชีวิตของชุมชนชาวประมงที่พบเห็นได้ทั่วไปในจังหวัดกระบี่คือผลงาน Wandering at the Edge of the Wonderland ของ Chong Boon Pok ศิลปินชาวมาเลเซีย ที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกโดยคณะกรรมการตัดสินผลงานใน

ประเภท open call ในครั้งนี้ Chong Boon Pok สร้างทางเดินเขาวงกตที่ทำจากเศษไม้เก่า โดยได้แรงบันดาลใจจากวิถีชีวิตของชุมชนชาวประมงที่มักจะมีทางเดินที่ทำจากเศษไม้ต่อเรือเก่าทางเดินเหล่านี้มีนัยสำคัญของการเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน จากบ้านหนึ่งสามารถเดินทางไปยังอีกบ้านหนึ่งได้ แสดงออกถึงวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยกัน ไม่ใช่สำหรับผูกเรือสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของผู้ประกอบอาชีพประมง ต้องล่องเรือออกหาอาหารทะเลเพื่อนำมาขายเลี้ยงชีพ การดึงเอาอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตบางส่วนออกมาถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะของ Chong Boon Pok จึงแสดงออกมาได้น่าสนใจและน่าค้นหา ผลงานชิ้นนี้ติดตั้งอยู่ในบึงน้ำบริเวณสวนสาธารณะธาราในตัวเมืองกระบี่ อาจจะไม่เหมาะสมของพื้นที่เนื่องจากบริบทยังมาส่งเสริมแนวคิดของผลงานได้อย่างเต็มที่ หากผลงานสามารถจัดแสดงในพื้นที่ที่มีวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมง จะช่วยส่งเสริมเนื้อหาและคุณค่าของผลงานได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ความน่าสนใจของผลงานชิ้นนี้คือเป็นผลงานที่ผู้ชมสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับศิลปะได้ โดยการเดินไปบนทางเดินไม้เขาวงกต ซึ่งหากเดินในเส้นทางที่ถูกตัดจะสามารถนำพาไปยังอีกฟากฝั่งหนึ่งของบึงน้ำได้ จากการสังเกตและการมีโอกาสได้ชมผลงานชิ้นนี้ในฐานะผู้ชมนิทรรศการ พบว่าปฏิสัมพันธ์กับผลงานได้ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ตื่นเต้นและน่าประทับใจ แตกต่างจากการดูงานศิลปะภายในอาคาร การเดินในเขาวงกต หากเลือกเส้นทางผิดแล้วจะไม่สามารถเดินต่อไปได้ ผู้ชมจะต้องคิด ทบทวน สังเกต และแก้ปัญหาด้วยตัวเอง เพื่อให้สามารถเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางได้ในที่สุด ผลงานชิ้นนี้เชื่อเชิญให้ผู้ชมได้สร้างสุนทรีย์และประสบการณ์ในการชมงานศิลปะร่วมสมัยที่ต้องอาศัยมากกว่ามุมมอง ประสบการณ์ และจินตนาการของผู้ชม แต่ยังคงอาศัยการสังเกต การคิดวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ทางออกให้ได้ในที่สุด

ภาพที่ 95- 96 ผลงาน Wandering at the Edge of the Wonderland โดย Chong Boon Pok
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 97 ผู้เข้าชมเดินบนทางเดินแขวงกตผลงาน Wandering at the Edge of the Wonderland
ที่มา : ผู้วิจัย

10.3 ผลงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และชุมชน

อีกหนึ่งรูปแบบและเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานในนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018 คือการทำผลงานศิลปะที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน หรือที่เรียกว่า ศิลปะแบบ Community Based โดยมีกระบวนการที่ศิลปินและชุมชนได้ทำงานร่วมกัน ผลงานในรูปแบบนี้ ได้แก่

- ผลงาน Coming Community โดย Valentina Karga / เยอรมนี
- ผลงาน Here, There, Everywhere: Project Another Country – Krabi โดย Alfredo and Isabel Aquilizan / ออสเตรเลีย
- ผลงาน Free Sun Days [Krabi: Model Study for Green Energy Community] / อาทิตย์เสรี [กระบี่: ต้นแบบชุมชนพลังงานสีเขียว] โดย JIANDYIN / ไทย

ในการสร้างสรรค์ผลงานทั้ง 3 ชิ้นดังกล่าว ศิลปินได้ทำงานกับชุมชนตลอดจนศิลปินในท้องถิ่น ได้ใช้เวลากับบุคคลในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อใจซึ่งกันและกัน ทั้งชุมชนและศิลปินต่างต้องยินดีที่จะเปิดพื้นที่ของกันและกัน เพื่อให้ศิลปะกับชุมชนมีพื้นที่ตรงกลางร่วมกันได้อย่างพอดี

Valentina Karga ศิลปินชาวกรีซ ผู้มีถิ่นพำนักอยู่ประเทศเยอรมนี ได้สร้างผลงานชื่อ Coming Community ซึ่งเป็นผลงานชุดที่ศิลปินได้ริเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 2016 ในเฮลซิงกิ ผลงานชุดนี้ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของเสาแห่งมโนทัศน์ที่เกิดจากการรวมกัน การทับซ้อนกัน ของความคิด ทัศนคติ ค่านิยมต่างๆ ของชุมชน และเกิดเป็น Coming Community โดยในนิทรรศการ

Thailand Biennale, Krabi 2018 Valentina ได้ทำงานร่วมกับชุมชนคลองประสงค์บนเกาะกลาง แรงแบบดาลใจสำคัญมาจากการพบเห็นงานฝีมือบนชุมชนเกาะกลาง เช่น ผ้าปาเต๊ะ บ้าบาติก การต่อเรือ ช่างไม้ และสถาปัตยกรรมที่ศิลปินได้พบเห็นในท้องถิ่นของเกาะกลาง ศิลปินใช้เวลาราว 1 เดือนกับการทำงานในชุมชน กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนแบบไม่เป็นทางการ การจัดพื้นที่เพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างศิลปินกับชุมชน เพื่ออภิปรายให้เกิดแนวคิดร่วมกันสำหรับผลงานศิลปะชิ้นนี้ ซึ่งจะถูกติดตั้งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน หลังจากกระบวนการสร้างความคุ้นเคยระหว่างศิลปินและชุมชนผ่านไปแล้ว จึงเข้าสู่การลงมือปฏิบัติ ซึ่งศิลปินได้เลือกใช้ “อิฐ” เป็นวัสดุสำหรับถ่ายทอดความคิดและค่านิยมของคนในชุมชน ศิลปินร่วมกับกลุ่มช่างฝีมือในท้องถิ่นทำตราประทับเป็นลวดลายเชิงสัญลักษณ์ และให้กลุ่มนักเรียนและคนในชุมชนได้ร่วมกันผลิตก้อนอิฐ และประทับตราที่มีลวดลายแตกต่างกันลงบนอิฐแต่ละก้อน เพื่อนำอิฐเหล่านี้มาเป็นส่วนประกอบหนึ่งของเสาทั้ง 4 ต้น ในทุกชั้นตอนของผลงาน **Coming Community** ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ผลจากการทำงานศิลปะแบบ Community Based ที่ผู้วิจัยเห็นได้อย่างชัดเจนคือความภาคภูมิใจของคนในชุมชน ที่ถึงแม้ว่าศิลปินจะเดินทางกลับไปแล้ว และช่วงเวลาของพิธีเปิด Thailand Biennale, Krabi 2018 อย่างเป็นทางการผ่านพ้นไป ชาวบ้านยังคงออกมาต้อนรับผู้มาชมผลงานชิ้นนี้ รวมทั้งผลงานชิ้นอื่น ๆ ในเกาะกลางอย่างเป็นมิตร ชาวบ้านเล่าถึงผลงานและการที่ตนเองหรือลูกหลานได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ขึ้นอย่างภาคภูมิใจ นอกจากนี้คนในชุมชนยังร่วมกันเป็นหูเป็นตา ดูแลผลงานศิลปะด้วยจิตอาสา ผู้ชมสามารถรับรู้ได้ถึงสิ่งเหล่านี้เมื่อเดินทางไปชมนิทรรศการ Thailand Biennale ณ ชุมชนเกาะกลาง

ภาพที่ 98- 99 ผลงาน Coming Community โดย Valentina Karga ณ เกาะกลาง

ที่มา : <https://www.valentinakarga.com/coming-community-no2/>

ภาพที่ 100- 101 รายละเอียดของก้อนอิฐที่ชาวบ้านชุมชนคลองประสงคร่วมกันสร้างสรรค์
ที่มา : <https://www.valentinakarga.com/coming-community-no2/>

ภาพที่ 102-103 บรรยากาศการทำงานของ Valentina Karga ร่วมกับชุมชนคลองประสงค์
ที่มา : <https://www.valentinakarga.com/coming-community-no2/>

ในขณะที่ Valentina Karga เลือกทำงานร่วมกับชุมชนคลองประสงค์และจัดแสดงผลงานในพื้นที่ที่ได้ทำงานร่วมกัน JIANDYIN ศิลปินคู่ชาวไทยที่สนใจความเป็นชุมชนและมักสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบ Community Based ได้เลือกทำงานที่คาบเกี่ยวกับประเด็นด้านสังคมสิ่งแวดล้อม โดยมีการทำงานร่วมกับชุมชนเป็นแนวทางในการสร้างผลงานที่ชื่อ Free Sun Days [Krabi: Model Study for Green Energy Community] / อาทิตย์เสรี [กระบี่: ต้นแบบชุมชนพลังงานสีเขียว] ศิลปินได้สร้างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม “ชายขอบ” ของการเติบโตและพัฒนาของจังหวัดกระบี่ ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการพลังงานทางเลือก ชมรมสามล้อและรถโดยสารสาธารณะอำเภอนาง และกลุ่มอนุรักษ์ลาโว้ย วงรำมะนา บ้านสังกาคู้ โดย JIANDYIN ได้สร้างสรรค์ผลงานร่วมกับทั้ง 3 กลุ่มชายขอบ ศิลปินติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์ไว้บนรถโดยสารสาธารณะ เพื่อเก็บพลังงานแสงอาทิตย์ขณะวิ่งรับส่งผู้โดยสาร จากนั้นในยามค่ำคืน รถโดยสารจะถูกนำไปจอดในบริเวณพื้นที่สาธารณะที่มีผู้คนและนักท่องเที่ยวสัญจรไปมา ไฟฟ้าที่มาจากพลังงาน

แสงอาทิตย์ที่สะสมมาจะถูกนำมาใช้ในระบบไฟ LED และในระบบเครื่องเสียงที่ศิลปินได้จัดวางไว้กับรถโดยสาร ระบบการทำงานของแสงและเสียงถูกเชื่อมโยงเข้ากับงานประติมากรรมสาธารณะและนักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมกับการงานได้โดยการกำหนดระบบการเปิดและกระตุ้นจังหวะของแสงและเสียง อีกส่วนหนึ่งของผลงานคือผลงานเสียงที่มาจากการบินที่กเสียงร้อง เสียงพูดของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และนำมาผสมกับซาวนด์และเอฟเฟกต์เพื่อเพิ่มความซับซ้อนของท่วงทำนองระหว่างดนตรีในกระแสหลักและเสียงจากคนชายขอบ เนื้อหาของผลงานมีความซับซ้อนคาบเกี่ยวกับหลายด้านของสังคม การชมผลงานชิ้นนี้จึงไม่ได้ให้เพียงความสุนทรีย์ที่สวยงาม แต่กลับสะท้อนเรื่องราวและประเด็นปัญหาทางสังคมผ่านผลงานศิลปะร่วมสมัย ทั้งคำถามมากมายไว้ให้ผู้ชมได้คิดต่อ การทำงานศิลปะร่วมกันกับชุมชนในรูปแบบของ JIANDYIN จึงทำให้ผลงาน **Free Sun Days [Krabi: Model Study for Green Energy Community] / อาทิตย์เสรี [กระบี่: ต้นแบบชุมชนพลังงานสีเขียว]** เป็นความซับซ้อนที่สะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งกว่าทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการสร้างเหมืองถ่านหินในพื้นที่ต่างๆ และปัญหาของคนพื้นที่ที่ถูกผลักดันให้เป็นคนชายขอบของสังคม

ภาพที่ 104-105-106 ผลงาน Free Sun Days [Krabi: Model Study for Green Energy Community] / อาทิตย์เสรี [กระบี่: ต้นแบบชุมชนพลังงานสีเขียว] จัดแสดงตามที่สาธารณะในเมืองกระบี่

ที่มา : <http://www.siwanut.com/portfolio/free-sun-days-krabi-model-study-for-green-energy-community/>

นอกเหนือจากเนื้อหาและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้ว ยังมีผลงานบางชิ้นที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลายด้านทั้งด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ธรรมชาติ และชุมชน

เช่นผลงาน *Through the Bones / ผ่านกระดูก* โดย Jana Winderen ศิลปินจากนอร์เวย์ ผลงานศิลปะร่วมสมัยที่เปิดประสบการณ์ให้ผู้ชมได้ออกจากขอบเขตเดิมอย่างสิ้นเชิง ผลงานชิ้นนี้จัดแสดงที่ท่าปอมคลองสองน้ำ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดกระบี่ ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางออกไปฟังเสียงของสิ่งมีชีวิตใต้ท้องทะเล ผลงานนี้ต้องอาศัยความร่วมมือของชาวประมงในชุมชนท่าปอมเป็นผู้นำชมและเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว วิถีชีวิตชาวประมงที่อาศัยการฟังเสียงปลาผ่านเทคนิคการใช้ไม้พายจุ่มลงในน้ำแล้วแนบหูและศีรษะเข้ากับด้ามไม้พาย การเสฟเรื่องราวของผลงานเริ่มต้นขึ้นเมื่อเรือออกเดินทางจากท่าเรือบริเวณท่าปอมคลองสองน้ำ ลุงสุพรรณ ราชการจะเริ่มเล่าเรื่องราวของท่าปอม วิถีชีวิตชาวประมงในบริเวณนี้ การดูพระจันทร์ในเวลาน้ำขึ้น – น้ำลง ระดับน้ำในช่วง “น้ำใหญ่” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ชาวประมงต้องเรียนรู้และส่งต่อความรู้ให้ลูกหลายต่อไป ผู้ชมจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่และวิถีชีวิตผ่านคำบอกเล่าและประสบการณ์ของชาวประมง เมื่อเรือแล่นผ่านคลองป่าหีสองข้างทางคือป่าโกงกางที่อุดมสมบูรณ์ออกไปสู่บริเวณของปากแม่น้ำ ทศนียภาพที่เห็นตรงหน้าเปลี่ยนเป็นภาพของท้องทะเลกว้างใหญ่ สุดเส้นขอบฟ้าคือเกาะน้อยใหญ่ของทะเลอันดามัน ตรงจุดนี้เอง ลุงสุพรรณจะสาธิตวิธีการฟังเสียงท้องทะเลผ่านไม้พาย และให้ผู้ชมได้มีประสบการณ์ในการฟังเสียงของปลา ปะการัง และสิ่งมีชีวิตอื่นใต้ท้องทะเลด้วยตนเอง การเดินทางของผลงานยังไม่สิ้นสุดลงเพียงเท่านี้ ลุงสุพรรณจะพาไปยังศาลาที่ตั้งอยู่สุดขอบของปากอ่าว เพื่อให้ผู้ชมได้มีเวลาซึมซับประสบการณ์ เรื่องราวที่ได้รับฟัง ประกอบกับภาพของท้องทะเลที่กว้างใหญ่และธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า ทำให้การชมผลงานศิลปะชิ้นนี้ของแต่ละบุคคลครบถ้วนสมบูรณ์ในแบบที่แตกต่างกันไป

ภาพที่ 107 บริเวณปากแม่น้ำ มองเห็นศาลาจากกระยะไกล
ที่มา : <https://www.janawinderen.com>

ภาพที่ 108 ลุงสุพรรณขณะสาธิตการฟังเสียงผ่านไม้พาย

ที่มา : <https://www.janawindereen.com>

ภาพที่ 109 ศาลาที่เป็นจุดสิ้นสุดของการชมผลงาน Through the Bones / ผ่านกระดูก

ที่มา : <https://www.janawindereen.com>

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการสร้างสรรค์ผลงานโดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้จัดคือ การแสดงออกแนวความคิดในประเด็นต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดงาน นิทรรศการศิลปะในช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีการควบคุมการบริหารประเทศโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าจะมีการปิดกั้นการแสดงออกความคิดเห็นที่อาจพาดพิงใน ประเด็นทางการเมืองที่ขัดต่อเจตนารมณ์และนโยบายในการบริหารราชการของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมทั้งประเด็นละเอียดอ่อนอื่น ๆ ที่ในฐานะที่เป็น “หน่วยงานของรัฐ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องมีภาพลักษณ์อันดีงามในสังคม แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการ สนับสนุนวงการศิลปะร่วมสมัย ทำให้เกิดความย้อนแย้งขึ้นในสายตาคนภายนอก เพราะเนื้อแท้

ของศิลปะร่วมสมัยคือศิลปะที่กำเนิดขึ้นเพื่อขยายพรมแดนของคำว่า “ศิลปะ” ให้สามารถเกิดแรงกระทำต่อสังคม ทำให้ศิลปะมีคุณค่าและฟังก์ชันมากกว่าการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกอย่างเป็นทางการของศิลปิน ความย้อนแย้งในแก่นแท้ที่สำคัญของ “ศิลปะร่วมสมัย” นี้เองอาจเป็นสิ่งจุดรั้งการยกระดับและพัฒนาวงการศิลปะของไทยในทางหนึ่ง

ผลงาน Birth of Golden Snail / กำเนิดหอยทากทอง โดย จุฬญาณนนท์ ศิริผล เป็นผลงานที่ถูกถอดออกจากการจัดแสดงใน Thailand Biennale, Krabi 2018 ผลงานชิ้นนี้ผ่านการประกวดและการพิจารณาคัดเลือกโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะร่วมสมัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ว่ามีความโดดเด่นน่าสนใจและมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับการจัดแสดงในนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย แต่เนื่องจากผลการพิจารณาของคณะกรรมการตัดสินผลงานอาจไม่ใช่ผลการตัดสินอันเป็นที่สุด เพราะโครงสร้างการบริหาร Thailand Biennale ที่การดำเนินการทุกอย่างต้องผ่านการตัดสินใจโดยคณะกรรมการอำนวยการ จึงส่งผลให้ผลงาน Birth of Golden Snail / กำเนิดหอยทากทอง ไม่สามารถจัดแสดงใน Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้ ผลงานชิ้นนี้ได้ถูกกำหนดไว้ว่าจะจัดแสดง ณ ถ้ำขนาดเล็กที่อยู่บนเขาขนานน้ำ ศิลปินได้สร้างภาพยนตร์สั้นความยาว 20 นาที ที่มีเนื้อหาอิงกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ของจังหวัดกระบี่ โดยศิลปินตั้งใจให้เป็นภาพยนตร์เงียบที่มีบรรยากาศของความเพ้อฝัน เรื่องราวก้ำกึ่งระหว่างความจริงตามที่เป็นที่กวีไว้ในประวัติศาสตร์ เรื่องราวและตำนานในท้องถิ่น กับความเพ้อฝันตามจินตนาการของศิลปิน นำมาสู่การถ่ายทอดเป็นเรื่องราวการกำเนิดหอยทากทอง โดยจุฬญาณนนท์ใช้พื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่เป็นสถานที่ถ่ายทำ และจะจัดแสดงโดยฉายผ่านฟิล์ม 35 มม. ใช้ผนังถ้ำเป็นฉาก การถ่ายทำและตัดต่อสำเร็จเรียบร้อย แต่ผลงานชิ้นนี้ได้ถูกถอดถอนออกจากการจัดแสดง เหลือไว้เพียงเครื่องฉาย ม้านั่งและป้ายอธิบายชิ้นงาน ผลงานชิ้นนี้ถูกถอดถอนก่อนวันเปิดงานเพียงไม่กี่วันด้วยเหตุผลของความไม่เหมาะสมของเนื้อหาที่มีฉากที่อาจกระทบต่อความเชื่อ ประเด็นละเอียดอ่อนของคนในพื้นที่ ผู้จัดงานจึงแจ้งให้ศิลปินดำเนินการปรับแก้เนื้อหาและการนำเสนอให้ “เหมาะสม” ในท้ายที่สุด ผลงาน Birth of Golden Snail / กำเนิดหอยทากทอง ไม่ได้ถูกนำมาจัดแสดง และไม่มีคำอธิบายเพิ่มเติมใด ๆ จากหน่วยงานผู้จัดต่อประเด็นดังกล่าว

ภาพที่ 110 จุฬญาณนนท์ ศิริผล ขณะให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนเกี่ยวกับผลงาน Birth of Golden Snail / กำเนิดหอยทากทอง ณ บริเวณถ้ำเขาชนาน้ำ
ที่มา: ผู้วิจัย

11. วิเคราะห์รูปแบบการจัดแสดง

รูปแบบการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย ดังปรากฏในข้อมูลข้างต้น มีประเด็นหลักสำคัญที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. รูปแบบการจัดนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้แสดงผลงานในรูปแบบแบบ site – specific art exhibition ออกมาได้อย่างชัดเจน ผลงานที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นการขยายขอบเขตของข้อจำกัดในการสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานศิลปะที่หลุดจากขนบเดิมได้ นอกจากนี้ นิทรรศการนี้ยังได้ก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมทางสังคมที่มาจากความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างโลกศิลปะกับประชาชนและพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนไหวของวาทกรรมศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site – specific art) ศิลปะเฉพาะพื้นที่จึงเป็นรูปแบบของการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ทำให้ศิลปะได้สัมพันธ์กับผู้คนและพื้นที่ต้องอาศัยปัจจัยของทั้งมิติทางสังคม (วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง) และมิติทางกายภาพ (สิ่งแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ) เพื่อให้ผลงานศิลปะที่มีเนื้อหาและแนวความคิดเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมสถานการณ์ปัจจุบันได้สื่อสารออกไปในสังคม ศิลปะเฉพาะพื้นที่จะทำให้ผู้ชมได้เกิดการรับรู้ใหม่ๆ ผ่านผลงานศิลปะที่มีความสัมพันธ์ทั้งในทิศทางเดียวกันหรือขัดแย้งกันกับบริบท

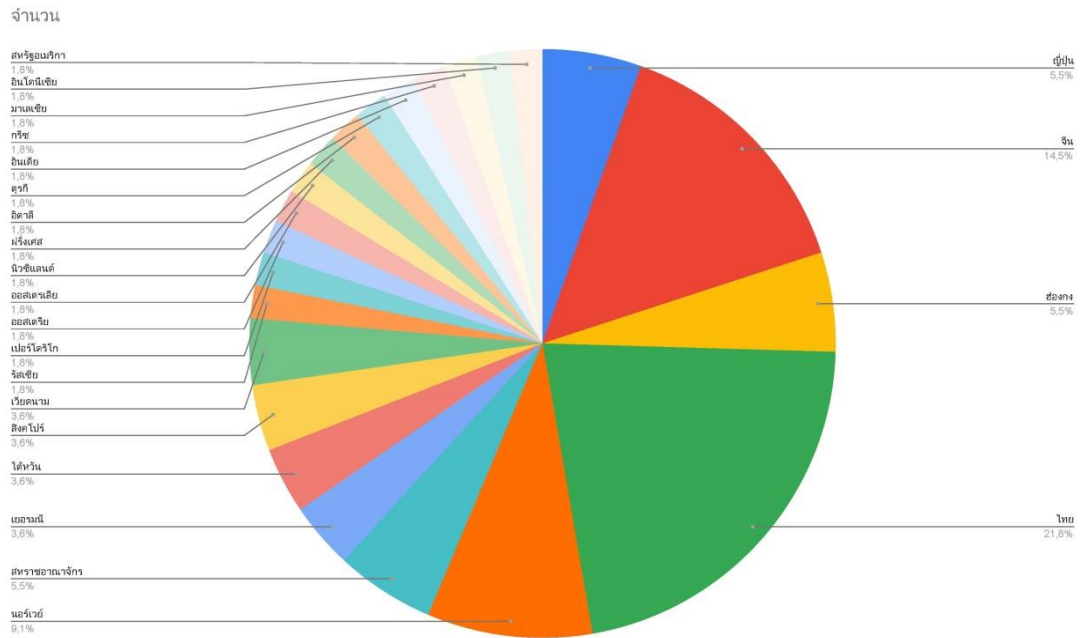
2. ผลงานศิลปะที่ปรากฏในไทยแลนด์ เบียนนาเล่ครั้งนี้เป็นงานศิลปะแบบจัดวางเฉพาะที่โดยใช้วัสดุและกรรมวิธีการทางศิลปะแบบผสมผสาน มีความแปลกใหม่และไม่อยู่ในรูปลักษณะตามที่คนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไปคุ้นชิน บางผลงานนักท่องเที่ยวไม่ได้

รับรู้ว่าเป็นผลงานศิลปะเนื่องจากมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ไม่ได้อยู่ใน form ของงานประติมากรรมที่ปรากฏเป็นรูปธรรมตามขอบเดิมของผลงานศิลปะที่ต้องมีรูปลักษณะแปลกตาหรือสีสันฉูดฉาดโดดเด่น สำหรับผู้ที่มีความรู้ความสนใจด้านศิลปะร่วมสมัย ศิลปิน นักวิชาการ และนักเรียน นักศึกษาด้านศิลปะ จะสามารถเข้าใจผลงานลักษณะนี้ได้ ในขณะที่คนทั่วไป อาจไม่เข้าใจและไม่สามารถเข้าถึงสิ่งที่ศิลปินต้องการถ่ายทอด ไม่ได้เกิดความรู้ว่าสิ่งนี้คือผลงานศิลปะ

3. พฤติกรรมการเข้าชมงานของคนไทย อ้างอิงจากรายงานการศึกษาโดยสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (สสปน.) การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้อธิบายไว้ว่า ชาวไทยมีลักษณะของการเป็น casual visitor กล่าวคือ ไม่ให้ความสนใจกับเนื้อหา (content) ของงาน แต่จะให้ความสนใจกับกิจกรรมการถ่ายภาพเพื่อแบ่งปันผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย และชาวไทยมักจะถูกกระตุ้นให้เข้าชมงานจากกระแสในสื่อโซเชียลมีเดีย ในขณะที่ชาวต่างชาติมีพฤติกรรมการเข้าชมงานที่แตกต่างออกไป กล่าวคือจะเข้าร่วมชมนิทรรศการเพื่อเรียนรู้ หาแรงบันดาลใจ ชื่นชมความคิดศิลปิน และสนใจเนื้อหา (content) และแนวความคิดหลักเป็นสำคัญ

4. ในการจัดนิทรรศการ Thailand Biennale ในระยะแรก จำเป็นต้องสร้างความประนีประนอมกับผู้ชม โดยเฉพาะผู้ชมชาวไทยในแง่ของการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย และการสร้างความคุ้นเคยให้กับคนไทยด้วยการจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยที่สามารถจับต้องได้ว่าเป็นงานศิลปะมากกว่าผลงานที่มีความเป็นนามธรรม (Abstract) ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่อาจยังไม่คุ้นเคย เพราะทำยที่สุดแล้วไทยแลนด์ เบียนนาเล่จะดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องต่อไปได้ จะต้องอาศัยชุมชนและผู้ชมงานชาวไทยเป็นกลุ่มสำคัญ ดังนั้น ในระยะแรกของการจัดงานเบียนนาเล่จึงเป็นระยะสำคัญที่ผู้จัดและภัณฑารักษ์ต้องมีกระบวนการที่ทำให้การรับรู้เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยของคนทั่วไปเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป กระตุ้นการเรียนรู้ และสร้างพฤติกรรมการเข้าชมงานศิลปะจากเดิมที่เป็น casual visitor ยกกระดับให้เป็นผู้ชมแบบ participant ที่สนใจเนื้อหา ต้องการเรียนรู้และชื่นชมแนวคิดของศิลปินในระดับที่ลึกยิ่งขึ้น

12. ศิลปินที่เข้าร่วมแสดงผลงาน

ภาพที่ 111 แผนภูมิแสดงร้อยละของศิลปินจากประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมแสดงผลงาน
ที่มา: ผู้วิจัย

📍 ประเทศที่เข้าร่วม Thailand Biennale, Krabi 2018

ภาพที่ 112 แผนที่โลกแสดงประเทศจากภูมิภาคต่าง ๆ ที่เข้าร่วม Thailand Biennale, Krabi 2018
ที่มา: ผู้วิจัย

นิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้ถูกกำหนดรูปแบบการจัดแสดงโดยภัณฑารักษ์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขประการสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกศิลปิน โดยลำดับแรกภัณฑารักษ์มองหาศิลปินที่มีประสบการณ์ในการสร้างผลงานในรูปแบบ site – specific art เพื่อความสมบูรณ์แบบของนิทรรศการ ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับศิลปินที่เข้าร่วมแสดงผลงานมีดังนี้

1. ศิลปินที่เข้าร่วมจัดแสดงผลงาน มีสัดส่วนของจำนวนศิลปินไทย คิดเป็นร้อยละ 21 และมีศิลปินต่างชาติคิดเป็นร้อยละ 79 มีจำนวนประเทศที่เข้าร่วมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 23 ประเทศ แบ่งเป็นทวีปเอเชีย 11 ประเทศ ทวีปยุโรป 8 ประเทศ ทวีปอเมริกาเหนือ 2 ประเทศ และทวีปโอเชียเนีย 2 ประเทศ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับการจัดนิทรรศการระดับนานาชาติ ทว่าหากมองในรายละเอียดยังคงขาดความหลากหลายของประเทศที่เข้าร่วมงาน ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากเครือข่ายศิลปินของภัณฑารักษ์ หาก Thailand Biennale ต้องการความหลากหลายของประเทศที่เข้าร่วมแสดงผลงาน อาจต้องพิจารณาภัณฑารักษ์ที่มีเครือข่ายศิลปินที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. สัดส่วนของจำนวนศิลปินไทยและศิลปินต่างชาติ แสดงให้เห็นว่าศิลปิน ร้อยละ 80 เป็นศิลปินต่างชาติ ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบการปฏิบัติของการจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติที่ต้องมีสัดส่วนของศิลปินต่างชาติเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนศิลปินประเทศเจ้าภาพ โดยในทวีปเอเชียมีสัดส่วนของศิลปินจากประเทศจีนสูงสุดคือ ร้อยละ 14.3 และในทวีปยุโรปมีสัดส่วนของศิลปินจากประเทศนอร์เวย์เข้าร่วมแสดงผลงานสูงสุด คือ ร้อยละ 8.9

3. ศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาพูดถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นศิลปินจากต่าง ๆ ทั่วโลกทั้งเอเชีย ยุโรป อเมริกา และโอเชียเนีย และมีศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานโดยความร่วมมือกับชุมชนมาจากหลากหลายทวีปเช่นกัน ในขณะที่ผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีและตำนานของจังหวัดกระบี่ ถูกสร้างสรรค์โดยศิลปินจากภูมิภาคเอเชีย เนื้อหาของผลงานของศิลปินจากยุโรปและอเมริกามีความเป็นนามธรรมและมีแนวคิดที่ลึกซึ้ง ซับซ้อนประกอบกับเทคนิควิธีการจัดแสดงผลงานในรูปแบบ site – specific ที่เน้นความแปลกใหม่ และการทดลอง โดยมักมีจุดจัดแสดงผลงานในพื้นที่ทางธรรมชาติเกือบทั้งสิ้น

ข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ของผลงานทั้ง 58 ชิ้น และประวัติของศิลปินที่เข้าร่วมในนิทรรศการครั้งนี้ถูกบรรจุอยู่ในสูจิบัตรซึ่งจัดทำโดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ความหนา 345 หน้า จัดทำเป็น 2 ภาษา (ไทยและอังกฤษ) ภาพปกเป็นรูปผลงาน PD/MGRTT ของ Ayse Erkmen ซึ่งศิลปินทำขึ้นโดยใช้คอมพิวเตอร์ เป็นงานศิลปะที่มีความโดดเด่นของแนวคิดและเนื้อหาที่มีความหมายสื่อถึงการมีอยู่จริงและความไม่มีอยู่จริงทางกายภาพของผลงานชิ้นนี้

ภายในสูจิบัตรมีภาพของผลงานทั้งหมดที่เกิดขึ้นใน Thailand Biennale, Krabi 2018 มีเนื้อหาและบทความที่จัดทำและเรียบเรียงโดยคณะภัณฑารักษ์ การจัดพิมพ์สูจิบัตรได้รับการสนับสนุนโดย กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) สูจิบัตรที่จัดทำขึ้นไม่ได้มีจำหน่ายทั่วไป จัดทำขึ้นเพื่อมอบให้กับศิลปินและคณะภัณฑารักษ์ใน Thailand Biennale ผู้สนับสนุน ผู้บริหาร หน่วยงานทางการศึกษาและเครือข่ายในวงการศิลปะร่วมสมัย

บทที่ 5

การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018

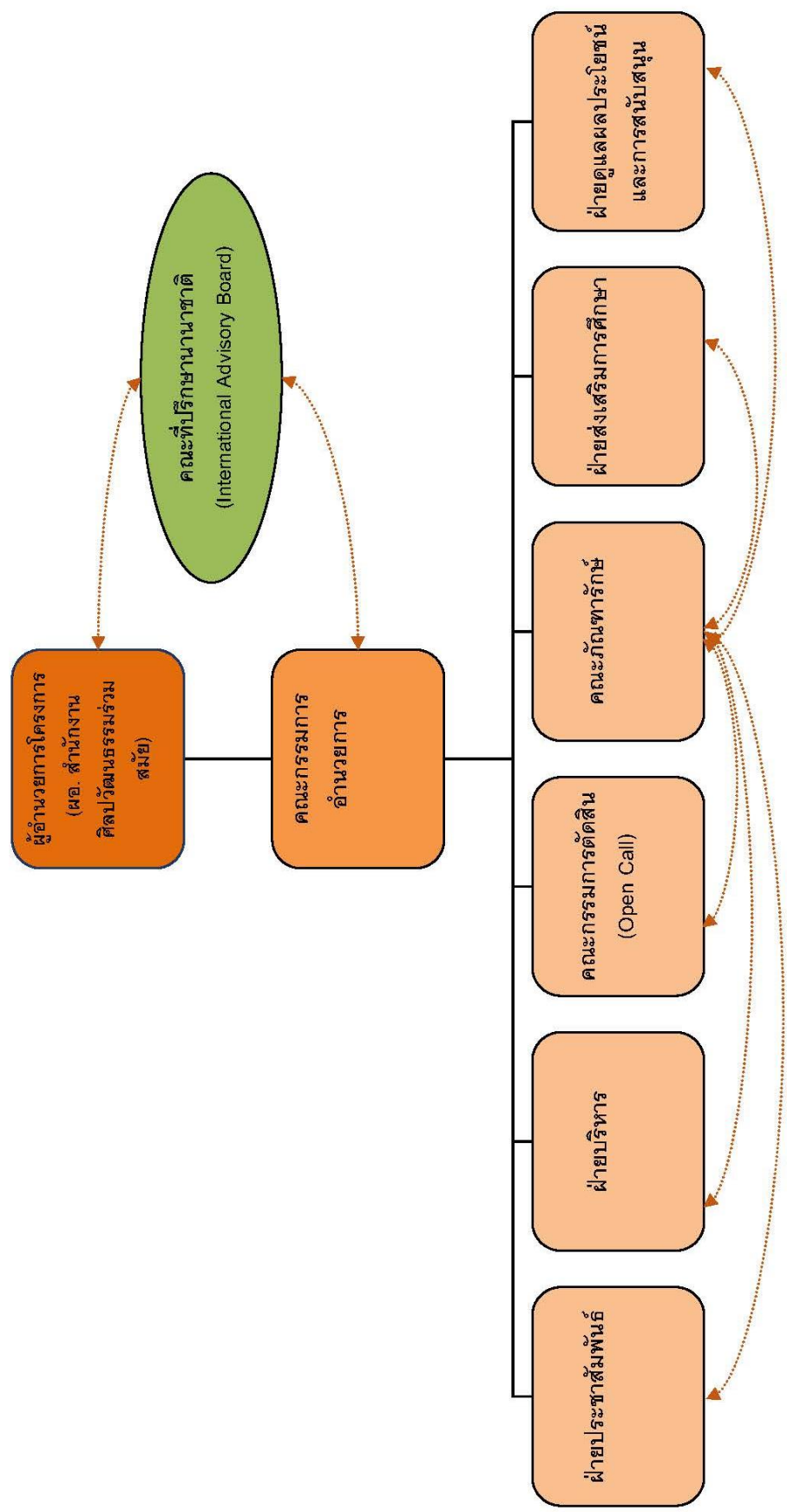
ในบทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาด้านการจัดการนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018 เพื่อทำความเข้าใจถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการเป็ยennaเล่าครั้งแรกของประเทศไทย นำมาสู่การเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอย่างเหมาะสมและยั่งยืนในการจัดงานนิทรรศการร่วมสมัยนานาชาติในอนาคต มีประเด็นในการศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

1. โครงสร้างการบริหารโครงการและบุคลากร
2. การคัดเลือกภัณฑารักษ์
3. งบประมาณ
4. กระบวนการจัดการนิทรรศการ
5. การสร้างการรับรู้และกิจกรรมด้านการศึกษา
6. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
7. วิเคราะห์การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018
8. ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

1. โครงสร้างการบริหารโครงการและบุคลากร

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยดำเนินการร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ มีรูปแบบโครงสร้างการบริหารโครงการปรากฏตามผังโครงสร้างด้านล่าง ดังนี้

ผังโครงสร้างการบริหาร Thailand Biennale, Krabi 2018

Thailand Biennale, Krabi 2018 มีรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานเป็นแบบลำดับชั้น จากบนลงล่าง มีผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นผู้อำนวยการสูงสุด จากผังโครงสร้างจะเห็นได้ว่านอกเหนือจากบุคลากรในสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยแล้วยังมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการที่มาจากภายนอกองค์กรด้วย ได้แก่ คณะภัณฑารักษ์ คณะกรรมการอำนวยการ และคณะที่ปรึกษานานาชาติ สำหรับการบริหารจัดการโครงการโดยมีผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นผู้อำนวยการสูงสุดนั้นประกอบด้วยคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ทั้งหมด 8 ฝ่าย ที่หน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. **คณะกรรมการอำนวยการ** ประกอบด้วยศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นประธาน ทำหน้าที่กำกับ ดูแล และติดตามการดำเนินงานของ Thailand Biennale, Krabi 2018 ในภาพรวมทั้งหมด

2. **คณะที่ปรึกษานานาชาติ** ประกอบด้วยภัณฑารักษ์และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศิลปะร่วมสมัย จำนวน 4 คน ได้แก่ Fram Kitagawa จากประเทศญี่ปุ่น Yuko Hasegawa จากประเทศญี่ปุ่น Mary Jane Jacob จากสหรัฐอเมริกา และอริญชัย รุ่งแจ้ง จากประเทศไทย มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย และคณะกรรมการอำนวยการในเรื่องการบริหารงานการจัดแสดงนิทรรศการระดับนานาชาติและศิลปะร่วมสมัย

2. ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะและความชำนาญด้านการพัฒนาและการดำเนินงานด้านมหกรรมศิลปะร่วมสมัยให้แก่เจ้าหน้าที่ในสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์ที่เอื้อประโยชน์ต่อองค์กร ศิลปิน และชุมชน

3. แนะนำศิลปินร่วมสมัยเพื่อเข้าร่วมจัดแสดงผลงานใน Thailand Biennale, Krabi 2018 จำนวนท่านละ 2 คน

3. **คณะกรรมการตัดสินผลงาน** ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะร่วมสมัย จำนวน 3 คน ได้แก่ Jonathan Watkins จากสหราชอาณาจักร สมพร รอดบุญ จากประเทศไทย และศาสตราจารย์ ดร. เสง เจียง จากสหราชอาณาจักร (ภัณฑารักษ์) ทำหน้าที่พิจารณาคัดเลือกผลงานในประเภท Open Call เพื่อให้ศิลปินได้มีโอกาสสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานใน Thailand Biennale, Krabi 2018

4. ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1. วางแผนการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ
2. จัดประชุมคณะกรรมการอำนวยการและประชุมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมายและจัดทำรายงานการประชุม
3. ประสานงานกับทุกฝ่ายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่สุดและรายงานต่อผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยและคณะกรรมการอำนวยการ
4. จัดทำข้อตกลงต่าง ๆ เช่น ข้อตกลงกับภัณฑารักษ์ ข้อตกลงกับคณะที่ปรึกษานานาชาติ ข้อตกลงกับศิลปิน ฯลฯ
5. อำนวยความสะดวกด้านการเดินทางให้กับศิลปิน ภัณฑารักษ์ คณะกรรมการคณะที่ปรึกษานานาชาติ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในการเดินทางทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ
6. ดูแลและบริหารงบประมาณในการดำเนินโครงการทั้งงบประมาณในการบริหารจัดการและงบประมาณในการสร้างสรรค์ผลงาน
7. ลงพื้นที่จังหวัดกระป๋องอย่างต่อเนื่องเพื่อสำรวจพื้นที่ และประชุมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดงาน
8. จัดทำเอกสารราชการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบราชการ
9. ตอบคำถามและให้คำแนะนำแก่ศิลปินไทยและต่างชาติในทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับด้านการบริหารจัดการ การเดินทาง งบประมาณ ภาวะและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมจัดแสดงผลงาน
10. ประสานงานและช่วยเหลือในช่วงการติดตั้งผลงาน ณ พื้นที่จัดแสดง ตลอดจนแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในช่วงของการติดตั้งผลงาน
11. สรุปผลการดำเนินงานทั้งหมดและรายงานให้ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยและคณะกรรมการอำนวยการรับทราบ

5. คณะภัณฑารักษ์ ประกอบด้วยศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าภัณฑารักษ์และคณะภัณฑารักษ์ 7 คน ได้แก่

1. ดร. วิชญ มุกตามณี
2. ดร. วิภาช ภูริชานนท์

3. ดร. ให้แสง ชวนะลิขิกร
4. พันซ์กร วิรัตน์มาลี
5. ปาลิน อังศุสิงห์
6. อัจฉนา วะจิตี
7. กรแก้ว นกแก้ว

6. ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา

1. วางแผนและจัดกิจกรรมสร้างการรับรู้และส่งเสริมด้านการศึกษาให้กับบุคคลทั่วไป ทั้งในพื้นที่กรุงเทพฯ และในจังหวัดกระบี่
2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านภัณฑารักษ์และศิลปะร่วมสมัย
3. อบรมผู้นำชมและอาสาสมัครที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำชมนิทรรศการในช่วงที่มีการจัดงาน

7. ฝ่ายดูแลผลประโยชน์และการสนับสนุน

1. วิเคราะห์และพิจารณาเครือข่ายและแหล่งทุน เพื่อการสนับสนุนและ/หรือการเอื้อเพื่อปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปได้อย่างราบรื่น
2. ระดมทุนและบริหารจัดการกองทุน

8. ฝ่ายประชาสัมพันธ์

1. วางแผนการประชาสัมพันธ์โครงการ
2. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ Thailand Biennale, Krabi 2018 อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลาย
3. จัดงานแถลงข่าว Thailand Biennale, Krabi 2018 ทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดกระบี่

2. การคัดเลือกภัณฑารักษ์

ในการจัด Thailand Biennale ครั้งที่ 1 สำนักงาน ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยไม่ได้มีการกำหนดเกณฑ์หรือบรรทัดฐานในการคัดเลือกภัณฑารักษ์อย่างชัดเจน ซึ่งในการจัดงานครั้งแรกมีศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ผู้อำนวยการศูนย์ Centre for Chinese Visual Arts หัวหน้าฝ่ายวิจัยและอาจารย์จากมหาวิทยาลัย Birmingham City University สหราชอาณาจักร ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์หลัก และมีระบบการทำงานด้านภัณฑารักษ์เป็นแบบทีมและมีโครงสร้างภายในทีม

ภัณฑารักษ์เป็นแบบลำดับชั้นจากบนลงล่าง มีภัณฑารักษ์หลักเป็นหัวหน้าทีม มีภัณฑารักษ์ผู้ช่วย 2 คน มีทีมผู้ช่วยภัณฑารักษ์ 5 คน

คณะภัณฑารักษ์ 8 คน ได้แก่

1. Prof. Dr. Jiehong Jiang ภัณฑารักษ์หลัก
2. ดร. วิชญ มุกตามณี ภัณฑารักษ์ผู้ช่วย
3. ดร. วิภาช ภูริชานนท์ ภัณฑารักษ์ผู้ช่วย
4. ดร. ให้แสง ชวนะลิขิกร ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
5. พันชกร วิรัตน์มาลี ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
6. ปาลิน อังศุสิงห์ ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
7. อัจฉนา วจีดี ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
8. กรแก้ว นกแก้ว ผู้ช่วยภัณฑารักษ์

ได้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะภัณฑารักษ์ไว้ ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จังหวัดกระบี่
2. ศึกษาหาความเป็นไปได้เชิงเทคนิคในการผลิตและติดตั้งผลงานของศิลปินที่เข้าร่วม

โครงการ

3. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและความเป็นไปได้เชิงทางเทคนิคในการผลิตและติดตั้งผลงาน รวมทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับภูมิทัศน์โดยรวมของพื้นที่จัดแสดงผลงาน

พิจารณา

4. เสนอรายชื่อศิลปินที่จะเชิญเข้าร่วมแสดงผลงานให้คณะกรรมการอำนวยการ

พิจารณา

5. ติดต่อประสานงาน ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลงานศิลปะให้แก่ศิลปิน รวมถึงอำนวยความสะดวกให้ทำแผนงาน (proposal) ให้เป็นไปได้โดยราบรื่น ช่วยเหลือและสนับสนุนคณะกรรมการตัดสินคัดเลือกผลงานของศิลปิน

6. ช่วยเหลือและสนับสนุนการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อในหลากหลายช่องทาง

คณะภัณฑารักษ์มีภูมิหลังด้านการศึกษาและวิชาชีพที่แตกต่างหลากหลาย นอกเหนือจากมีความรู้ ประสบการณ์ และวิชาชีพด้านภัณฑารักษ์โดยตรง ยังประกอบด้วยผู้มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ด้านศิลปศาสตร์ ด้านอักษรศาสตร์ เป็นอาจารย์ประจำคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และ ภาพพิมพ์ ศิลปินและนักวิชาการด้านศิลปะร่วมสมัย ทั้งนี้ ทักษะที่สำคัญนอกเหนือจากวิชาความรู้ในด้านการภัณฑารักษ์และศิลปะร่วมสมัยที่ผู้ศึกษาเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งในการทำงานในงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติคือ ทักษะด้าน

ภาษาอังกฤษ และภาษาที่สาม เนื่องจากมีภัณฑารักษ์หลักเป็นชาวต่างชาติ และศิลปินที่เข้าร่วมจัดแสดงผลงานเกินกว่าร้อยละ 50 เป็นศิลปินนานาชาติ

ในทีมภัณฑารักษ์ มีคณะทำงาน 2 คน (หมายเลข 6 และ 7) เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นการวางแผนการดำเนินงานของภัณฑารักษ์หลัก ที่เล็งเห็นความสำคัญของการมีคนในพื้นที่ซึ่งจะช่วยให้การทำงานของทีมภัณฑารักษ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นบุคคลที่จะสามารถสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่จังหวัดกระบี่ทั้งด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ ให้แก่ทีมภัณฑารักษ์และศิลปิน

การเชิญศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง จากมหาวิทยาลัย Birmingham City University มาเป็นภัณฑารักษ์ในการจัดงาน Krabi Art Olympics เป็นไปตามรูปแบบ (model) การจัดงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติที่นิยมปฏิบัติกันทั่วไป เช่นเดียวกับลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ครั้งที่ 1 กล่าวคือ ผู้จัดงานได้เชิญ Anthony Bond ภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงจากประเทศออสเตรเลีย มาเป็นภัณฑารักษ์ โดยในเวลาต่อมา ในการจัดงานลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ครั้งที่ 2 ได้เปลี่ยนรูปแบบการคัดเลือกภัณฑารักษ์เป็นการเปิดรับสมัครภัณฑารักษ์จากทั่วโลก (Open Call) และมีคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกภัณฑารักษ์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการจัดงาน Thailand Biennale ครั้งแรก นับว่าการมีภัณฑารักษ์เป็นชาวต่างชาติมีผลดีต่อการจัดงานและคณะทำงาน โดยพบว่ามีข้อดีที่สำคัญ 3 ประการ คือ **ประการแรก** มีความหลากหลายของศิลปะและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับศิลปะร่วมสมัย **ประการที่สอง** มีความหลากหลายของศิลปินที่เข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการขยายขอบเขต และสร้างเครือข่ายของศิลปินร่วมสมัยให้กับวงการศิลปะได้อย่างแท้จริง และ**ประการที่สาม** มีการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมระหว่างภัณฑารักษ์ ศิลปิน คณะทำงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ซึ่งเป็นคุณค่าที่มีความสำคัญ เป็นประสบการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนา และเปิดมุมมองใหม่ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ศิลปินร่วมสมัยที่เข้าร่วมจัดแสดงผลงานจำนวนหนึ่งได้มีโอกาสทำงานร่วมกับคนในชุมชน ผู้รับเหมา ประชาชนชาวบ้าน นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันโดยตรง คนในชุมชนได้สัมผัสความคิดของศิลปินร่วมสมัย เรียนรู้มุมมองในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ต่างออกไปจากความเข้าใจเดิม ในขณะที่ศิลปินได้เรียนรู้ วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิต ของคนจังหวัดกระบี่ และถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ มรดกวัฒนธรรมของจังหวัดกระบี่ผ่านการคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานศิลปะร่วมสมัยได้อย่างน่าสนใจ

โดยสรุป ในการจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติใด ๆ กระบวนการคัดเลือกภัณฑารักษ์โดยการเปิดรับสมัครภัณฑารักษ์ที่มีความสามารถและคุณสมบัติเหมาะสมจากทั่วโลก เป็นกระบวนการสำคัญที่ขาดเสียมิได้ และควรกำหนดเกณฑ์และกรอบการพิจารณาอย่างชัดเจน และเหมาะสม นัยสำคัญของกรมีกระบวนการคัดเลือกภัณฑารักษ์คือจะเป็นการสร้างมาตรฐานให้กับการจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติของประเทศไทย โดยต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่แสดงให้เห็นว่าสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ในฐานะหน่วยงานผู้จัด เปิดกว้างและให้โอกาสกับภัณฑารักษ์รุ่นใหม่ได้มีโอกาสเข้าร่วมสมัครอย่างแท้จริง จึงจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการพัฒนาบุคลากรในวงการศิลปะร่วมสมัยได้อย่างทั่วถึง การเปิดรับสมัครจะช่วยกระตุ้นให้บุคลากรในวงการศิลปะร่วมสมัยตื่นตัวและพัฒนาตนเอง พัฒนามุมมองและความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นพลวัตรของวงการศิลปะร่วมสมัยไทยที่มีพลังและมีอิทธิพลในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติได้

3. งบประมาณ

Thailand Biennale, Krabi 2018 เป็นโครงการที่เกิดขึ้นโดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ ในส่วนของงบประมาณสำหรับการดำเนินงานนั้นมาจากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล และส่วนหนึ่งมาจากการระดมทุน โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน

งบประมาณจากรัฐบาล สำหรับการดำเนินโครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 นอกเหนือจากข้อเคลือบโดยงบประมาณของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยแล้ว ยังมีงบประมาณจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ ในฐานะหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดกระบี่ มาช่วยสนับสนุนให้การดำเนินโครงการมีความคล่องตัวและประสบความสำเร็จได้ ระยะเวลาตั้งแต่ก่อนการจัดงาน ระหว่างการจัดงาน ไปจนถึงหลังการจัดแสดงงาน ครอบคลุม 3 ปีงบประมาณ กล่าวคือ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จนถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

งบประมาณจากภายนอกองค์กร นอกเหนือจากงบประมาณจากรัฐบาล Thailand Biennale, Krabi 2018 ยังได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์กรอื่นๆ อาทิ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นต้น

4. กระบวนการจัดการนิทรรศการ

การดำเนินการจัดงานเบียนนาเล่ครั้งแรก เป็นการบริหารจัดการนิทรรศการศิลปะในรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทย อีกทั้งมีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้จัดงาน (organizer) และไม่มี เวลาพอสำหรับการศึกษารูปแบบการบริหารงานของงานมหกรรมอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จและมี ชื่อเสียง นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดในเรื่องความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และทักษะของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นส่งผลให้สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ต้องอาศัยคำแนะนำในเรื่องกระบวนการดำเนินงานจากภัณฑารักษ์เป็นหลัก

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลในกระบวนการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดการจัดงาน สามารถเรียบเรียงเป็นขั้นตอนตามลำดับก่อน – หลังที่เกิดขึ้นจริง ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะภัณฑารักษ์ คณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ และวางแผนการดำเนินโครงการ

ภาพที่ 113 คณะทำงานจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยหารือกับ ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ณ Birmingham City University สหราชอาณาจักร
ที่มา : วิจัย

ขั้นที่ 2 คณะทำงานและภัณฑารักษ์ลงพื้นที่จังหวัดกระบี่ หารือร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ สสำรวจความเป็นไปได้และความพร้อมของพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อจัดทำเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาคัดเลือก venue หรือพื้นที่จัดแสดงผลงาน

ขั้นที่ 3 กำหนดพื้นที่หลักในการจัดแสดง โดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยและภัณฑารักษ์ได้หารือ ลงสำรวจพื้นที่ หารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ เทศบาลเมืองกระบี่ อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา - หมู่เกาะพีพี ฯลฯ ทั้งนี้ พื้นที่หลักในการจัดแสดงผลงานศิลปะได้แก่ น้ำตกธารโบกขรณี ท่าปอมคลองสองน้ำ อ่าวนาง เกาะปอดะ หาดไร่เลย์ พื้นที่สาธารณะในเขตเทศบาลเมือง กระบี่ และเกาะกลาง ทั้งนี้ ในการเข้าใช้พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติจะต้องผ่านขั้นตอนของการพิจารณาทั้งในระดับจังหวัดและระดับกรม โดยในขั้นตอนการขออนุญาตใช้พื้นที่จะต้องระบุรายละเอียดให้ชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น ระบุพิกัดที่จะจัดแสดงผลงานแต่ละชิ้น มีรูปแบบของผลงานที่ชัดเจนตามที่จะจัดแสดงจริงในพื้นที่ เทคนิคในการสร้างงาน วัสดุที่ใช้สร้างสรรค์ผลงาน ฯลฯ เพื่อให้คณะกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจสามารถพิจารณาได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วนที่สุด โดยไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ

ขั้นที่ 4 กำหนดแนวคิดหลักของเบียนนาเล่ (curatorial theme) ภัณฑารักษ์และคณะทำงานร่วมกันศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องในจังหวัดกระบี่ให้ครอบคลุมในทุกบริบทจนเกิดเป็นแนวคิดหลัก “Edge of the Wonderland”

ขั้นที่ 5 แลงข่าวเปิดตัวโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติและประกาศรับสมัครศิลปินประเภท Open Call นอกเหนือจากศิลปินที่ได้รับเชิญเข้าร่วมใน Thailand Biennale, Krabi 2018 สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเห็นถึงความสำคัญของเวทีนี้จึงเปิดโอกาสให้ศิลปินรุ่นใหม่ (emerging artist) ได้มีพื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์โดยได้เปิดให้มีการแข่งขันประกวดแบบร่างผลงาน (Proposal) ขึ้น

ขั้นที่ 6 คณะภัณฑารักษ์คัดเลือกศิลปินร่วมสมัยที่มีความเหมาะสม กล่าวคือ ภัณฑารักษ์ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลของศิลปินร่วมสมัยที่มีความเชี่ยวชาญในการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบ site - specific art โดยเฉพาะ เนื่องจากการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะในครั้งนี้เป็นการจัดแสดงที่มีความท้าทายสูงมากในแง่ของบริบทของพื้นที่ ในขั้นตอนนี้รวมไปถึงการทำ studio visit และการจัดกิจกรรม curatorial talk ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเปิดเวทีให้ศิลปินที่มีศักยภาพและคุณสมบัติเหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบ site - specific ได้มีพื้นที่สำหรับการนำเสนอผลงานของตนเองให้แก่คณะภัณฑารักษ์และคณะทำงานจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ตลอดจนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับศิลปิน ให้ข้อมูลศิลปินเกี่ยวกับ Thailand Biennale, Krabi 2018

ขั้นที่ 7 จัดกิจกรรม Artist Site Visit โดยแบ่งเป็น 3 ครั้ง เพื่อให้ศิลปินร่วมสมัยที่ได้รับการเชิญเข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงานได้สำรวจ เรียนรู้ และเข้าใจชุมชนจังหวัดกระบี่ ได้สัมผัสชุมชน ได้เห็นภูมิประเทศได้สัมผัสภูมิอากาศ ได้มีประสบการณ์และแรงบันดาลใจในการคิดผลงานศิลปะ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศิลปินนานาชาติ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง คณะทำงาน และชุมชนในจังหวัดกระบี่ ได้มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น เข้าร่วมรับฟังและเรียนรู้เกี่ยวกับงานมหกรรมจัดแสดงศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบเปียโนน่าเล่ เกิดการสนทนาสื่อสารกันระหว่าง “คนนอก” กับ “คนใน” เปิดโอกาสให้โลกศิลปะร่วมสมัยได้เข้าไปสู่ชุมชน และในทางกลับกันเป็นการถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในจังหวัดกระบี่ให้กับศิลปินนานาชาติ ซึ่งศิลปินบางคนอาจไม่เคยเดินทางหรือรู้จักจังหวัดกระบี่มาก่อน ดังนั้นกิจกรรม artist site visit จึงนับเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ขาดเสียมิได้สำหรับการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในรูปแบบ site - specific art ในพื้นที่สาธารณะภายนอกแกลเลอรี หอศิลป์ หรือ อาคารต่าง ๆ

Artist Site Visit **ครั้งที่ 1** จัดขึ้นระหว่างวันที่ 13 – 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560

Artist Site Visit **ครั้งที่ 2** จัดขึ้นระหว่างวันที่ 5 – 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

Artist Site Visit **ครั้งที่ 3** จัดขึ้นระหว่างวันที่ 19 – 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

ภาพที่ 114 ศิลปินจีนและรัสเซีย ลงพื้นที่ศึกษาศิลปวัฒนธรรม ณ เกาะกลาง
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 115 คณะศิลปิน สํารวจและศึกษาพื้นที่จัดแสดงทางทะเลพร้อมด้วยคณะภัณฑารักษ์ และ
คณะทำงาน
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 116 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศิลปินนานาชาติ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง คณะทำงาน
และชุมชนในจังหวัดกระบี่
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 117 การเสวนาระหว่างการจัดกิจกรรม Artist Site Visit ครั้งที่ 1
ที่มา: ผู้วิจัย

ขั้นที่ 8 ศิลปินจัดทำร่างผลงาน (proposal) เพื่อส่งให้คณะกรรมการภัณฑารักษ์และสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยคณะกรรมการกรรมการอำนวยการเป็นผู้พิจารณา ร่างผลงานที่ศิลปินจัดทำต้องระบุรายละเอียดของผลงาน แนวคิด และพื้นที่ที่จะติดตั้งหรือจัดแสดง คณะกรรมการพิจารณาโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ ผลกระทบต่อพื้นที่และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนแนวคิดที่ไม่ขัดต่อความเชื่อ วัฒนธรรม หรือประเด็นที่ละเอียดอ่อน เช่น การเมือง สิทธิมนุษยชน เป็นต้น นอกจากนี้ ในเชิงเทคนิคยังต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในการติดตั้ง การขนส่ง และความปลอดภัย

ขั้นที่ 9 ในขณะเดียวกัน กระบวนการหนึ่งที่กำลังดำเนินคู่ขนานกับขั้นตอนการพิจารณาและพัฒนาแบบร่างผลงาน (proposal) โดยทีมภัณฑารักษ์และคณะกรรมการอำนวยการ คือขั้นตอนการขออนุญาตใช้พื้นที่สำหรับจัดแสดงผลงานศิลปะ โดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยต้องดำเนินการขออนุญาตหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมเจ้าท่า สำนักงานเทศบาลเมืองกระบี่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาคราม องค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวนาง และเอกชนเจ้าของพื้นที่ส่วนบุคคลจำนวน 3 ราย ในการขออนุญาตใช้พื้นที่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี และอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา - หมู่เกาะพีพี มีขั้นตอนที่ซับซ้อนมากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ เนื่องจากมีพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติที่ทุกฝ่ายต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ดังนั้น ในการขออนุญาตจึงจำเป็นต้องประชุมหารือ นำเสนอแบบร่างผลงานของศิลปินทั้งหมดทุกชั้นที่จะจัดแสดงผลงานในพื้นที่ในความดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติ และในขั้นตอนนี้เองเป็นผลทำให้มีศิลปินจำนวนหนึ่งถูกตัดรายชื่อออก เนื่องจากศิลปินไม่สามารถพัฒนา ปรับ หรือแก้ไขผลงานให้สอดคล้องกับข้อกำหนดตาม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติได้ทันตามกำหนดเวลา สำนักงานศิลปะร่วมสมัยจึงจำเป็นต้องปฏิเสธการเข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงานใน Thailand Biennale, Krabi 2018 ไปในที่สุด

ขั้นที่ 10 คัดเลือกและตัดสินผลงานของศิลปินในประเภท open call โดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยได้แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินขึ้นเพื่อทำหน้าที่พิจารณาตัดสินผลงานที่มีความร่วมสมัย มีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดหลักและพื้นที่ มีศิลปินที่ผ่านการคัดเลือกให้จัดแสดงจำนวน 3 ผลงาน ได้แก่ 1) Nobody Nose: Based on a Fake Story โดย Sayaka Ohata และ Joseph Mayhofer 2) Wandering at the Edge of Wonderland โดย Chong Boon Pok 3) Birth of Golden Snail โดยจุฬญาณนนท์ ศิริผล

ขั้นที่ 11 ระหว่างการปรับแก้และพัฒนาแบบร่างผลงานของศิลปิน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม 2561 สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยได้จัดกิจกรรมสร้างการ

เรียนรู้เกี่ยวกับ Thailand Biennale, Krabi 2018 เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดงานและสื่อสารข้อมูลให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเบียนนาเล่และศิลปะร่วมสมัย กิจกรรมสร้างการเรียนรู้จัดขึ้นในพื้นที่จังหวัดกระบี่ กลุ่มเป้าหมายคือคนในพื้นที่จังหวัดกระบี่ได้เข้าใจนิทรรศการศิลปะนานาชาติที่จะเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย กิจกรรมนี้กระตุ้นให้คนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานครั้งนี้ให้มากขึ้น

กิจกรรมครั้งที่ 1 และ 2 สร้างการรับรู้ให้หน่วยงานราชการและโรงเรียนเข้ามามีส่วนในการวางแผนกิจกรรมและสร้างทีมงานหลักให้กับคนในพื้นที่

กิจกรรมครั้งที่ 3 สร้างทีมอาสาสมัครในพื้นที่ให้สามารถทำงานได้จริงในพื้นที่เมื่อนิทรรศการเปิด

กิจกรรมครั้งที่ 4 - 6 สร้างกิจกรรมให้คนในพื้นที่ได้ทำงานร่วมกันกับศิลปินและปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

ขั้นที่ 12 ทีมภัณฑารักษ์มีแบบร่างผลงานที่ปรับแก้และพัฒนาแล้ว พร้อมจะนำไปสร้างสรรค์และติดตั้ง ณ จุดที่กำหนดไว้ ตลอดจนจัดทำแผนการสร้างสรรค์ผลงาน ขั้นตอน วัสดุเทคนิคพิเศษที่จำเป็นต้องใช้ และงบประมาณสำหรับการสร้างสรรค์ผลงาน ทีมภัณฑารักษ์นำรายละเอียดทั้งหมดเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการและสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเพื่อรับทราบและพิจารณาหาข้อสรุปก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการเริ่มสร้างผลงาน

ขั้นที่ 13 หลังจากคณะกรรมการอำนวยการพิจารณาแบบร่างผลงานเรียบร้อยแล้ว สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยจึงได้เริ่มขั้นตอนการว่าจ้างผู้รับเหมาเพื่อผลิตและติดตั้งผลงานศิลปะ ซึ่ง แต่ละขั้นมีระดับความยากง่ายและความซับซ้อนแตกต่างกันไปเนื่องจากเป็นผลงาน site – specific art ผลงานทั้งหมดจึงแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงทั้งเทคนิคการผลิต การติดตั้ง และการจัดแสดง

ขั้นที่ 14 ศิลปินบางส่วนเริ่มทยอยเดินทางมายังจังหวัดกระบี่ตั้งแต่ช่วงปลายเดือนกันยายน 2561 เพื่อสร้างสรรค์ ผลิต ติดตั้งผลงานศิลปะ และควบคุมการทำงานของผู้รับเหมาและศิลปิน ส่วนใหญ่เดินทางมาติดตั้งผลงานในช่วงกลางเดือนตุลาคม และอยู่ที่จังหวัดกระบี่จนถึงพิธีเปิดงาน มหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 อย่างเป็นทางการในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561

ขั้นที่ 15 คณะทำงานสุฉิปัตร์ (Catalogue) เริ่มดำเนินการจัดทำสุฉิปัตร์ของนิทรรศการในครั้งนี้ โดยมีภัณฑารักษ์หลักเป็นผู้กำหนดเนื้อหา มีทีมภัณฑารักษ์เป็นผู้เรียบเรียงเนื้อหาเกี่ยวกับผลงาน แนวคิด ของศิลปินแต่ละคนที่ภัณฑารักษ์เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการสร้างสรรค์และ

จัดแสดงผลงาน คณะทำงานสุจิตร์จากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นผู้ประสานงานและกำกับดูแลภาพรวมของการจัดทำสุจิตร์

ขั้นที่ 16 การจัดการผลงานภายหลังการจัดแสดง ได้มีการประชุมหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อหาข้อสรุปแนวทางในการจัดการ รื้อถอน หรือทำลายผลงาน ภายหลังจัดแสดงเสร็จสิ้นแล้ว จากการศึกษาข้อมูลพบว่าสามารถแบ่งรูปแบบการจัดการผลงาน ภายหลังสิ้นสุดนิทรรศการได้เป็น 3 แนวทาง ดังนี้

1) **รื้อถอนและทำลาย** สำหรับผลงานที่มีการเปลี่ยนแปลงเสื่อมสภาพไปตามระยะเวลา 4 เดือน ซึ่งเป็นความตั้งใจของศิลปินที่ต้องการให้ผลงานในรูปแบบ site – specific มีความหมายของความ “เฉพาะที่” ทั้งในมิติของพื้นที่และเวลา เมื่อสิ้นสุดการจัดแสดงแล้ว ได้รื้อถอนผลงานจากจุดจัดแสดง ตัวอย่างผลงาน เช่น ผลงาน Rumours from the Sea โดย Felix Blume, ผลงาน Silver Souls โดย Mella Jaarsma, ผลงาน Anima โดย Richard Streitmatter – Tran เป็นต้น นอกจากนี้ ผลงานที่อยู่ในพื้นที่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี และอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา – หมู่เกาะพีพี จำเป็นต้องได้รับการรื้อถอนออกจากพื้นที่จัดแสดงทั้งหมดเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

2) **เก็บรักษาไว้** ผลงานศิลปะที่จัดแสดงในเขตเทศบาลเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่มีความประสงค์ที่จะบริหารจัดการ ดูแล บำรุง รักษาผลงานภายหลังเสร็จสิ้นนิทรรศการแล้ว อย่างไรก็ตาม หากจังหวัดพิจารณาแล้วเห็นว่าผลงานชิ้นใดเสียหาย เสื่อมสภาพ อาจจำเป็นต้องรื้อถอนทำลาย เช่น ผลงาน To be or not to be โดย Yang Zhenzhong, ผลงาน Two Visions of the Wonderland โดย กมล ทัศนัญชลี, ผลงาน Giant Ruins โดย Tu Weicheng, ผลงาน Football Field for Buffalo/ลานฟุตบอลกระบี่ โดย Takafumi Fukasawa, ผลงาน Four Colours Make a Forrest โดย Donna Ong เป็นต้น

3) **ส่งคืนผลงานให้ศิลปิน** ได้แก่ ผลงาน A Formation โดย Rania Ho ศิลปินต้องการนำชุดสูทที่จัดแสดงแล้ว ที่มีความเสื่อมสภาพจากปัจจัยต่างๆ เช่น แดด ลม ไอน้ำ ไปเก็บรักษาต่อเพื่อการศึกษา และ ผลงาน Lost Bandwidth (Canopy) โดย Dane Mitchell ซึ่งเป็นผลงานที่สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยขอยืมมาจัดแสดงใน Thailand Biennale, Krabi 2018

5. การสร้างการรับรู้และกิจกรรมด้านการศึกษา

โครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติได้จัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างการรับรู้และกิจกรรมด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ก่อนเริ่มการจัดงานมหกรรม จนถึงช่วงระหว่างที่มีการจัดแสดงนิทรรศการ ทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดกระบี่ เพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างความเข้าใจไม่เฉพาะกับศิลปิน บุคลากรในวงการศิลปะร่วมสมัย แต่รวมไปผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คนในชุมชนพื้นที่จังหวัดกระบี่ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไป รูปแบบของกิจกรรมมีทั้งการเสวนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญและภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ กิจกรรมด้านการศึกษาที่เกิดขึ้น สามารถเรียงตามลำดับของช่วงเวลาที่เกิดขึ้นได้ดังต่อไปนี้

1. Education Programme **ครั้งที่ 1** กิจกรรมการเสวนาว่าด้วยความสำคัญของการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดขึ้นในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน จังหวัดกระบี่ ผู้ร่วมเสวนา ได้แก่

- ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ภัณฑารักษ์
- รศ. ดร. ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ คณะกรรมการอำนวยการ
- Nhung Walsh ภัณฑารักษ์และผู้เชี่ยวชาญศิลปะในอาเซียน

ดำเนินรายการเสวนาโดย ดร. วิชญ มุกดาภิ และ Federica Mirra จากนั้น ได้เชิญศิลปินที่เข้าร่วมแสดงผลงานใน Thailand Biennale, Krabi 2018 เสวนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้แก่ Tori Wranes ศิลปินจากประเทศนอร์เวย์ และชูศักดิ์ ศรีขวัญ ศิลปินไทย

ในช่วงบ่าย เป็นการเสวนาโดยมีตัวแทนจากศิลปินในท้องถิ่นและปราชญ์ชุมชน ในหัวข้อ “ความคาดหวังจากท้องถิ่นกับ Thailand Biennale, Krabi 2018” เป็นการเปิดโอกาสให้ศิลปินนานาชาติได้พบกับศิลปินในพื้นที่จังหวัดกระบี่และจังหวัดใกล้เคียง

จากการเข้าร่วมฟังการบรรยายและสังเกตการณ์บรรยายภาคการเสวนา ผู้ศึกษาเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจคือคำถามจากศิลปินจากกระบี่ว่าพวกเขาจะสามารถร่วมมือได้อย่างไรบ้าง บทบาทของศิลปินในพื้นที่เป็นอย่างไรต่อ Thailand Biennale, Krabi 2018 เนื่องจากการจัดงานมหกรรมการแสดงในรูปแบบเวียนนาได้ เป็นเรื่องใหม่สำหรับทั้งศิลปินและคนในพื้นที่ ยังมีความคลุมเครือ และยังไม่เห็นภาพของงานที่จะเกิดขึ้น เจียง เจียงได้ตอบคำถามในประเด็นสำคัญนี้ว่าในการร่วมมือกันระหว่าง Thailand Biennale, Krabi 2018 กับชุมชน สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ โดยแบ่งให้ชัดได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับของการทำงานร่วมกัน มีศิลปินบางคนเข้าร่วมจัดแสดงผลงานใน Thailand Biennale ได้เสนอแบบร่างผลงาน และระบุว่ามีความต้องการที่จะทำงานกับโรงเรียน เด็ก และชุมชน

2. ระดับของการให้คำปรึกษาระหว่างการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปินจากนานาชาติซึ่งเป็นคนนอกจะได้เรียนรู้และต้องการคำแนะนำและคำปรึกษาของศิลปินในพื้นที่จังหวัดกระบี่

3. การให้ชุมชนได้เรียนรู้งานศิลปะร่วมสมัย คนในชุมชน รวมทั้งศิลปินกระบี่ได้เป็นผู้ชมที่สามารถตีความ ชื่นชม และงานศิลปะใน Thailand Biennale จะช่วยเปิดการรับรู้เกี่ยวกับศิลปะในรูปแบบที่แปลกใหม่และต่างออกไปจากการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะในแบบเดิมที่คุ้นเคย

2. Education Programme ครั้งที่ 2 ในหัวข้อ “Glimpse of the Wonderland” เวทีเสวนาโดยภัณฑารักษ์และศิลปินรับเชิญจากนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติไทยแลนด์ เบียนนาเล่ 2018 จัดขึ้นในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 9.00 – 15.00 น. ณ ห้องออติทอเรียน ชั้น 1 หอศิลป์ร่วมสมัยราชดำเนิน เริ่มต้นการเสวนาด้วยการพูดถึงแนวคิดหลัก ‘Edge of the Wonderland’ โดยศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง จากนั้นเป็นการเสวนาของ Dane Mitchell ศิลปินจากนิวซีแลนด์ และ Tuan Andrew Nguyen ศิลปินจากเวียดนาม จากนั้นในช่วงท้ายเป็นการเสวนาภายใต้หัวข้อ “Nature, Site – Specificity and Biennale” (ธรรมชาติ ความเฉพาะเจาะจงต่อพื้นที่ และเบียนนาเล่) โดยภัณฑารักษ์หลัก และนายสมศักดิ์ เซาว์นธาดาทองศ์ (ศิลปินแห่งชาติและผู้แทนจากคณะกรรมการอำนวยการโครงการ) ดำเนินรายการโดย ดร. วิชญ มุกตามณี (ภัณฑารักษ์ผู้ช่วย) วิภาช ภูริชานนท์ (ภัณฑารักษ์ผู้ช่วย) และ Federica Mirra (สมาชิกจากทีมภัณฑารักษ์)

ภาพที่ 118 Tuan Andrew Nguyen, Dane Mitchell, Nhung Walsh, Federica Mirra และ ดร. วิชญ มุกตามณี ระหว่างการเสวนาในหัวข้อ “Glimpse of the Wonderland”
ที่มา: ผู้วิจัย

3. **กิจกรรมสร้างการรับรู้**เกี่ยวกับ Thailand Biennale, Krabi 2018 ครั้งที่ 1 และ 2 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 9 – 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ณ กระบี่ฟรอนท์เบย์รีสอร์ท จังหวัดกระบี่ เพื่อสร้างการรับรู้ให้หน่วยงานราชการ โรงเรียน สื่อมวลชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อเข้ามามีส่วนในการวางแผนกิจกรรมและสร้างทีมงานหลักให้กับคนในพื้นที่จังหวัดกระบี่ ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ โดยมี ดร. วิชญ มุกตามณี และทีมภัณฑารักษ์ เป็นผู้บรรยาย

4. **กิจกรรมสร้างการรับรู้**เกี่ยวกับ Thailand Biennale, Krabi 2018 ครั้งที่ 3 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 9 – 10 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ณ จังหวัดกระบี่ กิจกรรมสร้างการรับรู้ในครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายคือผู้ที่มีความสนใจ สามารถเป็นผู้นำชมนิทรรศการได้ โดยมุ่งหมายที่จะสร้างทีมอาสาสมัครในพื้นที่ให้สามารถทำงานได้จริงในพื้นที่เมื่อนิทรรศการเปิด

5. **Curatorial Talk** การบรรยายพิเศษโดยที่ปรึกษานานาชาติและภัณฑารักษ์หลักของ Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดขึ้นวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ณ ห้องแกลลง่าว ชั้น 1 อาคารที่ทำการกระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ภายใต้หัวข้อ “From Local to International: The Role and Significance of Art Biennale” “จากพื้นถิ่นสู่นานาชาติ: บทบาทและนัยยะสำคัญของเทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ” เริ่มด้วยการบรรยายในหัวข้อ “Arts open up Local Communities – Art Festivals in Japan” (ศิลปะและการเข้าถึงชุมชนท้องถิ่น – เทศกาลศิลปะในญี่ปุ่น) โดย Fram Kitagawa ภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ และดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการจัดงาน เอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ จากนั้นในหัวข้อที่ 2 เป็นการขยายขอบเขตของนิทรรศการหรือเทศกาลศิลปะสู่ระดับนานาชาติ จากการบรรยายโดย Yuko Hasekawa ผู้อำนวยการฝ่ายสร้างสรรค์ของ Museum of Contemporary Art, Tokyo ภายใต้หัวข้อ “The Future of the Biennale: Its New Form and Role” (อนาคตของเบียนนาเล่: รูปแบบและบทบาทใหม่) และลำดับสุดท้ายเป็นการบรรยายโดยภัณฑารักษ์หลักของโครงการไทยแลนด์เบียนนาเล่ กระบี่ 2018 โดยพูดถึงประเด็นการเชื่อมโยงความเป็นพื้นถิ่นของกระบี่สู่ความเป็นนานาชาติโดยใช้ศิลปะเป็นตัวกลางในหัวข้อ “The First Thailand Biennale: An Adventure in the Wonderland” (ไทยแลนด์ เบียนนาเล่ ครั้งที่ 1: การผจญภัยในดินแดนมหัศจรรย์)

ภาพที่ 119 Yuko Hasegawa บรรยายในหัวข้อ “จากพื้นที่สู่นานาชาติ: บทบาทและนัยยะสำคัญ
ของเทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ”
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 120 Fram Kitagawa บรรยายในหัวข้อ “จากพื้นที่สู่นานาชาติ: บทบาทและนัยยะสำคัญ
ของเทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ”
ที่มา: ผู้วิจัย

6. กิจกรรมสร้างการรับรู้เกี่ยวกับ Thailand Biennale, Krabi 2018 ครั้งที่ 4 – 6 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 7 – 8 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ณ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ สร้างกิจกรรมให้คนในพื้นที่ที่จะจัดแสดงผลงานได้ทำงานร่วมกันกับศิลปินและปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

7. กิจกรรมการเสวนาภายใต้หัวข้อ “Art : Community : Identity : Sustainability”

จัดขึ้น ณ วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน จังหวัดกระบี่ โดยมีผู้ร่วมเสวนา ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง หัวหน้าภัณฑารักษ์
2. Mr. Leung Chi Wo ศิลปินร่วมสมัย
3. นายกีรติศักดิ์ ภูเก้าล้วน นายกเทศมนตรีเมืองกระบี่
4. รศ. ดร. ศุภกรณ์ ดิษฐพันธ์ ศิลปินร่วมสมัย คณะกรรมการอำนวยการ

โครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018

โดยมี ดร. วิชญ มุกตามณี ภัณฑารักษ์ผู้ช่วยรับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ การเสวนาครั้งนี้จัดขึ้นระหว่างที่มีการจัดแสดงผลงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 จากการที่ผู้ศึกษาได้ร่วมรับฟังการเสวนาและสังเกตการณ์ในฐานะคณะทำงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 พบว่าการเสวนาครั้งนี้เป็นการเสวนาว่าด้วยเรื่องของศิลปะกับชุมชน โดยพูดถึงงานเบียนนาเล่ที่กำลังดำเนินไป สิ่งที่ชุมชนได้เรียนรู้ สิ่งที่ศิลปินและคณะภัณฑารักษ์ได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกับชุมชน

คำถาม: ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำเบียนนาเล่

คำตอบ: ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ภัณฑารักษ์หลักของเบียนนาเล่ครั้งนี้ ได้ให้คำตอบว่า “ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับชุมชนและธรรมชาติ ทำให้ได้รู้ว่าการจัดกิจกรรม Artist Site Visit ให้ศิลปินได้สำรวจพื้นที่ ศึกษาข้อมูลจากบริบทในพื้นที่จริง ได้เรียนรู้ธรรมชาติวัฒนธรรม ชุมชน นั้นเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการทำเบียนนาเล่ ณ จังหวัดกระบี่”

คำถาม: ประเด็นเรื่องความยั่งยืนกับการทำเบียนนาเล่

คำตอบ: ศุภกรณ์ ดิษฐพันธ์ เสนอความคิดเห็นว่า “แนวคิดเรื่องความยั่งยืนเป็นแนวทางที่ชาวไทยได้รับมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 สำหรับการดำเนินงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้มีการวางแผนล่วงหน้าประมาณ 2 ปี เบียนนาเล่นี้ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งชุมชน หน่วยงานราชการและเอกชน ประชาชน ศิลปิน หากพิจารณาในเชิงเศรษฐกิจ เบียนนาเล่จะช่วยกระตุ้นให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เน้นการชื่นชมศิลปวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าคือ social investment return นั่นคือชุมชนจะได้อะไรกลับมาเมื่อเกิดงานเบียนนาเล่ขึ้น จังหวัดกระบี่เติบโตอย่างรวดเร็วในเชิงเศรษฐกิจและเป็นธรรมชาติของการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว หากไม่ได้วางแผนรับมือไว้

ล่วงหน้า มักส่งผลให้เกิดการสูญเสียอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นไป แนวความคิดแรกเริ่มของการจัดงานเบียนนาเลคือการใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าอย่างยั่งยืน”

คำถาม: การนำอัตลักษณ์และการเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับชุมชนเป็นเรื่องยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ศิลปินต่างชาติมาสร้างสรรค์งาน ในมุมมองของศิลปิน มีความคิดเห็นเป็นอย่างไร

คำตอบ: Leung Chi Wo ศิลปินจากฮ่องกงได้ตอบคำถามประเด็นนี้ว่า “สำหรับผม ผมได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของคนไทยและกระบี่น้อยมาก อย่างไรก็ตาม ผมได้เรียนรู้ที่จะนอบน้อมถ่อมตัว การทำงานในครั้งนี้ต้องทำงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และชุมชน และสิ่งสำคัญคือการเรียนรู้ที่จะเคารพต่อธรรมชาติ อย่างเช่นตอนที่ผมเสนอแบบร่างผลงาน เสนอคู่มือศัพท์ที่ติดตั้งในน้ำทะเล แต่ได้รับคอมเมนต์ว่าไม่ควรแตะต้องธรรมชาติเพราะอาจเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ในฐานะศิลปิน ผมต้องอดทน และเรียนรู้กระบวนการที่จะทำความเข้าใจกับวัฒนธรรม ชุมชน และคนในพื้นที่ ผมคิดว่าศิลปะร่วมสมัยเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก แต่ในขณะเดียวกัน เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทั่วโลก การทำงานศิลปะสำหรับผมไม่ใช่การเห็นแล้วเชื่อ แต่คือการเรียนรู้ไปด้วยกัน และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น Football Field for Buffalo (ลานฟุตบอลกระบี่) ของศิลปินชาวญี่ปุ่น Takafumi Fukasawa ผมคิดว่ามันเป็นวิธีการสร้างสรรค์ผลงานที่เชื่อมโยงกับชุมชนได้อย่างสวยงามมาก ความหมายของผมคือ ลานสนามหญ้าและควายเป็นสิ่งที่อยู่ตรงนั้นอยู่แล้ว และศิลปินสร้างสรรค์งานต่อจากสิ่งที่ปรากฏอยู่แล้วในชุมชน จึงเป็นผลงาน site – specific ที่สวยงาม เข้ากับบริบท และมีความหมายเมื่อปรากฏอยู่ ณ ที่นั้น”

ในการเสวนาศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ภัณฑารักษ์หลัก มีคำถามที่ต้องการถามนายกเทศมนตรีเมืองกระบี่ 2 คำถาม ซึ่งในความเห็นของผู้ศึกษา เห็นว่าเป็นคำถามที่สำคัญและมีประเด็นน่าสนใจอย่างยิ่ง คำถามคือ

คำถาม 1 เบียนนาเลครั้งนี้เป็นเหมือนกระบวนการเรียนรู้ที่ทุกฝ่ายได้เรียนรู้ไปด้วยกัน อุทยานแห่งชาติได้เรียนรู้ว่าศิลปินไม่ใช่ศัตรู และสามารถทำงานร่วมกันกับอุทยานแห่งชาติได้ ในฐานะของนายกเทศมนตรีเมืองกระบี่ ท่านคิดว่าจะรักษาสิ่งที่เกิดขึ้น กระบวนการเรียนรู้ในเบียนนาเลนี้ไว้ให้อยู่กับเมืองกระบี่ไปอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

คำถาม 2 ในตอนเริ่มต้น แต่ละฝ่ายมีมุมมองและความคาดหวังกับเบียนนาเลแตกต่างกันออกไป ขณะนี้งานเบียนนาเลเกิดขึ้นแล้ว และเข้าใจว่าทุกๆ ฝ่ายเริ่มมีทิศทางเดียวกัน มองเป็นภาพเดียวกันแล้ว ท่านจะรักษาสิ่งนี้ไว้ได้อย่างไร

คำตอบ: กীরติศักดิ์ ภูเก้าล้วน นายกเทศมนตรีเมืองกระบี่ ได้ตอบคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ร่วมเสวนาว่า “สำหรับผมแล้ว ความไม่รู้เป็นอุปสรรคในการทำงาน ยกตัวอย่าง การนำเรือไปวางใต้ทะเลเพื่อให้เกิดปลาและปะการัง เป็นไอเดียที่ถูกปฏิเสธในตอนต้น มีคนต่อต้าน แต่เมื่อเวลาผ่านไป สัตว์น้ำเริ่มมาอาศัย ปะการังเริ่มเกาะ มีคนไปดำน้ำ มีการจ้างงานเพราะนักท่องเที่ยวต้องจ่ายเงินเพื่อไปดำน้ำ เกิดรายได้กับอุทยานฯ เมื่อเอาไปวางนอกอุทยานฯ เพื่อให้ชาวบ้านได้เลี้ยงปลา ได้จับปลา ชาวบ้านเกิดรายได้ ชุมชนเริ่มเห็นประโยชน์และเข้าใจในสิ่งที่ผมทำ หากถามว่ากระบี่จะรักษากระบวนการเรียนรู้ได้อย่างไร อย่างเช่น งาน To Be or Not to Be (งานต้นไม้กลับหัว 10 ต้น) คนกระบี่ได้เรียนรู้และเห็นว่าสิ่งที่เป็นไปได้ ก็อาจเป็นไปได้ เบียนนาเล่าเปรียบเสมือนเป็นฝนเม็ดใหญ่ที่ตกลงมาในกระบี่ ศิลปินท้องถิ่น และศิลปินจากทั่วโลกได้สร้างเครือข่าย สามารถกระตุ้นให้ศิลปินท้องถิ่นสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผมมีไอเดียจะทำ Art Market ที่ตลาดสดมหาธาตุในเมืองกระบี่ คนในชุมชนได้เห็นแล้วว่าศิลปะสามารถดึงดูดคน ซึ่งหมายถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจและนำมาซึ่งการใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือน ถึงแม้จะไม่มีเบียนนาเล่าแล้วในกระบี่ แต่เบียนนาเล่าครั้งนี้จะเป็นเหมือนแม่บทที่ทำให้คนกระบี่เห็นว่าสามารถนำมาซึ่งการกระตุ้นเศรษฐกิจได้ ผมมั่นใจว่าเบียนนาเล่าในครั้งนี้จะอยู่ในใจของคนกระบี่ต่อไป”

คำถาม: ขอให้ผู้ร่วมเสวนาแต่ละคนพูดถึงงานศิลปะชิ้นโปรดหรือชิ้นที่ประทับใจในเบียนนาเล่าครั้งนี้

คำตอบ: - Leung Chi Wo ศิลปินร่วมสมัยจากฮ่องกงกล่าวว่า “อย่างที่ได้พูดไปแล้วในคำตอบก่อนหน้านี้ ผมประทับใจกับผลงาน Football Field for Buffalo (ลานฟุตบอลกระบี่) อย่างยิ่ง”

- กীরติศักดิ์ ภูเก้าล้วน นายกเทศมนตรีเมืองกระบี่ชื่นชอบผลงาน To Be or Not to Be (ต้นไม้กลับหัว 10 ต้น) ของศิลปินจีน Yang Zhenzhong สะท้อนให้เห็นสิ่งที่เป็นไปได้ซึ่งอาจเป็นไปได้ ชอบการที่ศิลปินนำสิ่งที่มีอยู่แล้ว แต่เราอาจมองข้ามไปมาเป็นสร้างสรรค์เป็นผลงานที่มีแนวคิดและ ปรัชญาในการสร้างงาน

- ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ภัณฑารักษ์ ได้ตอบประเด็นนี้ว่า “ยากมากที่จะบอกว่าชอบงานชิ้นไหนเป็นพิเศษ แต่ในฐานะภัณฑารักษ์ ผมอยากกระตุ้นให้คนที่เข้ามาดูงานได้เปิดใจมองผลงานที่ต่างไป อยากให้เปิดใจเพื่อมองให้เห็นว่าศิลปะสามารถอยู่กับชุมชน วัฒนธรรม และความเชื่อได้อย่างไร เช่นงานของศิลปินชาวไต้หวัน Tu Weicheng (งานโครงกระดูกมนุษย์ขนาดใหญ่ในถ้ำเข้าขนาบน้ำ) หลังจากเปิดงานนิทรรศการเบียนนาเล่าอย่างเป็นทางการ ผมได้กลับไปยัง

พื้นที่จัดแสดงผลงานนี้อีกครั้ง พบว่ามีเหรียญอยู่ในบริเวณพื้นที่จัดแสดง บนโครงกระดูกจำลองซึ่งเป็นผลงานศิลปะ ทำให้ผมได้เห็นปรากฏการณ์ของการพบกันระหว่างศิลปะกับความเชื่อของคนในสังคม เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก”

- ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ ได้กล่าวว่า “สำหรับผม มองว่าเมืองกระบี่ทั้งเมืองเป็นผลงานศิลปะหนึ่งชิ้น ชุมชนกระบี่คือหนึ่งสิ่งที่สวยงามและน่าประทับใจ เพราะคือ element สำคัญที่ทำให้เบียนนาเล่เกิดขึ้นและประสบความสำเร็จอย่างสวยงาม”

คำถาม: ในอีก 10 ปีข้างหน้า ไทยแลนด์ เบียนนาเล่ครั้งที่ 5 ผู้ร่วมเสวนาอยากเห็นอะไรจากเบียนนาเล่บ้าง

คำตอบ: - Leung Chi Wo “ผมต้องการเห็นใบสมัครของอาสาสมัครจากต่างชาติเป็นจำนวนมาก ที่เข้ามาร่วมงานกับ Thailand Biennale”

- เจียง เจียง “ผมคิดว่าคำตอบของ Leung Chi Wo เป็นเรื่องของการสร้างชื่อเสียงของเบียนนาเล่ ผมมีโอกาสได้ไปชมมหกรรมศิลปะนานาชาติของประเทศญี่ปุ่น Echigo – Tsumari Art Triennale เขามีการจัดการที่ดีมาก และจากการพูดคุยกับคณะทำงานทำให้ทราบว่า ในการจัดงานครั้งแรกมีปัญหาและความวุ่นวายมากเช่นกัน จึงเป็นที่มาของคำถามที่ได้ถามนายกเทศมนตรีไปในตอนต้น ผมมองว่าต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และสร้างกระบวนการไปด้วยกัน”

- กীরติศักดิ์ ภูเก้าล้วน “ในอีก 10 ปีข้างหน้า หากมองย้อนกลับมาที่เบียนนาเล่ครั้งแรก ผมคิดว่าต้องขอบคุณศิลปิน ภัณฑารักษ์ ศิลปินท้องถิ่นที่ได้ช่วยกันรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติไว้”

กิจกรรมด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นทั้งหมด ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการสร้างการรับรู้และความเข้าใจของคนทั่วไป เนื่องจาก Thailand Biennale นับเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ต่างจังหวัด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างกิจกรรมการเสวนาและการบรรยายทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นถึงการพบกันของศิลปะร่วมสมัยกับความเป็นท้องถิ่นของจังหวัดกระบี่ ผู้ศึกษามีความเห็นว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นมีสาระและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายได้แท้จริง

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญคือการสร้างความรู้สึกร่วมของคนในชุมชนและทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งและส่วนสำคัญในการจัดการ Thailand Biennale, Krabi 2018 เนื่องจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนจังหวัดกระบี่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นวิถีชีวิตในด้านเกษตรกรรม ประมง และธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ซึ่งแทบจะไม่เกี่ยวข้องกับศิลปะร่วมสมัย ถึงแม้กิจกรรมด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดการรับรู้ของกลุ่มคนที่เป็น ผู้เกี่ยวข้อง และผู้ที่

สนใจศิลปะร่วมสมัย แต่ยังมีคนกระป๋องจำนวนมากรวมทั้งนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้รับรู้ถึงการเกิดขึ้นของงานนิทรรศการนี้ นอกเหนือจากการสร้างการรับรู้ผ่านกิจกรรมแล้ว รูปแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงโดยเร่งด่วน และควรให้ความสำคัญกับวงการกฤษฎีการประชาสัมพันธ์แบบมืออาชีพ ตรงกลุ่มเป้าหมาย เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้มากยิ่งขึ้น เพราะการประชาสัมพันธ์เปรียบเสมือนหน้าต่างทั้งหมดของงานที่จะเกิดขึ้น หากจะจัดงานระดับนานาชาติก็ควรให้การประชาสัมพันธ์อยู่ในมาตรฐานของความเป็นสากลด้วยเช่นกัน

6. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ Thailand Biennale, Krabi 2018 ในระยะเริ่มแรกเป็นการเผยแพร่ข้อมูลที่มีเนื้อหาและรายละเอียดตามเอกสารของโครงการ เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้ศิลปินและประชาชนทั่วไปได้รับรู้ที่กำลังจะมีการจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยนานาชาติเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยมีพื้นที่จัดแสดงเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติกลางแจ้งของจังหวัดกระบี่ พร้อมกับการนำเสนอแนวคิดหลัก (curatorial theme) ในการจัดแสดงผลงานนิทรรศการ เนื่องจากในระยะเริ่มแรกยังไม่มีข้อมูลของศิลปินหรือแบบร่างผลงาน ในระยะต่อมาเมื่อได้รายชื่อศิลปินที่จะเชิญเข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงานแล้ว การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับ Thailand Biennale, Krabi 2018 จึงมีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้น มีการสื่อสารข่าวสาร กิจกรรมต่างๆ ในหลากหลายช่องทาง ตลอดจนการจัดงานแถลงข่าวเพื่อเปิดตัว Thailand Biennale, Krabi 2018 ทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดกระบี่ โดยมีช่องทางในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. **สื่ออินเทอร์เน็ต** จัดทำเว็บไซต์เฉพาะสำหรับ Thailand Biennale, Krabi 2018 เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารอย่างเป็นทางการ มีการอัปเดตข้อมูล กิจกรรม ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าถึงได้ที่ <http://thailandbiennale.org/> นอกจากนี้เว็บไซต์อย่างเป็นทางการได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย <http://ocac.go.th/> ตลอดจนเว็บไซต์ e – flux ซึ่งเป็นเว็บไซต์สำหรับการเผยแพร่ข่าวสารในแวดวงศิลปะร่วมสมัยที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับทั่วโลก และสื่อโซเชียลทั้ง Facebook, Instagram และ Youtube

2. **สื่อมวลชน** นอกเหนือจากการประชาสัมพันธ์ Thailand Biennale, Krabi 2018 ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตแล้ว ได้มีการว่าจ้างสื่อมวลชนในการเขียนสื่อบนข่าว ทำรายการเป็นตอนสั้น ๆ ในช่วงที่ศิลปินร่วมสมัยทั้งไทยและต่างชาติเดินทางไปสำรวจพื้นที่จังหวัดกระบี่ เพื่อเก็บ

บรรยากาศ สัมภาษณ์ศิลปินและภัณฑารักษ์ และออกอากาศผ่านช่องทางโทรทัศน์ ในขณะที่จังหวัดกระบี่ โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ มีส่วนสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยได้จ้างผลิตสโปตโฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 และออกอากาศรายการทางสถานีโทรทัศน์/วิทยุ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนเกิดการรับรู้ในวงกว้างเกี่ยวกับงานเบียนนาเล่ครั้งแรกของประเทศไทย

3. **สื่อสิ่งพิมพ์** จัดทำแผ่นพับแนะนำ Thailand Biennale ประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสารด้านศิลปะทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งในรูปแบบของบทความและโปสเตอร์โฆษณา

4. **กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง** ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของ Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดกิจกรรมที่เป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารของงานเบียนนาเล่ควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ในช่องทางอื่น ๆ ได้แก่ การจัดงานแถลงข่าวเปิดตัว Thailand Biennale, Krabi 2018 การจัดงานแถลงข่าวเปิดตัวศิลปินในโครงการ การออกบูธในงานต่าง ๆ การจัดพิธีเปิดและพิธีปิดงานอย่างเป็นทางการ

- การจัดงานแถลงข่าวเปิดตัวโครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดขึ้นวันที่ 15 พฤศจิกายน 2560 สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยร่วมกับจังหวัดกระบี่จัดงานแถลงข่าวเปิดตัว Thailand Biennale, Krabi 2018 ณ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน จังหวัดกระบี่

- การจัดงานแถลงข่าวเปิดตัวศิลปินในโครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 จัดขึ้นในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ณ ลานแพชั่นฮอลล์ ชั้น 1 ศูนย์การค้าสยามพารากอน โดยมี วีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานในงานแถลงข่าวเปิดตัวศิลปิน

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยการออกบูธในงานต่าง ๆ มีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ แจกแผ่นพับ แนะนำข้อมูลเกี่ยวกับ Thailand Biennale และตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับงานเบียนนาเล่ให้กับประชาชน

ภาพที่ 121 บรรยากาศในวันแถลงข่าวเปิดตัวศิลปิน Thailand Biennale, Krabi 2018 ณ ศูนย์การค้าสยามพารากอน
ที่มา: ผู้วิจัย

โดยสรุป ถึงแม้รูปแบบการประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม การสื่อสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ Thailand Biennale, Krabi 2018 ยังไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายหลัก สืบเนื่องจากความไม่ชัดเจนของวัตถุประสงค์ในการจัดงาน การประชาสัมพันธ์ยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอ หากพิจารณาจากวิธีการนำเสนอข้อมูลและเนื้อหา (content) ที่นำเสนอจะพบว่า การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลยังขาดการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ในวงกว้าง ยกตัวอย่างเช่น ในการแถลงข่าวเปิดตัว Thailand Biennale, Krabi 2018 ซึ่งนับเป็นการเปิดตัวเบียนนาเล่ให้ประชาชนคนทั่วไปได้รู้จัก ควรเลือกจัดงานในพื้นที่ที่เป็นเมืองหลวงหรือเมืองศูนย์กลางเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่จะสามารถก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมต่อกลุ่มเป้าหมายได้มากกว่าการจัดงานในพื้นที่จังหวัดกระบี่ อีกทั้งไม่สามารถปฏิเสธได้ว่ากรุงเทพมหานครยังคงเป็นศูนย์กลางของวงการศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยรวมทั้งในแง่ของความสะดวกในการเข้าถึงการจัดงานของสื่อมวลชน ตลอดจนรูปแบบการจัดงานแถลงข่าวที่ไม่ส่งเสริมให้ภาพลักษณ์ของ Thailand Biennale เป็นนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย ที่มีความเป็นสากล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่สำคัญของฝ่ายประชาสัมพันธ์โครงการ เพราะการสื่อสารสิ่งใดออกสู่สาธารณะแล้วนั้นคือภาพลักษณ์ของงานเบียนนาเล่ที่จะเกิดขึ้นเช่นกัน

7. ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเชิงลึกกับฝ่ายภัณฑารักษ์และกลุ่มศิลปินไทยและศิลปินต่างชาติ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ชาวบ้านในพื้นที่จัดแสดงงานศิลปะ มีส่วนร่วม ในการสร้างสรรค์ และติดตั้งผลงาน นักท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัย และได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากประชากร 3 กลุ่ม ข้อมูลเชิงคุณภาพจากประชากร 3 กลุ่ม เป็น กลุ่มประชากร ที่ดำเนินงานอย่างใกล้ชิด และได้รับผลกระทบโดยตรง จากการบริหารจัดการ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยผู้ศึกษาได้ออกแบบสอบถาม ความคิดเห็นและทัศนคติ ในด้านการ ดำเนินโครงการ ด้านศิลปะ (เฉพาะภัณฑารักษ์และศิลปิน) และผลกระทบ/ผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นจากการ มีส่วนร่วมใน Thailand Biennale, Krabi 2018 ซึ่งผลสรุปจากการตอบแบบ สอบถาม จะได้นำมาอภิปรายต่อไป ประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่ม 1 ศิลปินในโครงการ จำนวน 8 คน ทั้งศิลปินไทยและศิลปินต่างชาติ ประกอบด้วย

1. Rikuo Ueda	ศิลปินจากประเทศญี่ปุ่น
2. Felix Blume	ศิลปินจากประเทศเม็กซิโก
3. Richard Streitmatter Tran	ศิลปินจากประเทศเวียดนาม
4. Aram Bartholl	ศิลปินจากประเทศเยอรมนี
5. Amber Ginsburg	ศิลปินจากสหรัฐอเมริกา
6. Mella Jaarsma	ศิลปินจากประเทศอินโดนีเซีย
7. Zheng Bo	ศิลปินจากฮ่องกง
8. ชูศักดิ์ ศรีขวัญ	ศิลปินจากประเทศไทย

กลุ่ม 2 คณะภัณฑารักษ์ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง	ภัณฑารักษ์หลัก
2. ดร. วิชญ มุกดามณี	ภัณฑารักษ์ผู้ช่วย
3. ดร. วิภาช ภูริชานนท์	ภัณฑารักษ์ผู้ช่วย
4. ดร. ให้แสง ชวนะลิขิกร	ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
5. พันชกร วิรัตน์มาลี	ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
6. ปาลิน อังศุสิงห์	ผู้ช่วยภัณฑารักษ์
7. อัจฉนา วจะจิตี	ผู้ช่วยภัณฑารักษ์

กลุ่ม 3 คณะทำงาน จำนวน 8 คน ทั้งเจ้าหน้าที่จากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย และเจ้าหน้าที่ จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย

1. โกมาต แป้นเกิด	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
2. ปรียา แก้วบำรุง	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
3. จิตสุภักดิ์ ตันติเกษตรกิจ	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
4. กุลธิดา พินรุททอง	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
5. นวันวัจน์ ยุธานัส	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
6. อจินไตย เสงรวมญาติ	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
7. ณรัช วรรณรุจี	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
8. อรพินท์ วิวัฒน์กำจร	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ

ลักษณะคำถามที่เลือกใช้ประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิดใช้ในการสำรวจข้อมูล ตามขอบเขตตัวเล็อกที่กำหนด และคำถามปลายเปิดสำหรับ ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเสรี แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ชุด ชุดหนึ่งใช้สอบถามคณะทำงาน และอีกชุดหนึ่งใช้สอบถามคณะภัณฑารักษ์และศิลปิน โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ทำแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานะ (ในโครงการ) ของผู้ประเมิน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการนิทรรศการร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 แบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้าน การดำเนินโครงการ ด้านศิลปะ (เฉพาะศิลปินและภัณฑารักษ์) และผลกระทบ/ผลลัพธ์ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนการประเมิน แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

5	=	มากที่สุด
4	=	มาก
3	=	ปานกลาง
2	=	น้อย
1	=	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากคำตอบที่ได้รับ และจัดเรียงหัวข้อตามลำดับคำถาม แบ่งผลการศึกษาตามกลุ่มประชากร 3 กลุ่ม จำนวน 23 คน ที่ตอบแบบสอบถาม สามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

7.1 สรุปความคิดเห็นคณะทำงาน

ผลการศึกษาจากการสำรวจความคิดเห็นของคณะทำงาน ต่อประเด็นการ บริหารจัดการ โครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 นำไปสู่ข้อสรุปผลการศึกษาซึ่งทำให้ทราบว่า ในด้านการดำเนินงาน คณะทำงานมีความคิดเห็นในช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดงาน (ระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 – 28 กุมภาพันธ์ 2562) ภัณฑารักษ์และคณะภัณฑารักษ์ ศิลปินที่ร่วมสร้างสรรค์ผลงาน มีความเหมาะสม ผลงานศิลปะที่จัดแสดงในงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 มีความน่าสนใจ งบประมาณและระยะเวลาในการดำเนินงานมีความเหมาะสม มีความร่วมมือในการดำเนินงานของผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้องในขณะที่ยังคงเหลือของการวางแผนและขั้นตอนการดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งความเหมาะสมของโครงสร้างการบริหารโครงการ และการประชาสัมพันธ์การจัดงานยังอยู่ในระดับไม่สูงนัก โดยมีขั้นตอนของการดำเนินงานที่เป็นไปตามกำหนดเวลาอยู่ในค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 2.13

สำหรับผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้น พบว่าคณะทำงานแสดงความคิดเห็นว่าตนเองได้เรียนรู้และได้ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการในระดับสูงมากโดยได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.63) รองลงมาคือคณะทำงานเห็นว่าความรู้และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต และในการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตนเองและชุมชน การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการและความพึงพอใจในผลสำเร็จของโครงการตามเป้าหมายค่าเฉลี่ยในระดับรองลงมา โดยภาพรวมความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการโครงการมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 2.63

สรุป จากผลการแสดงความคิดเห็นต่อแต่ละประเด็นข้างต้น แสดงให้เห็นว่าคณะทำงานได้แสดงความคิดเห็นและประเมินประเด็นด้านการดำเนินงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 ให้อยู่ในระดับที่น้อยกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นส่วนบุคคลกับตัวคณะทำงานจากการเข้าร่วมโครงการเอง จากการทำแบบสอบถามได้แสดงให้เห็นว่าคณะทำงานได้รับความรู้และประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตนเองและชุมชน ซึ่งความรู้และประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต ดูรายละเอียดผลการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมใน ภาคผนวก ข

7.2 สรุปความคิดเห็นคณะภัณฑารักษ์และศิลปิน

ผลการศึกษาจากการสำรวจความคิดเห็นของคณะภัณฑารักษ์และศิลปิน ต่อประเด็นการ บริหารจัดการโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 นำไปสู่ข้อสรุปผลการศึกษาซึ่งทำให้ทราบว่า ในด้านการดำเนินงาน คณะภัณฑารักษ์และ

ศิลปินมีความคิดเห็นว่า พื้นที่จัดแสดงผลงานและช่วงเวลาที่ใช้ ในการจัดงาน (ระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 - 28 กุมภาพันธ์ 2562) มีความเหมาะสม มีความร่วมมือในการดำเนินงานของผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ในด้านการดำเนินงาน ภัณฑารักษ์และศิลปินให้ความเห็นว่า การวางแผนและขั้นตอนการดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินโครงการในระดับค่อนข้างต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.33) และการประชาสัมพันธ์การจัดงานยังไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.40)

ประเด็นด้าน Artistic Field คณะภัณฑารักษ์และศิลปินมีความเห็นว่าศิลปินที่เข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงานมีความเหมาะสมและมีความน่าสนใจ ผลงานศิลปะที่จัดแสดงมีความน่าสนใจ และสอดคล้องกับแนวความคิดหลัก ภัณฑารักษ์และทีมมีความเหมาะสมในการดำเนินการจัดนิทรรศการ ถึงแม้ความน่าสนใจของแนวคิดหลักมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (3.73) แต่ยงนับว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

สำหรับผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้น พบว่าคณะภัณฑารักษ์และศิลปินแสดงความคิดเห็นว่าตนเองได้เรียนรู้และได้ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการในระดับสูงมาก โดยได้ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (4.60) และในการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตนเองและชุมชน ภัณฑารักษ์และศิลปินเห็นว่าความรู้และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมกับการโครงการในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต ในขณะที่ความพึงพอใจในผลสำเร็จของโครงการตามเป้าหมายและการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการมีค่าเฉลี่ยในระดับรองลงมา (3.27 และ 3.13 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม ภาพรวมความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการโครงการมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 2.60

สรุป จากผลการแสดงความคิดเห็นต่อแต่ละประเด็นข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้การวางแผนและขั้นตอนการดำเนินโครงการ มีประสิทธิภาพต่อการดำเนินโครงการในระดับค่อนข้างต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.33) และการประชาสัมพันธ์การจัดงานยังไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.40) แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลที่เข้าร่วมโครงการ เป็นผลลัพธ์ในเชิงบวก เนื่องจากค่าเฉลี่ยจากการทำแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าคณะภัณฑารักษ์และศิลปินได้รับความรู้และประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตนเองและชุมชน ซึ่งความรู้และประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต ดูรายละเอียดผลการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในภาคผนวก ข

8. วิเคราะห์การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018

เมื่อผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการและองค์กรหลักแล้ว ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และอภิปรายดังนี้

การบริหารจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยใน Thailand Biennale, Krabi 2018 เป็นกระบวนการจัดการที่มีทรัพยากรหรือสิ่งนำเข้า (input) ในการจัดการ คือ ศิลปะร่วมสมัย บุคลากรงบประมาณ การจัดนิทรรศการ และข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากรเหล่านี้ได้ผ่านกระบวนการที่เป็นกิจกรรมพื้นฐานของการจัดงานเบียนนาเล่ คือ การวางแผน การกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร การจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย การกำกับควบคุมการดำเนินงาน เพื่อให้การจัดนิทรรศการบรรลุเป้าหมายที่สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรมได้มุ่งหวังให้ Thailand Biennale, Krabi 2018 เป็นเวทีในการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาและยกระดับงานศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทยสู่ระดับนานาชาติ รวมทั้งการสร้างรายได้จากต้นทุนและทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรม และการแข่งขันอย่างยั่งยืน เพื่อตอบสนองนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สร้างคุณค่าและมูลค่าจากทรัพยากรทางวัฒนธรรม ในมิติของศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยในแบบเบียนนาเล่ขึ้นเป็นครั้งแรกย่อมมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้น จากการสอบถามความคิดเห็นและการสัมภาษณ์คุณราเมศ ลิ้มสกุล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ คณะทำงานบริหารโครงการ พบว่า “การบริหารงานโครงการมีบรรยากาศและบริบทของความเป็นนานาชาติด้วยวิธีการบริหารของหน่วยงานราชการนั้นมีข้อจำกัดในประเด็นหลักสำคัญคือเรื่องการบริหารงบประมาณ เนื่องจากต้องปฏิบัติตามระเบียบราชการซึ่งขาดความคล่องตัว ไม่เอื้อต่อการทำงานกับศิลปินจากต่างชาติที่ต้องการความยืดหยุ่นสูง และโดยพื้นฐานของศิลปินต่างชาตินั้นไม่ได้เข้าใจระบบการทำงานของราชการของไทยที่มีขั้นตอนซับซ้อนกว่าการบริหารงานทั่วไปอยู่มาก”³ (ราเมศ ลิ้มสกุล, 2562)

อีกหนึ่งอุปสรรคที่สืบเนื่องมาจากการบริหารจัดการที่อิงกับรูปแบบการบริหารงานราชการคือเรื่องของระบบการบังคับบัญชาแบบลำดับชั้นจากบนลงล่าง จากโครงสร้างการบริหารจะเห็นได้ว่ามีผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นผู้มีอำนาจบริหารสูงสุด และมีคณะกรรมการอำนวยการทำหน้าที่ในการบริหารโครงการ ประกอบกับเป็นครั้งแรกของการจัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติในรูปแบบเบียนนาเล่ในประเทศไทยโดยหน่วยงานภาครัฐ มีระยะเวลาในการเตรียมงานน้อยเกินไป และขาดการวางแผนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เมื่อลงมือดำเนินงานแล้วจึงพบกับปัญหาและอุปสรรคที่ต้องการการตัดสินใจแก้ไขอย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากมีการบริหารงานที่มีระบบการบังคับบัญชาจากบนลงล่าง ทำให้บางครั้งไม่สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ทันที ต้องนำประเด็นปัญหาเข้าที่ประชุมคณะกรรมการ

³สัมภาษณ์ราเมศ ลิ้มสกุล, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ, 12 มีนาคม 2562.

อำนาจการ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาและมีมติที่ประชุมออกมาในรูปแบบของเอกสาร รายงานการประชุม ซึ่งในบรรยากาศของการทำงานที่มีความเป็นนานาชาติ รูปแบบการบริหาร จัดการดังกล่าวมีความล่าช้า ขาดความคล่องตัว และส่งผลกระทบต่อการทำงานในทุกฝ่าย ถึงแม้จะมีการแบ่งโครงสร้างคณะทำงานแต่ละฝ่าย อย่างไรก็ตามในคณะทำงานแต่ละฝ่ายมิได้มี อำนาจในการบริหารและตัดสินใจได้

จากการสังเกตการณ์ในฐานะของคณะทำงานในโครงการ ผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่า การ แบ่งโครงสร้างคณะทำงานและบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายมีความเหมาะสม และครอบคลุม สำหรับการดำเนินงานเมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการของงานเป็ยนนาเล่หรือเทรียนนาเล่ อื่นๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาพบว่าในทางปฏิบัติ ถึงแม้จะมีการแบ่งโครงสร้างคณะทำงานแต่กลับ ไม่มีบุคลากรมากเพียงพอที่จะทำหน้าที่ตามโครงสร้างที่กำหนดไว้ได้ บุคลากรในสำนักงาน ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยมีจำนวนน้อย มีข้าราชการจำนวน 51 คน และมีพนักงานราชการ 16 คน รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 67 คน (ข้อมูลจาก รายงานการบริหารทรัพยากรบุคคล ประจำปี งบประมาณพ.ศ. 2561 สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย เผยแพร่ใน <https://ocac.go.th/wp-content/uploads/2019/06/รายงาน-HR-ปี-61.pdf>) และมีการแบ่งโครงสร้างภายในส่วนราชการ ออกเป็น สำนักงานเลขานุการกรม ศูนย์เครือข่ายสัมพันธ์และแหล่งทุน ศูนย์หอศิลป์ สถาบันศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร และกลุ่มตรวจสอบภายใน โดยมีศูนย์หอศิลป์เป็นกลุ่มงานหลักที่รับผิดชอบการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 และได้แต่งตั้งคณะกรรมการด้านต่าง ๆ โดยมีบุคลากรจากภายในสำนักงานฯ ทว่า ในทางปฏิบัติ แล้วบุคลากรที่ไม่ได้สังกัดอยู่ในศูนย์หอศิลป์ ต่างมีภารกิจหลักอื่นๆ ที่สำคัญและเป็นหน้าที่หลักที่ ตนเองรับผิดชอบอยู่ ด้วยเหตุนี้เอง ถึงแม้จะมีการกำหนดโครงการดำเนินงานที่ครอบคลุมแต่ ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่เนื่องจากมีภาระงานจากกลุ่มหรือกองที่ ตนเองสังกัดอยู่

นอกจากนี้ การมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ เป็นข้อจำกัดประการสำคัญ ที่ทำให้การประสานงานและการดำเนินงานด้านต่างๆ เกิดความไม่ราบรื่นและล่าช้า ซึ่งในการ ทำงานที่มีบรรยากาศความเป็นนานาชาติ การสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษนับเป็นทักษะที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการจัดการนิทรรศการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 มีภัณฑารักษ์หลักเป็นชาวต่างชาติ และมีศิลปินที่เข้าร่วม แสดงผลงานเป็นศิลปินต่างชาติร้อยละ 80 ดังนั้นในการติดต่อประสานงาน ประชุมหารือ ตลอดจน ภาคปฏิบัติในช่วงการสร้างสรรค์และติดตั้งผลงาน จำเป็นต้องมีบุคลากรที่สามารถสื่อสารด้วย

ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น เช่น จีน ญี่ปุ่น เยอรมัน ฝรั่งเศส ฯลฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่นและรวดเร็ว อีกทั้งลดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสาร ทั้งนี้ จากการสังเกตการณ์พบว่าบุคลากรที่มีทักษะด้านภาษาต่างประเทศยังคงมีไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของศิลปินต่างชาติที่เข้าร่วมแสดงงานนิทรรศการ

นอกเหนือจากการบริหารจัดการโดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยแล้ว ผู้ศึกษาพบว่าอีกส่วนสำคัญคือจังหวัดกระบี่ โดยมีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการพื้นที่ เตรียมความพร้อมทั้งด้านพื้นที่และบุคลากรสำหรับการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อช่องทางต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารสร้างการรับรู้กับหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดกระบี่ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนประชาชนทั่วไป เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดการรับรู้เกี่ยวกับงานมหกรรม Thailand Biennale, Krabi 2018 แต่ถ้าหากพิจารณาจากโครงสร้างการดำเนินงานแล้ว พบว่ายังไม่ได้บรรจุจังหวัดกระบี่เข้าไปในโครงสร้างการบริหารงานให้ชัดเจน ส่งผลให้การบริหารจัดการเกิดช่องว่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการที่มีผู้ที่เกี่ยวข้องแยกย้ายอยู่กันคนละพื้นที่ทั้งจากทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ลักษณะของการบริหารจัดการการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 นั้น อิงกับลักษณะการบริหารงานราชการ และดำเนินการบริหารโดยหน่วยงานราชการ ตลอดจนมีงบประมาณที่ใช้ดำเนินโครงการจากรัฐบาล ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างจากตัวอย่างงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับระดับโลกที่มีการบริหารงานโดยองค์กรอิสระ หรือมีการผลักดันให้จัดตั้งเป็นมูลนิธิ และมีความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐบาล เช่น กระทรวงวัฒนธรรม หรือหน่วยงานในภาคท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมการขับเคลื่อนงานมหกรรม

ความแตกต่างอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ โดยธรรมชาติของงานในลักษณะนี้ มักเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มศิลปิน ภัณฑารักษ์ หอศิลป์ หรือแม้กระทั่งคนในชุมชนที่มีเป้าหมายเดียวกันที่จะจัดงานนิทรรศการศิลปะระดับนานาชาติ โดยอาจมีแรงผลักดันหรือเป้าหมายที่แตกต่างกันไป ฮาวานา ไบเอนเนียล เกิดขึ้นจากกลุ่มศิลปินในประเทศโลกที่สามที่ต้องการพื้นที่ในการแสดงออกด้านศิลปะ ในขณะที่ควังจู เบียนนาเล่ เกิดขึ้นจากกลุ่มศิลปินและประชาชนทั่วไปที่ต้องการรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองของประเทศเกาหลีใต้ ส่วนลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล

นั้นเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันของผู้บริหารหอศิลป์และภัณฑารักษ์ รวมทั้งคณะทำงานด้านต่างๆ เพื่อริเริ่มการจัดงานนิทรรศการขึ้นในเมืองลิวอร์พูล

ด้วยลักษณะวิธีการจัดการนิทรรศการดังที่ได้กล่าวมา สิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการจัดการหรือวัดผลของการมีนิทรรศการศิลปะที่ประสบความสำเร็จได้หรือไม่ นั่นคือจำนวนผู้เข้าชมและการตอบรับ โดยสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (สสปน.) ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 สสปน. ได้สำรวจข้อมูลและเก็บสถิติของผู้เข้าชม พบว่ามีผู้เข้าชมตลอดระยะเวลา 4 เดือนในการจัดแสดงผลงาน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 26,025 คน โดยเป็นชาวไทย 8,523 คน และชาวต่างชาติ 17,502 คน ผลการประเมินการเข้าชมและการรับรู้ชิ้นงาน จากการสอบถามผู้เข้าชมงานชาวไทยและต่างชาติจำนวน 507 คน พบว่าร้อยละ 80 ของผู้เข้าชมงาน ระบุว่ามีงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 จากการประชาสัมพันธ์ภายในพื้นที่จังหวัดกระบี่ และร้อยละ 20 พบเห็นผลงานโดยบังเอิญ และไม่ทราบว่าเป็นผลงานศิลปะในงาน Thailand Biennale, Krabi 2018⁴ อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่าอัตราของผู้ที่ตั้งใจไปชมงานเฉลี่ยแล้วยังไม่สูงเท่าที่ควร และควรพัฒนาเนื้อหาในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ดูน่าสนใจและทำให้คนอยากไปดูผลงานมากขึ้น

ในส่วนของงานเข้าชมชิ้นงาน พบว่าคนส่วนมากชมผลงานน้อยกว่าร้อยละ 10 ของผลงานทั้งหมด คือเฉลี่ยอยู่ที่ 4 ผลงาน เนื่องจากพื้นที่จัดแสดงค่อนข้างกระจายตัว แต่ละบริเวณมีจำนวนผลงานไม่มากพอที่จะสร้างแรงจูงใจให้ไปชมและบอกต่อ สสปน. เสนอแนะในประเด็นนี้ว่าควรมีผลงานอย่างน้อยต่ำกว่า 7 ชิ้นในบริเวณเดียวกันเพื่อสร้าง impact ให้กับผู้ชม และควรมี central hub เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางที่จูงใจให้ผู้ชมมาสร้างแรงบันดาลใจก่อนการเที่ยวชมผลงาน และจากการประเมินการเข้าชมพบว่าผลงานศิลปะที่ผู้ชมประทับใจมากที่สุดมีเพียง 4 ผลงาน ได้แก่ ผลงาน About the Hiding of the Giant Jellyfish ผลงาน Ghost Island ผลงาน Two Visions of the Wonderland และผลงาน Neo Centipedian Animal Non – Discovery / สัตว์ใหม่ที่ยังไม่พบ ซึ่งถือว่ามีระดับความประทับใจผลงานค่อนข้างต่ำ (รายงานการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018, 2562)

⁴สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ, “รายงานการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018,” พฤษภาคม 2562.

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ ศึกษาประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดนิทรรศการ โครงสร้างการบริหารจัดการ รูปแบบการจัดการนิทรรศการ ตลอดจนรูปแบบของผลงานศิลปะ แนวความคิดหลัก แนวความคิดของศิลปิน เนื้อหาของผลงาน พื้นที่และบริบทที่สัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ผลงานในนิทรรศการ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร จาก การสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลระหว่างการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ในฐานะคณะทำงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 รวมทั้งวิธีเชิงคุณภาพโดยการสอบถามความคิดเห็นคณะทำงาน คณะภัณฑารักษ์ และศิลปิน เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และอภิปรายร่วมกับกรณีศึกษาของงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงระดับโลก ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทั้งแนวคิดศิลปะร่วมสมัย แนวคิดการจัดการนิทรรศการศิลปะและภัณฑารักษ์ แนวคิดการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในรูปแบบเปียนนาเล่กรณีศึกษา Thailand Biennale, Krabi 2018
2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

1. สรุปผลการศึกษา

ผลของการศึกษาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 มีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยใน Thailand Biennale, Krabi 2018 เกิดขึ้นจากหน่วยงานของภาครัฐที่ดำเนินงานภายใต้นโยบายของรัฐบาล การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของ Thailand Biennale, Krabi 2018 ให้มีความสำคัญกับการส่งเสริมบทบาทของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่งานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย และจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนพันธกิจขององค์กรผู้จัดงาน ซึ่งย้อนทิศทางการเกิดขึ้นของงานนิทรรศการอื่นๆ ที่ได้ศึกษาร่วมด้วยในงานวิจัยนี้ กลับมี

จุดกำเนิดจากชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนผู้ที่อยู่ในแวดวงศิลปะร่วมสมัย เป็นผู้ริเริ่มการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยด้วยตนเอง และมีเป้าหมายในการจัดงานที่ชัดเจน ดังเช่น ฮาวานา โบเอนเนียล ริเริ่มการจัดงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยขึ้นโดยกลุ่มศิลปินและภัณฑารักษ์ที่มุ่งหวังที่จะสนับสนุนและสร้างพื้นที่ให้กับศิลปินร่วมสมัยในประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ประเทศในทวีปยุโรป ควังจู เบียนนาเล่เกิดขึ้นจากกลุ่มศิลปิน นักคิด นักศึกษาที่ต้องการแสดงความระลึกถึง ‘การประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควังจู’ (Gwangju Democratic Uprising) ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศเกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 1980 ในขณะที่เอจิโกะ สีมารี อาร์ต เทรียนนาเล่ จัดขึ้นโดยมีหอศิลป์เอกชนเป็นผู้ริเริ่ม โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การใช้ศิลปะเป็นสิ่งกระตุ้นในการฟื้นฟูท้องถิ่นให้กลับมามีคุณค่า เพื่อเผยแพร่ให้ทั่วโลกได้เห็นสิ่งที่มีคุณค่าที่แท้จริงของชุมชนในเขตเอจิโกะ สีมารี

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์หลักของ Thailand Biennale, Krabi 2018 พบว่ายังคงขาดความโดดเด่นและความชัดเจนในระดับที่จะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางหลักในการจัดงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จอย่างเหมาะสมและยั่งยืนได้ มีเป้าหมายที่ไม่เฉพาะเจาะจงมากเพียงพอที่จะระบุถึงผลลัพธ์สุดท้าย (outcome) ที่คาดว่าจะได้รับจากการจัด Thailand Biennale ได้ หากการจัดนิทรรศการศิลปะมีวัตถุประสงค์ในการจัดงานที่ชัดเจนอย่างเช่นเอจิโกะ สีมารี อาร์ต เทรียนนาเล่ ที่ต้องการนำศิลปะมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ทั้งปัญหาด้านสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่กำลังสูญหาย ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ทำให้ผู้จัดงานกำหนดวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจน เมื่อวัตถุประสงค์ของการจัดงานชัดเจนและตอบโต้ต่อการแก้ปัญหา ทำให้เป้าหมายของการจัดงานชัดเจนได้ส่งผลให้ผู้บริหาร ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับมีจุดหมายและภาพปลายทางของงานเตรียนนาเล่ในทิศทางเดียวกัน ทุกฝ่ายสามารถร่วมมือกันคิด และดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างเหมาะสมยั่งยืน ยกตัวอย่างเช่นกลไกของภาครัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมในงานเอจิโกะ สีมารี เทรียนนาเล่ ในการวางแผนให้ทุกเขตการปกครองท้องถิ่นของจังหวัดนั้นจะตั้งตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ สามารถร่วมกันจัดการพื้นที่ของตนเองได้อย่างเป็นอิสระ แต่ทุกพื้นที่ต้องคำนึงถึงกันและกัน เป็นการจัดการพื้นที่แบบส่งเสริมซึ่งกันและกัน ในแง่ของสาธารณูปโภคต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่คนในพื้นที่และผู้เข้าชมงาน เช่น สิ่งก่อสร้างสาธารณะ ป้าย ถนน สวนสาธารณะ ฯลฯ และที่สำคัญคือการเน้นให้มีการดำเนินโครงการที่พัฒนาปรับปรุงสาธารณูปโภคต่างๆ ในระยะยาว เช่น ถนนสายหลักของท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวและพัฒนา เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน งานเอจิโกะ สีมารี อาร์ต เทรียนนาเล่ จึงนับเป็นแบบอย่างที่ดีในการ

จัดการและการนำเอาศิลปะร่วมสมัยมาใช้เป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูชุมชน สร้างคุณค่าให้กับ ทรัพยากรวัฒนธรรม และเสริมสร้างความตระหนักรู้ของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

2. การบริหารจัดการงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติโดยมีองค์กรภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกงาน (Producer) ส่งผลให้ลักษณะของการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 อิงกับลักษณะการบริหารงานราชการ ตลอดจนมีงบประมาณและระเบียบวิธีการที่ใช้ดำเนินโครงการตามข้อกำหนดของรัฐบาล ซึ่งแตกต่างจากกรณีศึกษาตัวอย่างงานมหกรรมการแสดงศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับระดับโลก ที่มีการบริหารงานโดยองค์กรอิสระ ตลอดจนการผลักดันให้จัดตั้งเป็นมูลนิธิซึ่งมีความคล่องตัวในการบริหารงานมากกว่า โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนเพื่อช่วยส่งเสริมการขับเคลื่อนงานมหกรรม

Thailand Biennale, Krabi 2018 มีโครงสร้างการบริหารงานที่อิงกับรูปแบบการบริหารงานราชการ กล่าวคือ มีระบบการบังคับบัญชาแบบลำดับชั้นจากบนลงล่าง มีผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็นผู้มีอำนาจบริหารและมีอำนาจในการตัดสินใจสูงสุด โดยมีคณะกรรมการอำนวยความสะดวกทำหน้าที่ในการบริหารโครงการ เมื่อเกิดประเด็นปัญหาเร่งด่วนเฉพาะหน้าขึ้น ระบบโครงสร้างเช่นนี้ได้เป็นอุปสรรคกับการดำเนินงานเนื่องจากมีความซับซ้อนและความล่าช้าในการตัดสินใจแก้ปัญหา ต้องผ่านการพิจารณาเป็นลำดับขั้น นอกจากนี้ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยมีโครงการต่างๆ และภารกิจอื่นที่ต้องรับผิดชอบดำเนินการ ผู้บริหารไม่สามารถให้ความสนใจกับ Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้อย่างเต็มที่เพียงโครงการเดียว ความล่าช้าในการตัดสินใจที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อหน่วยงาน คณะภัณฑารักษ์ ศิลปินและผู้เกี่ยวข้อง ที่ผลปรากฏเป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติโดยมีองค์กรภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกงาน (Producer) อาจไม่ใช่แนวทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจัดการโดยหน่วยงานรัฐบาลของไทย มีกฎ ระเบียบ และความซับซ้อนที่ไม่เอื้อต่อการจัดงานในลักษณะนี้ ทำให้ขาดความคล่องตัวก่อให้เกิดความสับสนและความไม่พอใจของคณะภัณฑารักษ์และศิลปินที่เข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงาน

3. พื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 เป็นพื้นที่ทางธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะนอกอาคาร ครอบคลุมพื้นที่ 2 อำเภอในจังหวัดกระบี่ คือ อำเภออ่าวลึก และอำเภอเมือง พื้นที่จัดแสดงแบ่งเป็น 3 พื้นที่หลัก ได้แก่ **พื้นที่ 1** บริเวณน้ำตกธารโบกขรณี และท่าปอมคลองสองน้ำ **พื้นที่ 2** บริเวณหาดนพรัตน์ธารา อ่าวนาง หาดอ่าวพระนาง หาดไร่เล

เกาะปอดะ **พื้นที่ 3** บริเวณตัวเมืองกระบี่ เกาะกลาง เขาชนาน้ำ ในมิติด้านสุนทรียศาสตร์ (Artistic Field) ศิลปินและคณะภัณฑารักษ์ได้ประเมินให้ความเหมาะสมของพื้นที่การจัดแสดงผลงานอยู่ในระดับ ดี จากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการพบว่าศิลปินส่วนใหญ่เกิดความรู้สึกตื่นเต้นและท้าทายในการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะให้เป็นส่วนหนึ่งหรือเชื่อมโยงกับพื้นที่ที่มีความงามโดยธรรมชาติ และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับการจัดเบียนนาเล่อื่นๆ ได้แก่ Bangkok Biennial (บางกอก ไบเอนเนียล) Ghost : 2561 และเทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ บางกอก อาร์ตเบียนนาเล่ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกันซึ่งจัดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำให้การเลือกใช้พื้นที่จังหวัดกระบี่มีความแตกต่างทั้งด้านสภาพภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม ด้วยบริบทเหล่านี้ทำให้ “ประสบการณ์ อารมณ์ และความรู้สึก” ของผู้ชมมีความเฉพาะตัวมากยิ่งขึ้น งานเบียนนาเล่ที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติโดยส่วนมากจัดขึ้นภายในพื้นที่หอศิลป์ พื้นที่ทางศิลปะ และพื้นที่สาธารณะของชุมชน ซึ่งหากเปรียบเทียบกันแล้วพื้นที่เหล่านี้สามารถบริหารจัดการได้ง่ายกว่าพื้นที่ทางธรรมชาติอยู่มาก

ในแง่ของการบริหารจัดการพื้นที่ช่วงการจัดแสดงนิทรรศการ การเดินทางจากโซนหนึ่งไปยังอีกโซนหนึ่ง ใช้เวลาในการเดินทางโดยรถยนต์หรือเรือประมาณ 40 นาที พื้นที่ที่มีความกระจุกตัวของงานศิลปะมากที่สุดในเขตเทศบาลเมืองกระบี่ โดยมีผลงานทั้งสิ้นจำนวน 24 ชิ้น รองลงมาคือพื้นที่โซนหาดนพรัตน์ธารา อ่าวนาง ถ้ำพระนาง เกาะปอดะ และโซนน้ำตกธารโบกขรณี โดยมีผลงานที่จัดแสดงจำนวน 16 ชิ้นและ 8 ชิ้น ตามลำดับ การกระจายตัวและระยะทางระหว่างโซนจัดแสดงแต่ละโซนเป็นอุปสรรคสำหรับผู้ชม ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าชมผลงานได้น้อยขึ้น คือ เฉลี่ย 4 ชิ้นต่อคน อุปสรรคสำคัญคือ ความยุ่งยากและค่าใช้จ่ายในการเดินทางถ้าหากไม่มีรถยนต์ส่วนบุคคล ผู้ที่จะเดินทางเข้าชมงานต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในการเดินทางโดยขนส่งสาธารณะ เช่น รถสองแถว รถประจำทาง รถรับจ้างทั่วไป ฯลฯ โดยมีค่าใช้จ่ายต่อคนค่อนข้างสูงเนื่องจากกระบี่เป็นจังหวัดที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติ และในการเดินทางไปชมผลงานในโซนเกาะปอดะ อ่าวไร่เล ถ้ำพระนาง จะต้องเดินทางด้วยเรือหัวโทงหรือเรือสปีดโบ๊ต ซึ่งค่าใช้จ่ายสำหรับเรือหัวโทงในราคาเหมาลำ (ครึ่งวัน) ประมาณ 3,500 – 5,000 บาท เรือสปีดโบ๊ตราคาเหมาลำ (ครึ่งวัน) ประมาณ 9,000 – 16,000 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดเรือ

เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่การจัดงานของ กรณีศึกษางานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงทั้ง 5 งาน ล้วนมีขนาดของพื้นที่จัดนิทรรศการที่ใหญ่กว่า Thailand Biennale, Krabi 2018 ทั้งสิ้น แต่สิ่งที่ Thailand Biennale ขาดไปคือการวางแผนการจัดการเรื่องระบบการขนส่ง

สาธารณะระหว่างโซนจัดแสดงผลงาน หากองค์กรผู้จัดได้ศึกษารูปแบบการจัดการจากแบบอย่างที่เป็นเลิศ (best practice) ของงานเบียนนาเล่อื่นๆ คำนึงถึงความสะดวกในการเข้าชมงานอย่างรอบด้าน การมีพื้นที่จัดแสดงกระจายตัวในหลายพื้นที่ของจังหวัดกระบี่จะไม่เป็นอุปสรรคกับการเข้าชมงานศิลปะ ในทางกลับกัน การจัดการระบบขนส่งสาธารณะอย่างสร้างสรรค์จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สนใจศิลปะหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านศิลปวัฒนธรรมเดินทางไปเข้าชมงานมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบขนส่งสาธารณะที่สนับสนุนให้ผู้มาเยือนสามารถเข้าเที่ยวชมผลงานเบียนนาเล่ได้อย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ของนิทรรศการ การบริหารจัดการพื้นที่ของงานเบียนนาเล่และเตรียมนาเล่อื่นๆ ที่มีรูปแบบการจัดแสดงผลงานในพื้นที่นอกอาคาร พื้นที่สาธารณะในชุมชนทั่วเขตที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติ จะได้รับการวางแผนและจัดการอย่างเหมาะสม ลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล, เวนิส เบียนนาเล่, คว้างู เบียนนาเล่ และเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ มีพื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะในชุมชนเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้เข้าชมสามารถเดินทางได้โดยการเดินเท้า โซนการจัดแสดงไม่กระจายตัวจากกันมากนัก และมีอาคารหรือพื้นที่ศูนย์กลางของการจัดนิทรรศการที่ทำให้ผู้เข้าชมสามารถเดินทางมาสร้างการรับรู้ก่อนการเข้าชมงาน มีบรรยากาศที่ช่วยปรับอารมณ์ความรู้สึกที่เอื้อต่อการเข้าชมนิทรรศการศิลปะ เป็นจุดให้ข้อมูล จุดขายบัตรเข้าชม หรือบัตรโดยสารตามเส้นทางชมงานที่ผู้จัดเตรียมไว้ ในคว้างู เบียนนาเล่ มีห้องโถงนิทรรศการขนาดใหญ่เป็นพื้นที่จัดแสดงหลัก รวบรวมผลงานจำนวนมากไว้ในพื้นที่เดียว ทำให้ผู้เข้าชมสามารถชมงานได้จำนวนหลายชิ้น

4. ผลงานศิลปะที่เกิดขึ้นใน Thailand Biennale, Krabi 2018 สะท้อนให้เห็นความร่วมมือ เป็นศิลปะที่สื่อถึงความใหม่กว่า ล้ำหน้ากว่า ตลอดจนความผสมผสานรูปแบบและแนวความคิดจากหลายยุคสมัยและวัฒนธรรม เพื่อรองรับรูปแบบศิลปะทั้งหมดที่เกิดขึ้นทั่วโลกในปัจจุบัน ประเภทของผลงานศิลปะที่ปรากฏใน Thailand Biennale ครั้งนี้มีทั้งศิลปะแบบสองมิติ ศิลปะแบบสามมิติ ภาพเคลื่อนไหว และศิลปะแบบจัดวางโดยใช้วัสดุและกรรมวิธีการทางศิลปะแบบผสมผสาน มีความแปลกใหม่และไม่อยู่ในรูปลักษณะตามที่คนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไปคุ้นชิน ผลงานศิลปะบางชิ้นมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมจนไม่โดดเด่น น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากภัณฑารักษ์ได้กำหนดให้เป็นการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยในแบบศิลปะเฉพาะที่ หรือ site - specific art การสื่อสารถึงความ “เฉพาะที่” นั้นมีทั้งในมิติของพื้นที่และเวลา ผลงานร้อยละ 80 จัดแสดงแบบชั่วคราว บางชิ้นศิลปินตั้งใจให้เสื่อมสภาพตามการกระทำของธรรมชาติและกาลเวลา กระบวนการสร้างงานศิลปะเฉพาะพื้นที่ได้นำไปสู่ “การขยายขอบเขตของข้อจำกัด” ในการสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานศิลปะที่หลุดจาก

ชนบเดิม ศิลปะเฉพาะพื้นที่จึงเป็นรูปแบบของการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ทำให้ศิลปะได้สัมพันธ์กับผู้คนและพื้นที่ ต้องอาศัยปัจจัยของทั้งมิติทางสังคม (วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง) และมิติทางกายภาพ (สิ่งแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ) เพื่อให้ผลงานศิลปะเกิดผลกระทบ (impact) ในทิศทางที่ศิลปินและภัณฑารักษ์ต้องการสื่อสารไปยังสังคม

5. ผลงานศิลปะร่วมสมัยที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นใน Thailand Biennale, Krabi 2018 เกิดขึ้นจากการถกเถียงความคิดที่เกิดจากการศึกษาข้อมูลของจังหวัดกระบี่ การลงพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชน และประสบการณ์ที่ศิลปินได้รับจากการสำรวจพื้นที่ ทำให้ผลงานศิลปะร่วมสมัยที่เกิดขึ้นใน Thailand Biennale, Krabi 2018 มีความพิเศษและความเฉพาะ มีความหลากหลายเชิงวิธีการ มีเทคนิควิธีการที่แปลกใหม่สำหรับความคุ้นชินกับคำว่า ศิลปะในสังคมไทย ผลงานมีทั้งในรูปแบบที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม มีแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาพูดถึงสถานการณ์หรือสภาพการณ์ในปัจจุบัน ประเด็นปัญหาต่างๆ ในสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม การแสดงตัวออกถึงตัวตน การตั้งคำถามต่อประเด็นต่างๆ รวมทั้งการผสมผสานองค์ความรู้จากสาขาวิชาอื่นๆ เข้าไปในผลงานเพื่อให้เกิดการตีความใหม่ในบริบทของศิลปะร่วมสมัย รูปแบบการจัดแสดงผลงานของศิลปินจำนวนทั้งสิ้น 54 คน/กลุ่ม สามารถแบ่งจากเนื้อหาในการสร้างสรรค์ได้เป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ ผลงานที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณี และผลงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และชุมชน

6. หน้าที่หลักของภัณฑารักษ์ประกอบไปด้วย 2 ด้านที่สำคัญคือ ด้านการบริหาร และด้านการจัดนิทรรศการ หน้าที่ของภัณฑารักษ์จะแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของสถานที่จัดแสดง Thailand Biennale, Krabi 2018 ไม่มีกระบวนการคัดเลือกภัณฑารักษ์หลักอย่างเป็นทางการ หน่วยงานผู้จัดได้เชิญศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง จากมหาวิทยาลัย Birmingham City University มาเป็นภัณฑารักษ์ ซึ่งการคัดเลือกภัณฑารักษ์ด้วยวิธีการเชิญเข้าร่วมงานเช่นนี้เป็นไปตามรูปแบบ (model) การจัดงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติที่นิยมปฏิบัติกันทั่วไป เช่นเดียวกับลิเวอร์พูล ไบเอนเนียล ครั้งที่ 1 กล่าวคือ ผู้จัดงานได้เชิญ Anthony Bond ภัณฑารักษ์ที่มีชื่อเสียงจากประเทศออสเตรเลีย มาเป็นรับหน้าที่ภัณฑารักษ์ อย่างไรก็ตาม การจัดงาน Thailand Biennale ครั้งแรก นับว่าการมีภัณฑารักษ์เป็นชาวต่างชาติถือเป็นผลดีกับการจัดงานและคณะทำงาน เนื่องจากก่อให้เกิดความหลากหลายของศิลปะและการสร้างสรรค์ผลงาน มีความหลากหลายของศิลปินที่เข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการขยายขอบเขตและสร้างเครือข่ายของ

ศิลปินร่วมสมัยให้กับวงการศิลปะของไทย และเกิดการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมระหว่างภัณฑารักษ์ ศิลปิน คณะทำงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

สำหรับ Thailand Biennale, Krabi 2018 ผู้ศึกษายังไม่สามารถมีข้อค้นพบได้ว่ารูปแบบใดมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ การกำหนดรูปแบบกระบวนการคัดเลือกภัณฑารักษ์ควรศึกษาและวิเคราะห์ให้รอบด้าน ทั้งด้านการบริหารและด้านการจัดนิทรรศการ รวมไปถึงความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องจากภัณฑารักษ์คือหัวใจสำคัญของการจัดนิทรรศการ ภัณฑารักษ์ต้องเป็นศูนย์กลางที่มีปฏิสัมพันธ์ ต้องประสานงานกับทุกฝ่ายทั้งผู้จัดงาน คณะทำงาน ด้านต่าง ๆ ศิลปินจำนวนมาก ตลอดจนสื่อมวลชน เพื่อให้การดำเนินการจัดนิทรรศการเป็นไปได้อย่างราบรื่น บทบาทหน้าที่ของภัณฑารักษ์นั้นนอกเหนือจากในส่วนของการจัดนิทรรศการแล้วนั้น ภัณฑารักษ์ในงานนิทรรศการระดับนานาชาติจะต้องมีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบที่มากกว่าการจัดนิทรรศการศิลปะในระดับทั่วไป ภัณฑารักษ์ในนานาชาติควรมีบทบาทหน้าที่ทั้งด้านการบริหาร และด้านการจัดการนิทรรศการ การส่งเสริมกิจกรรมด้านการศึกษา ตลอดจนในเรื่องการบริหารงบประมาณ สามารถเจรจาต่อรองกับศิลปินในเรื่องการจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามกรอบงบประมาณที่หน่วยงานผู้จัดได้วางไว้

7. แนวคิด Edge of the Wonderland เกิดขึ้นจากมุมมองและประสบการณ์ของศาสตราจารย์ ดร. เจียง เจียง ภัณฑารักษ์ในการจัดงานไทยแลนด์ เบียนนาเล่ ครั้งที่ 1 เป็นมุมมองของ “คนนอก” ที่มาจากโลกฝั่งตะวันตก และไม่เคยมาเยือนจังหวัดกระบี่ ประสบการณ์และความประทับใจในจังหวัดกระบี่เกิดขึ้นจากการเดินทางสำรวจและศึกษาพื้นที่จังหวัดกระบี่ ภัณฑารักษ์ได้พบเห็นความสวยงามแปลกตาของธรรมชาติ สร้างประสบการณ์และการสัมผัสกับบรรยากาศที่แปลกใหม่ ราวกับเป็น “ดินแดนมหัศจรรย์” สำหรับผู้ที่ไม่เคยมาเยือนที่แห่งนี้มาก่อน จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจและความคิดริเริ่มของเนื้อหาในการจัดงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 แนวคิดหลัก (theme) ได้ผ่านกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ผสมกับการศึกษาหาข้อมูล ทำให้ Edge of the Wonderland เป็นแนวคิดหลักที่ภัณฑารักษ์ได้ออกแบบให้ศิลปินสามารถคิดและจินตนาการ ส่งเสริมให้ศิลปินได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดกระบี่เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปินและคณะภัณฑารักษ์ได้ประเมินให้แนวคิด Edge of the Wonderland มีความน่าสนใจอยู่ใน ระดับ ดี

8. การศึกษารวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการการแสดงผลปกรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 โดยแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากประชากร 3 กลุ่ม เป็นกลุ่มประชากรที่ดำเนินงานอย่างใกล้ชิดและได้รับ

ผลกระทบโดยตรงจากการบริหารจัดการ Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้แก่ คณะทำงาน คณะภัณฑารักษ์ และศิลปิน จำนวนทั้งสิ้น 23 คน แบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 43.48 และร้อยละ 52.17 ตามลำดับ และเพศทางเลือกคิดเป็นร้อยละ 4.35 กลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 39.13) รองลงมาคือช่วงอายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 26.08) สามารถสรุปผลการประเมินการจัดการ Thailand Biennale, Krabi 2018 ได้ว่า ประเด็นการประเมินที่คณะทำงานประเมินให้อยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ความเหมาะสมของศิลปินที่ร่วมสร้างสรรค์ผลงาน ท่านได้เรียนรู้และได้ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการเพียงใด และความรู้และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมร่วมกับโครงการในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านในอนาคต สำหรับประเด็นการประเมินที่คณะภัณฑารักษ์และศิลปินประเมินให้อยู่ในระดับ ดีมาก ได้แก่ ความน่าสนใจของผลงานศิลปะที่จัดแสดงในงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 ความน่าสนใจของศิลปินที่เข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงาน ความเหมาะสมของภัณฑารักษ์ และคณะภัณฑารักษ์ ความเหมาะสมของศิลปินที่เข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงาน การเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตัวท่านและชุมชนมากเพียงใด ท่านได้เรียนรู้และได้ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการเพียงใด ความรู้และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมร่วมกับโครงการในครั้งนี้จะเป็น ประโยชน์ต่อท่านในอนาคต ในขณะที่ประเด็นการประเมินที่คณะทำงานประเมินให้อยู่ในระดับควรปรับปรุงอย่างยิ่ง มีเพียงประเด็นเดียว คือ ขั้นตอนของการดำเนินงานเป็นไปตามกำหนดเวลา โดยประเด็นที่คณะภัณฑารักษ์และศิลปินประเมินให้อยู่ในระดับควรปรับปรุงอย่างยิ่ง มี 2 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนและขั้นตอนการดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินโครงการเพียงใด และความเหมาะสมของการประชาสัมพันธ์การจัดงาน

2. ปัญหาและอุปสรรค

1. Thailand Biennale, Krabi 2018 มีจุดอ่อนด้านบุคลากรในการจัดงาน เนื่องจากคณะทำงานไม่มีประสบการณ์ในการทำงานในฐานะผู้จัดงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติในรูปแบบเบียนนาเล่ ถึงแม้สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยจะเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนศิลปินไทยร่วมสมัยเข้าร่วมแสดงผลงานในเบียนนาเล่ เทรียนนาเล่ ที่มีชื่อเสียง แต่เนื่องจากไม่มีการจัดการความรู้และถ่ายทอดให้บุคลากรในหน่วยงานได้ศึกษาเรียนรู้อย่างเหมาะสมโดยทั่วกันประกอบกับ Thailand Biennale เป็นโครงการที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วนกะทันหัน ทำให้คณะทำงานไม่สามารถเตรียมความพร้อมโดยการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้จากกรณีศึกษาได้

อย่างเพียงพอ กระบวนการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นในรูปแบบของการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ประกอบกับ scale ของงานในระดับเบียนนาเล่มีความยิ่งใหญ่ นับเป็นความท้าทายครั้งสำคัญของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะด้านภาษาต่างประเทศจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ในการติดต่อประสานงานทุกขั้นตอนและทุกช่องทางจำเป็นต้องสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ เมื่อไม่มีบุคลากรที่สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้เพียงพอ จึงเกิดความล่าช้าในการประสานงาน นอกจากนี้ การสื่อสารที่ต้องผ่านการแปลความหมายจากหลายบุคคลยังก่อให้เกิดความผิดพลาดและการสื่อสารไม่ครบถ้วน ดังนั้น บุคลากรที่มีทักษะในด้านภาษาต่างประเทศจึงมีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติ นอกเหนือจากทักษะด้านภาษาแล้วผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่ายังต้องอาศัยบุคลากรที่มีทัศนคติที่เปิดกว้าง สามารถปฏิบัติงานในบริบทของความเป็น “นานาชาติ” ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานร่วมกับศิลปินจากนานาชาติที่มาจากหลายหลายวัฒนธรรม

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการทำงานภายใน Thailand Biennale, Krabi 2018 มีสาเหตุสำคัญ คือ ระบบการบริหารงานที่ยังคงยึดติดกับรูปแบบลำดับชั้นจากบนลงล่าง และการสื่อสารอย่างไม่โปร่งใส ตรงไปตรงมา โดยส่งผลกระทบต่อการทำงานของภัณฑารักษ์และคณะกล่าวคือ ในเบียนนาเล่ ครั้งนี้มีภัณฑารักษ์เป็นชาวต่างชาติที่ไม่ได้มีความเข้าใจในระเบียบราชการรูปแบบการบริหารงานของราชการไทยโดยละเอียดต้องแก้ ประกอบกับอุปสรรคด้านภาษาและความแตกต่างของบริบทด้านวัฒนธรรม ซึ่งประเทศไทยยังคงคุ้นชินและยึดติดกับรูปแบบของลำดับชั้นในการทำงาน เมื่อเกิดประเด็นข้อถกเถียงขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ จึงทำให้เกิดความล่าช้า ต้องใช้ระยะเวลามากยิ่งขึ้นในการเจรจาทำความเข้าใจและอธิบายเกี่ยวกับกฎระเบียบต่างๆ ให้ภัณฑารักษ์และคณะได้เกิดความเข้าใจ ผู้บริหารควรสามารถสื่อสารได้อย่างเปิดเผย โปร่งใสกับภัณฑารักษ์ อธิบายถึงปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นหากไม่ดำเนินการตามกรอบของระเบียบราชการ

3. การบริหารจัดการพื้นที่ได้ไม่มีประสิทธิภาพมากพอ ถึงแม้จะมีการจัดอาสาสมัครซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ข้อมูลตามจุดแสดงผลงานต่างๆ แต่จากการสังเกตการณ์และประสบการณ์ในฐานะผู้เข้าชมงาน ผู้ศึกษาพบว่าการใช้อาสาสมัครเพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและผู้เข้าชมงานยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร อาสาสมัครยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลงานศิลปะร่วมสมัย ศิลปิน และ Thailand Biennale, Krabi 2018 การนำเสนอข้อมูลต่อผู้เข้าชมผลงานจึงกระทำด้วยความไม่เข้าใจแต่เป็นการจดจำข้อมูลจากเอกสาร ผู้ศึกษามีความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า

อาสาสมัครที่จะทำหน้าที่ให้ข้อมูลแนะนำเกี่ยวกับผลงานจะต้องมีความเข้าใจในความคิดของ ศิลปิน ภัณฑารักษ์ แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับอาสาสมัครได้ หากพวกเขาได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตั้งแต่ช่วงที่ศิลปินได้สำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่ อาสาสมัครจะได้ร่วมสังเกต เรียนรู้ศิลปิน เรียนรู้ความคิดเบื้องหลังการสร้างสรรค์ผลงาน และได้เรียนรู้ และเข้าใจศิลปะร่วมสมัยในระดับที่สามารถอธิบายให้ผู้เข้าชมงานได้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ ในระดับที่ลึกกว่าการบรรยายแบบท่องจำ ความเข้มข้นของเนื้อหาของงานไทยแลนด์ เบียนนาเล่จึง ไม่ได้ถูกบอกเล่าจากประสบการณ์ มุมมอง และทัศนคติของคนในชุมชน

4. จากประเด็นที่ผู้จัดงาน Thailand Biennale ขาดการวางแผนจัดเตรียมการขนส่ง สาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าชมนิทรรศการ สาเหตุสำคัญนั้นเกิดจากการที่หน่วยงาน ผู้จัดขาดการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ขาดการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการจัดงานไทยแลนด์ เบียนนาเล่อย่างแท้จริง ซึ่งในประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นได้ชัดเจนจาก การลงพื้นที่สังเกตการณ์ในฐานะผู้เข้าชมผลงาน และได้เดินทางไปชมผลงานของไทยแลนด์ เบียนนาเล่ทั้งหมด พบว่าเกาะกลางเป็นพื้นที่จัดแสดงที่ชุมชนได้เรียนรู้การทำงานของศิลปินตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ผลงาน ทำให้ชาวบ้านในชุมชนไม่ว่าจะเป็นคนขับเรือข้ามฟาก คนขับรถ จักรยานยนต์รับจ้าง พ่อค้า แม่ค้า เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าของร้านอาหารและที่พัก เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม งาน Thailand Biennale, Krabi 2018 เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปถึงยังเกาะกลาง จะได้รับการต้อนรับ และการแนะนำเส้นทางและจุดที่ตั้งผลงานชิ้นต่าง ๆ นอกจากนี้คนในชุมชนสามารถบอกเล่าเรื่องราว รายละเอียดเกี่ยวกับศิลปิน ที่มาของผลงาน แรงบันดาลใจ จากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับ คุณปรมัตต์ ชูช่วยการ เจ้าของคิดถึง คอทเทจ โฮมสเตย์ บนพื้นที่เกาะกลาง ซึ่งได้มีโอกาสได้สัมผัส เรียนรู้กับศิลปินเนื่องจากศิลปินที่สร้างผลงาน ณ เกาะกลาง ได้พักอาศัยอยู่ ณ คิดถึง คอทเทจ ระหว่างการสร้างสรรค์ผลงาน คุณปรมัตต์เล่าว่าชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงตื่นตัวกับงานที่จะเกิดขึ้น และเมื่อถึงวันที่จัดแสดงผลงาน ชาวบ้านหลายคนสามารถบอกเล่าเรื่องราวของผลงาน รวมทั้ง ประสบการณ์ระหว่างตนเองกับศิลปิน ให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมได้ สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ มากไปกว่านั้นคือสร้างความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ และ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคั้งนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้โดยจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการจัดงาน Thailand Biennale โดยตรง อาจอยู่ในรูปแบบสมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรมหาชน มีผู้บริหารองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารงานโครงการอย่างเป็นทางการ เอกเทศน์ คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านให้ตรงกับตำแหน่งหน้าที่ โดยเฉพาะบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านภัณฑารักษ์และการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย ในอีกทางหนึ่ง หากจะยังคงไว้ซึ่งรูปแบบเดิมที่มีองค์กรภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Producer) อย่างน้อยที่สุด ควรจัดตั้งฝ่ายหรือแผนกขึ้นมาโดยเฉพาะอย่างเป็นทางการเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับ Thailand Biennale อย่างเต็มรูปแบบ และมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน แต่ละส่วนมีผู้บริหารหรือหัวหน้าที่มีอำนาจในการตัดสินใจ

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือส่วนงานที่จัดตั้งขึ้น ควรต้องตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ ตลอดจนควบคุมการทำงานแต่ละขั้นตอนให้เป็นไปตามกำหนดเวลา วางแผนในการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ในลำดับแรก** ผู้จัดควรสื่อสารและทำความเข้าใจกับทีมงานทุกคนเกี่ยวกับกระบวนการทำงานในการจัดการนิทรรศการ ต้องทำให้ทุกฝ่ายเห็นภาพร่วมกัน ทีมงานควรได้รับรู้แผนการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้ายของการจัดนิทรรศการนั้นๆ โดยละเอียดทุกขั้นตอน ตลอดจนผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน จะช่วยให้การจัดนิทรรศการเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น **ในลำดับต่อไป** ผู้จัดควรสื่อสารต้องข้อมูลในเชิงลึกที่ต้องอาศัยเทคนิค ทักษะ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสำหรับผู้รับผิดชอบในส่วนที่จำเป็นต้องใช้ หรือความรู้ในระดับที่สูงขึ้น

ดังที่ Nicholas Serota ผู้อำนวยการแห่งหอศิลป์ Tate แห่งกรุงลอนดอนได้กล่าวไว้ว่า ในการจัดนิทรรศการจำเป็นต้องใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ 20% และอีก 80% ที่เหลือเป็นเรื่องของการบริหารงาน การจัดการ และความร่วมมือ ผู้จัดต้องมีความสามารถในการมองไปข้างหน้าพร้อมๆ กับการมองเห็นสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น การขาดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อาจทำให้การจัดนิทรรศการไม่ประสบความสำเร็จ แต่การขาดการบริหารจัดการและความร่วมมือที่ดีอาจทำให้การจัดนิทรรศการนั้นไม่อาจเกิดขึ้นเลยก็เป็นได้ (George, Adrian, 2015 : 57)

2. ควรมีการจัดตั้งคณะศึกษาและวิจัยด้านการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย เพื่อนำมาซึ่งองค์ความรู้ที่จะช่วยพัฒนาการจัดการ Thailand Biennale ได้อย่างรอบด้านและต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้คุณค่าและความหมายของ Thailand Biennale เป็นเพียงการจัด event อย่าง

ฉาบฉวย การศึกษาวิจัยควรทำอย่างมีทิศทางและรอบด้าน ไม่เพียงเฉพาะการศึกษา best practice เพราะบริบทของแต่ละพื้นที่ที่จัดนิทรรศการล้วนแตกต่างกัน การศึกษาการจัดงานเบียนนาเล่หรือเทรียนนาเล่ที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียง ควรดำเนินคู่ขนานไปกับการศึกษาพื้นที่ที่จะจัด Thailand Biennale ในครั้งต่อไป เพื่อให้เนื้อหาและแนวคิดในการจัดนิทรรศการสร้างคุณค่าให้กับทั้งนิทรรศการ Thailand Biennale และกับพื้นที่ที่จัดแสดงได้อย่างเหมาะสม

3. การจัดการพื้นที่ในช่วงแสดงนิทรรศการเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงนิทรรศการของผู้ชมเป็นเรื่องที่ผู้จัดต้องให้ความสำคัญมากที่สุดประการหนึ่ง ในการจัด Thailand Biennale ครั้งต่อไปควรวางแผนเรื่องระบบขนส่งสาธารณะเชื่อมโยงระหว่างจุดมารองรับผู้เข้าชมงาน หากติดขัดเรื่องงบประมาณควรจัดการอย่างสร้างสรรค์ได้โดยสร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการด้านการขนส่งมวลชนสาธารณะในพื้นที่และเครือข่ายศิลปิน ให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานกับยานพาหนะที่จะจัดสรรให้บริการผู้เข้าชมงาน เป็นผลงานเคลื่อนที่อีกชิ้นหนึ่งของเบียนนาเล่ และส่งเสริมบรรยากาศของภาพรวมได้ โดยผู้จัดสนับสนุนค่าสร้างงาน (commission) นอกจากนี้ ผู้จัดควรคำนึงถึงการสร้างจุดแวะพักระหว่างทาง เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรอบๆ พื้นที่จัดงานได้มีส่วนร่วม สามารถนำเสนอทรัพยากรทางวัฒนธรรมในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ดังเช่นงานเอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคนในพื้นที่ ให้เกิดความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งและส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้งานเบียนนาเล่ของประเทศไทยมีเอกลักษณ์ที่มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการจัดพิมพ์หนังสือคู่มือแนะนำการเข้าชมนิทรรศการภายในคู่มือควรมีข้อมูลของศิลปิน ผลงาน นิทรรศการ และพื้นที่จัดแสดง ตลอดจนงานกิจกรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาเดียวกัน และข้อมูลที่จำเป็นในการเดินทางชมผลงาน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง คำแนะนำในการเดินทางชมผลงาน เส้นทาง แผนการเดินทาง ข้อมูลของขนส่งสาธารณะ หมายเลขโทรศัพท์และช่องทางการติดต่ออื่นๆ ให้เป็นข้อมูลสำหรับผู้เข้าชมงาน นอกเหนือจากการจัดทำคู่มือการชมงานแล้ว ผู้จัดอาจจะสร้างความร่วมมือกับองค์กรที่สามารถสนับสนุนด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการเดินทางชมงานด้วยตนเอง เช่น ร่วมมือกับ Google เพื่อสร้าง mapping แสดงเส้นทางและจุดจัดแสดงผลงานทั้งหมด

4. การทำป้ายอธิบายผลงาน (caption) รวมไปถึงป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับนิทรรศการโดยรวมทั้งหมด (signage) ควรมีความชัดเจน สวยงาม ร่วมสมัย และเป็นสากล มีข้อมูลที่สำคัญครบถ้วนเพื่อให้ผู้มาชมงานเกิดความรู้สึกอยากชมผลงาน สามารถชมผลงานได้ทั่วถึงที่สุดการออกแบบป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ ควรออกแบบโดยผู้มีความรู้ด้านการจัด

นิทรรศการศิลปะและการออกแบบที่รองรับผู้ชมทุกประเภทอย่างเท่าเทียม การใส่ใจกับการออกแบบสิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับ Thailand Biennale และในทางอ้อม การมีป้ายอธิบายรายละเอียดของผลงานรวมทั้งแนวคิดโดยย่อของศิลปินที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อทุกคน (universal design) จะเป็นการช่วยสร้างพฤติกรรมที่ดีของการชมผลงานศิลปะ ที่มีเนื้อหา มากกว่าการมองภาพถ่าย และอาจเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมที่มีคุณภาพได้มากขึ้น

5. ภาพลักษณ์ของการจัดงาน “ศิลปะร่วมสมัย” ในระดับ “นานาชาติ” ควรได้รับการปรับปรุงเป็นอย่างยิ่งในการจัดงานครั้งต่อไป มิเช่นนั้นคุณค่าและความหมายของคำว่า “เบียนนาเล่” ในบริบทและการรับรู้ของสังคมไทยอาจไม่แตกต่างจากงานเทศกาล หรืองาน event ทั่วไป แนวทางในการพัฒนาภาพลักษณ์ของงานเบียนนาเล่ ผู้จัดควรแสวงหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการออกแบบ ที่มีศักยภาพในการออกแบบอัตลักษณ์ที่สื่อถึง “ศิลปะร่วมสมัย” ในระดับ “นานาชาติ” ภาพลักษณ์ที่ผ่านกระบวนการคิดและการออกแบบมาเป็นอย่างดีจะเป็นตัวกำหนดบรรยากาศและอารมณ์โดยรวมทั้งหมดของงานเบียนนาเล่ได้ ทั้งนี้ หากมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณในการจ้าง designer ผู้มีชื่อเสียงเพื่อออกแบบอัตลักษณ์โครงการ องค์กรผู้จัดสามารถจัดประกวดแข่งขันการออกแบบอัตลักษณ์ที่มีความเหมาะสมกับ Thailand Biennale เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในแวดวงการออกแบบได้แสดงความคิดสร้างสรรค์

6. ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และเน้นการประชาสัมพันธ์กลุ่มเป้าหมาย หาก Thailand Biennale มีเป้าหมายที่จะพัฒนาพื้นที่ด้วยการใช้ศิลปะเป็นสื่อกลาง กลุ่มเป้าหมายหลักของงานมีแนวโน้มว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวจากไทยและต่างประเทศ เพราะการท่องเที่ยวสามารถกระตุ้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การสื่อสารประชาสัมพันธ์ควรมีหลากหลายช่องทาง ให้ง่ายและสะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวชมงานเพิ่มมากขึ้น อีกทั้ง ในการทำสื่อประชาสัมพันธ์ ควรมีเนื้อหาที่โปรโมตการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตควบคู่กันไปด้วย และควรสร้างพันธมิตรกับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมท่องเที่ยว ตลอดจนผู้ประกอบการที่สามารถสนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริงนอกจากทำหน้าที่สื่อสารประชาสัมพันธ์แล้ว ฝ่ายประชาสัมพันธ์ควรทำหน้าที่รวมไปถึงการวางแผนการตลาดจัดเป็นแพ็คเกจบัตรโดยสารเครื่องบินหรือขนส่งมวลชนอื่นๆ พร้อมทั้งพักและทริปชมผลงานในราคาที่เหมาะสม เพื่อให้การท่องเที่ยวที่มีความพิเศษเฉพาะตัวมากกว่าการท่องเที่ยวในเทศกาลอื่น ๆ จึงจะเป็นการบริหารงานด้านการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดงานที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

7. สูจิบัตรของงานเป็นเสมือนคลังความรู้ที่สำคัญและมีภาพผลงานที่สวยงาม จึงมีผู้ที่สนใจศิลปะร่วมสมัยหรือนักเรียน นักศึกษา ที่ต้องการเก็บสะสมไว้ในลักษณะของรูปเล่มที่สวยงามมากกว่าการอ่านแบบ online เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา การสร้างสรรค์ผลงาน และการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย ดังนั้น หากไม่สามารถแจกให้คนทั่วไปได้เนื่องจากมีต้นทุนในการจัดทำ ผู้จัดทำควรหาช่องทางสำหรับการจำหน่าย เพื่อให้คนทั่วไปได้เก็บสะสม นอกจากนี้เนื่องจากพื้นที่จัดงานคือพื้นที่ต่างจังหวัด ระยะทาง ระยะเวลาในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ล้วนเป็นอุปสรรคการเข้าถึงนิทรรศการ จึงส่งผลให้มีผู้ที่สนใจศิลปะร่วมสมัยจำนวนมากที่ไม่ได้เดินทางไปชมผลงานด้วยตนเอง หากมีสูจิบัตรจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจ น่าจะเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ช่วยให้เข้าถึงศิลปะร่วมสมัยของศิลปินจากต่างประเทศที่มีเนื้อหาแนวคิด และวิธีการเทคนิคต่าง ๆ ที่แปลกใหม่น่าสนใจ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ศิลปินรุ่นใหม่ และในขณะเดียวกันยังเป็นการประชาสัมพันธ์ Thailand Biennale กระตุ้นให้คนทั่วไปรับรู้ และกระตุ้นความอยากไปชมผลงานของจริงด้วยตัวเองในเบียนนาเล่ครั้งต่อไป

8. การเปลี่ยนพื้นที่จัดแสดง Thailand Biennale ไปยังพื้นที่จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทยเพื่อพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทยโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลาง อาจไม่ใช่แนวทางที่ความเหมาะสมและดีที่สุดสำหรับการส่งเสริมและยกระดับวงการศิลปะร่วมสมัยของไทย โดยธรรมชาติของงานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงจะจัดขึ้นในพื้นที่เดิมอย่างต่อเนื่อง และสามารถประสบความสำเร็จได้เพราะเกิดกระบวนการการเรียนรู้การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย โดยผู้จัดสามารถนำเอาปัญหาและอุปสรรคมาวิเคราะห์เพื่อปรับแก้ พัฒนา และปรับปรุงการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เมื่องานนิทรรศการเกิดขึ้นในพื้นที่เดิมซ้ำๆ จะเป็นการส่งเสริมให้ศิลปะร่วมสมัยสามารถเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของผู้คนและชุมชนได้อย่างแท้จริง ที่ผ่านม งานมหกรรมศิลปะร่วมสมัยที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงจำนวนหนึ่งก็ต้องประสบกับภาวะที่จำเป็นต้องทบทวนและปรับเปลี่ยนรูปแบบ หรืออาจถึงขั้นหยุดการจัดงานชั่วคราวเพื่อวางแผนและกำหนดทิศทางการทำงานให้มีเป้าหมายชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การย้อนกลับไปประเมินศักยภาพของหน่วยงานและทบทวนเป้าหมายของการจัดงานจึงเป็นหน้าที่ขององค์กรผู้จัดงานโดยตรง

การจัดงาน Thailand Biennale ครั้งแรกเป็นเสมือนการได้เรียนรู้ถูกผิดและเป็นกรณีศึกษาให้กับองค์กรอื่น ๆ ได้เรียนรู้และพัฒนาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยให้ดียิ่งขึ้น หากงานนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale ถูกก่อสร้างขึ้นด้วยเจตจำนงที่ดีต่อวงการศิลปะร่วมสมัยของไทยอย่างแท้จริง ผู้จัดงานควรทบทวนและลำดับความสำคัญของ

เป้าหมายให้ชัดเจนว่าแท้จริงแล้ว Thailand Biennale ควรดำรงอยู่ต่อไปเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว หรือเพื่อการสร้างรากฐานที่ยั่งยืนและมั่นคงให้กับวงการศิลปะร่วมสมัยของไทย เราไม่สามารถยกระดับสิ่งใดให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นได้หากฐานรากยังคงสั่นคลอน และสิ่งนี้เองที่เป็นภารกิจสำคัญของผู้มีหน้าที่ความรับผิดชอบและมีอำนาจในสังคม เพื่อรักษาให้คุณค่าและความสำคัญของศิลปะร่วมสมัยได้ดำรงอยู่กับสังคมไทยด้วยความเจริญวัฒนาต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต

สำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคตควรศึกษาถึงผลกระทบของการจัดงาน Thailand Biennale ต่อวงการศิลปะร่วมสมัย ศิลปินร่วมสมัย และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย และศึกษาถึงผลกระทบของการจัดงาน Thailand Biennale ในด้านสังคมและเศรษฐกิจ การศึกษาทั้ง 2 หัวข้อจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- Bedford, L. (2016). *The Art of Museum Exhibitions*. New York: Routledge.
- Cline, A. C. (2012). *The Evolving Role of the Exhibition and its Impact on Art and Culture*. Connecticut: Trinity College Digital Repository.
- George, A. (2015). *The Curator's Handbook*. London: Thames & Hudson Ltd.
- Griffin, R. W. (1997). *Management*. Houghton: Mifflin.
- Holt, E. G. (1983). *The Triumph of Art for the Public, 1785-1848 : The Emerging Role of Exhibitions and Critics*. Princeton University Press.
- Matassa, F. (2014). *Organizing Exhibition*. London: Facet Publishing.
- Meeteran, L. v., Wissink, Bar., (2019). *What should biennials do?* Bangkok: Poop Press.
- Serra, R. W. S., Clara and Buskirk, Martha., (1991). *The Destruction of Tilted Arc: Documents*. New York: The MIT Press.
- Soon, S. (2016). Images Without Bodies: Chiang Mai Social Installation and the Art History of Cooperative Suffering. *Afterall: A Journal of Art, Context and Enquiry*(42), 36-47.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกสาร และภูมิปัญญา จังหวัดกระบี่*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร.
- ชฎานันต์ ปัญญาเพชร. (2558). ศิลปะร่วมสมัยไทยภายใต้แนวคิดหลังอาณานิคมในทศวรรษที่ 1990. *วิจิตรศิลป์*, 1(6).
- ณัฐพัชร วรรณภูมิพัฒน์. (2558). การจัดนิทรรศการศิลปะกับสื่อสังคมออนไลน์ : ในปี ค.ศ. 2000-2013. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทัศนีย์ เศรษฐเสรี. (2556). การวิจัยเพื่อประเมินศักยภาพของจังหวัดที่เหมาะสมในการจัดมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ (เบียนนาเล่). (งานวิจัย), สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, กรุงเทพฯ.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2545). *นิทรรศการและการจัดงานแสดง*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นิคม มูลิกะคามะ กุลพันธาดา (แสนศักดิ์) จันทรโพธิ์ศรี และมณีรัตน์ ท่วมเจริญ. (2521). *วิชาการ พิพิธภัณฑ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ประเสริฐ ศิลรัตน์. (2549). การออกแบบนิทรรศการ (ฉบับกระเป๋). กรุงเทพฯ: สิปประชา.

รัศมี ชูทรงเดช. (2551). มาจาก (คนละ) ฟากฟ้าของเพิงผา : สู่การทลายเส้นแบ่งของวิถีวิทยาทาง
โบราณคดี วลีในมานุษยวิทยา และมายาในศิลปกรรม. กรุงเทพฯ: หจก.เอราวัณการพิมพ์.

วัฒน์ จุฑะวิภาค. (2542). ศิลปะการจัดนิทรรศการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สมพร รอดบุญ. (2551). สู่จิบัตรแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: บริษัท เพลน พรินติ้ง จำกัด.

อ้อมแก้ว กัลยาณพงศ์. (2553). การบริหารและการจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทย
กรณีศึกษามหกรรมศิลปะเวนิสเบียนนาเล่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต),
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรม.

ภาคผนวก ก
การบริหารจัดการและแนวคิดในการจัดงานเวนิส เบียนนาเล่
(ช่วงปี ค.ศ. 2009 - 2019)

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 53 ค.ศ. 2009 (พ.ศ. 2552)

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 53 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 7 มิถุนายน - 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 2009 (พ.ศ. 2552) มี Daniel Birmbaum ภัณฑารักษ์และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะชาวสวีเดนเป็นผู้อำนวยการศิลป์ (Artistic Director) แนวคิดหลักในการจัดนิทรรศการครั้งนี้คือ “Making Worlds” ภายใต้แนวคิดนี้ Daniel ได้เน้นที่ประเด็นหลักที่สำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

ประการแรก ความสำคัญของกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน Daniel มีความคิดเห็นว่าการบวนการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อจัดแสดงในเวนิส เบียนนาเล่จะปรากฏให้เห็นองค์ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ได้มากกว่าการสร้างและจัดแสดงผลงานในหอศิลป์แบบดั้งเดิม Daniel กล่าวว่าผลงานบางชิ้นอาจจะสามารถอธิบายเรื่องราวทั้งหมด อธิบายเกี่ยวกับโลกใบนี้ได้ และหากพิจารณางานศิลปะอย่างถี่ถ้วนและจริงจัง อาจทำให้เราสามารถมองเห็น “วิถีของการสร้างโลก” ผ่านผลงานศิลปะได้

ประการที่สอง ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปินคนสำคัญผู้มีชื่อเสียงในอดีตกับคนในรุ่นต่อ ๆ ไป Daniel ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “เรื่องราวต่างๆ ในอดีตจะเป็นหลักยึดอันสำคัญให้กับนิทรรศการ”

ประการที่สาม การสำรวจงานศิลปะในรูปแบบการวาดเส้น (Drawing) และจิตรกรรม (Painting) เนื่องจากเวนิส เบียนนาเล่ในช่วงที่ผ่านมาได้ปรากฏว่ามีผลงานประเภทวิดีโอและงานจัดวาง (Installation Art) จัดแสดงในเวนิส เบียนนาเล่เป็นจำนวนมาก

สำหรับการเตรียมความพร้อมในการจัดแสดงผลงานในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 53 Daniel ได้ร่วมดำเนินงานกับทีมผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ Jochen Volz (Artistic Organizer) Savita Apte, Tom Eccles, Hu Fang และ Maria Finders (ที่มา : <https://universes.art/en/venice-biennale/2009>)

ภาพที่ 122 ผลงาน Topological Gardens โดย Bruce Nauman จัดแสดงในศาลานิทรรศการของสหรัฐอเมริกา

ที่มา: http://archive.boston.com/bigpicture/2009/07/the_2009_venice_biennale.html

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 53 มีศิลปินนานาชาติเข้าร่วมแสดงผลงานเป็นจำนวน 84 คน/กลุ่ม พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการในบริเวณ Arsenale ได้ขยายเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าเพื่อให้สามารถรองรับผลงานจัดแสดงที่เพิ่มขึ้นได้ ประเทศที่ได้รับรางวัล Golden Lion ในประเภท Best National Participation ในปีนี้คือประเทศสหรัฐอเมริกา จัดแสดงผลงาน Topological Gardens เป็นผลงานของ Bruce Nauman

ในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 53 นับเป็นการจัดแสดงนิทรรศการของศาลาไทยครั้งที่ 5 โดยในครั้งนี้มี ถาวร โกอุดมวิทย์ ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ และอำมฤทธิ ชูสุวรรณ เป็นภัณฑารักษ์ร่วม ภายใต้การอำนวยการจัดงานของอภิรักษ์ โปษยานนท์ ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม มีศิลปินไทยที่เข้าร่วมสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานจำนวนทั้งสิ้น 5 คน ได้แก่ สาครินทร์ เครืออ่อน, ไมเคิล เซาวนาคัย, สุตศิริ ปุยอ็อก, ศุภร ชูทรงเดช และ วันทนีร์ ศิริพัฒนานันทกูร สถานที่ตั้งศาลาไทยคือสถานที่เดิมที่เคยใช้เป็นศาลาไทยในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 52 เป็นอาคารเก่า เยื้องสถานีรถไฟ Santa Lucia ในย่าน Santa Crace นิทรรศการของศาลาไทยใช้ชื่อว่า Gondola al Paradiso Co., Ltd. (นาวาสู่สวรรค์ กัมปะนี) มีรูปแบบการจัดแสดงที่หลากหลาย ได้แก่ ศิลปะจัดวาง Video Art สื่อสิ่งพิมพ์ ภาพถ่าย ประติมากรรม ตลอดจนศิลปะการแสดง

จากข้อมูลของเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของเวนิส เบียนนาเล่ ระบุว่าตลอดช่วงเวลาการจัดงานเป็นเวลา 6 เดือน มีจำนวนผู้เข้าชมงานในส่วนของพื้นที่ Giardini และ Arsenale ซึ่งเป็นนิทรรศการหลัก เป็นจำนวนทั้งสิ้น 375,702 คน

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 54 ค.ศ. 2011 (พ.ศ. 2554)

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 54 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 4 มิถุนายน - 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011 (พ.ศ. 2554) มี Bice Curiger นักประวัติศาสตร์ศิลป์ นักวิจารณ์ศิลปะ และภัณฑารักษ์ชาว สวิตเซอร์แลนด์เป็นภัณฑารักษ์หลัก ในครั้งนี้มีศิลปินจากทั่วโลกเข้าร่วมแสดงผลงานจำนวน 83 คน/กลุ่ม หัวข้อหลักในการจัดนิทรรศการคือ ILLUMInations แนวคิดนี้เกิดขึ้นจากการมอญย้อนกลับเข้าไปในความเป็นเวนิส เบียนนาเล่ว่าเป็นเสมือนพื้นที่ชุมนุมทางศิลปะที่มีความสำคัญและยิ่งใหญ่มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เป็นพื้นที่สำหรับทั้งการ “กระจาย” และ “ส่องแสง” ทำให้เห็นความเคลื่อนไหวและพัฒนาการล่าสุดของศิลปะทั่วโลก ดังนั้นแนวคิด ILLUMInations จึงต้องการมุ่งเน้นความสนใจไปที่พัฒนาการในภาวะแห่งโลกาภิวัตน์ Bice Curiger มีความสนใจในการตื่นตัวและความกระตือรือร้นของศิลปินร่วมสมัยจำนวนมากที่ต้องการจะสื่อสารข้อความที่จัดจ้านและแรงกล้ากับผู้ชมผ่านผลงานศิลปะร่วมสมัย และแนวคิดนี้ยังเป็นการท้าทายขนบของสังคมผ่านศิลปะร่วมสมัยด้วยเช่นกัน คำว่า “nations” ที่ปรากฏในแนวคิด ILLUMInations ภัณฑารักษ์ตั้งใจให้เป็นการอุปมาถึงการพัฒนาของศิลปะทั่วโลก ซึ่งเกิดการซ้อนทับคาบเกี่ยวกันของกลุ่มคนซึ่งนำเสนอให้เห็นถึงความกว้างใหญ่และหลากหลาย ทว่ามีลักษณะเฉพาะตัวของความเป็นท้องถิ่นทั้งการแสดงออก การปฏิบัติ ตลอดจนความคิดและจิตใจ

ประเทศที่ได้รับรางวัล Golden Lion ในประเภท Best National Participation ในปีนี้คือ ประเทศเยอรมนี ผลงาน A Church of Fear vs. the Alien Within เป็นผลงานของ Christoph Schlingensiefel ซึ่งศิลปินได้เสียชีวิตลงในวัย 50 ปี ประมาณ 1 ปีก่อนการจัดงานเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 54 เนื่องจากโรคมะเร็งปอด มี Susanne Gaensheimer เป็นภัณฑารักษ์และผู้อำนวยการจัดนิทรรศการ ผลงานของ Christoph Schlingensiefel จัดแสดงในศาลาเยอรมนี ณ บริเวณ Giardini

ภาพที่ 123 ผลงาน A Church of Fear vs. the Alien Within โดย Christoph Schlingensiefel จัดแสดงในศาลาพิพิธภัณฑ์เยอรมนี ที่มา: <http://www.artdoc.de/html/new.html>

สำหรับศิลปินไทยที่เข้าร่วมแสดงผลงานในครั้งนี้ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ได้ปรับเปลี่ยนเกณฑ์และวิธีการคัดเลือก จากเดิมใช้วิธีการประกวดโครงการที่นำเสนอโดยภัณฑารักษ์ แต่ในครั้งนี้ใช้วิธีการคัดเลือกศิลปินจากศิลปินศิลปิน ในปี พ.ศ. 2553 นาวิณ ลาวัลย์ชัยกุล ศิลปินร่วมสมัยได้รับรางวัลศิลปิน สาขาทัศนศิลป์ จึงได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมจัดแสดงผลงานในเวนิส เบียennale ครั้งที่ 54 ในครั้งนี้ ศิลปินจะต้องเป็นผู้สรรหาภัณฑารักษ์ ตลอดจนดำเนินการออกแบบและวางแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตัวเอง นับเป็นการจัดศาลาไทยครั้งที่ 5 และเป็นครั้งแรกที่ใช้พื้นที่โถงด้านหลังของอาคารร้านอาหาร Paradiso Gallery ตั้งอยู่ริมทะเล บริเวณทางเข้าสวน Giardini เป็นศาลาพิพิธภัณฑ์ โดยนิทรรศการของนาวิณ ลาวัลย์ชัยกุล ใช้ชื่อว่า Paradiso di Navin: A Mission to Establish Navinland มี Steven Pettifor และ บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ ทำหน้าที่ภัณฑารักษ์ และมีปริศนา พงษ์ทัตศิริกุล ทำหน้าที่ผู้จัด นิทรรศการประกอบด้วยผลงานในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม วิดีโออาร์ต และสื่อสิ่งพิมพ์ที่ศิลปินต้องการถ่ายทอดเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ อุดมการณ์ของเชื้อชาติ และพรมแดนของชาติกับชุมชนไร้พรมแดน เชิญให้ผู้ชมได้พิจารณาการสร้างชาติที่ไม่ใช่ชาติ โดยศิลปินได้สร้างจุดเชื่อมต่อไปยังผลงานที่ผ่านมาซึ่งเคยได้ก่อตั้งพรรคนาวิณ (Navin Party) เพื่อรวบรวมคนชื่อนาวิณจากที่

ต่าง ๆ ทั่วโลกให้เป็นหนึ่งเดียว โดยเป็นการสร้างดินแดนที่มีความแตกต่างหลากหลาย เอกลักษณะ หรืออัตตลักษณะที่ปรากฏใน Navin Land จึงไม่ได้ถูกจำกัดภายในกรอบหรือขอบเดิม

ภาพที่ 124 บรรยากาศภายนอกของอาคาร Paradiso Gallery พื้นที่ของศาลาไทย
ที่มา: <https://universes.art/en/venice-biennale/2011/info/thailand/01>

ภาพที่ 125 บรรยากาศการจัดนิทรรศการของนาวิน ลาวัลย์ชัยกุล ภายในศาลาไทย
ที่มา: <https://universes.art/en/venice-biennale/2011/info/thailand/04>

นอกเหนือจากนิทรรศการหลักแล้ว เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 54 ยังมีการจัดงานในบริบทเดียวกันอีกกว่า 40 งาน โดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศและสถาบันการศึกษา มีการจัดแสดงผลงานและกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่รอบ ๆ เมือง ในการจัดงานครั้ง

นี้ดึงดูดผู้ชมและนักท่องเที่ยวให้เข้ามาดูงานเป็นจำนวนมากถึง 440,000 คน นับเป็นสถิติสูงสุด นับตั้งแต่มีการจัดงานเวนิส เบียนนาเล่ (<https://www.labiennale.org/en/history/recent-years>)

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55 ค.ศ. 2013 (พ.ศ. 2556)

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55 มีกำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน - 24 พฤศจิกายน ค.ศ. 2013 (พ.ศ. 2556) โดยมี Massimiliano Gioni ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ ในครั้งนี้มีศิลปิน 88 ประเทศจากทั่วโลกเข้าร่วมแสดงผลงาน การจัดนิทรรศการหลักมีแนวคิดคือ The Encyclopedic Palace เป็นแนวคิดที่ภัณฑารักษ์ ได้แรงบันดาลใจการไฝ่ฝันถึงโลกในอุดมคติที่ย้อนกลับไปในอดีตของยุคเก่าก่อน โดยมีศิลปินที่ศึกษาเรียนรู้ศิลปะด้วยตนเอง (self-taught artist) ชาวอเมริกันเชื้อสายอิตาลีเลียนนามว่า Marino Auriti และผลงานของเขาเป็นจุดกำเนิดของแนวความคิดนี้ ในวัยเด็ก Marino Auriti ได้รับความด้านสถาปัตยกรรม เขามีชื่อเสียงโด่งดังจากการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานที่ชื่อ The Encyclopedic Palace of the World ขึ้นในปี ค.ศ. 1955 เพื่อเป็นพระราชวังสำหรับเก็บสะสมความรู้และการค้นพบทั้งหมดบนโลกนี้ของมนุษยชาติ ทั้งสิ่งที่เป็นผลงานของมนุษย์ในทุกสาขาวิชา และการค้นพบสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดบนโลกนี้ (ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/Marino_Auriti#cite_note-folkartmuseum-1)

ภาพที่ 126 ภาพถ่าย Marino Auriti กับโมเดลผลงาน The Encyclopedic Palace of the World ณ Kennett Square เพนซิลเวเนีย สหรัฐอเมริกา

ที่มา: <https://en.wikipedia.org/>

อย่างไรก็ตาม ความคิดของ Marino Auriti กลับถูกเพิกเฉยไม่ได้รับการสานต่อจากองค์กรใด ๆ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2013 Massimiliano Gioni ภัณฑารักษ์ของเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55 ได้นำแนวคิดนี้มาทำให้มีชีวิตขึ้นอีกครั้งผ่านกาจัดนิทรรศการภายใต้แนวคิด The Encyclopedic Palace สำหรับ Massimiliano Gioni ความฝันในการสร้างพระราชวังแห่งความรู้ของโลกซึ่งถูกมองข้ามไปและไม่ได้เกิดขึ้นจริง เป็นภาพแทนของโครงสร้างที่ “ละเอียดแต่เปราะบาง” และยังเป็นการแสดงถึงการปิดกั้นการเรียนรู้สิ่งต่างๆ นำมาซึ่งความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับความรู้ ในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55 Massimiliano Gioni จึงทำให้ผลงาน The Encyclopedia of the World เป็นผลงานชิ้นเอกของเบียนนาเล่ในครั้งนี้ เขาต้องการแสดงให้เห็นถึงความท้าทายในการผสมรวมตัวเราให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาล ความเป็นส่วนบุคคลเข้ากับความเป็นหมู่คณะ ความเฉพาะเจาะจงเข้ากับความสัมพันธ์ทั่วไป และความปัจเจกเข้ากับวัฒนธรรม

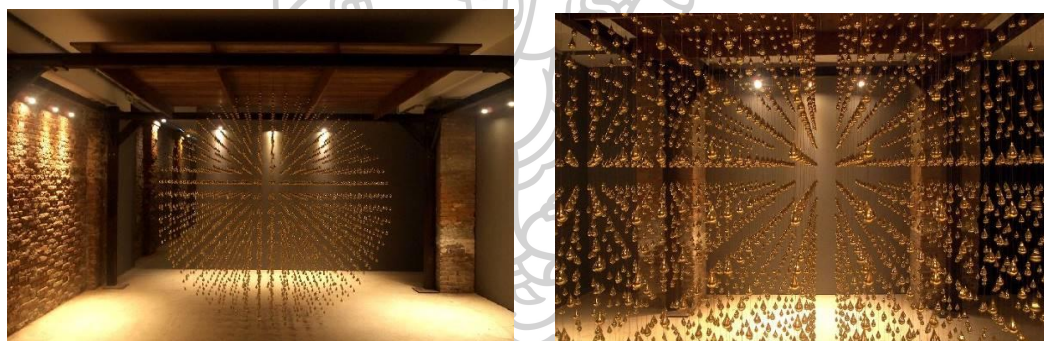
สำหรับประเทศที่ได้รับรางวัล Golden Lion ในประเภท Best National Participation ในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55 คือ ประเทศแองโกลา (Angola) ผลงาน Luanda, Encyclopedic City เป็นผลงานการสร้างสรรค์ของของ Edson Chagas ดำเนินการด้านภัณฑารักษ์โดย Paula Nascimento and Stefano Rabolli Pansera โดยมี Tankboys เป็นผู้อำนวยการศิลป์ ได้รับการสนับสนุนการจัดนิทรรศการจากกระทรวงวัฒนธรรมของแองโกลา

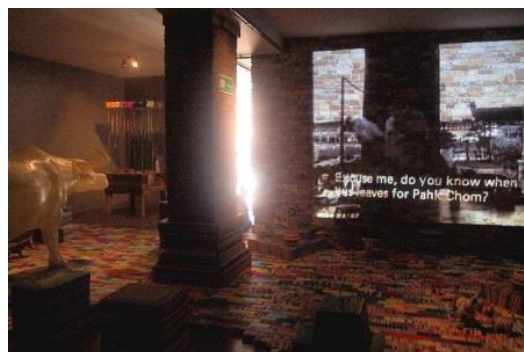
ภาพที่ 127 ผลงาน Luanda, Encyclopedic City โดย Edson Chagas จัดแสดงในศาลา
นิทรรศการประเทศแองโกลา

ที่มา: http://www.artworldnow.com/2013/06/art-of-week_10.html

ในครั้งนี้มีศิลปินไทยเข้าร่วมแสดงผลงาน 2 คน ได้แก่ อริญชัย รุ่งแจ้ง จัดแสดงผลงานชุด “Golden Teardrop” และ วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์ จัดแสดงผลงานในชุด “Peperomia” ผลงานของ อริญชัย รุ่งแจ้ง สร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานในรูปแบบศิลปะจัดวางเฉพาะที่ (site - specific art) ประติมากรรมลักษณะโคมระย้ารูปทรงกลมที่เกิดขึ้นจากการประกอบแขวนวัตถุรูปทรงคล้ายกับขนมทอดหยอดทำจากทองเหลืองจำนวนกว่า 6,000 เม็ด แขวนห้อยโดยยึดติดกับโครงสร้างไม้จากบ้านเก่า และคานเหล็กจากโรงงานเก่าในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งปิดกิจการลงแล้ว นอกจากนี้ยังมีผลงาน video art บอกเล่าเรื่องราวของหญิงสาวชาวญี่ปุ่นในยุคโบราณ การเดินทางของนักผจญภัยชาวกรีกที่มาตั้งรกรากที่ประเทศสยาม และเบื้องหลังของการทำ “ทองหยอด” หรือที่เรียกว่า “โอโวส โมเลส” (Ovos Moles) เป็นขนมหวานที่คิดค้นโดยแม่ชีชาวโปรตุเกสเมื่อปี ค.ศ. 1500 ในขณะที่ผลงานของวศินบุรี สุพานิชวรภาชน์ นำเสนอเรื่องราวที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมกระแสนิยมที่ส่งผลต่อรากเหง้าของความเป็นสังคมเกษตรกรรมในบริบทดั้งเดิม ตัวผลงานจะแสดงบทบาทล้อเลียนเชิงสัญลักษณ์ผ่าน video installation และประติมากรรมต่างๆ

ภาพที่ 128-129 ผลงาน Golden Teardrop โดย อริญชัย รุ่งแจ้ง ในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55
ที่มา: <https://kruburiram.wordpress.com>

ภาพที่ 130-131 ผลงาน Peperomia ของ วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์ ในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55
ที่มา: <https://kruburiram.wordpress.com>

สิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดหลักว่าด้วยโลกในอนาคตตามจินตนาการของ Marino Auriti คือในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 55 จึงเป็นพื้นที่รวบรวมศิลปินมืออาชีพและศิลปินที่เรียนรู้ด้วยตัวเอง (self-taught artist) จากทั่วโลกมารวมกัน ในการจัดงานครั้งนี้ดึงดูดผู้ชมและนักท่องเที่ยวให้เข้ามาดูงานเป็นจำนวนมากถึง 475,000 คน เป็นการยืนยันถึงความยิ่งใหญ่และนับเป็นงานนิทรรศการศิลปะที่มีจำนวนผู้เข้าชมเยอะมากที่สุดในประเทศอิตาลี

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 56 ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558)

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 57 มีกำหนดวันพิธีเปิดเร็วขึ้นกว่าช่วงเวลากปกติประมาณ 1 เดือน เพื่อเลี่ยงไม่ให้วันเปิดงานตรงกับ Frieze Art Fair ที่นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นงานอาร์ตแฟร์ที่มีชื่อเสียงอันดับต้นๆ ของวงการศิลปะร่วมสมัย ทำให้เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 53 มีกำหนดจัดงานระหว่างวันที่ 9 พฤษภาคม - 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ภายใต้แนวคิดหลัก All the World's Futures ในครั้งนี้ได้ภัณฑารักษ์ชาวไนจีเรีย Okwui Enwezor เขามีประสบการณ์ในการเป็นนักวิจารณ์งานศิลปะ นักเขียน นักทวิ อาจารย์ และนักประวัติศาสตร์ศิลป์ นอกจากนี้ยังได้รับตำแหน่ง 1 ใน 100 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อวงการศิลปะมากที่สุดในโลกในปี ค.ศ. 2014 โดยการจัดลำดับของ ArtReview นิตยสารศิลปะชั้นนำของโลก ในเวนิส เบียนนาเล่ครั้งนี้มีศิลปิน 136 คน จาก 88 ประเทศจากทั่วโลกเข้าร่วมแสดงผลงาน โดยราว 1 ใน 3 ของศิลปินที่เข้าร่วมในครั้งนี้เคยจัดแสดงผลงานในเวนิส เบียนนาเล่ในครั้งก่อนหน้ามาแล้ว และมีประเทศที่สร้างศาลานิทรรศการหรือ pavilion เพิ่มขึ้นอีก 1 ประเทศ คือประเทศออสเตรเลีย ในบริเวณสวน Giardini นับเป็นการสร้าง pavilion แรกนับตั้งแต่ก้าวเข้าสู่ยุคมิลเลนเนียมใหม่ หรือตั้งแต่ ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา ในขณะที่เดียวกันมีประเทศสมาชิกถอนตัวจากการเข้าร่วมจัดแสดงผลงานในปีนี้อีกจำนวน 2 ประเทศ ได้แก่ เคนยา และ คอสตาริกา

แนวความคิด All the World's Futures สะท้อนให้เห็นปัญหาที่โลกกำลังประสบในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นความไม่เท่าเทียม ความไม่แน่นอนในโลกอนาคต ซึ่งแม้จะมีความรู้และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า แต่ไม่สามารถบังคับธรรมชาติได้ ปัจจุบันมนุษย์กำลังเผชิญกับความวิตกกังวล ภายใต้แนวคิดนี้จึงได้สะท้อนให้เห็นสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและการพัฒนาของมนุษย์ ในการจัดงานครั้งนี้ดึงดูดผู้ชมและนักท่องเที่ยวให้เข้ามาดูงานเป็นจำนวนมากถึง 501,000 คน

นอกจากนิทรรศการหลักแล้ว ยังมีกิจกรรมคู่ขนานที่เกิดขึ้นในบริบทของเวนิส เบียนนาเล่อีก 44 กิจกรรม เป็นความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ทำให้มีกิจกรรมและการจัดนิทรรศการเกิดขึ้นในหลากหลายพื้นที่ของเมืองเวนิส ในการจัดงานครั้งนี้ดึงดูดผู้ชมและนักท่องเที่ยวให้เข้ามาดูงานเป็นจำนวนมากถึง 501,000 คน

ภาพที่ 132 ผลงานศิลปะ The Key in the Hand โดย Chiharu Shiota ศิลปะจัดวางในศาลา
นิทรรศการประเทศญี่ปุ่น เป็นผลงานที่ได้รับความสนใจจากสื่อและผู้ชมจำนวนมากในเวนิส เบียน
นาเล่ ครั้งที่ 56 ศิลปินใช้กุญแจหลายพันดอกร้อยเชือกสีแดงยัดกับเรือเก่าสองลำ

สำหรับประเทศไทย ศิลปินที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมจัดแสดงผลงานในศาลาไทย
คือ กมล ทัศนาญชลี ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรมและสื่อผสม) โดยใช้ชื่อนิทรรศการ
ว่า Earth, Air, Fire and Water ศิลปินต้องการสื่อสารตอบโต้กับแนวคิดหลัก “All the World’s
Future” ไม่ว่าจะโลกในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงคือธาตุทั้ง 4 ได้แก่
ดิน น้ำ ลม ไฟ

ภาพที่ 133 บริเวณทางเข้าศาลาไทยและผลงานของกมล ทัศนาญชลี ในเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 56
ที่มา: <https://artsandculture.google.com/>

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 58 ค.ศ. 2019 (พ.ศ. 2562)

เทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 58 มีกำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 11 พฤษภาคม – 24 พฤศจิกายน 2019 จัดขึ้นภายใต้แนวคิด “May You Live in Interesting Times” โดยมี Ralph Rugoff ผู้อำนวยการหอศิลป์ Hayward Gallery จากกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ นิทรรศการหลักยังคงจัดแสดงในพื้นที่หลักเหมือนเช่นเวนิส เบียนนาเล่ครั้งที่ผ่านๆ มา คือพื้นที่ในสวน Giardini และ Arsenale มีศิลปินจาก 89 ประเทศทั่วโลก เข้าร่วมแสดงผลงาน ในครั้งนี้มีประเทศเข้าร่วมเวนิส เบียนนาเล่เป็นครั้งแรกเพิ่มเติมอีก 4 ประเทศ ได้แก่ กานา มาดากัสการ์ มาเลเซีย และปากีสถาน นอกเหนือจากนิทรรศการหลัก ได้มีการจัดนิทรรศการและกิจกรรมคู่ขนานอีก 21 นิทรรศการ/กิจกรรม จัดขึ้นบริเวณรอบตัวเมืองเวนิส ในครั้งนี้ยังได้มีการจัดงานพิเศษขึ้นอีก 2 งาน ได้แก่ 1) Forte Marghera Special Project เป็นนิทรรศการที่ภัณฑารักษ์ได้เชิญ Ludovica Carbotta ศิลปินที่เข้าร่วมจัดแสดงผลงานในนิทรรศการหลักมาสร้างสรรค์ผลงานในอาคารที่มีชื่อว่า Austrian Polveriera ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ Forte Marghera ป้อมปราการเก่าในย่าน Mestre ณ เมืองเวนิส และ 2) Applied Arts Pavilion Special Project โดย Marysia Lewandowska ศิลปินชาวโปแลนด์ผู้มีถิ่นพำนักที่เมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ ได้จัดนิทรรศการศิลปะแบบประยุกต์ศิลป์ขึ้นในพื้นที่ Arsenale เป็นความร่วมมือระหว่างเวนิส เบียนนาเล่กับพิพิธภัณฑ์ Albert Museum แห่งลอนดอน

แนวคิด “May You Live in Interesting Times” เป็นวลีที่ย้อนกลับไปเมื่อปี ค.ศ. 1938 รัฐบุรุษและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชาวอังกฤษ Sir Austen Chamberlain ได้เคยกล่าวไว้และมีการตีพิมพ์ในบทความของหนังสือพิมพ์ The Yorkshire Post ที่มาของวลีนี้มีการอ้างอิงว่ามาจากการแปลจาก “คำสาป” ในภาษาจีนโบราณ ซึ่งทำที่สุดแล้วไม่ปรากฏว่าวลีนี้มีที่มาจากภาษาจีนโบราณ แต่อาจเป็นกุศโลบายของ Sir Austen Chamberlain หากแปลความหมายตรงตามตัวอักษร วลี “ขอให้คุณจงอยู่ในช่วงเวลาที่น่าสนใจ” อาจเกิดความเข้าใจว่ามีความหมายในเชิงบวกและมองว่าเป็น “คำอวยพร” มากกว่าที่จะเป็นการสาปแช่งกัน แต่วลีนี้กลับใช้เป็นวลีที่กล่าวในเชิงประชดประชันเสียมากกว่า จึงทำให้ความหมายของคำว่า “interesting times” มีความหมายส่อไปในทางลบ แสดงถึงช่วงเวลาที่ปัญหาไม่สงบสุข ไม่มีความมั่นคง แทนความหมายตรงตามตัวอักษร เพราะในช่วงเวลาที่ชีวิตมีความสงบสุข หนึ่งเฉย ก็อาจกลายเป็นช่วงเวลาที่ไม่น่าสนใจ “uninteresting times” ไปได้

จากวลีดังกล่าว ภัณฑารักษ์มีความคิดเห็นว่า ถึงแม้บทสรุปของที่มาของวลี “May You Live in Interesting Times” อาจฟังดูเป็นเรื่องที่ไม่คุ้นชินในยุคปัจจุบัน ทว่าในปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุค

ที่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นเท็จ (fake news) แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง ข้อเท็จจริงอาจมีมากกว่าเพียงหนึ่งข้อเท็จจริง สามารถใช้การเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จเพื่อการบ่อนทำลายวาทกรรมทางการเมืองและความน่าเชื่อถือในสิ่งต่างๆ ลง ดังนั้นการหยุดพักเพื่อทบทวน ไตร่ตรองถึง “ที่มา” ของข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเหล่านั้นจึงเป็นเรื่องที่คนในปัจจุบันควรทำ (ที่มา : <https://www.inexhibit.com/specials/5-8-th-venice-biennale-of-art-2019-may-you-live-in-interesting-times/> เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563)

ในนิทรรศการครั้งนี้จึงเป็นเสมือนการเปิดพื้นที่ให้ศิลปินได้มีประสบการณ์กับความยุ่งยากซับซ้อน ตลอดจนการมองในมุมที่ต่างออกไป ผลงานที่จัดแสดงล้วนเป็นผลงานของศิลปินที่ทำทลายการมีอยู่ของความคิดและสติปัญญา และผลงานศิลปะเหล่านี้จะช่วยทำให้ทักษะในการอ่านและตีความสิ่งที่เราเห็นไม่ว่าจะเป็นวัตถุและภาพ หรือ ทำทางการแสดงออกและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏได้ เช่นนี้แล้วผลงานศิลปะในประเภทนี้จึงไม่ใช่งานศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อความเพลิดเพลินในแง่มุมต่าง ๆ Ralph Rugoff ภัณฑารักษ์ในครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าศิลปะอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหามีอยู่ในสังคมทั่วโลกได้ แต่ศิลปะอาจทำให้คนได้มีแนวทางในการคิดและการใช้ชีวิตในช่วงเวลาที่ “น่าสนใจ” เช่นนี้ได้

เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 58 มีความแตกต่างในการคัดเลือกและเชิญศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงาน โดยที่ผ่านมามีภัณฑารักษ์จะคัดเลือกศิลปินมาแสดงที่ Arsenale และ Giardini ซึ่งเป็นศิลปินที่แตกต่างหลากหลาย เป็นศิลปินคนละชุดกัน แต่ในปีนี้ Ralph Rugoff ได้เปลี่ยนวิธีการจัดนิทรรศการโดยเชิญศิลปินชุดเดียวกันจำนวน 79 ศิลปินแต่ละคนจัดผลงานทั้งสองสถานที่ นอกจากนี้ Ralph Rugoff ได้ปฏิเสธที่จะแสดงผลงานของศิลปินที่ลวงลับไปแล้ว เพื่อเป็นการเน้นย้ำและสะท้อนถึงแนวคิดของ “May You Live in Interesting Times” ได้อย่างชัดเจน จึงเป็นการดีกว่าหากให้นิทรรศการในครั้งนี้สะท้อนเรื่องราวต่อผู้ชมโดยผ่านสายตาของศิลปินผู้มีประสบการณ์ร่วมในช่วงเวลาปัจจุบันเดียวกันด้วยชิ้นงานศิลปะที่ต่างไป

ในเทศกาลเวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 58 ประเทศที่ได้รับรางวัล Golden Lion for Best National Participation คือ ประเทศลิทัวเนีย โดยกลุ่มศิลปิน 3 คน ได้สร้างสรรค์ผลงานภายใต้ชื่อ “Sun & Sea (Marina)” และมี Lucia Pietroiusti ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ ศิลปินได้เปลี่ยนบรรยากาศของอาคารเก่าภายในศาลานิทรรศการให้กลายเป็นบรรยากาศของหาดทราย ซึ่งเป็นเสมือนเวทีสำหรับนักแสดงและนักร้องผู้เป็นส่วนหนึ่งของผลงานศิลปะในรูปแบบ Performance - Installation ชุดนี้ได้ดำเนินการแสดงทุกวันเสาร์ ตั้งแต่วันที่เปิดงาน จนถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2562 ผู้ชมสามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผลงานได้ โดยทำการแสดงในระหว่างช่วงเวลา 10.00 น. -

18.00 น. โดยมีเงื่อนไขว่าผู้เข้าร่วมจะต้องสามารถอยู่บนหาดทรายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงอย่างต่อเนื่องได้ 3 ชั่วโมง ผลงานศิลปะชิ้นนี้ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นผลงานที่มีความโดดเด่น ใช้ศิลปินจากหลากหลายแขนงในการสร้างสรรค์ผลงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้กำกับละครเวที ผู้สร้างภาพยนตร์ ไปจนถึงนักกี นักเขียน ผู้เขียนบทละคร นักประพันธ์เพลง และนักดนตรี

ผู้ชมสามารถยืนชมการแสดงได้จากกระเบื้องด้านบนที่มองลงมาเป็นพื้นที่ลานเปิดโล่งที่เต็มไปด้วยทราย เกิดเป็นชายหาดจำลองที่มีการจัดแสง อุณหภูมิ ผ้าเช็ดตัวริมชายหาด รั่มชายหาด และองค์ประกอบสำคัญคือทีมนักแสดงในเครื่องแต่งกายที่เข้ากับบรรยากาศริมชายหาดกว่าหลายสิบคน นอกเหนือจากการแสดงท่าทางและกิจกรรมที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปจากชายหาดที่แท้จริงแล้ว นักแสดงจะต้องร้องเพลงในท่วงทำนองของเพลงโอเปร่าที่ประพันธ์ขึ้นใหม่สำหรับผลงานชุดนี้โดยเฉพาะ ความน่าสนใจของผลงานนี้คือ การรับรู้ในความไม่จริงและการปลอมแปลงที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ เป็นการบอกใบ้และสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นผลจากการกระทำของมนุษย์เอง ภาวะโลกร้อนและความโหดร้ายต่าง ๆ จนในท้ายที่สุดแล้ว โลกที่เราต้องอาศัยอยู่อาจเป็นโลกที่ต้องจำลองสิ่งต่าง ๆ ขึ้น แม้กระทั่งชายหาด

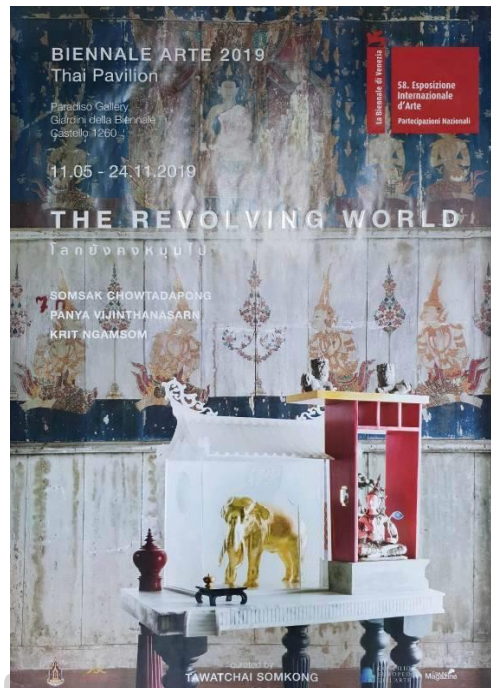

ภาพที่ 134 ผลงาน Sun & Sea (Marina) จัดแสดง ณ ศาลาจิตรกรรมประเทศลิทัวเนีย
ที่มา: <https://www.widewalls.ch/lithuania-golden-lion-58th-venice-biennale/>

ภาพที่ 135 ผลงาน Sun & Sea (Marina) จัดแสดง ณ ศาลาจิตรกรรมประเทศลิทัวเนีย
ที่มา: <https://www.widewalls.ch/lithuania-golden-lion-58th-venice-biennale/>

สำหรับประเทศไทย ในครั้งนี้มีศิลปินร่วมสมัยจากประเทศไทยเข้าร่วมแสดงผลงาน 3 คน ได้แก่ ปัญญา วิจินธนสาร ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2557 สมศักดิ์ เชาวร์ธาดาทองศ์ ศิลปินแห่งชาติปี พ.ศ. 2560 และ นายกฤษ งามสม ศิลปินร่วมสมัย ร่วมกันสร้างสรรค์และแสดงผลงาน ณ ศาลาไทย ซึ่งในครั้งนี้อย่างคงใช้พื้นที่โถงด้านหลังของอาคารร้านอาหาร Paradiso Gallery ตั้งอยู่ริมทะเล บริเวณทางเข้าสวน Giardini เป็นพื้นที่แสดงผลงาน โดยมีวัชชัย สมคง ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ นิทรรศการของศาลาไทยในครั้งนี้อยู่ชื่อว่า “The Revolving World โลกยังคงหมุนไป” นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า และความจริง ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา โดยมีศิลปวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมประสานและเสริมสร้างเอกลักษณ์ความเป็นชาติไทย ก่อเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและนานาชาติ (ที่มา: <https://www.thailandplus.tv/archives/54251> เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 136 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์นิทรรศการ “The Revolving World โลกยังคงหมุนไป”

ที่มา: <https://www.thailandplus.tv/wp-content/uploads/2019/04/244182.jpg>

ภาคผนวก ข
การบริหารจัดการและแนวคิดในการจัดงานคังจู เบียนนาเล่
(ค.ศ. 1995 - 2018)

คังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 1 ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538)

คังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 5 กันยายน – 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) มีความจำเป็นต่อองซึ่งบประมาณในการจัดงานสูงถึง 23 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ (ทัศน์ัย เศรษฐเสรี และคณะ, 2556 : 123) เนื่องจากต้องปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ และลดลงเหลือ 12 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐในการจัดเบียนนาเล่ ครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) แนวคิดหลักคือ Beyond the Borders เป็นแนวคิดที่ภัณฑารักษ์ต้องการสื่อสารในเรื่องการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในฐานะที่เราล้วนเป็นมนุษยชาติของโลกนี้ การก้าวข้ามผ่านการแบ่งแยกซึ่งกันและกันโดยสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันได้แก่ ประเทศ เขตพรมแดน ศาสนา เชื้อชาติ วัฒนธรรม รวมทั้งโลกของศิลปะ ซึ่งงานศิลปะจะเผยให้เห็นความหมายที่แท้จริงของแนวความคิด “Beyond the Borders” และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและมนุษย์ในรูปแบบใหม่ที่ต่างไปจากเดิม ในครั้งแรกของการจัดงานคังจู เบียนนาเล่มี Lim Young-bang เป็นประธานคณะกรรมการจัดงาน และมีคณะทำงานฝ่ายอำนวยการศิลป์จำนวน 6 คน

นิทรรศการประกอบด้วย 6 ส่วนหลัก โดยแบ่งตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของ 6 ภูมิภาคของโลก ได้แก่ ยุโรปตะวันตกและตะวันออก อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ เอเชีย ตะวันออกกลางและแอฟริกา และประเทศเกาหลีและเอเชียเนียบ โดยในคังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 1 นั้น ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากมีผู้สนใจเข้าชมงานเป็นจำนวนสูงถึง 1.6 ล้านคน และมีศิลปินเข้าร่วมจัดแสดงผลงานในส่วนของนิทรรศการหลัก รวมทั้งสิ้น 87 คน จาก 49 ประเทศ จัดแสดงผลงานเป็นระยะเวลา 62 วัน

การเปิดตัวเบียนนาเล่ครั้งแรกของประเทศเกาหลีใต้ ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้ได้รับความสนใจและคำชมอย่างล้นหลามต่อการบริหารจัดการนิทรรศการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บทความออนไลน์ “Pause for Thought” โดย Jina Park ที่มา : <http://www.artnet.com/magazine/features/park/park4-24-02.asp>) อย่างไรก็ตาม ต่อมาในปี ค.ศ. 1997 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายซึ่งส่งผลกระทบต่องบประมาณที่ใช้ในการจัดงานคังจู เบียนนาเล่ รัฐบาลกลางของเกาหลีใต้ได้ตัดงบประมาณการบริหารในส่วนภูมิภาคลงบางส่วน จึงส่งผลโดยตรงต่อเมืองคังจูทำให้ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการบริหารงานและก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง

Jina Park ได้กล่าวไว้ในบทความ “Pause for Thought” เพิ่มเติมว่า ผู้จัดงานควังจู เบียนนาเล่ ตั้งใจที่จะเว้นช่วงเวลาการจัดงานเบียนนาเล่ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 เพิ่มขึ้นอีก 1 ปี เพราะหากเป็นไปตามระยะเวลาปกติของการจัดนิทรรศการประเภทเบียนนาเล่ ควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 3 จะต้องเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1999 แต่ผู้จัดตั้งใจจัดงานควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 3 ขึ้นในปี ค.ศ. 2000 โดยมีเหตุผลว่าต้องการที่จะกระตุ้นจำนวนผู้เข้าชมให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 4 ในปี ค.ศ. 2002

ควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 4 ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545)

นิทรรศการควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 4 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 29 มีนาคม – 29 มิถุนายน ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) มีแนวคิดหลักว่า P_A_U_S_E ซึ่งมีนัยของการหยุดพักชั่วคราวจากความเร่งรีบในการใช้ชีวิตของคนในประเทศเกาหลีใต้ เป็นแนวคิดที่นำเอาปรัชญาของโลกตะวันออกมาด้วยการทำสมาธิ โดยดึงตัวเองออกจากสังคมร่วมสมัยที่มีความตึงเครียด แล้วหยุดพักเพื่อทบทวนไตร่ตรองให้พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นอย่างกะทันหันในสังคมในเบียนนาเล่ครั้งนี้ ได้มีการเชิญกลุ่มศิลปินอิสระและกลุ่มศิลปินที่ทำงานศิลปะแนวทดลอง (Experimental Art) ตลอดจนกลุ่มผู้เคลื่อนไหวต่างๆ จากทั่วโลกเข้าร่วมจัดแสดงผลงานที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารของคนในสังคม

นิทรรศการประกอบด้วย 4 โปรเจกต์ย่อย โดยมีภัณฑารักษ์ร่วมกันดำเนินการจัดนิทรรศการ 6 คน ได้แก่ Wan-Kyung Sung, Charles Esche, Hou Hanru, Yong Soon Min, Wan-Kyung Sung และ Guyon Chung จัดแสดงในพื้นที่ทางศิลปะและพื้นที่สาธารณะทั่วเมืองควังจู ดังนี้

โปรเจกต์ 1 Pause curated โดย Wan-Kyung Sung, Charles Esche, Hou Hanru

โปรเจกต์ 2 THERE: Sites of Korean Diaspora โดย Yong Soon Min

โปรเจกต์ 3 Stay of Execution โดย by Wan-Kyung Sung

โปรเจกต์ 4 Connection โดย Guyon Chung

รวมทั้ง 4 โปรเจกต์ มีศิลปินเข้าร่วมจัดแสดงผลงานเป็นจำนวนทั้งสิ้น 325 คน/กลุ่ม จาก 31 ประเทศ

ผลจากนโยบายการปรับลดงบประมาณการบริหารราชการในส่วนภูมิภาคลงได้เป็นอุปสรรคต่อการจัดนิทรรศการควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 3 มีวลีเด็ดวลีหนึ่งของ Charles Esche หนึ่งในภัณฑารักษ์รับเชิญ ที่กล่าวถึงการทำงานขององค์กรว่าเป็น “การบริหารอย่างสร้างสรรค์” เป็น

การเสียดสีอย่างนุ่มนวลที่แสดงถึงความไม่พอใจเพียงด้านงบประมาณและส่งผลโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องกับควังจู เบียนนาเล่ เหตุการณ์หนึ่งที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือการที่คณะทำงานในควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 3 ต้องถูกนำตัวเข้ารักษาในโรงพยาบาลเนื่องจากการหักโหมทำงานมากเกินไปในช่วงไม่กี่วันก่อนพิธีเปิด นอกจากนี้ ภายในห้องประชุมของศิลปิน ผู้จัดไม่สามารถเตรียมอุปกรณ์การสื่อสาร ทั้งโทรศัพท์ระหว่างประเทศและคอมพิวเตอร์ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานของศิลปินได้

ความท้าทายประการสำคัญในการจัดงานควังจู เบียนนาเล่ในครั้งนี้คือ ในขณะที่เป้าหมายของการจัดงานเบียนนาเล่คือการยกระดับงานนิทรรศการศิลปะของประเทศเกาหลีใต้ให้อยู่ในระดับนานาชาติได้สำเร็จ ทว่า เมืองควังจูกลับตกอยู่ภาวะความขัดแย้งและเต็มไปด้วยปัญหาและอุปสรรคภายในมากมายหลายประการ อย่างไรก็ตาม เมืองควังจูมีความมุ่งมั่นและความพยายามอย่างถึงที่สุดที่จะจัดการแก้ปัญหาให้ดีที่สุด

ควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 7 ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551)

นิทรรศการควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 7 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 5 กันยายน – 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) แตกต่างจากเบียนนาเล่ครั้งที่ผ่านมาก็คือการที่ไม่มีแนวคิดหลัก แต่ใช้ชื่อการจัดแสดงนิทรรศการว่า Annual Report : A Year in Exhibitions ในการจัดนิทรรศการครั้งนี้ ผู้จัดได้เชิญ Okwui Enwezor มารับหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศิลป์ (Artistic Director) และมีภัณฑารักษ์ร่วม 2 คน ได้แก่ Kim Hyeon-jin และ Ranjit Hoskote นิทรรศการเป็นการประกอบร่างของผลงานศิลปะที่ถูกนำไปจัดแสดงในนิทรรศการหมุนเวียนหรือนิทรรศการสัญจรในประเทศต่าง ๆ โดยมีควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 7 เป็นจุดหมายปลายทางของนิทรรศการจากทั่วโลก การเชิญ “นิทรรศการ” ต่าง ๆ จากนานาชาติเข้าร่วมจัดแสดงผลงาน จึงไม่ได้มีจุดมุ่งหมายแค่เพียงการจัดแสดงนิทรรศการ หรือเป็นที่ให้เกิดการถกเถียงระหว่างภัณฑารักษ์เท่านั้น ทว่า ความหมายและคุณค่าของ “นิทรรศการ” ในที่นี้จะต้องก่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ใหม่ในฐานะที่เป็นรากฐานของการแสดงออกซึ่งการปฏิบัติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา นิทรรศการจะมีฟังก์ชันมากกว่าเพียงแค่สิ่งสะท้อนหรือพื้นที่ของการถกเถียงกันในด้านศิลปะ รูปแบบการจัดแสดงนิทรรศการแบ่งเป็น 3 พื้นที่หลัก ได้แก่

พื้นที่ 1 “On the Road” จัดแสดงผลงานที่สร้างสรรค์จากที่ต่างๆ ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2006 – 2007 เพื่อจัดแสดงในนิทรรศการหมุนเวียนหรือนิทรรศการสัญจร (Travelling Exhibition)

พื้นที่ 2 “Position Papers” นิทรรศการจัดแสดงผลงานที่เชื่อมโยงกับแนวความคิดและมุมมองของภัณฑารักษ์ ความคิดริเริ่มในการจัดนิทรรศการใดๆ ทั้งจากภัณฑารักษ์หน้าใหม่และ

ภัณฑารักษ์มืออาชีพ ในพื้นที่จัดแสดงนี้ภัณฑารักษ์ 10 คนที่ผ่านการคัดเลือกได้จัดแสดงผลงาน โดยแต่ละโปรเจกต์จะมีศิลปินได้สูงสุดไม่เกิน 5 คน เนื้อหาและแนวความคิดของโปรเจกต์จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะทางความคิดในปัจจุบันว่าด้วยศิลปะร่วมสมัยและวัฒนธรรม แต่ละครโปรเจกต์ที่เกิดขึ้นยังแสดงให้เห็น “กระบวนการ” ที่เป็นเสมือนบทเฉพาะกาลที่แสดงให้เห็นขอบเขตความรู้และประสบการณ์ที่กว้างใหญ่ยิ่งขึ้น

พื้นที่ 3 "Insertions" จัดแสดงผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ทั้งหมดสำหรับ ควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 7 โดยเฉพาะ ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดเป็นนิทรรศการที่มีรูปแบบของงานศิลปะที่แตกต่างกัน นิทรรศการที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้เป็นเสมือนเครื่องหมายแบ่งวรรคตอนของการเดินทางของนิทรรศการทั้งหมด งานบางชิ้นทำหน้าที่เป็นเสมือนสิ่งที่เข้ามา “แทรก” หรือ “คั่น” นิทรรศการทั้งหมด ในขณะที่งานบางชิ้นเผยให้เห็นระยะเวลาที่ถูกจำกัด (<http://www.neme.org/blog/gwangju-biennale-2008-annual-report>) ผลงานที่จัดแสดงจึงแสดงให้เห็นไม่เพียงแต่ลำดับขั้นและตรรกะของภาพรวมเชิงพื้นที่ของนิทรรศการเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของงานศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการจัดแสดงนิทรรศการในควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 7

ความพิเศษอีกประการคือควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 7 ได้มีการจัดพิมพ์คู่มือที่มีความหนาถึง 512 หน้า จัดพิมพ์เป็น 2 ภาษา (เกาหลีและอังกฤษ) ภายในคู่มือมีการใช้สีสันสำหรับภาพประกอบมากกว่า 400 สี มีเนื้อหาและบทความที่จัดทำและเรียบเรียงโดยคณะภัณฑารักษ์ ในส่วนของการจัดพิมพ์เป็นความร่วมมือกันระหว่างมูลนิธิควังจู เบียนนาเล่ กับสำนักพิมพ์ BOM (Book on the Move) นอกจากนี้ ยังมีการจัดพิมพ์หนังสือคู่มือแนะนำการเข้าชมนิทรรศการความหนา 110 หน้า ภายในข้อมูลประกอบด้วยข้อมูลของแต่ละศิลปิน ผลงาน นิทรรศการ และพื้นที่จัดแสดง ตลอดจนงานนิทรรศการอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 7 จัดแสดงให้เป็นข้อมูลสำหรับผู้เข้าชมงานอีกด้วย

ควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 9 ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555)

ควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 9 กำหนดจัดแสดงระหว่างวันที่ 7 กันยายน - 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) โดยมีแนวคิดหลักคือ ROUNDTABLE นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของควังจู เบียนนาเล่ที่ได้มีการเชิญภัณฑารักษ์ผู้หญิงเอเชียจำนวน 6 คน มาร่วมกันดำเนินการจัดนิทรรศการ นับเป็นมิติใหม่ของการทำงานร่วมกันในฐานะของผู้อำนวยการศิลป์ (Artistic Director) ที่มีจำนวนมากถึง 6 คน (โดยทั่วไปอาจมี 1-3 คน) จึงเป็นความน่าสนใจของการจัดนิทรรศการในครั้งนี้ ทีมผู้อำนวยการศิลป์ทั้ง 6 คน ได้แก่ Nancy Adajania จากประเทศอินเดีย,

Wassan Al-Khudhairi จากประเทศการ์ตา, Mami Kataoka จากประเทศญี่ปุ่น, Sunjung Kim จากประเทศเกาหลีใต้, Carol Yinghua Lu จากประเทศจีน และ Alia Swastika จากประเทศอินโดนีเซีย

แนวความคิด ROUNDTABLE เกิดจากการระดมความคิดของทีมผู้อำนวยการศิลป์ทั้ง 6 คน เป็นแนวความคิดที่จะนำไปสู่การสำรวจความเป็นไปได้ของความเป็นชนประชาธิปไตยและภาวะที่ไร้ลำดับชั้นในสังคมทั้งในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่นทั่วโลก ROUNDTABLE จะเป็นพื้นที่ให้ศิลปินได้สะท้อนให้เห็นความรู้สึกและประสบการณ์ร่วมของคนในสังคมที่เกิดจากแรงกระตุ้นจากภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม การเมือง และเศรษฐกิจ แนวคิด ROUNDTABLE แรกเริ่มนั้นเกิดขึ้นจากวิธีการทำงานทำงานของผู้อำนวยการศิลป์ทั้ง 6 คน ซึ่งพำนักอยู่กันคนละพื้นที่ คนละประเทศ แต่สามารถสื่อสารและทำงานร่วมกันได้ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ โดยในการทำงานร่วมกันในครั้ง จู เบียงนาเล่ ครั้งที่ 9 นี้ ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งอยู่ในสถานะของประธานที่นั่งหัวโต๊ะ แต่ทุกคนล้วนนั่งอยู่รอบโต๊ะกลม มีสถานะอยู่ในระนาบเดียวกัน นอกจากนี้ ภาพของ “โต๊ะกลม” หรือ roundtable ยังสื่อถึงการประชุมสุดยอดผู้นำทางการเมือง (political summit) ที่ผู้เข้าร่วมประชุมต้องหารือวาระสำคัญอย่างเร่งด่วนร่วมกันเพื่อให้สามารถหาทางออกและเกิดความเข้าใจกันได้มากที่สุด

มูลนิธิวังจู เบียงนาเล่ (Gwangju Biennale Foundation) อธิบายข้อมูลเพิ่มเติมว่าการเชิญภัณฑารักษ์หญิงทั้ง 6 คน มารับหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศิลป์ในครั้งนี้ ไม่ใช่การแสดงออกทางการเมือง วัฒนธรรม หรืออำนาจของภูมิภาคเอเชียแต่อย่างใด ในทางกลับกัน สิ่งที่ต้องครุ่นพิจารณาต้องการให้เกิดขึ้นคือการสร้างพื้นที่ที่สามารถเปิดรับและโอบอุ้มความแตกต่างหลากหลายระดับไว้ได้ ตลอดจนเป็นเวทีของการถกเถียงหรือทางด้านวัฒนธรรม ในฐานะที่ครั้ง จู เบียงนาเล่ นับเป็นเบียนนาเล่ที่เก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ที่สุดงานหนึ่งในทวีปเอเชีย ผู้จัดจึงคาดหวังว่าพื้นที่นี้จะนำมาซึ่งโอกาสให้สังคมได้พิจารณา ทบทวน และตรวจสอบจุดยืนด้านมนุษยวิทยาและสุนทรียศาสตร์ในทวีปเอเชียโดยการไม่เอาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในอดีต การโต้เถียงกันถึงความจริงและข้อมูลมาเป็นที่ตั้ง แต่ผู้จัดมีความตั้งใจให้เกิดการค้นพบโครงสร้างหรือวิธีการในการสื่อสารที่เฉพาะตัวมีความพิเศษเฉพาะกับเบียนนาเล่เท่านั้น (ที่มา : <https://www.gwangjubienale.org/en/archive/past/62.do>)

เพื่อเป็นการเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของ “กระบวนการ” และ “ความเป็นท้องถิ่น” นิทรรศการ ROUNDTABLE ได้ขยายพรมแดนในการสนับสนุนศิลปินที่เข้าร่วมจัดแสดงในครั้ง จู เบียงนาเล่ให้กว้างยิ่งขึ้นโดยการเชิญศิลปินสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่จำนวน 43 คน/กลุ่ม ศิลปินในพำนัก

(Residency) จำนวน 15 คน/กลุ่ม และศิลปินสาขาศิลปะการแสดงอีก 11 กลุ่ม โดยในควังจู เบียงนาเล่ ครั้งที่ 7 มีศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงานเป็นจำนวนทั้งสิ้น 92 คน/กลุ่ม จาก 40 ประเทศ

ภาพที่ 137 ผลงาน untitled 2021 (who if not we should at least try to imagine the future, again) (remember Julius Koller) โดย ฤกษ์ฤทธิ ตีระวนิช จัดแสดงในควังจู เบียงนาเล่ ครั้งที่ 9 ที่มา: <https://www.themodern.org/untitled-2012-who-if-not-we-should-least-try-imagine-future-again-remember-julius-koller>

ควังจู เบียงนาเล่ ครั้งที่ 12 ค.ศ. 2018 (พ.ศ. 2561)

ควังจู เบียงนาเล่ ครั้งที่ 12 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 7 กันยายน - 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 2018 (พ.ศ. 2561) มีแนวคิดหลักคือ Imagined Borders ซึ่งเป็นหัวข้อของนิทรรศการที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันของภัณฑารักษ์ 11 คน จากทั่วโลก ได้แก่ Clara Kim จากประเทศอเมริกา, Gridthiya Gaweewong (กฤติยา กาวีวงศ์) จากประเทศไทย, Rita Gonzalez จากประเทศอเมริกา, Christine Y. Kim จากประเทศอเมริกา, Shim Chung Yeon จากประเทศเกาหลีใต้, Yeewan Koon จากประเทศฮ่องกง, Man Seok Kim จากประเทศเกาหลีใต้, Sung woo Kim จากประเทศเกาหลีใต้, Chong-Ok Paek จากประเทศเกาหลีใต้, B.G. Muhn จากประเทศอเมริกา และ David Teh จากประเทศสิงคโปร์

ในการจัดงานควังจู เบียงนาเล่ ครั้งที่ 12 เป็นการดำเนินการจัดร่วมกันระหว่างมูลนิธิควังจู เบียงนาเล่และเมืองควังจู โดยมี Gwangju Metropolitan City ร่วมจัดด้วย นิทรรศการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1) นิทรรศการหลักภายใต้แนวคิด Imagined Borders หรือเรียกนิทรรศการในแบบนี้ว่า Thematic Exhibition ภัณฑารักษ์ทั้ง 11 คน ร่วมกันออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ โดยอาศัยประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของภัณฑารักษ์แต่ละคน เช่น ด้านสังคม การเมือง การอพยพย้ายถิ่น และประสบการณ์การลี้ภัย นิทรรศการที่เกิดขึ้นภายใต้หัวข้อ Imagined Borders จะสะท้อนให้เห็นสังคมร่วมสมัยและเพิ่มระดับของเสียงที่แตกต่างหลากหลายที่มีอยู่ในสังคม

2) นิทรรศการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างสรรค์ทั้งหมดจากมูลนิธิควังจู เปียนนาล่ โดยผู้จัดงานเรียกนิทรรศการในส่วนนี้ว่า The GB Commision ในส่วนนี้ นิทรรศการจะถูกถ่ายทอดผ่านผลงานของศิลปิน 4 คน ได้แก่ Adrián Villar Rojas, Mike Nelson, Kader Attia และ อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล เนื้อหาหลักของนิทรรศการในส่วน The GB Commision เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของเมืองควังจู และที่มาของควังจู เปียนนาล่ที่มีจุดกำเนิดมาจากการต่อสู้เคลื่อนไหวทางการเมืองในปี 1980 ที่นำมาสู่การแสดงออกผ่านศิลปะ ศิลปินทั้ง 4 คนต้องสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบ site - specific art หรือศิลปะเฉพาะพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีนัยยะสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองควังจู

3) ศาลานิทรรศการ หรือ Pavilion ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของควังจู เปียนนาล่ที่จัดแสดงผลงานในรูปแบบของ pavilion โดยได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาด้านศิลปะนานาชาติชั้นนำของเมืองควังจู ได้แก่ Gwangju Civic Center, Mugaksa Temple, Leekangha Art Museum, และ Alternative Space Hothouse ในการจัดนิทรรศการของศิลปินจากประเทศญี่ปุ่น ฟินแลนด์ และฟิลิปปินส์ ศาลานิทรรศการเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนและสนับสนุนศิลปินรุ่นใหม่จากประเทศเกาหลีและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

แนวคิดหลัก Imagined Borders เป็นแนวคิดที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทั้ง 7 นิทรรศการที่เกิดขึ้นในควังจู เปียนนาล่ ครั้งที่ 12 กระจายตัวอยู่ทั่วเมืองควังจูในพื้นที่ทางศิลปะและพื้นที่สาธารณะที่มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ นิทรรศการได้นำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองต่อการจินตนาการถึงพรมแดนทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์และความจริง ประสบการณ์และนามธรรม จินตนาการและการล่องล่ำ (ที่มา: <https://www.e-flux.com/announcements/158922/the-12th-gwangju-biennaleimagined-borders/>)

ภายใต้แนวความคิด Imagined Borders มีประเด็นหลักสำคัญในการจัดแสดงนิทรรศการ 4 ประเด็น ดังนี้

1. การสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการสร้างและการวิพากษ์วาทกรรมแห่งวัฒนธรรมการทัศนศึกษา (Visual Culture) และความรู้ันก่อให้เกิดความพหุวัของเส้นแบ่งแดนที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ กระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดในโลกยุคปัจจุบันได้สร้างเส้นพรมแดนที่แตกต่างจากเส้นพรมแดนเดิมขึ้นมาใหม่ เป็นเส้นพรมแดนที่มีความซับซ้อนทางสังคม ไม่ใช่เพียงเส้นแบ่งพรมแดนทางภูมิศาสตร์อีกต่อไป มนุษย์ผู้มีความสามารถในการจินตนาการมักจะทำสร้างเส้นพรมแดนของตัวเองขึ้น และมักจะไฝ่ฝันถึงโลกในอุดมคติหรือยูโทเปีย (Utopia) ซึ่งเป็นโลกที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในความเป็นจริง โลกในอุดมคติสะท้อนให้เห็นถึงความผิดหวัง ความล้มเหลว การพังทลายที่เกิดขึ้นในอดีต ภายใต้แนวคิด Imagined Borders นี้ ภัณฑารักษ์และผู้จัดจึงพยายามที่จะเสาะหาทางเลือกใหม่ๆ ที่จะเผยให้เห็นพื้นที่ที่ซ่อนตัวอยู่ระหว่างเส้นพรมแดนเหล่านี้ในโลกแห่งทุนนิยม

2. ระบบงานภัณฑารักษ์ร่วม (Collective Curating System) ควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 12 มีภัณฑารักษ์ร่วมจัดนิทรรศการจำนวน 7 คน ซึ่งมาจากหลากหลายพื้นที่ หลากหลายความรู้ และประสบการณ์ ระบบงานภัณฑารักษ์ร่วมจึงเป็นความตั้งใจของหน่วยงานผู้จัดที่ต้องการให้เกิดความหลากหลายทางมุมมอง วิธีคิด ซึ่งจะปรากฏให้เห็นในนิทรรศการครั้งนี้ และสะท้อนไปยังอดีตและปัจจุบันของมนุษยชาติ เพื่อก่อให้เกิดวาทกรรมที่มีคุณค่าสำหรับอนาคต

3. ประวัติศาสตร์และตำแหน่งที่ตั้งของเมืองควังจู โดยเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย 18 พฤษภาคม 1980 จะได้รับการกล่าวถึงอีกครั้งผ่านการจัดแสดงผลงานของศิลปิน พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญครั้งนั้นได้แสดงให้เห็นถึงประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และสันติภาพ ซึ่งในควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 12 นี้ ศิลปินและภัณฑารักษ์ได้ร่วมกันเสาะหาพื้นที่และสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบศิลปะเฉพาะที่ (site - specific art)

4. การเชื่อมโยงกับสาธารณะผ่านกิจกรรมในชุมชน ควังจู เบียนนาเล่ในครั้งนี้ได้สร้างกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงศิลปะและเบียนนาเล่เข้ากับชุมชน ก่อนถึงกำหนดจัดงานควังจู เบียนนาเล่ ครั้งที่ 12 ได้มีการจัดกิจกรรมพบปะกับศิลปินและสตูดิโอศิลปะ โดยใช้ชื่อว่า “GB Artist Studio Visits” นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเสวนาที่เปิดเป็นสาธารณะให้คนทั่วไปเข้ามารับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยใช้ชื่อว่า “GB Talks” ทั้งสองกิจกรรมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องก่อนถึงกำหนดวันจัดงาน

นอกจากนี้ มูลนิธิควังจู เบียนนาเล่ ยังได้จัดกิจกรรมทางการศึกษาสำหรับวัยรุ่น การทัศนศึกษาสถาบันการศึกษาด้านศิลปะร่วมสมัย และกิจกรรมทางสังคม และในการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ทางมูลนิธิได้สร้างพื้นที่สำหรับการพบปะและการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง

ศิลปิน ภัณฑารักษ์ ศิลปินรุ่นใหม่ คนในชุมชน นักเรียน รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสทางสังคม คนชาย
ขอบผู้อพยพ และวัยรุ่นที่ไม่ได้รับการศึกษา ที่ผู้จัดเปิดพื้นที่กว้างสำหรับทุกคนเพราะมีความ
มุ่งหวังให้สังคมเกิดความยืดหยุ่นและความแข็งแกร่งของความสัมพันธ์ภายในภูมิภาคเอเชียและ
ภูมิภาคอื่น ๆ

ภาคผนวก ค

การบริหารจัดการและแนวคิดในการจัดงานเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่
(ค.ศ. 2000 - 2018)

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 1 ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543)

งานมหกรรมศิลปะนานาชาติเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 1 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 20 กรกฎาคม - 10 กันยายน ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) พื้นที่จัดแสดงงานครอบคลุมพื้นที่ถึง 760 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่ของเมือง Takomachi และ เมือง Tsunan และเพื่อให้การดำเนินงานมีความคล่องตัวและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงได้มีการจัดตั้ง Echigo-Tsumari Art Triennale Executive Committee ขึ้นเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการงานมหกรรมเทเรียนนาเล่ โดยมีนายกเทศมนตรีเมือง Tokamachi ดำรงตำแหน่งประธาน และมี Fram Kitagawa เป็นผู้อำนวยการ ในการจัดงานเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 1 มีศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงานทั้งสิ้น 138 คน/กลุ่ม จาก 32 ประเทศ ในจำนวนนี้มีศิลปินที่มีชื่อเสียงเข้าร่วมแสดงผลงานด้วย อาทิ Marina Abramovic, Christian Boltanski, Daniel Buren, Jimmie Durham และ Alfredo Jaar เป็นต้น ศิลปินทั้งหมดได้สร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานทั่วพื้นที่เอจิโกะ สีมาริ มีผู้เข้าชมผลงานภายในช่วงระยะเวลาที่จัดงานกว่า 163,000 คน และโดยธรรมชาติแล้ว จะมีผู้เข้าชมผลงานในรูปแบบ site - specific art เพิ่มมากขึ้นภายหลังจากที่กำหนดการจัดแสดงสิ้นสุดลง เนื่องจากผู้จัดยังคงเก็บผลงานไว้ในพื้นที่จัดแสดงตามที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ไว้

Fram Kitagawa ผู้อำนวยการโครงการได้อธิบายถึงความยากลำบากและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากงานเทเรียนนาเล่ครั้งที่ 1 ไว้ว่า “พวกเรามีความตั้งใจที่จะสร้างโอกาสให้กับพื้นที่ชุมชนแห่งนี้มีความเข้มแข็งและอยู่ได้ด้วยตนเอง ให้อยู่ในรูปแบบของเทศกาลศิลปะกับการมีส่วนร่วมของศิลปิน อย่างไรก็ตาม มีคำถามและการคัดค้านเกิดขึ้นจำนวนมากเพื่อต่อต้านการจัดงานเทเรียนนาเล่ครั้งที่ 1 ถึงกระนั้น ผู้เข้าเยี่ยมชมงานนิทรรศการอาจพบว่าอากาศร้อนเกินไป พื้นที่กว้างใหญ่เกินไป แต่ก็ไม่ว่าจะบอกว่าเป็นเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ เป็นเทศกาลศิลปะที่ให้ความสดชื่นและมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง”

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 2 ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546)

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 2 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 20 กรกฎาคม - 7 กันยายน ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) พื้นที่จัดแสดงยังคงเป็นที่เดิม มีศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงานทั้งสิ้น 157 คน/กลุ่ม จาก 23 ประเทศ ในการจัดงานเทศกาลเทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 2 พบว่ามีจำนวน

ของชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นจากเทรียนนาเล่ ครั้งที่ 1 ถึง กว่า 50 ชุมชน ในการจัดงานครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 2000 มีชุมชนเข้าร่วมในเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ เพียง 2 ชุมชน ในขณะที่การจัดงานครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 2003 มีชุมชนเข้าร่วมจัดกิจกรรมมากกว่า 5 ชุมชน และเป็นการเข้าร่วมโดยความสมัครใจและยินดีร่วมงานกับศิลปิน

เนื่องจากจำนวนประชากร 1 ในสี่ของจำนวนประชากรราว 76,000 คน ใน 6 เขตการปกครองของเขตเอจิโกะ สีมาริ คือผู้สูงอายุ ทางผู้จัดงานได้คำนึงถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยการให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของงานเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ มีการแสดงทางวัฒนธรรมที่ผู้สูงอายุได้ร่วมกันแสดง และมีโปรเจกต์ให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วม ผู้จัดงานได้เล็งเห็นแล้วว่าผู้สูงอายุเป็นส่วนประกอบสำคัญในชุมชน การมีอยู่ของผู้สูงอายุจะเป็นพลังบวกให้สามารถพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่เอจิโกะ สีมาริได้

นอกจากนี้ เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ ครั้งที่ 2 ยังได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนทางการเงินจากองค์กรด้านศิลปะในประเทศต่างๆ ทั่วโลก อาทิ เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี ฟินแลนด์ เม็กซิโก เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความโดดเด่นน่าสนใจในสายตาของวงการศิลปะระดับนานาชาติ

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ ครั้งที่ 4 ค.ศ. 2009 (พ.ศ. 2552)

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ ครั้งที่ 4 กำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม - 13 กันยายน ค.ศ. 2009 (พ.ศ. 2552) มีศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงานจำนวนทั้งสิ้น 350 คน/กลุ่ม จาก 40 ประเทศ การจัดงานเทศกาลเทรียนนาเล่ในครั้งที่ 4 มีความแตกต่างจาก 3 ครั้งที่ผ่านมา คือได้กล่าวถึงแนวคิดหลักของงานว่า “Human beings as part of nature” หรือ “มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ” แนวคิดนี้ต้องการสื่อสารกับผู้ชมว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อม การที่เขตการปกครองเอจิโกะ สีมาริ สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้โดยมีสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญต่อประวัติศาสตร์ทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ ผู้จัดงานจึงมองว่าเป็นโอกาสที่ดีสำหรับการจัดเทศกาลเทรียนนาเล่ ครั้งที่ 4 ที่จะได้ทบทวนการกระทำของเราเองที่มีต่อธรรมชาติ และจากความสำเร็จที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของพื้นที่ในเขตเอจิโกะ สีมาริ ตลอดระยะเวลา 9 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ ครั้งที่ 1 โมเดลนี้จะสามารถใช้เป็นชุมชนต้นแบบที่แสดงให้เห็นความเป็นไปได้ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง “ผู้คน” กับ “ธรรมชาติ”

พื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะในเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทรียนนาเล่ ได้เพิ่มความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นในแต่ละครั้งของการจัดงาน เนื่องจากเขตเอจิโกะ สีมาริ มีภูมิประเทศที่สวยงามแปลกตา เมื่อ

นำผลงานศิลปะเฉพาะที่ (site - specific art) เข้าไปจัดวางบนพื้นที่เชิงเขาในชนบท ซึ่งมีคำเรียกในภาษาญี่ปุ่นว่า satoyama เป็นพื้นที่ที่มีนัยสำคัญของการเป็นพื้นที่เชื่อมระหว่างธรรมชาติ ซึ่งในที่นี้คือภูเขาเข้ากับผู้คนหรือชุมชน จึงเกิดเป็นภูมิทัศน์ที่สวยงาม แปลกตา น่าสนใจ นอกจากนี้ ยังมี การจัดแสดงผลงานในบริเวณทุ่งนา บ้านร้าง และโรงเรียนที่ถูกปิดไว้ ซึ่งงานศิลปะที่เกิดขึ้นใน เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ล้วนเป็นงานศิลปะที่เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างศิลปะกับคนในพื้นที่อย่างแท้จริง ไม่เฉพาะศิลปินเดี่ยวหรือศิลปินกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้ามาสร้างสรรค์ และแสดงผลงานในเทเรียนนาเล่นี้ ผู้จัดยังได้เปิดกว้างให้สถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมและใช้พื้นที่นี้ในการสร้างสรรค์ศิลปะแขนงอื่น เช่น ศิลปะการแสดง ดนตรี ทัศนศิลป์ เป็นต้น (ที่มา : <https://universes.art/en/echigo-tsumari-triennial/2009>)

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 6 ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558)

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 6 กำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม - 13 กันยายน ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) มีศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงานจำนวนทั้งสิ้น 363 คน/กลุ่ม จาก 35 ประเทศ ที่ผ่านมา การจัดงานเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ มีแนวความคิดหลักที่เป็นฐานสำคัญของนิทรรศการคือความคิดที่ว่า “มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ” ดังนั้น ผลงานศิลปะ เทศกาล และกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในงาน จึงทำให้เทเรียนนาเล่ที่ผ่านมาไม่ได้เผยให้เห็นเพียงแค่ธรรมชาติที่คนในท้องถิ่นชื่นชม หรือในบางช่วงเวลาต้องต่อสู้ดิ้นรนต่อการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติในภูมิภาคนี้เพียงเท่านั้น หากยังได้แสดงให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งและการทำงานร่วมกันกับธรรมชาติอีกด้วย นอกเหนือจากผลงานศิลปะที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่แล้วกว่า 100 ผลงานจากเทเรียนนาเล่ 5 ครั้งที่ผ่านมา ยังมีผลงานอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงท่วงทำนองแห่งฤดูกาลของเอจิโกะ สีมาริที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ติดตั้งตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วบริเวณที่จัดงาน เป็นการฉายแสงให้กับพื้นที่แต่ละจุดของเอจิโกะ สีมาริ ทำให้เห็นภาพประวัติศาสตร์ และความทรงจำของชุมชน

ผลงานศิลปะจากการจัดงานเทเรียนนาเล่ครั้งที่ที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นแล้วว่าผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตเอจิโกะ สีมาริ มีวิถีชีวิตอย่างไร เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติอย่างไร ในการจัดนิทรรศการเทเรียนนาเล่ครั้งที่ 6 ยังคงมีแนวหลักเช่นเดิม โดยมีการจัดแสดงผลงานภายใต้หัวข้อย่อยที่ว่า ศิลปะคือการที่ผู้คนเชื่อมโยงกับธรรมชาติและอารยธรรม ผลงานศิลปะในนิทรรศการครั้งนี้จึงเป็นตัวแทนของวิธีการและกลไกอันสร้างสรรค์ที่มนุษย์ได้ฝึกฝนปฏิบัติกันมาหลายยุคสมัย อาทิ การสร้างเขื่อนหรือฝาย การสร้างอุโมงค์หิมะ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการพัฒนาจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จนกระทั่งในปัจจุบันนี้วิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นวิธีการและกลไกอันสร้างสรรค์ของมนุษย์ยังไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็น “ศิลปะ” ใน

ขอบเขตความเข้าใจของศิลปะในแบบที่คนทั่วไปรับรู้และเข้าใจ อย่างไรก็ตาม ผู้จัดงานเอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ จะนำเสนอสิ่งเหล่านี้ในฐานะที่เป็น “ผลงานศิลปะ” ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของโลกศิลปะโดยที่เอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 6 ได้นำเสนอผลงานที่แสดงให้เห็นถึงความสร้างสรรค์ของภูมิปัญญาเหล่านั้น

ภาพที่ 138 ผลงาน Golden Repair โดย Kayako Nakashima ศิลปินใช้เทคนิคการผสมแล็กเกอร์กับทองและถมลงไปบนรอยแยก รอยขีดข่วน รอยแตก ของบ้านหลังหนึ่งในหมู่บ้าน Karekimata ที่ได้รับความเสียหายจากเหตุแผ่นดินไหว ลักษณะคล้ายกับเทคนิคการผสมสานรอยแตกถ้วยบนเครื่องกระเบื้องและเครื่องเคลือบของญี่ปุ่นที่เรียกว่า คินสึจิจิ (Kintsugi)

ที่มา: http://www.echigo-tsumari.jp/eng/column/2015/08/column_20150815_01_E

ภาพที่ 139 ผลงาน The School of Akakura โดย นาวิณ ลาวัลย์ชัยกุล ศิลปินจากประเทศไทย
สร้างสรรค์ผลงานที่ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน Akakura ผ่านผลงาน
ภาพเขียนขนาดใหญ่ที่ได้แรงบันดาลใจจากผลงาน The School of Athens (1509 - 1511) ของ
Raffaello Sanzio นาวิณได้วาดรูปของคนในหมู่บ้านและทำการสัมภาษณ์เรื่องราวของแต่ละคน ซึ่ง
เป็นส่วนหนึ่งของผลงานชิ้นนี้

ที่มา: http://www.echigo-tsumari.jp/eng/artwork/the_school_of_akakura

เอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 7 ค.ศ. 2018 (พ.ศ. 2561)

เทศกาลศิลปะเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 7 ระหว่าง
วันที่ 29 กรกฎาคม - 17 กันยายน ค.ศ. 2018 (พ.ศ. 2561) มีผลงานจัดแสดงทั่วพื้นที่ 760 ตาราง
กิโลเมตรของเอจิโกะ สีมาริ เป็นจำนวนกว่า 360 ผลงาน ในจำนวนนี้เป็นผลงานที่จัดแสดงในครั้งที่
ผ่านมาจำนวน 200 ผลงาน และมีผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่อีก 160 ผลงาน จากศิลปิน สถาปนิก
และศิลปินจากศิลปะการแสดงกว่า 44 ประเทศทั่วโลก เหมือนดังเช่นที่ผ่านมา เทศกาลศิลปะเอจิ
โกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่มีแนวคิดหลักที่เป็นร่วมใหญ่คือ “มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ”
และในครั้งนี้ก็เช่นกัน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเทศกาลศิลปะนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าได้สร้างรูปแบบ
ใหม่ของการเดินทางท่องเที่ยว และเป็นการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอย่างแท้จริง ภายในพื้นที่จัดแสดง ผู้
เข้าชมได้มีปฏิสัมพันธ์ไม่เพียงเฉพาะกับงานศิลปะเท่านั้นแต่ยังได้มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน พื้นที่
และผู้คนในชุมชนระหว่างการเดินทางจากผลงานหนึ่งไปยังอีกผลงานหนึ่งอีกด้วย การเดินทางได้
สะท้อนให้เห็นความเป็นชนบท วิถีชีวิต และประวัติศาสตร์ของพื้นที่เอจิโกะ สีมาริ

ในเอจิโกะ สีมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 7 ผู้จัดได้กำหนดเส้นทางเที่ยวชมโดยรถ
ประจำทาง (bus tour) ไว้สำหรับผู้เข้าชมงานโดยมีให้เลือก 2 เส้นทาง โดยแต่ละเส้นทางจะมีการ
จัดเตรียมอาหารกลางวันที่มีความพิเศษ เป็นอาหารที่ทำโดยเชฟระดับมิชลินสตาร์หรือผู้เชี่ยวชาญ

ด้านศิลปะการตกแต่งอาหาร และเป็นอาหารที่เน้นถึงความเป็นท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เข้าชมได้สัมผัสกับความเป็นท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง วัฒนธรรมอาหารนับเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้จัดเอจิโกะ อาร์ต เทเรียนนาเล่ให้ความสำคัญ จึงได้รับการจัดการและวางแผนเป็นอย่างดีให้เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางในการเที่ยวชมงานศิลปะในเทเรียนนาเล่นี้ สำหรับเส้นทางเที่ยวชม 2 เส้นทาง ได้แก่

เส้นทาง 1 "Antelope Course" หรือ "เส้นทางละมั่ง" เส้นทางนี้จะพาผู้ชมไปพบกับผลงานศิลปะที่จัดแสดงในพื้นที่นาข้าวขั้นบันไดและพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิศวกรรมโยธาของพื้นที่เอจิโกะ สึมาริ ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้คนและชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้เมื่อต้องต่อสู้กับสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย ไม่ว่าจะเป็นพายุหิมะหรือแผ่นดินไหว โดยไฮไลท์ของเส้นทางละมั่งคือผลงานของศิลปินชาวญี่ปุ่นที่มีชื่อว่า Yukihsa Isobe มีทั้งผลงานเก่าและใหม่ รวมถึงพิพิธภัณฑ์แห่งความทรงจำ

ภาพที่ 140 ผลงานศิลปะจัดวางเฉพาะที่ Where Has the River Gone? สร้างขึ้นในเอจิโกะ สึมาริ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 1 ปี ค.ศ. 200 โดย Yukihsa Isobe การปักเสาธงสีเหลืองจำนวน 600 ต้น เป็นเส้นทางความยาว 3.5 กิโลเมตร เพื่อแสดงให้เห็นเส้นทางของแม่น้ำ Shinano Rive ในอดีต
ที่มา: http://www.echigo-tsumari.jp/eng/artwork/where_has_the_river_gone

เส้นทาง 2 "Salmon Course" หรือ "เส้นทางแซลมอน" สำหรับเส้นทางนี้ผู้ชมจะได้พบกับงานศิลปะตลอดริมฝั่งแม่น้ำ Shinano ซึ่งเป็นแม่น้ำสายที่ยาวที่สุดในประเทศญี่ปุ่น นอกจากงานศิลปะแล้วจะได้พบเห็นความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ตลอดเส้นทางพื้นที่ลานตะพักลำน้ำ ซึ่งเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่สวยงามแปลกตา

หนึ่งในผลงานที่เป็นไฮไลท์ในมหกรรมเอจิโกะ อาร์ต เทเรียนนาเล่ ครั้งที่ 7 ค.ศ. 2018 คือผลงาน Tunnel of Light โดย MAD Architects บริษัทสถาปนิกจากประเทศจีนก่อตั้งโดย Ma

Yansong สถาปนิกชาวจีน โดยระหว่างการเข้าร่วมสำรวจพื้นที่เขตเอจิโกะ สึมาริ พวกเขาได้รับ ใจทโยให้พื้นที่ฟูคูโมงค์ Kiyotsu Gorge ซึ่งถูกปิดอย่างเป็นทางการเมื่อปี ค.ศ. 1988 เนื่องจาก เหตุการณ์หินถล่มในหมู่บ้าน Kiyotsu Gorge หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1996 ได้เปิดให้คนทั่วไป สามารถเข้าไปเที่ยวชมได้ และอุโมงค์แห่งนี้ยังเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถชมทัศนียภาพของ ธรรมชาติที่สวยงามของหุบเขาและลำธารด้านล่าง และในปี ค.ศ. 2018 MAD Architects ได้ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางเฉพาะที่ จำนวน 5 ผลงาน ในบริเวณอุโมงค์ Kiyotsu Gorge และ พื้นที่โดยรอบ ศิลปินได้ออกแบบผลงานศิลปะแต่ละชิ้นให้เป็นตัวแทนของส่วนประกอบที่พบได้ใน ธรรมชาติ ได้แก่ น้ำ ไม้ ดิน เหล็ก และไฟ

อุโมงค์ Kiyotsu Gorge มีความยาวประมาณ 750 เมตร ผลงานชิ้นแรกจัดแสดงที่ บริเวณทางเข้าอุโมงค์ ซึ่งเป็นอาคารไม้ภายในมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เข้าชมงาน งานที่ ติดตั้งในอาคารแห่งนี้มีชื่อว่า Periscope ศิลปินสร้างห้องทำด้วยไม้ให้มีพื้นที่เป็นวงกลมให้ผู้เข้าชม สามารถนั่งแช่เท้าในน้ำพุร้อน ด้านบนหลังคามีช่องรูวงกลม ติดตั้งกระจกให้มีลักษณะเหมือนเป็น กล้องปริทรรศน์ เมื่อนั่งแช่เท้าในน้ำพุร้อน ผู้ชมสามารถชื่นชมธรรมชาติรอบนอกไปพร้อม ๆ กันได้

ตลอดระยะทางกว่า 750 เมตรจากทางเข้าอุโมงค์ไปยังจุดที่จัดแสดงผลงานจุดสุดท้าย คือ "Tunnel of Light" ศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานทั้งในมิติด้านสถาปัตยกรรมผสมผสานกับ สุนทรียศาสตร์ด้านศิลปะ ผลงานที่เกิดขึ้นตลอดเส้นทางอุโมงค์แห่งนี้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอีกทั้งเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงความเป็นท้องถิ่นให้เข้ากับผู้เข้าชมจาก ภายนอกผ่านความยิ่งใหญ่และสวยงามของพื้นที่แห่งนี้

ภาพที่ 141 ผลงานศิลปะภายในอุโมงค์ Kiyotsu Gorge โดย MAD Architects

ที่มา: <https://www.metalocus.es/en/news/tunnel-light-mad-restores-kiyotsu-gorge-tunnel-japans-2018-echigo-tsumari-triennale>

ภาคผนวก ง

Edge of the Wonderland

โดย Jiehong Jiang, 2017

เรื่องราวเกี่ยวกับ 'แดนมหัศจรรย์' (wonderland) ล้วนแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมในโลกตะวันตกนั้นมีเรื่องเล่าโด่งดังจากอังกฤษที่แต่งโดย Lewis Carroll เมื่อ ค.ศ. 1865 เกี่ยวกับการผจญภัยของ อลิซ เด็กหญิงผู้ซึ่งพลัดตกลงไปในหลุมกระต่ายที่นำไปสู่โลกแห่งจินตนาการอันเต็มไปด้วยสิ่งมีชีวิตประหลาด เช่น กระต่ายขาวผู้สวมเสื้อกั๊ก เดอะ แสทเทอร์ หรือช่างทำหมวกสุดเพี้ยน หนอนผีเสื้อผู้สูบมอระกู่ และแมวเชลซีที่เสื่อยังมีอยู่ตลอดเวลา ดินแดนนี้ถูกซ่อนอยู่แต่สามารถเชื่อมโยงกับโลกแห่งความเป็นจริงได้ผ่านความฝันและการเดินทางในจินตนาการ ในโลกตะวันออก เรื่องราวเกี่ยวกับดินแดนในตำนานและนิทานปรัมปราซึ่งเป็นต้นกำเนิดของเทพปกรณัมจีนปรากฏใน คีอกอภินิหารตำนานขุนเขาทะเล (The Classic of Mountains and Seas หรือ Shanhai Jing) ตั้งแต่ 400 ปีก่อนคริสตกาล เป็นที่ทราบกันว่าตำนานจีนเรื่องนี้ไม่ได้ถูกเขียนขึ้น โดยนักเขียนเพียงผู้เดียวในช่วงเวลาหนึ่ง แต่เป็นเรื่องที่แต่งเติมต่อกันมาโดยนักเขียนหลายท่านในยุคครุณรัฐจนถึงยุคต้นราชวงศ์ฮั่น ตำนานนี้เล่าถึงภูมิภาคต่างๆ ภูเขา แม่น้ำ และสัตว์ประหลาดและยังบันทึกนิยายปรัมปรา เหตุการณ์ต่างๆ และเรื่องราวของเหล่าวีรบุรุษ อาทิ ยักษ์ Kua Fu ผู้ปรารถนาจะครอบครองดวงอาทิตย์ เทพีครึ่งมนุษย์ครึ่งงูเหลือม Nüwa ผู้สร้างมวลมนุษยชาติและซ่อมแซมเสาแห่งสวรรค์ และนก Jingwei ผู้ตั้งมั่นที่จะถมทะเลตะวันออกด้วยก้อนกรวดและกิ่งไม้ สำหรับในเอเชียใต้นั้นก็มีตำนานเกี่ยวกับป่าหิมพานต์ที่ล้อมรอบเชิงเขาพระสุเมรุในเทพปกรณัมฮินดูและอยู่ในชั้นสวรรค์ของศาสนาพุทธ มนุษย์ธรรมดาไม่สามารถมองเห็นหรือเข้าไปในดินแดนนี้ได้ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าป่าหิมพานต์เป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตเหนือธรรมชาติต่างๆ เช่น นาค (พญางู) กิณนร (สิ่งมีชีวิตครึ่งมนุษย์ครึ่งหงส์) และครุฑ (พญานก) ป่าหิมพานต์เป็นแก่นเรื่องที่ปรากฏเรื่อยมาในศิลปะและวรรณคดีดั้งเดิมของไทย อาทิ รามเกียรติ์ และ พระสุธน-มโนราห์ โดยความเชื่อในตำนานดินแดนมหัศจรรย์นี้ยังคงสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

สำหรับโครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยฯ นี้ ดินแดนมหัศจรรย์ จะพบกับการมาเยือนครั้งใหม่จากแนวชายขอบ การใช้คำว่า 'edge' (แนว) ในแนวคิดหลักมีความสำคัญ 3 ประการ

ประการแรกคือ การใช้เพื่อบ่งบอกถึงสภาพภูมิศาสตร์ เนื่องจากจังหวัดกระบี่และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่สำหรับจัดการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale,

Krabi 2018 ล้วนตั้งอยู่บนแนวชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นแนวกันเขตแดนระหว่างแผ่นดินใหญ่และทะเลอันดามันที่เป็นทั้งจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของเขตแดน

ประการที่สอง edge (คมมีด) ยังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2415 ชาวบ้านในท้องถิ่นได้ขุดพบกระบี่โบราณสองเล่มที่บ้านนาหลวง และนำไปมอบให้กับผู้ครองเมือง กระบี่สองเล่มนี้เคยถูกนำมาเก็บไว้ในลักษณะไขว้กันในถ้ำของเขานาบน้ำเพื่อเป็นสิริมงคลในช่วงการพัฒนาเมืองกระบี่ และได้กลายเป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดโดยมีฉากหลังเป็นมหาสมุทรอินเดียและเขาพนมเบญจา กระบี่สองเล่มนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ทว่าไม่มีผู้ใดทราบที่มาและเจ้าของที่แน่ชัด ซึ่งทำให้เกิดการสร้างเรื่องเล่าและตำนานจากการตีความต่างๆ กัน

ประการที่สามในเชิงแนวคิดของบริบทของแดนมหัศจรรย์ edge หรือชายขอบเป็นเส้นคั่นระหว่างใน และ นอก เป็นจุดหักเหเช่นเดียวกับโพรงกระต่ายในการผจญภัยของอลิซที่อยู่ระหว่างเรื่องจริงและเรื่องที่แต่งขึ้น การมีอยู่และจินตนาการ วัตถุและจิตวิญญาณ ความเจนจัดและความอ่อนต่อโลก และระหว่างการเรียนรู้และการไม่รู้ ชายขอบนี้จึงเป็นจุดกำเนิดของแดนมหัศจรรย์ซึ่งนำไปสู่ความสงสัยใคร่รู้ที่ดลบันดาลให้เกิดการสำรวจ การหาประสบการณ์และจินตนาการอันน่าตื่นตื้นเต้น การแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยกลางแจ้งที่กระบี่นี้มีได้กระทำบนพื้นฐานของการจัดแสดงผลงานศิลปะในแบบดั้งเดิม เช่น งานประติมากรรมหรือจิตรกรรมภายใต้แนวคิด 'ศิลปะสาธารณะ' แต่จะสนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรค์งานตามกลยุทธ์และนวัตกรรมใหม่ๆ สำหรับการสร้างศิลปะจัดวางเฉพาะที่ (site-specific installations) ภายนอกพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ 'พื้นที่' ของการจัดแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 นี้ จะไม่ใช่พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการवादตามธรรมเนียมหรือเป็นโครงสร้างที่หยุดนิ่ง แต่จะเป็นการแสดงศิลปกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวันตามสภาพอากาศและโอกาสต่าง ๆ สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ถูกแต่งแต้มด้วยความงามจากธรรมชาติอันประกอบด้วยหาดทรายสีขาว ต้นปาล์ม ป่าไม้ และสายน้ำที่ต้อนรับผู้มาเยือนนับหมื่นคนในทุกวันของช่วงฤดูการท่องเที่ยว (เดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน) นำไปสู่คำถามที่ว่า จะต้องเพิ่มภาพที่น่าตื่นตาตื่นใจบนความงามธรรมชาติเหล่านี้ได้อย่างไร และจะทำอย่างไรให้การตอบสนองต่อความงามด้วยการสร้างสรรค์ทางศิลปะดำเนินไปอย่างกลมกลืนและกลายเป็นส่วนหนึ่งของทัศนียภาพนั้น

โครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018 จึงถือเป็นการบุกเบิกที่เกิดจากแรงกระตุ้นของการสร้างสรรค์ด้านทัศนศิลป์ที่ยืดเจตคติแบบก้าวหน้าบนพื้นฐานของความเป็นรูปธรรม ในการเข้าถึง เลียนแบบ ตีความใหม่ และขยายขอบเขตแห่งความ

เป็นจริง ซึ่งนำไปสู่การสร้างวิถีคิดแบบใหม่ สร้างโอกาสในการพบปะกันระหว่างธรรมชาติและศิลปะ ซึ่งรวมถึงสิ่งที่สรรสร้างด้วยฝีมือมนุษย์ โดยนำพาทุกคนออกเดินทางสู่ความสร้างสรรค์ที่มีจุดเริ่มต้นจาก Edge of the Wonderland

(Jiehong Jiang, 2017 แปลโดยสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ข้อมูลจาก Thailand Biennale, Krabi 2018 Site Visit Handbook หน้า 7 - 8)

ภาคผนวก จ

ตารางที่ 11 ตารางรายชื่อศิลปิน พื้นที่จัดแสดง และรายละเอียดผลงานศิลปะใน Thailand Biennale, Krabi 2018

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
1. Aki Inomata /ญี่ปุ่น	How to Carve a Sculpture	- หินทรายแกะสลัก จำนวน 7 ชิ้น - ขนาดและความสูงแตกต่างกัน	ประติมากรรม	สวนป่าวัด แก้วฯ เมือง กระบี่
2. Alicia Kwade / เยอรมนี	Be - Hide	- งานจัดวางก้อนหินจริงและ ก้อนหินอะลูมิเนียมที่ใช้เทคนิค การสแกน 3 มิติ (3D Scan) จัดวางกับแผ่นสแตนเลสขัดเงา และคอนกรีต - ผลงานของศิลปินมักเป็นการ ตั้งคำถามกับความเป็น นามธรรม กาลเวลา พื้นที่ แสง ฟิสิกส์ และชนบ ธรรมเนียม ของสังคม	ประติมากรรมจัด วางโดยใช้วัสดุ และกรรมวิธีการ ทางศิลปะแบบ ผสมผสาน (mixed-media sculptures and installations)	หาดนพรัตน์ ธารา
3. Amber Ginsburg ร่วมกับ Sara Black และ Charlie Vinz / สหรัฐอเมริกา	Le Musee du Grand Dehor (The Museum of the Great Outdoors) : พิพิธภัณฑ์แห่ง โลกภายนอก	- ประติมากรรมที่บันทึกลม หายใจในวงจรคาร์บอน สร้าง ออกมาในรูปแบบการทำเป็น พิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ผนังด้านของพิพิธภัณฑ์ทำมา จากปูนสีดำซึ่งเกิดจากการผสม สีที่ได้จากถ่าน ศิลปินต้องการ นำเสนอภาพของประสบการณ์ ผ่าน “คาร์บอน” ซึ่งเป็นธาตุที่ ปรากฏในสสารทุกชนิดใน จักรวาลและคงอยู่ได้นานถึง สองพันปี ดังนั้นจึงเป็นวัตถุที่	ประติมากรรมจัด วางโดยใช้วัสดุและ กรรม วิธีการทาง ศิลปะแบบ ผสมผสาน (mixed- media sculptures and installations)	น้ำตกธาร โบกขรณี

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
4. A K Dolven /นอร์เวย์	did you leave your island	<p>สามารถก้าวข้ามความสัมพันธ์ ของเวลาและธรรมชาติได้</p> <p>- ศิลปินได้มีการจัดเสวนา Forrest University ณ บริเวณ ที่จัดแสดงผลงาน ภายใต้หัวข้อ</p> <p>1. How the Forrest Speaks and many Ways We Listen (12 มกราคม 2562)</p> <p>2. The Indigenous Forrest (13 มกราคม 2562)</p> <p>3. Thinking with Carbon in the Neechrone: Art and Living Our Dying (19 มกราคม 2562)</p> <p>4. Buddhism and Forrest Conservation (20 มกราคม 2562)</p> <p>- กระท่อมไม้ ขนาดประมาณ 3 x 4 เมตร ยกสูงจากพื้นประมาณ 3 เมตร ด้านในกระท่อมมีลำโพง จำนวน 6 ตัว และเครื่องเล่นไฟล์ เสียง ไม้แขวน แก้วพลาสติก และเครื่องใช้ต่างๆ ที่สามารถพบ เจอได้ทั่วไปตามบ้านของคนใน ท้องถิ่น</p> <p>- รอบกระท่อมมีเสาไม้ไผ่หลาย ท่อนปักอยู่ จำลองวิถีชีวิตของ บ้านชาวเลที่มีเสาไม้ไผ่ใช้ผูก เรือประมง</p> <p>- ผลงานตั้งอยู่ระหว่างขีดหินสอง ก้อนที่ปลายหาดนพรัตน์ธารา ผู้ชมสามารถเข้าถึงผลงานได้ใน</p>	Sound Installation Art และ ประติมากรรมจัด วางโดยใช้วัสดุ และกรรมวิธีการ ทางศิลปะแบบ ผสมผสาน (mixed-media sculptures and installations)	เขาสาม หน่วย หาดนพรัตน์ ธารา

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>ขณะที่น้ำลงเท่านั้น เมื่อน้ำขึ้นสามารถมองเห็นบ้านได้จากระยะไกล ให้ความรู้สึกเหมือนเป็นเกาะที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว</p> <p>- ส่วนของ sound installation ศิลปินได้บันทึกเสียงของชาวไทยที่อาศัยอยู่ที่ประเทศนอร์เวย์ ชาว นอร์เวย์ และเสียงของศิลปินเอง เพื่อสะท้อนความรู้สึกและอารมณ์ของการจากสถานที่ใดๆ ทั้งในชีวิตจริงและในเชิงจิตวิทยา ผู้ฟังจะได้ยินประโยคคำถามว่า “Did you leave your island?” ดังขึ้นมาเป็นระยะ</p>		
5. Aram Bartholl /เยอรมนี	Perfect Beach HD	<p>- บิลบอร์ดขนาด 2.50 x4.40 เมตร จำนวน 3 เฟรม ตัวเฟรมทำจากอลูมิเนียม ซึ่งผ้าใบชนิดพิเศษ พิมพ์รูปทัศนียภาพของทะเลและชายหาดที่สวยงามของทะเลในประเทศเยอรมนี ที่มักถูกนำไปใช้เป็นพื้นหลังของหน้าจอคอมพิวเตอร์ ซึ่งมักผ่านกระบวนการปรับแต่งรูปภาพให้เป็นชายหาดที่มีความสวยงามสมบูรณ์แบบ</p> <p>- เมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละวัน ผู้แสดง 2 คน จะช่วยกันยก บิลบอร์ดมาทำการแสดงที่บริเวณชายหาดพระนาง เพื่อชวนให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับภาพที่เห็นตรงหน้า</p>	Performance in Public	หาดพระนาง

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
6. Ayse Erkmen /ตุรกี	PD/MGRTT	<p>- บิลบอร์ดแสดงทัศนียภาพที่นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นได้เมื่อเดินทางไปเที่ยวเกาะปอดะ ภูเขาหินรูปเรือใบที่เป็นสัญลักษณ์ของเกาะปอดะ ภูเขาหินนี้คนในท้องถิ่นเรียกว่า เกาะมาตังหมิง เมื่อศิลปินได้เห็นภาพของก้อนหินนี้ จึงได้จินตนาการขึ้นใหม่ภายใต้แนวทางของภาพ The Castle of the Pyrenees ผลงานของศิลปินแนวเหนือจริงชาวเบลเยียมชื่อ Rene Magritte ศิลปินได้ออกแบบโดยเอานามสกุลของศิลปินแนวเหนือจริงผู้มีชื่อเสียงท่านนี้มาทำเป็นป้ายในแบบ Hollywood ติดตั้งบนก้อนหินรูปเรือใบ แต่เนื่องจากการสร้างสรรค์ผลงาน ชัดกับพรบ. อุทยานแห่งชาติ จึงไม่สามารถจัดวางผลงานตามที่ศิลปินออกแบบไว้ได้ งานจัดวางขึ้นนี้จึงปรากฏในรูปแบบของบิลบอร์ดขนาดใหญ่ เพื่อเป็นการทำให้เส้นแบ่งระหว่างสิ่งที่มืออยู่จริงกับสิ่งที่เกิดจากจินตนาการเลื่อนลางลง</p>	Installation	แยกไฟแดง โค้งป่าลัง
7. Ben Rivers/ สหราชอาณาจักร และ อินชชา สุวิชา กรพงศ์ /ไทย	The Ambassadors	- ภาพยนตร์สั้นเกี่ยวกับทิวทัศน์และเรื่องราวของจังหวัดกระบี่	Site – Specific Video Installation	ห้องสมุด เมืองกระบี่

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
8. Bharti Kher /อินเดีย	The Intermediaries	<p>- ประติมากรรมขนาดสูง ประมาณ 5 เมตร ที่นำเอาร่าง ของเทพฮินดูประกอบเข้า ด้วยกันเพื่อให้เกิดเป็นเทพองค์ ใหม่ที่ศิลปินสมมติให้เป็น ตัวแทนของมนุษยชาติใน ปัจจุบัน ประติมากรรมสร้าง สรรค์โดยใช้วัสดุธรรมชาติ ได้แก่ ดินเหนียวที่ไม่ผ่านการ เผา โครงไม้ไผ่ ฟาง และเส้นใย จากกาบมะพร้าว ทำด้วยสี อะคริลิก</p> <p>- งานตั้งอยู่บริเวณริมหาดฮาว นาง เป็น “ตัวกลาง” ระหว่าง แผ่นดินและผืนน้ำ งานชิ้นนี้จะ เสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา และพังทลายไปตามสภาพ แวดล้อมที่กระทำต่อผลงาน ซึ่ง เป็นความตั้งใจของศิลปิน</p>	ประติมากรรม	อ่าวนาง
9. Camille Norment /นอร์เวย์	pulse – Formations	<p>- งานจัดวางเฉพาะที่ จัดวาง กลุ่มไม้กลองขนาดใหญ่ที่มี รอยหักจำนวน 8 อัน บนชายหาด ของเกาะปอดะ</p> <p>- ศิลปินต้องการสร้างความรู้สึก เหนือจริง และความตื่นตะลึง ตลอดจนความสับสน สภาวะ เปราะบางและผันผวนให้กับ ผู้ชม</p> <p>ราวกับมีพลังบางอย่างที่รุนแรง กระทำกับไม้กลองเหล่านี้</p>	Installation Art	เกาะปอดะ

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
10. Chemi Rosado- Seijo /ปวยร์โตรีโก	Krabi Skateboardarchitecu tre Plaza Project ส่วนหนึ่งในผลงาน ชุด History on Wheels	- งานออกแบบลานสเก็ตบอร์ด ในสวนสาธารณะในจังหวัด กระบี่ โดยใช้พื้นที่ลานคอนกรีต ที่มีอยู่แล้ว เปลี่ยนพื้นที่ “สำเร็จรูป” ให้เป็นพื้นที่ที่ เชื่อมโยงศิลปะร่วมสมัยเข้ากับ การเล่นสเก็ตบอร์ดตลอดจน เชื่อมโยงชุมชนผู้เล่นสเก็ต บอร์ด ซึ่งศิลปินมักจะ สร้างสรรค์ผลงานที่ให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของสังคมโดยนำเสนอใน รูปแบบของสถาปัตยกรรมหรือ ภูมิทัศน์ของเมือง	Site – Specific Art	สวน สาธารณะ ธารา
11. ชูศักดิ์ ศรี ขวัญ /ไทย	PHRA – NANG / พระ – นาง	- ผลงานสามมิติรูปปั้นขนาด เปลือกหอย กระจก และอะครี ของพระฤๅษี ได้แรงบันดาลใจ จากธรรมชาติบริเวณถ้ำพระ นางและเรื่องเล่าท้องถิ่นของ จังหวัดกระบี่ ผลงานติดตั้ง กระจายอยู่ในถ้ำ ผาหินบริเวณ ริมทางเดินของหาดพระนาง	Mixed Media	หาดพระ นาง
12. Dane Mitchell /นิวซีแลนด์	Lost Bandwidth (Canopy)	- ผลงานประกอบด้วยเสา อากาศ 3 เสา แต่ละเสา เชื่อมต่อกับเครื่องส่งสัญญาณ วิทยุคลื่น FM เสาอากาศจะทำ หน้าที่เป็นเครื่องกระจายเสียง ของนกหายาก นกที่ใกล้สูญ พันธุ์ และนกที่สูญพันธุ์แล้ว ผู้ชมสามารถรับฟังเสียงนก เหล่านี้ได้โดยการใช้วิทยุ	Sculpture and Sound Installation (3 ผลงาน)	3 จุด ได้แก่ 1. สวน สาธารณะ ท่าเรือคงคา 2. หาด นพรัตน์ ธารา 3. ท่าปอม คลองสอง น้ำ

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>ทรานซิสเตอร์หมุนคลื่นให้ตรงกับช่องที่ศิลปินได้กำหนดไว้</p> <p>- สีแดงสด (ปรับมาจากสีส้มสากล) เพื่อสร้างความแตกต่างทำให้ผลงานมีความแปลกแยกจากสิ่งแวดล้อมที่ผลงานติดตั้งอยู่</p>		
13. Donna Ong /สิงคโปร์	Four Colours Make a Forrest	<p>- รั้วตาข่ายลวด ขนาด 4x5 เมตร มีแผ่นอะลูมิเนียมตัดเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดเล็กแขวนอยู่ ด้านหนึ่งของแผ่นอะลูมิเนียมมีภาพทิวทัศน์ป่าเขตร้อน ส่วนอีกด้านหนึ่งมีสีส้นเหมือนลายพราง แผ่นอะลูมิเนียมขนาดเล็กสามารถขยับได้เมื่อโดนลมพัด ทำให้ดูราวกับป่าเขตร้อนสามารถเคลื่อนไหวได้</p>	Installation Art	เขานานาบน้ำ
14. ดุษฎี อ้นตระกูล /ไทย	I'm waiting on for the future of more water to come	<p>- ติดตั้งสปริงบอร์ดไว้บนโครงสร้างร้าง ความสูง 10 เมตร โครงสร้างร้างถูกสร้างไว้สำหรับติดตั้งแทงก์น้ำแต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แต่อย่างใด</p> <p>- ผลงานสื่อถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อน การติดตั้งสปริงบอร์ดไว้บนที่สูง มีนัยถึงระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้น หรือน้ำท่วมโลกที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้</p>	Installation Art	สนามกีฬา สวน สาธารณะ ธาวา

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
15. Felix Blume /ฝรั่งเศส	Rumors from the Sea	<p>- ชุดหูไม้ไผ่จำนวน 140 เล้า ติดตั้งอยู่ภายในทะเล ที่ปลายสุด ของสะพานลอยน้ำ ชุดหูแบบ พิเศษ ออกแบบให้เกิดเสียง เวลาที่คลื่นในทะเลซัดมา กระทบ ซึ่งชุดหูแต่ละเล้ามี เมโลดี้ที่แตกต่างกัน ผู้ชมจะได้ ยินเสียงที่แตกต่างกัน เป็น ท่วงทำนองที่สร้างสรรคโดย ธรรมชาติ</p> <p>- ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจ จากเขื่อนไม้ไผ่กันคลื่นซึ่งหลาย ชุมชนในประเทศไทยสร้างขึ้น เพื่อป้องกันชายฝั่งจากการกัด เซาะของน้ำทะเล ในแง่หนึ่ง ผลงานศิลปะชิ้นนี้เป็นการอุทิศ ให้กับความอุตสาหะของชุมชน ที่ร่วมแรงร่วมใจกัน</p> <p>- ศิลปินได้ทำกิจกรรมเพื่อสร้าง การมีส่วนร่วมของชุมชนโดย ผ่านกิจกรรมที่ทำร่วมกับ โรงเรียนบ้านคลองม่วง ชุมชน ได้เรียนรู้เรื่องดนตรี การทำชุดหู ไม้ไผ่ รวมถึงได้มีส่วนร่วมใน การสร้างสรรคผลงาน Rumors from the Sea</p>	งานจัดวางเสียง เฉพาะพื้นที่ (site – specific sound installation art)	ท่าเรือลอย น้ำ แหลม ป่อง
16. Gisuppe Penone /อิตาลี	Alberi e pietre	<p>- ผลงานจัดวางเฉพาะที่ ประกอบด้วยต้นชัยพฤกษ์ จำนวน 5 ต้น และก้อนหิน ที่มี ขนาดและรูปร่างแตกต่าง กัน 5 ก้อน จัดวางให้พิงกันโดยวาง</p>	Installation Art	สวน สาธารณะ คองคา เมืองกระบี่

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>ทั้ง ต้นไม้และก้อนหินทั้งหมดให้ เป็นเส้นตรง เรียงตามลำดับ ความสูงและขนาดของก้อนหิน ภาพที่เกิดขึ้นแสดงถึง การ เติบโตของต้นไม้ - ศิลปินได้เริ่มสร้างสรรค์ ผลงานในซีรีส์ Alberi e pietre (ต้นไม้และก้อนหิน) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1969 ซึ่งเป็นการเริ่มต้น ความสนใจใน ความสัมพันธ์ ระหว่างธรรมชาติและมนุษย์</p>		
17. Ignas Krunglevicius /นอร์เวย์	Visions	<p>- ผลงานประติมากรรมเสียง จำนวน 2 ชิ้น <u>ชิ้น 1</u> - ประติมากรรมโลหะสีดำ ขนาดสูง 4 เมตร มีระบบเสียง ติดตั้งอยู่กับ ประติมากรรมจัดวางบน ชายหาดเกาะปอดะ ประติมากรรมชิ้นนี้ ได้แรงบันดาลใจมาจากรูปทรง ของนกหวีด <u>ชิ้น 2</u> - ศิลปินติดตั้งชุดลำโพงใน บริเวณทางเดินชมธรรมชาติ ภายในน้ำตกธารโบกขรณี - ในส่วนของผลงานเสียงที่ ศิลปินติดตั้งไว้กับผลงานทั้ง 2 ชิ้น เป็นเสียงและท่วงทำนองที่ ร้องโดยคนในท้องถิ่นจังหวัด</p>	ประติมากรรม เสียง (Sound Sculpture) (2 ผลงาน)	2 จุด ได้แก่ 1. เกาะปอดะ 2. น้ำตกธาร โบกขรณี

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		กระบี่ และนำไปปรับแต่ง แบบดิจิทัล เมื่อฟังแล้วคล้าย เสียงจากอนาคต		
18. Jana Winderen /นอร์เวย์	Through the Bones/ ผ่านกระดูก	<p>- ผลงานศิลปะชิ้นนี้ ผู้ชม จำเป็นต้องเดินทาง ตามเส้นทางที่ศิลปิน คณະ ภัณฑารักษ์และชาว ประมงผู้มีประสบการณ์ใน ชุมชนท่าปอมได้ร่วมกัน ศึกษาและออกแบบ เส้นทางเพื่อให้ผู้ชมได้เกิด ประสบการณ์การเดินทาง ไปตามลำน้ำเรยนรู้อธิชีวิต ผ่านคำบอกเล่าของ ชาวประมง ฟังเสียงผ่าน ไม้ พายและสิ้นสุดเส้นทาง นี้ที่ ศาลาปากแม่น้ำ (เป็นส่วน หนึ่งของผลงาน) ที่ผู้ชมจะ ได้เห็นทัศนียภาพของทะเล อันกว้างใหญ่</p> <p>- งานชิ้นนี้เป็นการสร้าง ประสบการณ์ให้กับ ผู้ชม ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจจาก ภูมิปัญญา ของชาวประมง ที่ ท่าปอมจังหวัดกระบี่ที่ใช้ วิธีฟัง เสียงหาตำแหน่งปลา ด้วยการแนบหูกับไม้พาย หรือท้องเรือความรู้เก่าแก่นี้ ปรากฏให้เห็นใน ชุมชนอื่น ทั่ว โลกเช่นเดียวกับชาว กรีนแลนด์</p>	site – specific	ท่าปอม คลอง สองน้ำ

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		ที่ ฟังเสียงวาฬผ่าน ไม่น่าจะเป็น คลื่นเสียงที่พุ่งผ่านกระดูก เคน ทางผ่าน กะโหลกเข้าไปสู่ พื้นที่หูชั้นในโดยตรงอันเป็น กลไกการฟังเสียงที่มนุษย์มี ร่วมกับปลา และสัตว์เลี้ยงลูก ด้วยนม		
19. เจษฎา ตั้งตระกูล วงศ์ /ไทย	Twilight/มู้งมิ่ง	- ศิลปินเชื่อมโยงพื้นที่ จัด แสดงผลงาน Thailand Biennale, Krabi 2018 เข้า ด้วยกัน โดยใช้เสียงของ คำจาว นก และแมลง ที่ ศิลปินได้บันทึกไว้ มา ประสานกัน เกิดเป็น ผลงาน เสียงที่ผู้ชมสามารถ รับฟัง ได้ จากเรือหัวโทง ที่เดินทางไปยัง เกาะต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวที่มีชื่อ เสียงของ จังหวัดกระบี่	Sound art and sculpture	* งาน เคลื่อนที่ * - ติดตั้งใน เรือหัวโทง
20. JIANDYIN /ไทย	Free Sun Days [Krabi: Model Study for Green Energy Community]/ อาทิตย์เสรี [กระบี่: ต้นแบบชุมชน พลังงานสีเขียว]	- ศิลปินติดตั้งระบบพลังงาน แสงอาทิตย์บนรถขนส่งมวลชน ที่ขับไปรอบเมืองกระบี่ ในช่วง กลางวันเพื่อสะสมพลัง งานแสงอาทิตย์ พลังงานนี้ จะถูกนำมาใช้เปิดไฟ LED และ ระบบเครื่องเสียง เมื่อรถ จอดอยู่กับที่ ระบบดังกล่าว จะเชื่อมต่อกับ ประติมากรรม ที่มีอยู่แล้วในจังหวัดกระบี่และ ผู้ชมสามารถมีปฏิสัมพันธ์ กับงานได้ผ่านการสัมผัส	Field research กิจกรรมทาง ศิลปะที่มีความ เกี่ยวข้องกับ สังคม	*งาน เคลื่อนที่*

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		อุปกรณ์ที่เชื่อมต่อกับระบบไฟ LED และเครื่องเสียง		
21. คามิน เลิศชัย ประเสริฐ /ไทย	No Sunrise No Sunset	- โครงสร้างคล้ายตู้คอนเทน เนอร์เคลือบพื้นผิวทั้งภายนอก และภายในด้วยอะลูมิเนียมขัด เงา เพื่อจำลองเป็นถ้ำตาม แนวคิดของศิลปิน ด้านในจัด วางรูปปั้น “ยายสา” ทำจากไฟ เบอร์กลาส ที่มีบ่อน้ำจำลอง เมื่อมองผ่านถ้ำจำลองออกไป จะมองเห็นยายสายืนอยู่ มีบ่อ น้ำด้านหน้า และด้านหลังยาย สาเป็นทัศนียภาพของทะเลอัน ดามัน - ผลงานติดตั้งอยู่ริมทะเล บริเวณอ่าวนาง	ประติมากรรมจัด วางโดยใช้วัสดุ และกรรมวิธีการ ทางศิลปะแบบ ผสมผสาน (mixed-media sculptures and installations)	อ่าวนาง, กระบี่สโตร์
22. กมล ทัศนัญชลี/ ไทย	Two Visions of the Wonderland	- ประติมากรรมรูปทรงวง ขยายขนาดใหญ่ 2 อัน จัดวางอยู่ริมแม่น้ำกระบี่ กลาง เมืองกระบี่ จัดวางผลงานโดย เผชิญหน้ากับวิวทิวทัศน์ทาง ธรรมชาติ กระตุ้นให้ผู้ชมสำรวจ ธรรมชาติของกระบี่ นอกจากนี้ ศิลปินได้ใส่กระจกเงาใน ผลงาน เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นภาพ สะท้อน เป็นการเชื่อมโยงและ สำรวจตัวเองไปพร้อมๆ กับการ สำรวจสภาพแวดล้อมใน จังหวัดกระบี่ที่ศิลปินมองว่า เป็นเสมือนแดนมหัศจรรย์และมี อยู่จริง	ประติมากรรม	ท่าเรือ เทศบาล เมืองกระบี่

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
23. Leung Chi Wo /ฮ่องกง	Monuments for Solitude	<p>- ศิลปะจัดวาง ศิลปินนำตู้ โทรทัศน์ที่ไม่ได้ถูกใช้งานแล้ว ในปัจจุบันมาติดตั้งในพื้นที่ ทางธรรมชาติที่ห่างไกล แล้ว แทนที่โทรทัศน์ด้วยไม้ที่กลายเป็น หิน</p> <p>- ผลงานชิ้นนี้ต้องการพูดถึง ความเป็น “อนุสรณ์” ของตู้ โทรทัศน์สาธารณะที่ปัจจุบันถูก ทิ้งร้างเนื่องจากพฤติกรรมกา รติดต่อ สื่อสารระหว่างกันที่ เปลี่ยนแปลงไปตามความก้าว หน้าของเทคโนโลยี ตู้ โทรทัศน์สาธารณะจึงเปรียบเส มือเป็นอนุสรณ์อันไร้ประโยชน์ และเดียวดายโดยเฉพาะใน พื้นที่ห่างไกล</p> <p>- ศิลปินเลือกใช้ไม้ที่กลายเป็น หินแทนวัตถุที่ใช้ในการสื่อสาร แสดงถึงการสื่อสารด้วยสิ่งที่ เรียบง่ายและสงบนิ่ง เพื่อให้เรา ได้พิจารณาและสื่อสารกับ ตัวเอง</p>	Installation Art (2 ผลงาน)	2 จุด ได้แก่ 1. เกาะปอดะ 2. น้ำตกธาร โบกชรัณี
24. Luong Tran /เวียดนาม	About the Hiding of the Giant Jellyfish	<p>- ศิลปะจัดวางสื่อโต้ตอบ สาธารณะ (Interactive Public Installation) ศิลปินทำให้พื้น ทางเดินเท้าบริเวณหาดอ่าว นางเหมือนมี “แมงกะพรุน” ซ่อนอยู่ให้ทางเดิน โดยใช้ ยางพาราของไว้ด้านใต้ลู่ ทางเดินเท้าที่มีอยู่เดิม เมื่อผู้คน</p>	Interactive Public Installation	อ่าวนาง

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>เหยียบลงบนพื้นจะรู้สึกถึงความนุ่ม ยวบ ของพื้นทางเดินเท้าที่มองด้วยตาเปล่าไม่เห็นถึงความแตกต่าง ทำให้คนเกิดความรู้สึกประหลาดใจและสนุกสนานไปพร้อมกัน</p> <p>- เป็นผลงานศิลปะที่ผู้ชมสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับชิ้นงาน ต้องการให้เกิดความรู้สึกราวกับเหยียบลงบนสิ่งมีชีวิตขนาดใหญ่ เกิดความตื่นตัว ตื่นขึ้นอย่างเฉียบพลัน</p>		
25. Lucy Beech /สหราชอาณาจักร	Untitled	<p>- ผลงานศิลปะจัดวางในรูปแบบวิดีโอ เป็นเรื่องราวของผู้หญิงคนหนึ่งการเดินทางไปทั่วโลกเพื่อรับจ้างตั้งครรภ์ ศิลปินต้องการตั้งคำถามกับการที่คนส่วนมากมองอุตสาหกรรมที่ตั้งครรภ์จากมุมมองทางจริยธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ในความเป็นจริงผู้หญิงจำนวนมาเลือกที่จะเดินทางข้ามพรมแดนประเทศต่างๆ ไปด้วยเหตุผลอันหลากหลาย</p> <p>- ผลงานจัดแสดงในพื้นที่สาธารณะในจังหวัดกระบี่</p>	Site – Specific Video Installation	จอ LED แยกมนุษย์ โบราณ เมืองกระบี่
26. Lu Pingyuan /จีน	A Wonderland Adventure	<p>- ผลงานศิลปะในรูปแบบนวนิยายแนวผจญภัยที่ได้รับอิทธิพลจากคนและสถานที่จริงในจังหวัดกระบี่</p> <p>- ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานผ่าน</p>	วรรณกรรม	สถานที่ไม่ เฉพาะเจาะจง (site unspecified)

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>การเขียนเรื่องสั้นและภาพประกอบ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากสิ่งที่เขาพบเจอและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างช่วงที่เดินทางมาสำรวจพื้นที่ (Artist Site Visit) เกิดเป็นเรื่องสั้นที่ผสมทั้งความเป็นจริงและจินตนาการเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้สึกของการเป็นดินแดนมหัศจรรย์ตามแนวคิดหลักที่ภักดิ์ซารักษ์ได้กำหนดไว้</p>		
27. Luxury Logico / ใต้หวัน	Voyage in Time	<p>- ผลงานศิลปะแบบจัดวาง เป็นเรือหัวโพงที่มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเรือหัวโพงที่พบเห็นทั่วไป ศิลปินได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ยี่ดรูปถ่ายเรือหัวโพงให้เหมือนภาพถ่ายแบบพาโนรามา แล้วพิมพ์ 3 มิติเพื่อจำลองเป็นโมเดล จากนั้นศิลปินทำงานร่วมกับบังเสนช่างต่อเรือผู้มีประสบการณ์ในจังหวัดกระบี่ เพื่อสร้างเป็นผลงานศิลปะที่มีความพิเศษท้าทายทั้งจินตนาการและความเป็นจริง เกิดเป็นผลงานเรือหัวโพงที่มีลักษณะเหมือนถูกยืดความยาว ขนาดจริงของเรือที่สร้างเสร็จแล้ว ยาวถึง 24 เมตร ดูราวกับเป็นภาพถ่ายพาโนรามา</p>	Installation Art	ริมชายฝั่งแม่น้ำกระบี่ ในบริเวณสวนสาธารณะธารา

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		แบบ 3 มิติ		
28. Map Office /ฮ่องกง	Ghost Island	<p>- ผลงานชิ้นนี้สร้างสรรค์โดยการที่ศิลปินนำเอาเศษซากของแห่ที่ถูกทิ้งไว้รอบๆ ทะเลในจังหวัดกระบี่จังหวัดใกล้เคียงมาสร้างเป็นเกาะจำลอง ความสูงประมาณ 6 – 8 เมตร ใช้ไม้ไผ่ทำโครงสร้างที่มีรูปทรงคล้ายเกาะตามธรรมชาติ แล้วใช้เศษแห่ที่เก็บมาได้เป็นปริมาณมากมายึดติดกับโครงสร้างไม้ไผ่</p> <p>- ผลงานตั้งอยู่บริเวณชายหาดนพรัตน์ธาราในพื้นที่ที่น้ำทะเลขึ้นถึง ผู้ชมสามารถเข้าชมได้ทั้งช่วงเวลาน้ำขึ้นและน้ำลง เมื่อน้ำขึ้นจะทำให้ผลงานศิลปะชิ้นนี้เสมือนเป็นเกาะกลางทะเล ผู้ชมสามารถเดินเข้าไปในโครงสร้างไม้ไผ่ ซึ่งมีการบอกเล่าเรื่องราวจากชุมชนและชาวเลผ่านองค์ประกอบของผลงานที่ศิลปินและชุมชนได้ร่วมกันสร้างสรรค์</p>	ประติมากรรม	หาดนพรัตน์ ธารา
29. Mella Jaarsma /อินโดนีเซีย	Silver Souls	- ศิลปินสร้างผลงานโดยทำเป็นเบ็ดตกปลาขนาดใหญ่กว่าปกติ จำนวน 10 คัน ติดตั้งเบ็ดไว้ที่ท่าเรือบนเกาะกลางหมู่บ้านชาวประมงมุสลิม ปลายสายของเบ็ดตกปลาเกี่ยวเข้ากับผลงานศิลปะที่ศิลปินตั้งใจซ่อนไว้ใต้น้ำ ซึ่ง	Installation Art	เกาะกลาง

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>เป็นผลงานที่ศิลปินได้ร่วมกับชุมชน ใช้ผ้าบาติกที่ลวดลายมาจากการออกแบบของร้านบาติกในจังหวัดกระบี่ และเปลือกหอยที่พบเจอได้ตามชายหาดของเกาะกลาง หรือเปลือกหอยที่ร้านอาหารทิ้งแล้วมาสร้าง สรรค์เป็นผลงานในลักษณะของเครื่องแต่งกายแฟนตาซี ขนาดใหญ่พอที่คนปกติสามารถสวมใส่ได้</p> <p>- ศิลปินต้องการย้อนรำลึกถึงความทรงจำทางวัฒนธรรม และการเดินทางของวัฒนธรรมที่ปรากฏในผ้าบาติก</p>		
30. Oliver Loric /ออสเตรเลีย	Betweenness	<p>- ผลงานศิลปะจัดวางสื่อวิดีโอ ศิลปินนำเสนอในรูปแบบแอนิเมชันซึ่งแสดงการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของสัตว์ วัตถุ และคน โดยดำเนินเรื่องแบบไม่มีจุดเริ่มต้นและบทสรุป ศิลปินได้แรงบันดาลใจมาจากภาพวาดทางประวัติศาสตร์ องค์ประกอบของแอนิเมชันที่ศิลปินใส่ลงไปในงานสามารถพบเห็นได้ในการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้เห็นถึงธรรมชาติและ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อดำรงชีวิตต่อไป</p> <p>- ผลงานจัดแสดงในพื้นที่</p>	Site – Specific Video Installation	จุด LED แยกมนุษย์โบราณ เมืองกระบี่

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		สาธารณะในจังหวัดกระบี่		
31. ปัญญา วิจิณนสาร /ไทย	Neo Centipedian Animal Non – Discovery / สัตว์ ใหม่ที่ยังไม่พบ	- ศิลปะจัดวางขนาดใหญ่ ใช้ ชิ้นส่วนของรถยนต์เป็นวัสดุ หลัก รูปแบบของผลงานได้รับ แรงบันดาลใจมาจากแมงมุม และตะขาบ จัดวางที่ต้นไม้ริม แม่น้ำกระบี่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ ธรรมชาติประสานเข้ากับเมือง นอกจากนี้ศิลปินยังจัดวางวัตถุ ทรงกลมจำนวนหนึ่งไว้ใน บริเวณเดียวกัน เพื่อสื่อให้เห็น ถึงการแพร่พันธุ์แบบไรการ ควบคุม - ศิลปินต้องการสะท้อนให้เห็น กระบวนการทางอุตสาหกรรม และสังคมสมัยใหม่ที่รุกราน ธรรมชาติซึ่งเกิดจากการกระทำ ของมนุษย์ และท้ายที่สุดมนุษย์ จะต้องอยู่กับธรรมชาติที่ถูก ทำลายไป	Installation Art	สวน สาธารณะ คางคา
32. Rania Ho /จีน	A Formation	- ผลงานจัดวางเฉพาะที่ ศิลปิน สร้างสรรค์ผลงานโดยได้รับแรง บันดาลใจจากถ้ำพองลมที่ใช้ วัดแรงและทิศทางของลม ศิลปินออกแบบถ้ำพองลมให้มี ลักษณะเป็นชุดสุททาสากล จำนวน 10 ชุด ติดตั้งบนปลาย เสาเหล็ก และนำไปติดตั้งเป็น แนวเส้นตรงบนชายหาดบริเวณ ท่าเรือหาดนพรัตน์ธารา - ชุดสุททพองลม ศิลปินได้รับแรง	Installation Art	หาดนพรัตน์ ธารา

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		บันดลใจจากเรื่องเล่าของลุง ของศิลปินเองที่ในสมัยก่อนได้ เดิน ทางจากประเทศฮ่องกงไป ประเทศเยอรมัน เพราะเข้าใจ ว่าจะได้ไปเรียนด้านการแพทย์ แต่กลับถูกหลอกให้ไปทำงาน ในร้านตัดสูท		
33. Richard Streitmatter Tran /เวียดนาม และ วิชาลศักดิ์ สว่างแก้ว/ไทย	Amina	- ศิลปินร่วมงานกับประติมากร ในจังหวัดกระบี่ สร้างสรรค์งาน ประติมากรรมที่ได้รับแรงบันดาลใจ บันดลใจจากเรื่องราวใน ตำนานเกี่ยวกับมโนราห์ กิณี โดยร่วมกันปั้นผลงานประติมา กรรมรูปสัตว์ต่างๆ มีร่างของ กิณีซ่อนอยู่ด้านใน และจัดวาง ประติมากรรมในพื้นที่น้ำตก ธารโบกขรณี ให้พื้นผิวภายนอก ของผลงานได้ถูกชะล้างไปเอง โดยแรงกระทำของธรรมชาติจน เผยให้เห็นร่างกิณีด้านใน	ประติมากรรม	น้ำตกธาร โบกขรณี
34. Rikuo Ueda /ญี่ปุ่น	Letter	- ผลงานศิลปะที่อาศัยแรงจาก ธรรมชาติในการร่วมสร้างสรรค์ ศิลปินใช้แรงลมขีดเขียนและ วาดภาพ โดยศิลปินได้ออกแบบ โครงไม้รูปเป็นกล่องสี่เหลี่ยม ทรงลูกบาศก์ คล้ายกับเป็นตัว บ้าน และนำไปจัดวางไว้กลาง บ่อน้ำในบริเวณน้ำตกธารโบก ขรณี มีปีกนกที่เมื่อแรงลมพัด จะทำให้เกิดการขีดเขียนลงบน กระดาษ	Installation Art	น้ำตกธาร โบกขรณี

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		- ศิลปินสนใจในพลังของธรรมชาติและจักรวาล และมักสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ใช้ "ลมवाद"		
35. ศราวุธ ดวงจำปา /ไทย	Rubber Life/ชีวิต ของยาง	- งานศิลปะจัดวาง ศิลปินสนใจวัสดุในท้องถิ่น ซึ่งในกรณีนี้พืชเศรษฐกิจคือยางพารา ศิลปินจึงนำยางรถบรรทุกและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งเป็นผลผลิตที่ได้จากยางพารามาจัดวางในบริบทของสวนยางพารา เน้นให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของต้นยาง	Installation Art	สวน ยางพารา
36. Takafumi Fukasawa / ญี่ปุ่น	Football Field for Buffalo/ลาน ฟุตบอลกระบือ	- ผลงานศิลปะเฉพาะที่ที่ศิลปินได้มีส่วนร่วมกับชุมชน โดยสร้างเป็นลานฟุตบอลกระบือ สร้างเป็นโรงละครบนนาข้าวที่ถูกทิ้งร้าง มีฉัฒจรรย์ให้นั่งชม ใช้งาและหญ้าแห้งมาทำเป็นลูกฟุตบอลขนาดใหญ่สำหรับควาย - ศิลปินสนใจในวิถีชีวิตของชุมชนเกาะกลาง และจากการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน ศิลปินพบว่าการเล่นและกีฬา มีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชน เขาจึงตั้งใจสร้างพื้นที่ที่ถูกทิ้งว่างเปล่านี้ให้ชีวิตชีวา และยิ่งไปกว่านั้นเป็นสร้างอีกหนึ่งพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงชุมชน	ศิลปะสื่อผสม และอาศัยการมีส่วนร่วมของ ชุมชน (Mixed Media and Participatory Based Project)	เกาะกลาง

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
37. Tori Wranes /นอร์เวย์	Naam Yai	<p>- ศิลปินได้นำเอาดนตรี ทัศนศิลป์ และการแสดงมา สร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะชื่อ ว่า “น้ำใหญ่” ศิลปินและคณะ จะร่วมกันแสดงคอนเสิร์ต โดย มีถ้ำ เกาะหิน โขดหิน ทะเล และธรรมชาติบริเวณถ้ำพระ นางเป็นฉากในการแสดง มี นักแสดงแต่งตัวเป็นโทรลล์ (สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในป่า หน้าตาคล้ายสัตว์ เป็นสิ่งมีชีวิต ในตำนานของประเทศนอร์เวย์) ออกมาทำการแสดงโดยการขับ ร้อง ร่ายบทกลอน ควบคู่ไปกับ เสียงปี่ในที่ศิลปินตั้งใจร่วมงาน กับนักดนตรีพื้นบ้านของไทย เกิดเป็นผลงานศิลปะที่มีความ แปลกตา</p> <p>- ในการชมผลงานชิ้นนี้ ผู้ชม ต้องเดินทางโดยเรือไปยังจุดที่ จัดเตรียมไว้ และหยุดรอเพื่อชม การแสดงประมาณ 15 นาที</p>	Performing Arts	ถ้ำพระนาง
38. Tu Wei - Cheng /ไต้หวัน	Giant Ruins	<p>- ศิลปินสร้างโครงกระดูก มนุษย์ขนาดใหญ่ ความสูง ประมาณ 6.5 เมตร และโครง กระดูกของงูยักษ์ แล้วนำมาจัด วางในบริเวณถ้ำเขาชานาน้ำ ปรับแต่งพื้นที่ให้เสมือนว่าเป็น การขุดค้นพบทางโบราณคดี ตกแต่งบริเวณโดยรอบด้วย วัตถุที่เป็นการจำลองขึ้นว่าเป็น</p>	ประติมากรรม	ถ้ำเขา ชานาน้ำ

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		โบราณวัตถุ ซึ่งอันที่จริงแล้ว เป็นข้าวของเครื่องใช้ที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน เป็นสิ่งของที่คนไทยในอดีตนำมาติดตัวมาเพื่อเข้ามาร่วมทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศิลปะ กับศิลปิน - ศิลปินต้องการให้ผู้ชมได้เข้ามาชมผลงานศิลปะค้นหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดกระบี่		
39. Valentina Karga /กรีซ	Coming Community	- ผลงานศิลปะโดยชุมชนมีส่วนร่วม ศิลปินร่วมสร้างงานกับช่างฝีมือและเยาวชนในชุมชนเกาะกลาง เพื่อสร้างเป็นเสาจากวัสดุและเทคนิคงานช่างในท้องถิ่น	ประติมากรรม	เกาะกลาง
40. Vertical Submarine /สิงคโปร์	Mirrors and copulation are abominable, since they both multiply the numbers of men...	- ศิลปะจัดวาง ศิลปินได้สร้างผลงานเป็นบันไดไม้จำนวน 2 อัน เพื่อสร้างความลวงตาให้กับผู้ชม ติดตั้งใกล้กับเส้นทางเดินชมธรรมชาติในบริเวณน้ำตกธารโบกขรณี บันได 2 อันที่วางคนละที่กัน เมื่อผู้ชมเจอสะพานซำๆ จะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกของการพบเจอซำๆ และอาจเกิดการตั้งคำถามว่าเคยเจอสิ่งนี้มาก่อนแล้วหรือยัง	Installation	น้ำตกธารโบกขรณี
41. วิโชค มุกดามณี	Story of Love	- ประติมากรรมโลหะในรูปแบบกึ่งนามธรรม และนำเอาสิ่งของ	ประติมากรรม	สวนสาธารณะ

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
/ไทย		<p>ต่างๆ ที่ใช้ในพิธีฉลองงาน แต่งงานตามวัฒนธรรมไทยมา ใช้ในการทำรูปทรงต่างๆ ของ ผลงานประติมากรรม และ นำมาจัดวางเรียงรายกันริม แม่น้ำกระบี่ เพื่อเลียนแบบงาน ฉลองและพิธีกรรมต่างๆ</p> <p>- ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจ จากเรื่องราวความรักระหว่าง พญานาคกับคนพื้นเมือง เรื่องราวนี้นเป็นส่วนหนึ่งของ ตำนาน ความเชื่อ เรื่องลึกลับ ที่ว่าด้วยต้นกำเนิดของสถานที่ สำคัญและเกาะต่างๆ ใน จังหวัดกระบี่</p>		ธारा
42. Vladimir Arkhipov / รัสเซีย	The Museum of Other Things	<p>- ศิลปินนำวัตถุ ของใช้ตาม บ้านของคนในชุมชนต่างๆ ใน จังหวัดกระบี่ เป็นของใช้ที่ ชาวบ้านประยุกต์ขึ้นเองเพื่อใช้ งานในวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง กันไป เช่น จานดาวเทียมเก่าๆ ชาวบ้านในชุมชนเกาะกลาง นำมาปรับใช้เป็นที่ตากอาหาร ทะเล เป็นต้น ศิลปินนำวัตถุที่ พบเห็นมาจัดวางรวมกันใน พิพิธภัณฑ์กลางแจ้งที่มีชีวิต บริเวณวงเวียนนพรัตน์ธานี วัตถุเหล่านี้เป็นเสมือนผลงาน ประติมากรรม เมื่อสิ้นสุดการ จัดงาน Thailand Biennale แล้ว สิ่งของต่างๆ เหล่านี้จะถูก</p>	Installation Art	วงเวียน นพรัตน์ธานี

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		ส่งกลับไปยังชุมชนเช่นเดิม		
43. Vong Phaophanit & Claire Oboussier /สหราชอาณาจักร	Gilding the Border	- ศิลปินสร้างสรรคงานศิลปะ จัดวางที่เป็นการคลุมพื้นผิว เกาะหินขนาดเล็กที่อยู่บริเวณ หน้าหาดถ้ำพระนางด้วย ทองคำแท้ที่ใช้ในแผ่น ทองคำเปลว โดยศิลปินคลุมผิว ของเกาะหินตรงส่วนล่างเกิด เป็นเส้นแบ่งสีทองที่แบ่ง ระหว่างพื้นดินและน้ำทะเล เส้นแบ่งจะเห็นเห็นสีทองทั้ง ส่วนที่เข้มที่สุดและส่วนที่สีทอง ค่อยๆ จางหายไป ศิลปิน เลือกใช้ทองคำเพื่อเป็นตัวแทน เชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์ ศาสนา และผู้คน	Installation Art	เกาะหิน หน้าถ้ำ พระนาง
44. Wang Sishun /จีน	Apocalypse	- งานประติมากรรมจำลองหิน ยักษ์ขนาดสูง 8 – 10 เมตร ตั้งอยู่บริเวณทางเข้าอุทยาน แห่งชาติธารโบก ขรณี ศิลปิน ใช้เทคนิคการสแกน 3 มิติ สแกนหินงอกหินย้อยที่ศิลปิน ได้พบเจอและเกิดความ ประทับใจระหว่างการสำรวจ พื้นที่จังหวัดกระบี่ และนำมา ทำเป็นประติมากรรมเลียนแบบ ก้อนหินของจริง - ผลงานชิ้นนี้เป็นหนึ่งใน ซีรีส์ Apocalypse ซึ่งประกอบด้วย หินนับร้อยก้อนที่ศิลปินพบเจอ ระหว่างการเดินทางทั่วโลก	ประติมากรรม	น้ำตกธาร โบกขรณี

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
45. Wang Wei /จีน	Elevated Sea Level	- ผลงานศิลปะที่สร้างจากแผ่น โมเสกสีเดียวกับน้ำทะเล ศิลปินวางแผ่นกระเบื้องโมเสก บนชายหาด สร้างเป็นพื้นน้ำ ทะเลและคลื่นบนพื้นทราย - ศิลปินมักจะใช้กระเบื้องโมเสก ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ และทำงานโดยท้าทายกับพื้นที่ และลักษณะทางกายภาพและ สถาปัตยกรรมที่ปรากฏอยู่	Installation Art	เกาะกลาง
46. Wang Yuyang /จีน	Gone with Wind	- ศิลปินจัดวางลูกโป่งสีขาว จำนวนหลายสิบลูก ริมบ่อน้ำ ในสวนป่ากลางเมืองจังหวัด กระบี่ ลูกโป่งสีขาวที่ลอยอยู่ใน อากาศเหล่านี้จะมีไฟสีส้ม สดใสในเวลากลางคืน สีส้มของ ลูกโป่งเปลี่ยนไปทิศทางและ ความแรงของลม ศิลปินใช้ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการ สร้างผลงานชิ้นนี้ ในช่วง กลางวัน แผงโซลาร์เซลล์จะทำ หน้าที่เก็บแสงอาทิตย์และ เปลี่ยนเป็นพลังงานที่จะทำให้ เกิดแสงไฟในตอนกลางคืน ใช้ ระบบการบันทึกการเคลื่อนไหว ของลูกโป่งและไป LED ติดตั้ง ไว้ด้านในของลูกโป่ง	Installation Art	สวนป่าวัด แก้วฯ เมือง กระบี่
47. Yang Zhenzhong /จีน	To Be or Not to Be	- ผลงานศิลปะจัดวาง ศิลปิน ต้องการทดสอบกฎเกณฑ์ของ ธรรมชาติด้วยการขุดต้นไทร จำนวน 10 ต้นที่มีขนาดและ	Installation Art	ริมทางเดิน ท่าเรือคงคา

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>รูปทรงแตกต่างกัน แล้วนำมาจัดวางกลับหัวให้ส่วนรากอยู่กลางอากาศ ต้นไทรกลับหัว 10 ต้น ตั้งอยู่บนสนามหญ้าริมทางเดินบริเวณท่าเรือคงคาริมแม่น้ำกระบี่</p> <p>- ศิลปินมีความตั้งใจที่จะทำการทดลองในสิ่งที่ศิลปินได้ศึกษามาเกี่ยวกับธรรมชาติของต้นไทรที่มีระบบรากซึ่งอาจมีชีวิตรอดได้ถึงแม้จะอยู่ในสภาพที่ไม่ปกติตามธรรมชาติของต้นไม้ ศิลปินต้องการสร้างผลงานศิลปะที่ในภาวะสุดขีดหลุดพ้นจากความจริงในธรรมชาติ</p>		
48. ยูรี เกน สาคุ /ไทย	Nagabi Transferry / นาวาพญานาคา แห่งกระบี่	<p>- ผลงานศิลปะเคลื่อนที่ ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมและประติมากรรมลงบนเรือหัวโทง ศิลปินตกแต่งเรือหัวโทงด้วยภาพวาดสีเส้นสดใสตามสไตล์ของตัวเอง ส่วนหัวเรือศิลปินตกแต่งด้วยประติมากรรมเป็นสัตว์ในจินตนาการสีสดใส ให้ความรู้สึกของดินแดนมหัศจรรย์ตามการตีความของศิลปิน ศิลปินตั้งชื่อเรือหัวโทงลำนี้ว่า “นาวาพญานาคาแห่งกระบี่” และจะถูกใช้เป็นเรือข้ามฟากให้ผู้ชมสามารถนั่งชม</p>	Mixed - Media Art	เรือเคลื่อนที่ วิ่งในแม่น้ำ กระบี่เขต เทศบาล เมือง

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>งานตามจุดต่างๆ ในเมืองกระบี่ ได้ตลอดเวลา 4 เดือนที่จัด แสดงงาน Thailand Biennale - ศิลปินสร้างผลงานชิ้นนี้โดยมี แรงบันดาลใจมาจากภาวะ ภูมิแพ้อย่างรุนแรงของศิลปิน เอง รวมถึงความกลัวการ เดินทางทางทะเลอย่างรุนแรง อาการแพ้อาหารทะเล แต่ ศิลปินต้องการก้าวข้ามผ่าน และให้ความกลัวได้แปรเปลี่ยน เป็นพลังสร้างสรรค์ เกิดเป็น ภาพวาดในรูปแบบศิลปะ ป๊อป ร่วมสมัย</p>		
49. Zhang Peili /จีน	A Great, Correct, Elegant, Spotless and Tailored Refurbishment	<p>- ศิลปินได้ทำหายความคาด หวังของผู้ชมด้วยการใช้ กระท่อมที่ถูกทิ้งร้างบนเขา ขนานน้ำ มาตกแต่งภายในให้ดู หรูหรา สะอาด ใหม่ ชัดแย้งกับ ลักษณะทางกายภาพที่เห็นจาก ภายนอก ศิลปินตกแต่งภายใน กระท่อมด้วยพื้นกระเบื้องหิน อ่อนสีขาว ทำผนังภายใน กระท่อมให้เรียบสวย งาม ตกแต่งด้วยวอลเปเปอร์สีเงิน เรียบหรูเพิ่มสีสันด้วยการซ่อน ไฟ LED ในผนัง ไฟ LED หลาก สี สามารถเปลี่ยนสีไฟได้ ตลอดเวลา กลางห้องมีโคมไฟ รูปทรงหุฬาราสวยงามแขวนอยู่ ไฟฟ้าที่ใช้ในงานมีแหล่งกำเนิด</p>	Installation Art	เขาขนานน้ำ

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		จากแหล่งพลังงานแสงอาทิตย์ - ผลงานชิ้นนี้ เมื่อเห็นภายนอก ผู้ชมจะเกิดการรับรู้ว่าสิ่งที่เห็น ตรงหน้าคือกระท่อมเก่า ธรรมดาหลังหนึ่ง แต่เมื่อได้เข้าไป ภายใน ผู้ชมจะสามารถรับรู้ ได้ถึงความขัดแย้งกันระหว่าง “ภายนอก” กับ “ภายใน” เป็น การนำความขัดแย้งมาสร้าง ประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้ชม เพื่อทำให้เกิดการตั้งคำถามใน การรับรู้ของเราในแต่ละวัน		
50. Zhao Zhao /จีน	Pineapple	- ผลงานประติมากรรม สับปะรดทองคำ ขนาดเท่า สับปะรดจริง แขนงไว้กลาง อากาศ ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจ ในการสร้างผลงานนี้จากการ เดินทางมาสำรวจพื้นที่จังหวัด กระบี่แล้วพบว่าสับปะรดเป็น ผลไม้ที่มักถูกนำมาใช้เป็นของ วางสำหรับนักท่องเที่ยว ศิลปิน จึงมองว่าสับปะรดเป็นตัวแทน ของคนไทยและวัฒนธรรมไทย การเคลือบพื้นผิวสับปะรดด้วย สีทองจึงเสมือนเป็นการ ยกระดับสับปะรดธรรมดาให้ เป็นของมีค่าที่คนปรารถนา	ประติมากรรม	สวนป่าวัด แก้วฯ เมือง กระบี่
51. Zheng Bo /ฮ่องกง	Life is hard. Why do we make it so easy?	- ศิลปะจัดวางกล้วยไม้สาย พันธุ์ต่างๆ และพืชพรรณใน ท้องถิ่น ให้เกิดเป็นตัวอักษรใน ประโยคภาษาอังกฤษว่า “Life	Installation Art	น้ำตกธาร โบกชรัญ

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>is hard. Why do we make it so easy?" ติดตั้งกับต้นไม้ในบริเวณทางเดินชมธรรมชาติในน้ำตกธารโบกขรณี อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี โดยอาศัยความร่วมมือจากองค์กรผู้ปลูกกล้วยไม้ประดับท้องถิ่นในอำเภออ่าวลึก ที่คอยให้ความรู้ คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนการจัดการหาพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับลักษณะผลงานศิลปะ</p> <p>- ศิลปินมีความสนใจด้านพฤกษศาสตร์กับงานศิลปะ และได้รับแรงบันดาลใจจากโจน จันได ปราชญ์ชาวบ้านและเกษตรกรชาวไทย ซึ่งเขามีคำพูดอันโด่งดังว่า "ชีวิตเป็นเรื่องง่าย เหตุใดเราจึงทำให้มันยาก" ศิลปินดัดแปลงจากคำพูดดังกล่าวของโจน จันได เพื่อให้เห็นอีกแง่มุมหนึ่งของวิกฤตด้านระบบนิเวศ การมีชีวิตอยู่ไม่ใช่เรื่องง่ายและสมควรที่จะเป็นเรื่องยาก เมื่อมนุษย์พยายามทำให้ชีวิตตัวเองง่าย ในขณะที่เดียวกันกลับเป็นการทำให้ชีวิตอื่นๆ เป็นชีวิตที่ยากมากขึ้น</p>		
52. Chong Boon Pok / มาเลเซีย	Wandering at the Edge of the Wonderland	- ผลงานศิลปะจัดวาง สร้างเป็นทางเดินเขาวงกตที่ทำมาจากเศษไม้เก่าที่หาได้ใน	Installation Art	สวน สาธารณะ ธารา

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		<p>จังหวัดกระบี่ จัดวางในบ่อน้ำที่ล้อมรอบด้วยต้นไม้ใหญ่ในสวนสาธารณะธารา เป็นผลงานศิลปะที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสะพานปลาของหมู่บ้านชาวประมงที่พบเห็นได้ทั่วไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แนวคิดเรื่องสะพานปลาเป็นแนวคิดที่สื่อถึงการเชื่อมโยงของคน พื้นที่รวมทั้งการเชื่อมคยภายในจิตใจ</p> <p>- ผู้ชมสามารถเดินเข้าไปในทางเดินไม้แขวงกตได้ การเดินทางสั้นๆ อาจก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดที่ต่างออกไป อาจเริ่มจากความฉงนสงสัย การออกเดินเพื่อค้นหา ความสนุกสนานระหว่างที่เดินในแขวงกต และอาจลึกไปถึงการได้พิจารณาทบทวน สรรวจตัวเองอีกด้วย</p>		
53. The Aquilizans /ออสเตรเลีย	Here, There, Everywhere: Project Another Country – Krabi	<p>- ศิลปินสร้างผลงานประติมากรรมจากจากนำเรือหัวโทงมาประกอบกันเป็นแท่นลอยน้ำ 3 แท่น โดยร่วมมือกับช่างต่อเรือในชุมชน ผลงานมีรูปร่างคล้ายดอกจันทน์ ตกแต่งด้วยผ้าแพรหลากสี ดอกไม้และเครื่องตกแต่งอื่นๆ ไว้ที่ด้านบนของแต่ละแท่น มีพื้นที่</p>	ประติมากรรม	หน้าถ้ำ พระนาง

ศิลปิน/ ประเทศ	ชื่อผลงาน	รายละเอียดผลงาน	ประเภท ผลงาน	พื้นที่ จัดแสดง
		ตรงกลางของแต่ละแผ่นให้ผู้ชม สามารถใช้เป็นจุดนั่งพักและ พูดคุยกันได้		
54. Sayaka Ohata & Joseph Mayhofer /ออสเตรเลีย	Nobody Nose: Based on a Fake Story	- ผลงานประติมากรรมรูปจุ่มก ขนาดใหญ่ (120 ซม. X 120 ซม.) สีชมพู สร้างจากไฟเบอร์ กลาส ติดตั้งให้ลอยอยู่กลางบ่อ น้ำในสวน สาธารณะธาวา	ประติมากรรม	สวน สาธารณะ ธาวา

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามสำหรับศิลปินและภัณฑารักษ์

แบบประเมินการบริหารจัดการโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ

Thailand Biennale, Krabi 2018

คำชี้แจง การประเมินนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยในหัวข้อ การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ กรณีศึกษา การแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมิน

1. เพศ
 1. ชาย 2. หญิง 3. เพศทางเลือก
2. อายุ -----
3. สถานะผู้ประเมิน
 1. ศิลปินในโครงการ
 2. คณะภัณฑารักษ์ในโครงการ
 3. อื่นๆ (โปรดระบุ) -----

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018

โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น และหากมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมโปรดระบุ

ประเด็นการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
การดำเนินโครงการ					
1. การวางแผนและขั้นตอนการดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินโครงการเพียงใด					
2. ความร่วมมือในการดำเนินงานของผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง					
3. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการดำเนินงาน					
4. ความเหมาะสมของพื้นที่จัดแสดงงาน					
5. ความเหมาะสมของการประชาสัมพันธ์การจัดงาน					
6. ความเหมาะสมของช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดแสดงงาน (ระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 – 28 กุมภาพันธ์ 2562)					
Artistic Field					
7. ความน่าสนใจของแนวความคิดหลัก "Edge of the Wonderland"					
8. ความน่าสนใจของผลงานศิลปะที่จัดแสดงในงาน Thailand Biennale,					

แบบสอบถามสำหรับคณะทำงาน

แบบประเมินการบริหารจัดการโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ

Thailand Biennale, Krabi 2018

คำชี้แจง การประเมินนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยในหัวข้อ การจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ กรณีศึกษา การแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมิน

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง 3. เพศทางเลือก

2. อายุ -----ปี

3. สถานะผู้ประเมิน

1. ผู้บริหาร 2. คณะทำงาน 3. ผู้นำชุมชน
 4. อื่นๆ (โปรดระบุ) -----

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการการแสดงผลศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018

โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น และหากมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมโปรดระบุ

ประเด็นการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
การดำเนินโครงการ					
1. การวางแผนและขั้นตอนการดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินโครงการเพียงใด					
2. ขั้นตอนของการดำเนินงานเป็นไปตามกำหนดเวลา					
3. ความร่วมมือในการดำเนินงานของผู้ร่วมงานผู้เกี่ยวข้อง					
4. ความเหมาะสมของงบประมาณ					
5. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการดำเนินงาน					
6. ความเหมาะสมของโครงสร้างการบริหารโครงการ					
7. ความเหมาะสมของพื้นที่จัดแสดงงาน					
8. ความเหมาะสมของการประชาสัมพันธ์การจัดงาน					
9. ความเหมาะสมของช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดงาน (ระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 – 28 กุมภาพันธ์ 2562)					
10. ความน่าสนใจของผลงานศิลปะที่จัดแสดงในงาน Thailand Biennale, Krabi 2018					
11. ความเหมาะสมของภัณฑารักษ์และคณะภัณฑารักษ์					
12. ความเหมาะสมของศิลปินที่ร่วมสร้างสรรค์ผลงาน					

ภาคผนวก ข

ตารางที่ 12 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวนคน	ร้อยละ
ชาย	10	43.48
หญิง	12	52.17
ทางเลือก	1	4.35
รวม	23	100

ตารางที่ 13 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	จำนวนคน	ร้อยละ
20 – 30	5	21.74
31 – 40	9	39.13
41 – 50	6	26.08
51 – 60	2	8.70
61 - 70	1	4.35
รวม	23	100

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการจัดการโครงการการแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยนานาชาติ Thailand Biennale, Krabi 2018

แบ่งเป็น 3 หัวข้อย่อย ประกอบด้วย 1) ด้านการดำเนินโครงการ 2) ด้านศิลปะ (เฉพาะศิลปินและ ภัณฑารักษ์) และ 3) ผลกระทบ/ผลลัพธ์ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้กำหนดค่าวัดระดับความคิดเห็น ไว้ 5 ระดับ ได้แก่

มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ 5
มาก	มีค่าเท่ากับ 4
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ 3
น้อย	มีค่าเท่ากับ 2
น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1

แบบสอบถามสำหรับคณะทำงาน

ผู้ศึกษาได้คำนวณหาค่าเฉลี่ยจากค่าน้ำหนักของข้อมูลที่ได้แต่ละรายการ เนื่องจากข้อมูลที่ได้มีค่าน้ำหนักแตกต่างกัน จึงคำนวณโดยใช้สูตร

$$\text{mean } x = (w_1 x_1 + w_2 x_2 + w_3 x_3 + \dots + w_n x_n) / n \text{ โดย จำนวน} = 8$$

จากนั้น นำค่าเฉลี่ยที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเกณฑ์ระดับการประเมินจากค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ช่วงคะแนน	ระดับการประเมิน
5 (มากที่สุด)	4.21 – 5.00	ดีมาก
4 (มาก)	3.41 – 4.20	ดี
3 (ปานกลาง)	2.61 – 3.40	พอใช้
2 (น้อย)	1.81 – 2.60	ควรปรับปรุง
1 (น้อยที่สุด)	1.00 – 1.80	ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

ตารางที่ 14 ข้อมูลระดับทัศนคติของคณะทำงานต่อการบริหารจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 (จำนวน = 8)

ประเด็นการประเมิน	จำนวนผู้ตอบ / ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย	ระดับการประเมิน
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด		
การดำเนินโครงการ							
1. การวางแผนและขั้นตอนการดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินโครงการเพียงใด		2 25	2 25	4 50		2.75	พอใช้
2. ขั้นตอนของการดำเนินงานเป็นไปตามกำหนดเวลา			4 50	1 12.5	3 37.5	2.13	ควรปรับปรุง
3. ความร่วมมือในการดำเนินงานของผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง		2 25	5 62.5	1 12.5		3.13	พอใช้

ประเด็นการประเมิน	จำนวนผู้ตอบ / ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย	ระดับการประเมิน
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด		
4. ความเหมาะสมของงบประมาณ		4 50	1 12.5	2 25	1 12.5	3.00	พอใช้
5. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการดำเนินงาน		4 50	2 25	1 12.5	1 12.5	3.13	พอใช้
6. ความเหมาะสมของโครงสร้างการบริหารโครงการ	1 12.5	1 12.5	2 25	2 25	2 25	2.63	พอใช้
7. ความเหมาะสมของพื้นที่จัดแสดงงาน	1 12.5	1 12.5	5 62.5	1 12.5		3.25	พอใช้
8. ความเหมาะสมของการประชาสัมพันธ์การจัดงาน		2 25	2 25	2 25	2 25	2.50	ควรปรับปรุง
9. ความเหมาะสมของช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดงาน (ระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 – 28 กุมภาพันธ์ 2562)	3 37.5	2 25	2 25	1 12.5		3.88	ดี
10. ความน่าสนใจของผลงานศิลปะที่จัดแสดงในงาน Thailand Biennale, Krabi 2018		7 87.5	1 12.5			3.88	ดี
11. ความเหมาะสมของภัณฑารักษ์และคณะภัณฑารักษ์		4 50	3 37.5	1 12.5		3.38	พอใช้
12. ความเหมาะสมของศิลปินที่ร่วมสร้างสรรค์ผลงาน	2 25	5 62.5	1 12.5			4.13	ดี
ผลกระทบ/ผลลัพธ์							
13. ท่านคิดว่าผลการดำเนินงานโครงการนี้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด		4 50	3 37.5	1 12.5		3.38	พอใช้
14. ท่านพอใจผลสำเร็จของงาน/โครงการตามเป้าหมายเพียงใด		3 37.5	3 37.5	2 25		3.13	พอใช้

ประเด็นการประเมิน	จำนวนผู้ตอบ / ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย	ระดับการประเมิน
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด		
15. การเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้นำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตัวท่านและชุมชนมากเพียงใด	2 25	3 37.5	3 37.5			3.88	ดี
16. ท่านได้เรียนรู้และได้ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการเพียงใด	6 75	1 12.5	1 12.5			4.63	ดีมาก
17. ความรู้และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมกับโครงการในครั้งนี้จะประโยชน์ต่อท่านในอนาคต	5 62.5	1 12.5	2 25			4.38	ดีมาก
18. ภาพรวมความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการโครงการ		2 25	2 25	3 37.5	1 12.5	2.63	พอใช้

แบบสอบถามสำหรับคณะกรรมการรักษ์และศิลปิน

ผู้ศึกษาได้คำนวณหาค่าเฉลี่ยจากค่าน้ำหนักของข้อมูลที่ได้แต่ละรายการ เนื่องจากข้อมูลที่ได้มีค่าน้ำหนักแตกต่างกัน จึงคำนวณโดยใช้สูตร

$$\text{mean } x = (w_1 x_1 + w_2 x_2 + w_3 x_3 + \dots + w_n x_n) / n \text{ โดย จำนวน} = 15$$

จากนั้น นำค่าเฉลี่ยที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเกณฑ์ระดับการประเมินจากค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ช่วงคะแนน	ระดับการประเมิน
5 (มากที่สุด)	4.21 – 5.00	ดีมาก
4 (มาก)	3.41 – 4.20	ดี
3 (ปานกลาง)	2.61 – 3.40	พอใช้
2 (น้อย)	1.81 – 2.60	ควรปรับปรุง
1 (น้อยที่สุด)	1.00 – 1.80	ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

ตารางที่ 15 ข้อมูลระดับทัศนคติของคณะกรรมการรักษ์และศิลปินต่อการบริหารจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย Thailand Biennale, Krabi 2018 (จำนวน = 15)

ประเด็นการประเมิน	จำนวนผู้ตอบ/ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย	ระดับการประเมิน
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด		
การดำเนินโครงการ							
1. การวางแผนและขั้นตอนการดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินโครงการเพียงใด	1 6.67	2 13.33	3 20	4 26.67	5 33.33	2.33	ควรปรับปรุง
2. ความร่วมมือในการดำเนินงานของผู้ร่วมงานผู้เกี่ยวข้อง		5 33.33	6 40	4 26.67		3.07	พอใช้
3. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการดำเนินงาน		4 26.67	4 26.67	6 40	1 6.67	2.73	พอใช้

ประเด็นการประเมิน	จำนวนผู้ตอบ/ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย	ระดับการประเมิน
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด		
4. วามเหมาะสมของพื้นที่จัดแสดง งาน	4 26.67	7 46.67	2 13.33	2 13.33		3.87	ดี
5. ความเหมาะสมของการประชาสัมพันธ์ การจัดงาน	1 6.67	2 13.33	4 26.67	3 20	5 33.33	2.40	ควรปรับปรุง
6. วามเหมาะสมของช่วงเวลาที่ใช้ในการ จัดงาน (ระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 – 28 กุมภาพันธ์ 2562)	1 6.67	9 60	2 13.33	2 13.33	1 6.67	3.47	ดี
Artistic Field							
7. ความน่าสนใจของแนวคิดหลัก “Edge of the Wonderland”	4 26.67	6 40	2 13.33	3 20		3.73	ดี
8. ความน่าสนใจของผลงานศิลปะ ที่จัดแสดงในงาน Thailand Biennale, Krabi 2018	6 40	7 46.67	2 13.33			4.27	ดีมาก
9. ความน่าสนใจของศิลปินที่เข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงาน	5 33.33	10 66.67				4.33	ดีมาก
10. ความสอดคล้องของแนวความคิดหลักกับผลงานที่ศิลปินสร้างสรรค์ในงาน Thailand Biennale, Krabi 2018	3 20	7 46.67	5 33.33			3.87	ดี
11. ความเหมาะสมของภัณฑารักษ์ และคณะภัณฑารักษ์	5 33.33	6 40	4 26.67			4.07	ดี

ประเด็นการประเมิน	จำนวนผู้ตอบ/ร้อยละ					ค่าเฉลี่ย	ระดับการประเมิน
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด		
12. ความเหมาะสมของศิลปินที่เข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงาน	5 33.33	9 60	1 6.67			4.27	ดีมาก
ผลกระทบ/ผลลัพธ์							
13. ท่านคิดว่าผลการดำเนินงาน โครงการนี้บรรลุวัตถุประสงค์ เพียงใด	2 13.33	3 20	6 40	3 20	1 6.67	3.13	พอใช้
14. ท่านพอใจผลสำเร็จของงาน/ โครงการตามเป้าหมายเพียงใด	2 13.33	4 26.67	6 40	2 13.33	1 6.67	3.27	พอใช้
15. การเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างตัวท่านและชุมชนมาก เพียง ไດ	4 26.67	9 60	1 6.67		1 6.67	4.00	ดี
16. ท่านได้เรียนรู้และได้ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการเพียงใด	10 66.67	4 26.67	1 6.67			4.60	ดีมาก
17. ความรู้และประสบการณ์ในการ มีส่วนร่วมกับโครงการในครั้งนี้จะเป็น ประโยชน์ต่อท่าน ในอนาคต	7 46.67	6 40	2 13.33			4.33	ดีมาก
18. ภาพรวมความพึงพอใจต่อการ บริหารจัดการโครงการ	2 13.33	1 6.67	5 33.33	3 20	4 26.67	2.60	พอใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ณัฐพิณ นันทเกียรติ
วัน เดือน ปี เกิด	30 ธันวาคม 2527
สถานที่เกิด	ปราจีนบุรี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2550 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต วิชาเอก ภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2558 ศึกษาต่อระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ ทรัพยากร วัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	157/57 หมู่บ้านทองรัชการ ตำบลถนนขาด อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

